



This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

ИМПЕРАТОРСКІЙ САНКЦИОНАРОВОСІЙ СІЦКІИ

П. П. Зубинскій



~~302 I 20~~

~~302 I 20~~ Confined to
Library



O. PG-3129.W535.M44 (3)

a/R

Amey

№ 780 II

ТРУДЫ



ЭТНОГРАФИЧЕСКО-СТАТИСТИЧЕСКОЙ ЭКСПЕДИЦИИ

ВЪ

ЗАПАДНО-РУССКІЙ КРАЙ,

ОБЪЕДИНЕННОЙ

ИМПЕРАТОРСКИМЪ РУССКИМЪ ГЕОГРАФИЧЕСКИМЪ ОБЩЕСТВОМЪ.

ЮГО-ЗАПАДНЫЙ ОТДѢЛЪ.

МАТЕРІАЛЫ И ИЗСЛѢДОВАНІЯ,

СОБРАННЫЯ

Д. ЧЛ. П. П. ЧУВИНСКИМЪ.

ТОМЪ ТРЕТІЙ.

НАРОДНЫЙ ДНЕВНИКЪ,

ИЗДАННЫЙ ПОДЪ НАБЛЮДЕНІЕМЪ

ДѢЙСТВ.-ЧЛ. Н. И. КОСТОМАРОВА.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

1872.



Напечатано по распоряженію Императорскаго Русскаго Географическаго Общества.

Въ типографіи В. Безобразова и Комп. (Вас. Остр., 8 л., д. № 45).

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Издаваемый третій томъ заключаетъ въ себѣ обычаи и обряды, принадлежащіе исключительно опредѣленнымъ временамъ года и днямъ, а равнымъ образомъ и повѣрья, связанныя съ послѣдними. Мы включили сюда и пѣсни, которыя поются единственно въ опредѣленное время года и составляютъ особый многочисленный отдѣлъ народной поэзіи. Таковы пѣсни весеннія (веснянки), которыя поются съ ранней весны до Троицы, въ то время, когда молодежь обоого пола сходится на улицѣ. Многія изъ этихъ пѣсень соединены съ играми. За ними слѣдуютъ русальныя или троицкія, купальскія, соединенныя съ народнымъ празднествомъ Купала, 23—24 іюня, обжиночныя — при лѣтнихъ полевыхъ работахъ, „колядки“ — на рождественскихъ святкахъ и „щедривки“ — наканунѣ новаго года. Всѣ эти пѣсни, болѣе чѣмъ всякія другія заключаютъ въ себѣ остатковъ глубокой первобытной старины, хотя съ измѣненіями, накопившимися въ теченіи послѣдующихъ вѣковъ. Мы указываемъ на нихъ ученымъ этнографамъ и археологамъ, какъ на важнѣйшій матеріалъ для уразумѣнія жизни и поэзіи нашихъ предковъ.

Относительно обрядовъ, обычаевъ и повѣрій мы считаемъ нужнымъ замѣтить слѣдующее. Въ настоящее время, когда въ народъ уже вошло много новыхъ пріемовъ жизни и понятій, старина эта теряетъ свою легальную повсемѣстную и неизмѣнную силу. Нѣкоторые обычаи и обряды въ иныхъ мѣстахъ совсѣмъ утрачиваются, въ другихъ хотя и сохраняются, но народъ уже перестаетъ придавать имъ значеніе необходимости; они для него

остаются только какою-то художественною обстановкой жизни. Многія повѣрія, хотя и передаются изъ устъ въ уста, но перестали быть предметомъ искренняго вѣрованія, такъ что легко можно встрѣтить передающаго повѣріе и въ то-же время готоваго посмѣяться надъ нимъ, если его спросить, точно ли онъ такъ вѣритъ. Все зависитъ отъ большаго или меньшаго расширенія взгляда, силы природнаго ума и знакомства съ новыми понятіями. Поэтому, всѣ указываемые здѣсь признаки народной жизни хотя дѣйствительно и существуютъ въ народѣ, но тотъ ошибся бы, кто бы подумалъ, что они связываютъ и сковываютъ народную жизнь въ родѣ талмудическихъ правилъ евреевъ. Всѣ эти признаки могутъ существовать еще долго, даже и при большемъ развитіи народа, составляя поэтическую обстановку его жизни, драгоценность старины, завѣщанной отъ предковъ, но никакъ не строгаго закона, убивающаго свободу мысли и воли.

ОГЛАВЛЕНІЕ.

№№ п'єсенъ.	Стр.	№№ п'єсенъ.	Стр.
Январь	1	7. Распятіе Христа	20
Св. Василя	—	8. Муки Спасителя	21
Голодна кутя	2	— Христось воскресъ, Христось вос-	
Водохрище	3	кресь	25
День Ивана Христителя	5	Весело глядзімо, Воскресшого хва-	
Одданія	—	лімо.	27
Февраль	6	Апрѣль	29
Масляница	7	Весенія игры:	
Чорна недѣля	8	1. Кривий танецъ (съ нап'євомъ)	32
Мартъ	9	2. Володарь	38
Да придетъ, да придетъ		3. Король (съ нап'євомъ)	42
усему свѣту радость (исаломъ		Другий король	45
ко дню Благовѣщенія)	11	4. Чоловікъ та жінка	46
Благовѣстника	12	5. Масъ	47
Постъ и Пасха	—	6. Шумъ (съ нап'євомъ)	50
1. Прощай, прощай, сину мій вселю-	15	7. Жельманъ или Зальманъ	53
безвійшій!	16	8. Горобейко (съ нап'євомъ)	56
2. Промилосердній Царю всего свѣта	17	9. Зайчикъ	59
3. Япгольскій царю, предвѣщій Боже	18	10. Перешлочка (съ нап'євомъ)	63
4. Веди мене зъ собою	19	11. Просо	65
5. О, душе важная вірна.	—	12. Романъ земля	68
6. Лежишь у труні, праздуєшь субботу	—	13. Жона та мужъ	69
		14. Галка (съ нап'євомъ)	71
		15. Ворошь	73
		Другий ворошь	75
		16. Кострубонько	77
		17. Прісь	78

№№ п'їсенъ.	Стр.
18. Огірочки	79
19. Дїбровонька (она же и дощечка).	80
20. Дурне колесо или украсъ рїпки.	81
21. Хрецякъ	82
22. Царенко	83
23. Коза	84
24. Виступецъ	85
25. Чи диво, чи не диво	—
26. П'яний савъ	86
27. Яворикъ	87
28. Звонъ	—
29. Тивало	88
30. Дробушка	—
31. Гробъ	89
32. Ковликъ (съ <i>нап'вомъ</i>).	—
33. Нелюбъ	90
34. Щїтка	92
35. Продажне дитя	93
36. Горошокъ	94
37. Толо	95
38. Ящуръ	96
39. Жугъ	—
40. Пропихать	97
41. Скракї	—
42. Скляпъ	98
43. Гурвало	99
44. Походеньки	—
45. Играшка у калача (съ <i>нап'вомъ</i>)	—
46. У рожи	100
47. У Горю-дуба	101
48. У куточка	—
49. Пужїрки	—
50. Сїрий вовкъ	103
51. Лисавї або Ласочка	—
52. Шагардай (або Чагарда).	—
53. Стара морда	104
54. У Вїйся	—
55. Котъ	105
56. Довга лоза	—
57. Чортъ	—
58. Дїтські забавки, якъ другї дїтей забавляють	106
Веснянки:	
1. Ой весна красна, що намъ ви- несла?	109
2. Чомъ ти, жавороньку	110
3. А вже весна, а вже красна (съ <i>нап'вомъ</i>)	111

№№ п'їсенъ.	Стр.
4. Ой весна, весна, да весняночка (съ <i>нап'вомъ</i>)	113
5. Ой подъ вербомъ, подъ похиломъ.	114
6. По саду ходжу	115
7. Не шуми, луже	116
8. Ой ти, вербо кудрявая	117
9. Ой вербо-вербиця	—
10. Заржи, заржи, сивий конїку	118
11. Ой що жъ то въ моему городї за виле	120
12. Ой вїйдїть, люде, та дїнитесь (съ <i>нап'вомъ</i>)	121
13. Вїйди, дївчино, вїйди рибчино	122
14. Забалїа голова	123
15. Ой пр горї ходю	124
16. Всї вірочки до купочки, дрібенъ дошкикъ різно	—
17. Да вїйди, Грицю, на улицю	125
18. Ой посїю ленъ	—
19. Ой підъ вербомъ да не метено (съ <i>нап'вомъ</i>)	126
20. Ой зацїла калиночка	127
21. На горї житечко	128
22. Зъ калиного мостийка	129
23. Стоїть верба кїнець села	—
24. Чорна галонька	130
25. Впорала новїцю	—
26. Черезъ наше сельце	—
27. У нашої да Гавночки въ водолї ме- режи	131
28. Бодай нашої да Гавночї	—
29. Ой чи було літо, чи минулося (съ <i>нап'вомъ</i>)	132
30. Чи ти жъ, матї, да гарбузъ лу- пнїшь	—
31. Вїйду, вїйду, мїй миленький	133
32. Ой у лїсі на горїсі (съ <i>нап'вомъ</i>)	—
33. Ой на морї утка купалася	134
34. Ой зайду на тїроцьку	135
35. А коло куста	136
36. Ходить сорока коло болота (съ <i>нап'вомъ</i>)	—
37. Якъ вїйду я на улицю, гуляю гуляю	137
38. По улицї, по смїгнїцї	—
39. Небогата постогла	—
40. Що на тїї да улицї	138
41. Ой тамъ на горї: диво-не диво	—
42. Ой тамъ на горї, на красї (съ <i>нап'вомъ</i>)	139
43. Коло млина, млина	—

№№ гірськ.	Стр.	№№ гірськ.	Стр.
44. Ти місяцю ясній, зоре	189	91. Ой да видно мені да на подолі	166
45. Місяць надъ водою	140	92. Ой такая да й улиця, така	—
46. Ой не рости, кроне (сѣ мамьомъ)	141	98. Ой вийду я за ворота	—
47. Ой у полі короговъ має	142	94. Якъ ходила дівчинька по межі	167
48. Разлилися воли	—	95. Ой оравъ милий у ярні	—
49. Не ходи, не люби	144	96. И то село, и се село	168
50. Ой ти, свая та зозуленька (сѣ мамьомъ)	—	97. Сійти, зоре, на все поле	—
51. Доломъ, доломъ, долиною	147	98. Ой ти вийдешъ и я вийду	169
52. Іде милий у дорозі, воли поганяе	—	99. Колибъ мені, да Господи	—
53. Ой вийду я, та гукну я	118	100. Ой вийду я за ворота	—
54. Въ новімъ колодазі	149	101. Що й у полі, край дороги рівно	170
55. Кого мого да дворника	—	102. Овечечко, космашечко	—
56. Тегла річенька, авеніла	150	103. Ой вийду я за ворота	—
57. Чомъ ти, Галю, не гуляєшъ	—	104. Да всі зірочки до купочки	171
58. Въ воротечкахъ свіжокъ упавъ	151	105. А чи намъ чотиромъ	—
59. Ой пудъ клунькоп, пудъ сошкоп	—	106. Ой вийду я за ворота	172
60. Перелети, окомоньку, перелети (сѣ мамьомъ)	152	107. Зійшовъ місяць ранесенько	—
61. А въ чистому полі	153	108. Якъ сівъ комаръ на могові	173
62. Ой вийду я на улицю	153	109. Ой дощечка да й обь дощичку бьється	—
63. Тече вода зъ огорода	—	110. Ой млинъ меле, ой млинъ меле	174
64. У городі, у холоді	156	111. Сонечко исходить и грає	—
65. Ой колибъ я знала	—	112. Звиділо дитатко, звиділо	175
66. А мій батько — зеленъ цвітъ	156	113. Ти на тімъ боці, я на сімъ боці	—
67. Не вуй, зозуленько, темньскої ночі	157	114. Ой вінъ же бо не поповнчъ	—
68. Ой схилився сухий дубъ	—	115. Котилася дорогою	176
69. Ой хахлилася да березонька	158	116. Ой пойду я въ дубину, въ дубину	—
70. Чомъ, плонька, не широкая	—	117. Ой тамъ на горі димъ та димъ (сѣ мамьомъ)	177
71. Полень, полень, поленушко	—	118. Що Парахна воду несе	178
72. Приступи, царенку, до биню	159	119. У лотокахъ заставочки	—
73. А Бугъ, помогай, Бугъ, аворови люде	—	120. Да й зірочка по хмарочці	179
74. Ой весна, весна	160	121. Ночувавъ же я у багатой Насті	—
75. А въ городі ярниці, ярниці	—	122. Травка-муравка зеленая	—
76. Чи се той двіръ, що милий мій	161	123. Чемеръ горять, Чемеръ горять	180
77. Не ходила на улицю	—	124. Утка йде, утинята веде	—
78. Летіли гуси зизаючи	—	125. Смерте, смерте, иди на ліса	—
79. Горіло поле, горіло	162	126. Прибігавъ, прибігавъ козлисъ підъ оковце	—
80. Липіла вода, ливіла	—	127. На тімъ боці у толоці	181
81. Ой ти, ткачу-потіпачу	—	128. Ой співали дівочки, співали	—
82. Московочка тарара	163	129. Лебедина, лебедина	—
83. Блудили хлопята, блудили	—	130. Ой на горі санчята	182
84. Та на тімъ вутеу, на плнці	—	131. Що на нашій да й улонці	—
85. Тиндику, тиндику	164	132. Ой валлету лісъ, лісъ	—
86. Ходивъ жучокъ по долині	—	133. Да до насъ, до насъ, парубочокъ	—
87. Прилетіла зозуленька	164	134. Що на нашій да улиці	—
88. Ой плавала да кашечка мідяна	165	135. Ой за гаямъ, ой за гаямъ, Дунаемъ	183
89. Що въ нашій Марьсьсечки	—	136. Ой летівъ жукъ, жукъ	—
90. Скриплятъ мої ворітечка	166		

№№ п'єсень.	Стр.
Май.	184
Николаи Чудотворца	—
Вознесеніє	—
Симона Зімота	—
Гликеріи, Сидора и Пахома	—
Константина и Елены	—
Голубаго Ивана	185
Зелені святки	—
Духовъ день	186
Десятній понеділокъ	—

Русальныя:

1. Да свята неділя	187
2. Сиділа русалка на білій березі	—
3. Проведу русалочки до бору	188
4. Прилетіла зозуленька зъ темного лісочку	—
5. Проводили русалочки, проводили	189
6. Рано, рано зійду я на гору	—
7. Ой біжить, біжить млада дівчина	190
8. А въ лєнку на клинку	—
9. Ой зав'язу вінки да на всі святки	—
10. Порохъ, порохъ по дорозі	191
11. А межъ горъ дорога	—
12. Старенький дядько по городу ходє	192
13. Поведу я русалочокъ до бору	—
14. Зов'ємъ віночки на всі святочки	—
15. Сидить зайчикъ підъ липкою	—

Іюнь. 193

Онуфрія	—
Св. Меодія	—
Ивана Купала	—

Купальскія п'єси:

1. На Івана Купала	199
2. Ой на Купала вогонь горить	—
3. Ой на Ивана на Купала	—
4. Ой на Ивана на Купала	200
5. Ой купалочка купалася	—
6. На Ивана Купала	201
7. На нашєй на вулиці	—
8. Ой у лісі сухий дубъ разв'євся	—

№№ п'єсень.	Стр.
9. Ой чде жито підъ горою стоєло	202
10. Сіма зірочка, сіма	—
11. Ой мала нічка-петрівочка	—
12. Сонце сходять, грає	203
13. Ой вшли дівочки и по ягодочки	204
14. Ой не стій, вербо, надъ водою	205
15. Летіло палєло	—
16. Зійшло сонечко за стодоу	206
17. Ой розвивайся, сухий дубе	—
18. Стоїла Марья підъ вінцемъ	—
19. Не расти, дубе, край дороги	207
20. Посію я рожу	—
21. Гуслята, качата	208
22. Плакала уточка підъ млиномъ	—
23. Сходилось кунало пзъ долу до долу	209
24. Кладу я кладу черезъ муравку	—
25. Підъ березою обметано	210
26. Стоїла тополя въ край чистаго поля	—
27. Вітєць віє, повіває	211
28. Маринко, моя дівко (св <i>натомомъ</i>)	213
29. Ой вербо, вербо, вербиці!	214
30. Наши положанє церковъ збудовали	215
31. Иване, Иваненьку (св <i>натомомъ</i>)	216
32. А въ борку на клинку (св <i>натомомъ</i>)	217
33. Ой лісомъ, дубиною	218
34. Купала наша, купала	219
35. Вігеръ петрушку подіває	—
36. Ой чомъ ти, дубе, не розвивєся	220
37. Пасєтьєся жоникъ підъ гречкою	—
38. На купалі огонь горять	221
39. Ой въ ліску на бурку	—
40. Иване, Иваненьку (св <i>натомомъ</i>)	—
41. Товкий, не дисомий дубокъ	223
42. Ти, Храсничко, тайся, не тайся	—

Іюль. —

Св. Мокрини	—
Св. Ильи	—
Маріи Магдалины	224
Паликопа	—

Августъ. 225

Маковія	—
Спаса	—

П'єси при обжинкахъ:

1. А въ неділянку, рано поранєньку	226
2. Ой чия жъ то борода	227

№№ гірських.	Стр.
3. Отсе тобі, борода	229
4. Ма-то, женцяка, ма-то	230
5. Журляся стодала	—
6. Уже сонце котиться	—
7. Нуте, нуте, до межі	231
8. Нашь панойко-виноградь	—
9. Котився віночокъ по полю	232
10. Колюбъ, Господи, поветеріло	—
11. Ой котився нашъ віночокъ по полю	—
12. Зашуміла дуброва	—
13. Наше село веселе	233
14. Коломъ, віновьку, коломъ	—
15. Віничку пелехатий	—
16. Чиний, пані, ворота	—
17. Наша пані охоча	235
18. Чи не димъ ся то курить?	—
19. Наша пані домує	—
20. Ой якъ жєнци на порогъ	236
21. У нашого папа жінка хороша	—
22. Розгорився, вечерняя зоря, передъ раннюю стогомъ	—
23. О чия жъ то поле засівало, стога?	—
24. А въ насъ жєнци, якъ жєнци	237
25. А нашъ панъ молоденькій	238
26. Ланала, ланала	239
27. Орішокъ зелененькій, орішокъ зелененькій	—
28. Закотилось та сонечко	240
29. Добра пивойка була	—
30. Місяцю, місячєйку	—
31. Ой добра-нічъ, широкєе поле	241
32. Доломъ, женчики, доломъ	—
33. Ой не їдь, папе, въ поле	242
34. Нашъ пєць добрий	—
35. Ой чїє жъ то поле	—
36. Нємає пана въ-дома	243
37. Чуй ся, павочку, въ силі	—
38. Ходять панойко по сїняхъ	—
39. А въ лісі ожиньки	244
40. Не лягайся насъ, паце	—
41. А въ нашого пана	—
42. А въ нашого папа золотая брама	—
43. Уже сонце надъ дубами	245
44. Ой лугами, паночку, лугами	—
45. Отсе жъ тобі, нашъ пановьку, об- жянокъ	245
46. А ми жято дожали	—
47. Наша пані черпобрява	247
48. Закотилось да сонечко	—
49. Уже сонце на хану	248
50. Звеліла мєні мати	249

№№ гірських.	Стр.
51. Ой зазвеніла стодала, отодолі	250
52. Ой літає соволомько по полю	251
53. Ой літала сива кава по полю	—
54. Сива пава лігала	—
55. Бігай, коню, по полю	252
56. Стався, панойку, стався	—
Первая Пречиста (Успеніє).	253
Радуйтеся, янголївъ лики	—
Головосїка (Усѣкновеніє гла- вы Іоан. Кр.).	254
Сентябрь	—
Симона Столпника	—
Друга Пречиста (Рождество Богородицы)	255
Похвалимо, похвалимо Царя Христа	—
Воздвиженіє	—
Ивана	—
Октябрь	256
Покровъ	—
Св. Луки	—
Казанской ик. Божьей матери	—
Димитрія Мироточивого	—
Парасковїи	—
Ноябрь	257
Михайла	—
Введеніє	—
Вечерниці въ дни Екатерины и Андрея	—
Андрея	258
Декабрь	259
Барвары	—
Анны	—
Вилія, багатая вутя	—
Рождество	264

№№
гїсенъ.

Пїсни съ «ВОЮЮ»:

1. Го-го-го, кова, го-го-го, сіра 267
2. Гонъ, гонъ, ковуно 268

Колїдїи.

1. Мати сина да народила 270
2. А въ гори, въ долу вітеръ повїзав 273
3. А у полі, полі да край дороги 274
4. Да пане Иване обмуровавъ двір 275
5. Тамъ військо шло и ладу не найшло 276
6. Молодий Ивасенько, чи є въ тебе батенько 277
7. А въ полі, въ полі, й у виноколі —
8. А съ поля, поля да туманъ устає 278
9. Въ полі, полі, близько дороги —
10. А въ полі, въ полі, близько дороги 279
11. Ідївъ Васильєвъ въ військо служити 280
12. Ідївъ Иванъ на савїнь коні —
13. Шо въ пана козаченька, на єго дворі —
14. Ой у Вілбові на Оболоні, грай коню 281
15. Ні світъ, ні зора занїмається —
16. Ой у полі, полі військо стоїло 282
17. По полю, полю, по полю хмара —
18. Ой рано, рано курі запїли 283
19. Ой рано, рано курі запїли 285
20. А въ полі, въ полі береза стоїть 287
21. Стоїла сосна високою росту 288
22. Ой по-підь лісовъ, по-підь тем-
невний 289
23. Нашъ Ивасенько, молодой паненько —
24. Ой підь турецкій городъ, тамъ ко-
немъ грає 291
25. Ой изъ-за гори, зъ-за зеленої —
26. Ой въ Ильвові та на риночку 292
27. Ой въ гори, въ шоквоїй траві —
28. Ой виду жъ я на гору високу 293
29. Ой панячъ гордий, молодой Иване 294
30. Учора зъ вечора зъ Москви приїхавъ —
31. Ой славень, памонъ, молодъ жени-
шокъ —
32. По підь Каменецъ обїтий гостинець 295
33. Ишла молодці коло церковці 297
34. Ой тамъ на горі високій 298
35. Въ лісі, на жовтімъ піску висока
сосна —
36. Хвалилася біла береза 299
37. Ой въ ліску, въ ліску да на жов-
тімъ піску 300
38. А въ бору, въ бору волохи гудуть 305
39. Въ пана господаря, на єго дворі 307

№№
гїсенъ.

- Стр. 40. Черезъ наше село 310
41. Ой въ ліску, въ ліску на жовтімъ
піску 311
42. Въ славнімъ селі NN 312
43. Ой въ Днестрі, Днестрі да перевозі 313
44. Ой зъ-за гори високої 314
45. У брода, въ брода да въ перевоза 316
46. А нашъ козаченько 318
47. Грали цимбали 319
48. Тамъ за горою високою 320
49. Въ сїняхъ, въ сїняхъ та й на по-
конхъ —
50. У сєй дворъ Богъ навїтавъ 321
51. На Ордані тиха вода стоїла 323
52. Изъ вечора сїнь Божий народився 325
53. Пане господарю, чи єсть ти въ-дома 326
54. Даръ днесъ пребогатий отъ небесъ
приїде —
55. Уже ся все те збуло 327
56. Нова рада, нова рада 328
57. Дивно, дивно —
58. На тихімъ Дунаю підь крутімъ
берегомъ 329
59. Нова рада стала 330
60. Дїва днесъ непресуещественнаго
рождаєть 333
61. Рожденная мати, небеська царице —
62. Въ Почаєві монастирі —
63. Ой що жъ то було 335
64. Темнее парождеїє Божого сина 336
65. Шли гости да колїдїачки —
66. Добри-вечерь, пане господарю 337
67. А въ пана Цава да на єго дворі 337
68. Днесъ поїще 338
69. Кригніте, ангелы, на небесі со-
гласно 340
70. Скївія вся златая —
71. Рожество славне прїсно Дїви Марїи 341
72. Богъ предвїчний народився 342
73. Пішли настири до Іерусалима —
74. Ишла Марїа крутімъ берегомъ 343
75. Пане господарю, вставайте, не спїть 344
76. Ой вітай, вітай, пане господарю 346
77. Осїяло сонце въ вертеї 348
78. Ой отці чесні на великомъ дворі —
79. Радуйтеся всі люде—радїсть намъ
зъ неба спадає 350
80. А всі святї осланомъ сіли 351
81. Надъ вертепомъ вірница 352
82. Ишла Марїа на крутую гору 353
83. Да зїхаломъ да три воли 355

№№ п'єсенъ.	Стр.
84. Ой што єсть предивна	855
85. Ой славень, славень, пане господару	857
86. Нехто жъ не знає, якъ перше було	858
87. Бачивъ же Богъ, бачивъ Творецъ.	—
88. Да мости, мости все калинові . . .	865
89. Ой Божеє народженіє, Божає сна	866
90. Ой збиралася жидова	—
91. Ой у полі широкому	867
92. Ой дивное народженне	—
93. Пане господару, чи єсть ви въ-дома	869
94. Пане господару, Богъ тебе кличе	870
95. Предв'ичний приїти родився . . .	—
96. "Світъ вмишленний, де ся родивъ .	—
97. За насъ гр'ішнихъ Богъ воплотився	873
98. Весела світу новина	—
99. Небо и земля нині торжествуютъ	875
100. Рождество Христово вразднуємъ . .	876
101. Днесъ прийдіте, увидіте	878
102. Въ нашій Вланивці днесъ родився	879
103. Нова рада світу ся зъявила . . .	880
104. Народився намъ Спаситель	881
105. Даръ нині пребагатий отъ небесъ приїде	883
106. Богъ предв'ичний народився, приї- шовъ днесъ со небесъ	—
107. Воссіало сонце, місяць увертені . .	884
108. Пане господару, ми твого двору . .	—
109. Чи въ дома, дома, пане господару	885
110. Буйгъ помагай, пане госнадару одъ тебе	—
111. Пане господару	886
112. А въ пана Ивана умная жена . .	—
113. А у пана Платона	887
114. Въ пана господаря	888
115. Чи много насъ є, панове молодці?	—
116. Ой за річкою, за Сянюхою	—
117. Ой у полі, въ полі	891
118. Що въ конець мосту да калинового	—
119. Шумить, гуде, дубровою їде . . .	892
120. Гей лемію съ-пудъ дуброви . . .	—
121. Зелений дубочокъ	893
122. Шила-пошила три ширморчки . . .	—
123. Ой у городі конопиньочка	894
124. А въ лузі-лузі красна калина . .	895
125. Ой пошовъ Павло въ поле брати . .	899
126. Зажурмась крутая гора	—
127. Наша паньочка-господинопчка . . .	402
128. Наша паньочка-господиначка гли- чвами двонить, до нихъ говоритъ . .	403
129. У нашого пана хороша пані	404
130. Ой въ бору сосна зъ самого злата	—

№№ п'єсенъ.	Стр.
131. Була въ батька одна дочка	405
132. Гей по горахъ, по моввовихъ тра- вахъ	—
133. Ми въ нашій господиньки	406
134. Ой селомъ, селомъ Куриговцями . .	—
135. А въ полі, въ полі, близько до- роги	406
136. Въ господаря острожений двіръ . .	—
137. По горі, горі пави ходили	407
138. Пане господару, вставай съ постелі	—
139. Ишовъ-перейшовъ місяць по небі .	414
140. Ишовъ-перейшовъ місяць по небі та встрівся зъ ясномъ зоромъ . . .	415
141. Въ стані св'ічка горять	416
142. А въ с'єро пана скам'я заслана . .	—
143. Ой знати, знати пана-господра . .	—
144. Пане господару, на вашімъ дворі . .	417
145. По горахъ, горахъ сніги, морози	418
146. За ворітьми, за праворітьми . . .	—
147. А въ лісі, лісі, лісі, недоборі . .	419
148. Пане господару, чи є ти въ-дома .	421
149. Ой виїди, виїди, пане господа- рочку	—
150. Пане господару, чи є ти въ-дома .	422
151. Пане господару, гараздъ ся маєшъ .	—
152. Пане господару, тось ся роан- славъ	423
153. Надъ моремъ глибокимъ	424
154. Є дома, дома самъ панъ господаръ	425
155. Ой на дворі чорна хмара в'єтєся . .	—
156. Запрігъ Йозефъ коблѣ въ візокъ . .	426
157. Ой я тобі, їдильку, заколаду . . .	427
158. И ви идете, дари несете	—
159. Коло кринички	—
160. Колядуй, баране	428
161. А въ полі, полі	—
162. Бігла теличка зъ березначка . . .	429
163. У нашій баби золотні брижі	—
164. Ой въ пана, пана	—
165. Колядуй, коляду	430
166. Ой въ Пилипівку	—
167. Дайте намъ коляду	431
168. Ой зъ гори, зъ гори вітеръ по- вивавъ	—
169. Ой чого ти, роженько, сама въ городі	432
170. А въ нашого панотця	433
171. У нашого пана господарейка	—
172. Въ бору, въ бору да волохи поють	434
173. Я малий пахолочъ	—
174. Я маленька дівочка	435

№№ пісень.	Стр.
175. Я по ряску ходила	486
176. А вь дядька й у насъ	—
Щедрівки и багатий вечеръ. 487	
1. Ой рано, рано курі запіли	439
2. У пана Данила, да на его дворі	—
3. Ой подь вербою, подь зеленою	440
4. Ой у полі, вь полі да бігъ камінь лежить	—
5. Весь двір на горі	441
6. Ой на річці, на Ордані	—
7. Ой на річці на Іордані	442
8. Ой на річці на Ордані	444
9. Василева мати (съ <i>напѣвомъ</i>)	445
10. Якъ ходила Панна	447
11. Ой по мору, мору да синему	449
12. На Іордані тиха вода стояла	—
13. Ой ремезо, ремезочку	450
14. Щедрий вечеръ, пане господару	—
15. А вь полі, вь полі плужокъ ходять	451
16. Шовъ Ілля	—
17. Пане господару, вставай съ постелі	452
18. Щедрий вечеръ, пане господару	453
19. Пане господару, замітай двори	—
20. Прилетіла ластівочка	454
21. Чи дома сей панъ господарь	455
22. На водахъ на Іорданськихъ	459
23. Ой лігала ластовка, лігала	—
24. Стогла свігала новозрублена	460
25. Я ходивъ, я блудивъ	463
26. Що ся тамъ світитъ	464
27. На Ордані, вь новій стані	—
28. На горі оветки ходять	—
29. При дорожичці самъ плужокъ оре	465
30. Пудъ сіпкемъ, пудъ новимъ	466
31. У свого двора поросла трава	—
32. У писаря при дворі	—
33. Ой учора-вчѣ вечора	467
34. Зажурлася крута гора	—
35. Ой на річці, на Ордані, тамъ Марися бігъ бігла	468
36. Ложку, тарілку упустила	469
37. У крутому бережечку	470

№№ пісень.	Стр.
38. Ой на річці на Ордані, Ордань воку розливає	470
39. Ой у нашого пана Оврама	—
40. А вь нашого господара	471
41. А вь новому городечку	—
42. Ой ходивъ, ходивъ місяць по небі	472
43. Ой у лузі калінойна	—
44. А вь полі, вь полі, да й край дороги	473
45. Ой вь ліску, вь ліску	—
46. Летіла соя вь кунецъ села	—
47. Ой котилася зімня рута	474
48. Ой у полі конопельна	—
49. Ой у Луцьку на риночку	—
50. Тамъ заряється, займається	475
51. Вь садку, садку-виноградку	—
52. Сидить дідъ на стільці	—
53. Щедрівниця	476
54. Хутко даріва	—
55. Щедрикъ, ведрикъ	477
56. Бігла теличка	478
57. На річці, на Ситлиці	—
58. А вь пана, вь пана	—
59. Бігла теличка та вь барезничка	479
60. А вь печі нирожки пекли	—
61. Щедрий вечеръ, пане господару	—
62. У Єрусалимі рано задзвонили (съ <i>напѣвомъ</i>)	480
63. Ой сивъ Христось да вечеряти (съ <i>напѣвомъ</i>)	481
64. У паноченька явірмо стоявъ (съ <i>напѣвомъ</i>)	—

Дополненіе жъ стр. 223.

1. Да купався Іванъ	483
2. Іване, Івашечку	—
3. Да летіла сова	484
4. Да біда жъ на мене на сей дедъ	—
5. На святого Івана мала купала	485
6. Ой чий же ти, Іване	—
7. Ой на горі, на горі	—
8. Ой у ліску на кленку	486
9. Пішли дівки по ягідки	—

КАЛЕНДАРЬ НАРОДНЫХЪ ОБЫЧАЕВЪ И ОБРЯДОВЪ СЪ СООТВѢТСТВУЮЩИМИ ПѢСНЯМИ.

ЯНВАРЬ.

1-го января св. Василя. Наканунѣ этого дня владуть нѣсколько луковицъ (цибуль), посыпанныхъ солью; утрою хозяйинъ разсматриваетъ ихъ; если соль на луковицѣ будетъ влажная, — то впереди надобно ожидать не-много дождя; если соль совершенно мокрая — будетъ ливень. ¹⁾

Вставши, хозяйинъ выходитъ на дворъ и замѣчаетъ состояніе погоды. Если на деревьяхъ иней, то значитъ въ этомъ году будетъ урожай.

Передъ литургіей, мальчики ходятъ „по хатахъ засѣвать“. Они набираютъ въ мѣшокъ или въ „рукавицу“ (перчатку) смѣшанныхъ зеренъ: ржи, пшеницы, гороху, проса и проч. и въ каждомъ домѣ обсыпаютъ этими зернами хозяина и хату, приговаривая: „На счастье, на здоровье, та на нове літо; роди, Боже, жито, пшеницю и всяку пашницю; добри-день, будьте здорові въ новимъ годомъ“ ²⁾. Иногда посѣвальники водятъ съ собой „паробка“, переодѣтаго козю, съ ушами, сдѣланными изъ волосевъ ³⁾. Главнаго засѣвальника приглашаютъ сѣсть на лавкѣ, говоря: „Сядь же у насъ да посидь, щобъ усе добре у насъ садилось: кури, пѣси, качки, роі и старости“ ⁴⁾.

¹⁾ С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

²⁾ С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

³⁾ С. Чернялевка, Староконстантиновскаго уѣзда.

⁴⁾ С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

При засѣваніи дѣвушки и паробки ловятъ зѣрна и по нимъ гадаютъ: если число зеренъ окажется четное, значитъ дѣвушка выйдетъ замужъ, и наоборотъ ⁵⁾. Зерна, которыми засѣвали, хозяева тщательно собираютъ и сохраняютъ до посѣва, и тогда съ прочими сѣменами бросаютъ въ землю. Часть ихъ также даютъ курамъ, думая, что отъ этого онѣ будутъ чаще несть яйца. Въ иныхъ мѣстахъ въ новый годъ, „новолітовати“, къ священнику ходятъ сами хозяева и, вмѣсто смѣшанныхъ зеренъ, несутъ ему по „чвертці“ или болѣе овса, гречихи и т. п. ⁶⁾. Возвратившись изъ церкви, хозяинъ кадитъ въ хатѣ ладаномъ и затѣмъ садятся обѣдать. На обѣдъ готовятъ борщъ и локшину, въ которую бросаютъ кусокъ свиного мяса, или гусиные потроха. Послѣ обѣда сейчасъ же поятъ скотъ. Отъ „Вилуи“ или „святого вечера“ „смітьє“ изъ хаты не выбрасываютъ на дворъ, а сметаютъ его подъ „покутя“; на Новый же годъ выносятъ въ садокъ и зажигаютъ такъ, чтобы окуритъ дымомъ всѣ плодовые деревья; думаютъ, что отъ этого деревья будутъ хорошо родить.

Съ 2-го января и до „Водохрища“ работаютъ только отъ восхода до захода солнца ⁷⁾.

2. Голодна кутя. Наканувъ Богоявленія, 5-го января, окропляютъ дома освященною водою. Въ этотъ день можно работать, но до освященія воды никто не ѣстъ и потому день этотъ называется „голодною кутею“. Вставши утромъ, хозяинъ ставитъ „узваръ и кутю“ на покутъ на то сѣно, которое тамъ лежитъ еще отъ „багатої куті“, накрываетъ кутю хлѣбомъ, а узваръ кнышомъ. Въ церковь за освященною водою идетъ съ каждой хаты ктонибудь одинъ ⁸⁾ или же цѣлая семья. Послѣ освященія воды каждый тотчасъ выпиваетъ ее немного и въ сосудахъ приноситъ домой. Хозяинъ или старшій сынъ набираетъ эту воду въ миску, покрываетъ „кнышемъ“ и идетъ освящать все свое хозяйство, окропляетъ св. водою хату, погребъ, конюшню, скотъ и при этомъ говоритъ: „Во Иордані крещаяшуся тобі, Господи“ ⁹⁾. Покропивши какоенибудь мѣсто, онъ вслѣдъ затѣмъ мѣломъ пишетъ крестъ съ такимъ же приговоромъ, а потомъ ложаетъ на кусочки „кнышъ“ или „паланицю“, которою была накрыта миска съ водою, и даетъ воламъ и лошадямъ. Тогда дѣтямъ присмаливаютъ немного волоса, чтобы не боялись волка.

⁵⁾ С. Шендеревка, Каневского уѣзда.

⁶⁾ Положное, Новоградъволинского уѣзда.

⁷⁾ Ивановъ, Переяславского уѣзда.

⁸⁾ Ивановъ, Переяславского уѣзда.

⁹⁾ Ивановъ, Переяславского уѣзда и Чернилевка, Староконстантиновского уѣзда.

Передъ ужиномъ хозяинъ кладетъ ладаномъ, кропитъ крестообразно хату. Ужинъ въ этотъ день состоитъ изъ постныхъ блюдъ и сопровождается тѣми же обрядами, какъ и „багатая кутя“: призывается морозъ; оставляютъ ложки въ кутьѣ.... Разница только въ томъ, что послѣ ужина паробки выходятъ на дворъ, „проганять кутю“, т. е. стучать въ заборъ качалками, а если у кого есть ружье, то и стрѣляютъ изъ него. Нѣкоторые, въ полночь, ходятъ на рѣку по воду, въ полной увѣренности, что эта вода обладаетъ цѣлебными свойствами и что, будучи закупорена въ какомъ нибудь сосудѣ, она не испортится даже въ продолженіи двухъ или трехъ лѣтъ.

Если во время ужина кто нибудь изъ присутствующихъ чихнетъ, то хозяинъ что нибудь даритъ ему: овечку, теленка ¹⁰⁾. Вечеромъ хозяинъ дома, взявъ хлѣбъ съ крестомъ на верху, называемый пирогомъ, идетъ къ дверямъ строенія, гдѣ помѣщается скотъ, и говоритъ: „Хто иде?“ „Вогь!“ „Що несе?“ „Пирогъ“. Послѣ этого входитъ къ скоту, благословляетъ его этимъ хлѣбомъ, разламываетъ на нѣсколько кусочковъ и раздаетъ скоту ¹¹⁾.

3. Водохреще. 6-го января, къ празднику Богоявленія прорубиваютъ на льду рѣки или пруда крестъ значительной величины и съ различными украшеніями, для освященія воды ¹²⁾. По окончаніи водосвятія, всѣ наперерывъ стараются прежде другихъ зачерпнуть освященной воды, въ той увѣренности, что вода, почерпаемая раньше, чѣмъ успѣли зачерпнуть другіе, дѣйствительнѣе. Вложивъ въ эту воду калину или кораллы, умываются ею, чтобы лицо всегда было румяное ¹³⁾. Кто первый наберетъ воды и дастъ скоту, у того скотъ будетъ размножаться и вообще хозяйстве будетъ идти лучше ¹⁴⁾. Есть повѣрье, что на Крещенье бываетъ такая минута, когда вода въ рѣкѣ и колодцахъ превращается въ отличное вино. Рассказываютъ, какъ одинъ купецъ ѣхалъ изъ ярмарки и заѣхалъ къ рѣкѣ напоить лошадей. Но вмѣсто воды, онъ нашелъ вино. Тогда онъ самъ напился, набралъ съ собою въ „косудину“ и поѣхалъ. Не отѣхалъ онъ и версты, какъ захотѣлось ему еще напиться вина, но вино уже превратилось въ воду ¹⁵⁾. По водосвятіи, нѣкоторые молодые крестьяне купаются въ проруби, для здоровья, а иногда стрѣляютъ по нѣскольку разъ на воздухъ и, такимъ образомъ, „очищеніе отъ грѣхивъ въ

¹⁰⁾ Шендеревка, Каневского уѣзда.

¹¹⁾ С. Бусьно, Грубешовскаго уѣзда.

¹²⁾ М. Полонное, Новоградволынского уѣзда.

¹³⁾ С. Чернышевка, Староконстантиновскаго уѣзда.

¹⁴⁾ С. Могильна, Владимірскаго уѣзда.

¹⁵⁾ С. Линцы, Харьковскаго уѣзда.

миру извѣщаютъ“¹⁶⁾. Наблюдаютъ также, что если „на Водохрище рыба табунами ходить, то-на роі добре буде“¹⁷⁾.

Многіе мужчины и женщины во время водосвятія держатъ тройныя свѣчи, въ ознаменованіе Пресв. Троицы. Иногда, возвращаясь домой, поютъ пѣсни. Вода, освѣщенная на канунѣ праздника, не смѣшивается съ водою, освященною въ день Богоявленія: та и другая сливаются въ особые чистые сосуды и хранятся, какъ драгоценность, въ продолженіи года.

Народъ вѣритъ въ цѣлебныя свойства Богоявленской воды противъ всякихъ болѣзней, но преимущественно дѣтскихъ, происшедшихъ, какъ говорятъ, отъ „зуроченія“. Ее также даютъ умирающему. Богоявленская вода употребляется крестьянами для разведенія пчелъ „пасіки“. Зажиточныя пасѣчники посылаютъ нѣсколько человѣкъ въ разныя мѣста для набіранія Богоявленской воды¹⁸⁾.

Возвратившись изъ церкви въ день Богоявленія, окропляютъ все освященной водою, съ приговоромъ: „Во Иордані крещаящуся“.

Когда, передъ обѣдомъ, хозяйка мѣситъ тѣсто на пироги, то вынувши руку не обтираетъ ее, а бѣжитъ поскорѣе въ садъ и обвязываетъ садовыя деревья соломой, приговаривая: „Щоби съ на той рікѣ родили яблока (или груши) такі добрі и мякі, якъ тісто“¹⁹⁾.

Передъ обѣдомъ ѣдятъ кутю съ медомъ, которая оставляется еще съ вечера въ мискѣ, потомъ хозяинъ раздаетъ всѣмъ по рюмкѣ водки; за обѣдомъ ѣдятъ тоже, что на Рождество и на Новый годъ.

Въ этотъ день купаются отъ „ворости“; надобно остерегаться, чтобы въ это самое время кто нибудь не крикнулъ: „щобъ така вода, якъ дубова кора“; потому что тогда она „и справді візьметься на тілі“²⁰⁾.

Послѣ обѣда молодежь отправляется на рѣку. Паробки и мальчики съ одной половины села сходятся съ паробками и мальчиками другой половины драться, и которая сторона побѣтъ, за той остается „орданъ“ — крестъ, вырубленный на льду.

Дѣвушки скользятъ на „сковзальці“. Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ есть обычай на Водохрище начинать учить коней и молодыхъ быковъ. Въ такомъ случаѣ ѣздить на лошади верхомъ до тѣхъ поръ, пока она не вспотѣтъ, и тогда окропляютъ ее святой водою.

¹⁶⁾ С. Шендеревка, Каневского уѣзда.

¹⁷⁾ С. Ивановь, Переяславского уѣзда.

¹⁸⁾ М. Полонное, Новоградъволинского уѣзда.

¹⁹⁾ Грубешовскій уѣздъ.

²⁰⁾ Великденъ у Подол. (Основа 61 г. стр. 48.)

Если вечеромъ въ этотъ день встрѣтить волковъ въ лѣсу, то говорятъ: „де ви тоді були, якъ Исусъ Христосъ на Йордані хрестився?“

Въ теченіи цѣлой недѣли послѣ Богоявленія не моютъ бѣлья на рѣкѣ, чтобы не осквернить „свяченої води“ ²¹⁾. Это дѣлается еще и по тому повѣрью, что въ теченіи недѣли черти сидятъ глубоко въ водѣ и не могутъ иначе вылѣзти, какъ только уцѣпившись за бѣлье.

До Богоявленія народъ воздерживается отъ всѣхъ увеселеній, потому что вода еще не освящена. Но когда освятится вода, тогда всѣ кабаки полны народа. Молодежь танцуетъ подь музыку, а старики пьютъ водку. Тогда же начинаются осмотры невѣстъ и помолвки.

Послѣ Водохрища первый понедѣльникъ называется „Рождественнимъ“. Въ этотъ день ѣдятъ постное, хотя въ праздники не соблюдаютъ постовъ ни въ среду, ни въ пятницу.

4. День Ивана Хрестителя. 7-го января, въ праздникъ Іоанна Крестителя, хозяинъ, вставши утромъ, беретъ хлѣбъ и соль, лежавшіе на покутѣ еще отъ „богатої куті“, и идетъ въ загороду и конюшню и даетъ по кусочку скоту и лошадымъ, вмѣстѣ съ сѣномъ.

Отъ Рождества и до Ивана женщины не прядутъ и не шьютъ; въ этотъ день также нельзя ничего дѣлать. Замѣтимъ при этомъ, что на всѣ главные праздники, какъ напр. Рождество, Новый годъ, Крещеніе, женщинамъ нельзя ходить по воду; всегда эту работу исполняютъ паробки ²²⁾.

8-го января, „Роздвѣяний день“.

Въ этотъ день ничего не дѣлаютъ, какъ и на первый день Рождества. Тогда кончается „балуванне“, т. е. ширшество.

Развозятъ вязки „перевесель“ изъ гречки, смолоченной въ Рождественскій постъ, и при входѣ въ хату, говорятъ: „нате вамъ ковбаси“, потому и въ этой хатѣ начинается попойка, если ее тамъ не было съ утра, такъ какъ въ этотъ день обыкновенно всѣ пьянствуютъ ²³⁾.

Одданія. 15-го января празднуютъ праздникъ „Одданія“. „Одданнемъ“ называется такое волшебство, посредствомъ котораго колдунъ можетъ сдѣлать такъ, что у челоуѣка во внутренностяхъ заведутся ящерицы, гады и проч. Во избѣжаніе этого, народъ и празднуетъ этотъ день, и тогда учатся давать „данця“. Колдуны это дѣлаютъ такимъ образомъ: идутъ въ то мѣсто, гдѣ сходятся три дороги, и поднимаютъ шумъ. На шумъ должна явиться змѣя,

²¹⁾ Сборн. Маркевича.

²²⁾ С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

²³⁾ С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

историю убиваютъ. Послѣ этого тотъ, кто учится, разрѣзываетъ руку и кладетъ туда немного свиной крови; если рана сей-часъ-же заживаетъ, то этотъ человекъ можетъ давать „данна“.

30-го января, трѣхъ святыхъ. Въ этотъ день нельзя прастъ.

ФЕВРАЛЬ.

2-го февраля, праздникъ «Громниці или Стрічанъ». Въ этотъ день встрѣчается зима съ лѣтомъ, чтобы поборотся, кому идти впередъ, кому возвращаться назадъ. Лѣто говоритъ: „Помагай Вігъ тобі, зімо“. — „Дай Боже здоровья,“ отвѣчаетъ зима. — „Вачъ, зімо,“ говоритъ лѣто, „що я наробило и напрацевало, ти поїла и попила“ ²⁴⁾.

Если на стрѣтеніе „напѣться пивень (пѣтухъ) води, набереться пакаръ біды“, то зима будетъ продолжительна и хозяева берегутъ пашу и хлѣбъ ²⁵⁾.

Въ этотъ день освящаютъ въ церкви воду. Каждый набираетъ ее въ особую бутылку. Въ прежнее время освящали свѣчи, называвшіяся громничными, потому что ихъ зажигали во время грозы, для прогнанія ее и спасенія себя отъ грома. Эти свѣчи давались умирающему при чтеніи отходной молитвы ²⁶⁾.

Больному вытираютъ этой водой больное мѣсто. Вода эта въ особенности помогаетъ отъ болѣзни, называемой „пристрітомъ“. Ворожея льетъ ее на больного ²⁷⁾ съ приговорами.

Этой водой окропляютъ также скотъ и даютъ ему пить.

Прежде окропляли ею пасѣку каждую „перву неділю“ т. е. первую во время новолунія.

Если чумакъ выходитъ въ дорогу, то хозяинъ даетъ ему хлѣбъ, соль и окропляетъ срътенскою водою воловъ, возъ, съ приговоромъ: „Боже, тобі поможи“.

²⁴⁾ С. Чернилевка, Староконстантиновскаго уѣзда.

²⁵⁾ С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

²⁶⁾ С. Сивокъ, Острожскаго уѣзда.

²⁷⁾ С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

11 февраля, Св. Харлампій, покровитель домашнихъ животныхъ. Въ этотъ день богатые крестьяне владѣльцы скота нанимають колесень. У тѣхъ изъ крестьянъ, которые празднують этотъ день, скотъ будетъ въ хорошемъ состояніи ²⁸⁾.

14-го февраля, Мелатія. Хорошая погода въ этотъ день предвѣщаетъ морозы. 24 февраля, праздниекъ «обертенія». — Обрѣтенія честной главы Іоанна Крестителя. Въ этотъ день птицы возвращаются изъ «вирія». Св. Іоаннъ чудомъ своей главы возвращаетъ ихъ назадъ.

Если летать журавли „веселики“, то думаютъ, что сколько ихъ летитъ числомъ, столько золотыхъ будетъ стоять „корецъ“ жита. Если жаворонки во время перелета, весной летать высоко, то говорятъ, что „то вони до Бога летать молотить“, если же низко, то значить, что и „вони не донесли цѣна; цѣпъ упавъ, отъ вони й попадали до долу“ ²⁹⁾.

Дѣти ѣдятъ много хлѣба. Мужъ „до жінки бертається“, т. е. начинаетъ ее больше любить. Въ этотъ день нельзя мыть бѣлья ³⁰⁾.

Въ продолженіе всего февраля никто изъ мужчинъ не работаетъ въ пятницу въ полѣ, а женщины не прядутъ. Если мужчина будетъ что нибудь дѣлать волами, то или волъ скоропостижно падетъ, или же самому крестьянину „усохне“ рука или нога. Все остальное работать можно ³¹⁾.

Кто окончилъ молотьбу, тотъ чинитъ свои возы, сохи, плуги. Также, пока не испортится санныя дорога, заготавлиють хворостъ и колья для огорожи. Пасѣчники держатъ ульи въ погребѣ, чтобы пчолы не вылетали.

Въ этомъ мѣсцѣ мелютъ муку, такъ какъ позже начинаются полевныя работы ³²⁾.

Масляница

(Загальница). Колодка. На масляницу, въ теченіи цѣлой недѣли, справляютъ колодку. Въ понедѣльникъ, по утру, бабы собираются въ корчму. Одна изъ нихъ кладетъ на столъ небольшое полѣно или палку, называемую колодка. Другія бабы берутъ колодку со стола, целенають ее нѣсколькими кусками холста и кладутъ на прежнее мѣсто. Это значить что „колодка“ родилась. Затѣмъ покупають водки и, сѣвши вокругъ

²⁸⁾ С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

²⁹⁾ С. Чернилевка, Староконстантиновскаго уѣзда.

³⁰⁾ С. Чернилевка, Староконстантиновскаго уѣзда.

³¹⁾ С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

³²⁾ С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

володки, поздравляютъ другъ друга съ ея рожденіемъ. Послѣ попойки расходятся, а колодка оставляется въ шинкѣ до слѣдующаго дня. Такъ справляютъ колодку до субботы. По словамъ крестьянъ, въ понедѣльникъ колодка родится, во вторникъ крестится, въ среду покрестыни, въ четвергъ умираетъ, въ пятницу хоронятъ, въ субботу плачутъ ³³).

Ореда на сырной недѣлѣ называется „Зноби-баби“ ³⁴).

Въ воскресенье, въ послѣдній день масланицы, молодежь „волочить колодку“. Женщины идутъ по домамъ и привязываютъ дѣвушкамъ и паробкамъ небольшую палку къ ногѣ, въ наказаніе за то, что не вступили въ бракъ въ послѣдній мясоѣдъ ³⁵.

Дѣвушки тоже навязываютъ колодку обшитую ленточками паробкамъ и эти послѣдніе должны платить за это выкупъ. Подобно бабамъ, и онѣ напишутся. На масланицѣ самое употребительное кушанье вареники съ сыромъ.

Черна недѣля, послѣдній день масланицы. Первый день великаго поста называется „Чистый понедѣлокъ“, также „Полоскозубъ“, потому что въ этотъ день крестьяне „полощутъ зубы“. Полосканье это состоитъ въ томъ, что крестьяне собираются въ корчму и тамъ пьютъ цѣлый день, выполаскиваютъ водкой зубы, чтобы не осталось между зубовъ чего нибудь скормнаго ³⁶).

Въ чистый понедѣльникъ берутъ яицо, варятъ его въ тотъ же день, прокалываютъ насквозь дырочку и кладутъ въ теплое мѣсто на весь великій постъ. Если въ первый понедѣльникъ великаго поста кто нибудь услышитъ звонъ, то приговариваетъ „хрѣнъ да редька, хрѣнъ да редька“. Въ этотъ день не ѣдятъ горячей пищи. Садятся обѣдать очень поздно, ѣдятъ: ржаные коржи — „жалованники“, третій хрѣнъ съ бураковымъ квасомъ и рѣдьку.

„Вареники доведутъ, що и хлѣба не дадутъ“ ³⁷).

³³) С. Сивка, Острож. и Красноселка, Староконстантиновскаго уѣзда.

³⁴) С. Красноселка, Староконстантиновскаго уѣзда.

³⁵) С. Красноселка, Староконстантиновскаго уѣзда.

³⁶) С. Сивокъ, Острожскаго уѣзда.

³⁷) Рус. Бесѣд. 56 г. стр. 64.

М А Р Т Ъ.

1 марта, день Евдокии. „Бабакъ“ (сурокъ), спящій всю зиму, просыпается и свищетъ; это первый признакъ весны. Если въ этотъ день увидятъ ласточку, то бросаютъ на нее горсть земли, приговаривая: „на тобі, ластівко, на гніздо“ ³⁸).

Объютъ расаду въ горшкахъ и вѣрятъ, что, посѣянная въ этотъ день, она не можетъ пострадать отъ мороза ³⁹). Съютъ такимъ же образомъ и овесъ. Замѣчаютъ, откуда въ этотъ день дуетъ вѣтеръ: если съ запада или юга — ожидаютъ урожая, а если съ сѣвера или съ востока — думаютъ, что урожая не будетъ ⁴⁰).

6 марта. „Якъ придетъ марець, то обмерзне старцю палець“ ⁴¹).

9 марта. Простолюдины вѣрятъ, что если въ этотъ день „буде морозъ, то сорокъ переможе“ ⁴²). „На сорокъ святыхъ погода — на гречку буде урода“. Школьникы приносятъ своему учителю сорокъ бубликовъ. До этого дня сорока положить въ свое гнѣздо сорокъ палочекъ. Жаворонокъ вылетаетъ изъ своего „вирія“, а потому въ честь бго пекутъ изъ тѣста птичекъ, вторыхъ называютъ иногда „голубці“, иногда и „жайворонки“, и дѣти, ходя съ этими жаворонками, поютъ веснянки.

Между прочимъ, отъ этого дня должно быть еще сорокъ морозовъ, считая утренній и вечерній морозъ за два ⁴³).

„Одъ сорока святыхъ, сорокъ морозівъ буде“. Въ этотъ день дѣвушки варятъ сорокъ варениковъ ⁴⁴). Въ день сорока святыхъ готовятъ тыквенныя сѣмена.

17 марта, „Теплого Олекси“. Въ этотъ день выносятъ пчелъ изъ погребовъ ⁴⁵). Если же еще холодно, то хозяинъ входитъ въ погребъ и толкаетъ улей рукою, говоря при этомъ: „Ну те, ви, бджоли, готуйтеся, бо прийшла

³⁸) С. Соловьевка, Радомисльскаго уѣзда.

³⁹) Шендеревка Каневск. и Иваньковъ, Переяславск. уѣзда.

⁴⁰) С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

⁴¹) Приказки, Прислов. Номисъ, стр. 9.

⁴²) Сивокъ, Острожскаго уѣзда.

⁴³) Пов. Мал. Маря.

⁴⁴) С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

⁴⁵) Соловьевка, Радомисльскій уѣздъ.

пора, идіте и не ленітеса. Приносьте густні меди и ривні воски и части роі, Господу Богу на офіру (жертву), а господарю на пожитокъ“ 46).

Послѣ „Теплого Олексі“, тотъ, кто не наібреть сѣять много, начинаетъ сѣять овесъ и ячмень по большей части на холмахъ, гдѣ „попротряхало“. Начинають городить огороды и сгребать съ нихъ прошлогодній бурьянъ, зелье, и прочій соръ и прачуть его на лѣто на топливо. „Щука рыба лідъ хвостомъ разбивае“ 47).

25 марта, Благовѣщеніе. Очень большой праздникъ, въ этотъ день нельзя работать, даже птицы не вьютъ гнѣздъ. Кукушка потому несетъ яйца въ чужое гнѣздо, что когда то вила гнѣздо въ день Благовѣщенія. Въ этотъ день чуть-свѣтъ женщины идутъ въ лѣсъ, трасуть березу и собирають сѣмя, вѣруа, что изъ сѣмени выростетъ расада 48).

Богъ благословляетъ въ этотъ день всѣ растенія.

Черногузъ (боцонгъ) снесетъ уже яйцо. Прилетаютъ ласточки. Если въ этотъ день родится человекъ, или птица, или животное, то оно будетъ калѣкой. Если беременная женщина будетъ въ этотъ день что нибудь рѣзать, то отрѣжетъ ребенку ногу или руку 49). Полагають, что изъ „благовістнаго теляти (или „ягнати“) добра не ждати“; его поспѣшаютъ зарѣзать 50).

Нельзя притрогиваться къ „буряковнѣ“ сѣмонамъ, потому что выростетъ изъ нихъ рѣдька. Если притронуться къ яйцу, то изъ него выйдетъ цыпленокъ съ двумя головами (выродки). „Який день на Благовіщенія, такий и на Великдень“

Если кто желаетъ имѣть шапку-невидимку, то долженъ взять въ этотъ день ужа, отрубить ему голову, взять три горошины и заковать ихъ съ головою ужа въ углу дома. На Пасху эти горошины выростутъ. Ихъ надо сорвать и пойти съ ними въ церковь. Тамъ ходитъ бѣсъ въ золотой шапкѣ и всѣхъ смѣшитъ, а его никто не видитъ, потому что эта шапка — невидимка. Тогда можно подрастаться къ нему и снять ее, бѣсъ будетъ выкупать и платить большія деньги, но не слѣдуетъ отдавать, такъ какъ съ помощью этой шапочки можно достать все, что угодно. Увѣряють, что если на Благовѣщеніе лежитъ снѣгъ, то лѣто будетъ неурожайное 51). Туманное утро предвѣщаетъ большіе разливы рѣки; хорошая погода — урожай.

46) Шендеревка Каневского уѣзда.

47) С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

48) С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

49) С. Шендеревка, Каневского уѣзда.

50) С. Чернилевка, Старокопстантиновскаго уѣзда.

51) Соловьевка, Радомишльскаго уѣзда.

По звѣданъ угадывають, накія будуть конопли ⁵²).

Къ празднику Благовѣщенія относится слѣдующій псаломъ.

Да придетъ, да придетъ усѣму свѣту радѣсть,
Изъ небесъ, изъ небесъ, усѣму свѣту сладѣсть.
Архангелъ Гавриилъ зъ небесъ прилетѣвъ
Благовѣстити, чудо явити пречистій, пречистій;
..... усіхъ насъ просвѣтляе...
Которого тобѣ днесъ Гавриилъ віщае
Маріѣ дѣвиці,
Пречистій голубиці,
Небесній цариці
И владичиці
Пресвятій, пресвятій.
Изъ отця, изъ отця духъ святий виходить,
Которого тобѣ днесъ Гавриилъ глаголетъ:
Радуйся панна
Обрадованна!
Се благовѣствую
Радѣсть новую:
Тобѣ днесъ, тобѣ днесъ
Явственно, явственно буде тобѣ нинѣ,
Духъ святий виходить у лицѣ голубиці.
Твоя ложесна,
Дѣво пречестна,
На веселіе
Во спасеніе
Усімъ вірнимъ, усімъ вірнимъ.
Понесешъ, понесешъ відъ духа святаго
Безлітнѣго, безлітнѣго сина у Тройці одного,
На визволення людямъ,
Да спасенні пребудемъ
На віки, на віки,
На віки, на віки,
На віки, на віки.
Объ чимъ же, объ чимъ же пророки писали,
Изъ кінця у кінець землі проповідали,
Десь то познанна
Марія панна,
Еже свідеть отъ небесъ
Радѣсть неслыхана,
Во віки, во віки, во віки!

(Изъ Рук. сбор. Кумина. Харьковъ).

⁵²) С. Чернилева, Старокопстантиновскаго уѣзда.

26 марта, Благовѣстника (*Архангела Гавріила*). Народъ празднуетъ этотъ день для того, чтобы онъ „блискавицею не спалилъ хоромини“ (хижины). Народъ думаетъ, что Гавріиль владѣетъ молніей. Такъ какъ Гавріиль слыветъ „Благовѣстникомъ“, то въ этотъ день все рождающееся будетъ „благовѣсне“: агненокъ будетъ имѣть „кручакъ“ (червя во лбу), яйцо, снесенное въ этотъ день, неспособно къ высиживанью изъ него цыпленка.

Если поздняя весна, то „съ благовѣстника“ сѣютъ ярицу: овесъ, ячмень.

Постъ и пасха.

Въ субботу первой недѣли поста зажиточныя женщины собираются въ церковь давать на литургію приношенія въ церковь: хлѣбъ и „коливо“. Надъ ними просятъ пѣть большія панихиды. Коливо и медъ приносятъ въ большихъ сосудахъ, обвернутыхъ бумагой съ прилѣпленными къ сосудамъ свѣчами ⁵³).

„Недѣля збірна“ — первая недѣля великаго поста. Объ ней говорится: „недѣля збіръ — тече вода зъ гірѣ“ ⁵⁴). Дѣвушки варятъ кашу съ макомъ и на короткое время закапываютъ ее въ землю ⁵⁵).

Четвертая недѣля великаго поста называется средокрестною. Въ среду на этой недѣлѣ праздникъ христа, т. е. креста. Въ этотъ день пекутъ крестики съ макомъ и мажутъ ихъ медомъ. На четвертой недѣлѣ сѣютъ разсаду и макъ, вообще же считаютъ нужнымъ сѣять разсаду непрежѣнно въ посту, чтобы не боялась мороза ⁵⁶).

Пятая недѣля поста называется похвальной. Въ субботу на этой недѣлѣ праздникъ „Похвали“. Ничего въ этотъ день не дѣлаютъ, иногда только сѣютъ капустную разсаду ⁵⁷).

„На Похвалу сорока яйцемъ похвалиться.“

Шестая недѣля — вербная. Въ субботу вечеромъ носятъ вокругъ церкви вербу по большей части маленькіе дѣти. „Прийде вербница, назадъ зима вернется.“

Лазареву субботу почитаютъ самымъ благопріятнымъ днемъ для посѣва гороха.

Если въ этотъ день морозъ, то говорятъ: „Прийшовъ вербичъ, два кожука тербичъ.“

⁵³) С. Сявокъ, Острожскаго уѣзда.

⁵⁴) С. Сявокъ, Острожскаго уѣзда.

⁵⁵) С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

⁵⁶) С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

⁵⁷) С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

Въ воскресеніе утрожь идутъ за вербой. Возвратившись, неходя въ хату, садятъ ее въ землю, полагая, что если ее внести въ хату, то она не примется. Въ хату вносятъ небольшія вѣтки, и если кто спать, то бьютъ его вербой, говоря: „Не я бью—верба бье, за тиждень Великдень, будь здоровъ якъ вода, а великій якъ верба, а богатій якъ земля.“ Вѣтки эти прячутъ и въ случаѣ града выбрасываютъ на дворъ, въ увѣренности, что отъ этого градъ перестанетъ идти.

На этой недѣлѣ нельзя сѣять конопли и огородини, „бо буде ливовате якъ верба.“ Не сѣютъ также свеклы (буряки), потому что будутъ „гірки“ ⁵⁸).

Седьмая недѣля, страстная, называется „білий тиждень“, а четвергъ на этой недѣлѣ— „чистий“. Утрожь въ этотъ денькупаются въ рѣкѣ. Вечеромъ идутъ на страсть и непременно приносятъ домой страстныя свѣчи непотухшими. Страстными свѣчами выжигаютъ на потолкахъ кресты. Если кто боленъ лихорадкой, то соскребаютъ немного сажи съ креста, насыпаютъ въ „свячену воду“ и даютъ выпить больному: отъ этого лихорадка проходитъ ⁵⁹).

Въ этотъ же день вторично исповѣдываются старухи и старики.

Для страсти „хлопьята“ готовятъ „довбешки“, и чуть только зазвонятъ, собираются въ церкви съ этими стукалками и, когда звонятъ при чтеніи Евангелія, — мальчики стучатъ или въ колокольню, гдѣ она деревянная, или въ церковную ограду, или просто въ доски, разумѣется, если не запрещать имъ этого. Это повторяется каждый разъ при звонѣ колоколовъ, начинаясь и окончиваясь вмѣстѣ съ звономъ, и продолжается до конца страсти ⁶⁰). Въ продолженіе всего великаго поста, по четвергамъ, забрасываютъ по оному полѣну на чердакъ, а въ Великій четвергъ топятъ этими дровами печку и думаютъ, что вѣдьма прійдетъ просить у нихъ огня ⁶¹).

Иногда бросаютъ полѣна въ чистый четвергъ, во время чтенія Евангелія въ церкви, и, по числу Евангелій, выбрасывается 12 штукъ полѣнъ ⁶²). Такъ же по четвергамъ, въ великій постъ, дѣлаютъ борону изъ осинового дерева, а въ Великій четвергъ кончаютъ ее. Возвратившись изъ церкви съ зажженной свѣчей, идутъ въ сарай и садятся за бороною. Тогда можно увидѣть вѣдьму ⁶³).

Въ четвергъ первой недѣли поста нужно идти въ лѣсъ съ топоромъ и

⁵⁸) Чернилежка, Староконстантиновскаго уѣзда.

⁵⁹) С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

⁶⁰) Великдень у Подолянъ. Основа 61 г. стр. 49.

⁶¹) С. Ляховиц, Острожскаго уѣзда.

⁶²) Великіе Святини, Васильковскаго уѣзда.

⁶³) Згораны, Владимірскаго уѣзда.

начинать тамъ дѣлать осиновыя ворота, но такъ, чтобы никто этого не видѣлъ, и дѣлать ихъ во весь постъ по четвергамъ. Въ Великій четвергъ, окончивъ эти ворота, принести домой, поставить въ незамѣтномъ мѣстѣ, съ наступленіемъ вечера сѣсть вблизи ихъ и наблюдать. Вѣдьма, идя дорогой, не можетъ миновать этихъ воротъ и должна перелѣзть черезъ нихъ, тогда ее можно узнать.

Если кто въ чистый четвергъ моетъ платье въ водѣ съ золой, то золу оставляетъ, — это средство отъ лишаевъ.

Здѣсь замѣтимъ, свѣтлый четвергъ ⁶⁴⁾ есть „навскій великдень“ — то есть пасха мертвецовъ. Богъ три раза выпускаетъ мертвецовъ съ того свѣта: первый разъ въ пасхальный четвергъ, когда они ночью служатъ въ церкви, во второй разъ, когда цвѣтеть жито и въ третій — на Спаса ⁶⁵⁾.

Въ свѣтлый четвергъ покойники выпускаются съ того свѣта для отправленія богослуженія и покаянія въ грѣхахъ. Въ этотъ день они не боятся ни креста, ни молитвы, и если завидятъ живого человѣка, то душатъ его до смерти. Чтобы быть внѣ этой опасности, крестьяне обливаются водою.

Въ полночь свѣтлаго четверга мертвецы встаютъ изъ гробовъ и приходятъ въ церковь по звуку колокола, который ударяетъ только три раза. Собравшись, они становятся передъ церковью. Изъ среды ихъ выступаетъ священникъ и громко произноситъ какую-то молитву, по окончаніи которой двери церкви сами собою отворяются. Мертвецы входятъ въ церковь и священникъ начинаетъ богослуженіе. Передъ алтаремъ стоятъ дѣти и держатъ въ рукахъ крашанки съ дырочками, наполненныя „клочемъ“. По окончаніи богослуженія, христосуются; всѣ выходятъ изъ церкви и останавливаются передъ ея дверьми. Затѣмъ, по прочтеніи священникомъ какой-то молитвы, двери церкви затворяются сами и мертвецы идутъ на кладбище ⁶⁶⁾.

Разсказываютъ, что одинъ старикъ имѣлъ двѣ дочери, младшая изъ нихъ умерла передъ Пасхою. Старшая, желая видѣть умершую сестру, пошла въ „навскій Великдень“ въ церкви, и въ 12 часовъ увидѣла двухъ юношей, которые трубили въ трубы и сзывали умершихъ. Мертвецы встали и пошли въ церковь. Дѣвушка пошла за ними и остановилась у палатки. Последнею шла въ церковь ея покойная сестра. Увидѣвъ свою живую сестру, она сказала ей: „бѣги домой, а то мертвые тебя задушатъ здѣсь.“ Живая сестра

⁶⁴⁾ Луцкого уѣзда.

⁶⁵⁾ С. Мельницы, Ковельского уѣзда.

⁶⁶⁾ М. Александрія, Ровенскаго уѣзда.

побѣжала домой. Мертвецы погнались за ней, но не догнали. Прибѣжавъ домой, она рассказала видѣнное и тотчасъ умерла.

Въ этотъ день крестьяне почти ничего не дѣлають. Они утверждаютъ, что кто работаетъ въ этотъ день, у того выростеть непрежънно на тѣлѣ мертвая кость. „Мертвая кость“ — это нарость на тѣлѣ, который крестьяне лечатъ такимъ образомъ: во время колокольнаго звона, имѣющій мертвую кость спѣшить на кладбище. Здѣсь, отыскавъ какую либо кость мертвеца, третъ ею нарость, до окончанія звона ⁶⁷⁾.

Въ пятницу на страстной недѣлѣ „галунять“ (т. е. кладуть яйца на нѣкоторое время въ растворенные водою квасцы) и красять крашанки.

Въ великую субботу пекутъ пасхи и жарять поросать.

Въ пятницу на „плащаницю“, въ субботу на „дѣяніе“ и въ первый день Пасхи въ заутренѣ идутъ съ тѣми свѣчами, съ которыми ходили на страсть.

Воскъ на свѣчи по большей части отработываютъ, а не покупають на готовныя деньги. „Трудова свѣчка лучше Богу вгодна“, говорятъ малороссы.

О распятіи и погребеніи Спасителя поются въ народѣ слѣдующія пѣсни:

1.

Прощай, прощай, сину мій, вселюбезнійший!
Покидаешъ мене одну у світі, мій краснійший!
Що за грѣхъ мій предъ тобою,
Що не хочешъ жить зо мною,
А идешъ відъ мене?
Охъ идешъ у «пифемну» страну и къ гробу
Сей мічъ гострій проколе мою утробу.
Теперь я тебе рішена,
Радість моя душевна,
Охъ, світе мій гіркий!
Я на світі одна й сиротина,
Єдиного тільки у себе иміла сина!
У яку страну відхожашъ
Кому свиріть уручашъ?
Охъ, сину мій!
Тяжко бо мні єдній жити у світі!

⁶⁷⁾ М. Александрія, Ровенскаго уѣзда.

Живіть мій! сину мій! лучче умерти,
Умерти умісті я бажаю,
А ніжъ жити сама маю
У світстві такімъ!
Прорци, прорци ко мні, сину мій, хоть слово,
Охъ, виведи, серце мое, зъ горісті больноґо!
Охъ, умру!
Прийми мене зъ собою,
Утробо моя!
Правду сказавъ Симеонъ, старецъ чудний,
Хто мою утробу прозвить мечемъ военнимъ...
Охъ, помню вишній гласъ,
Що ти устанешъ у третій часъ,
Одушевленний храме!
Да устанешъ, сину мій, скоро відъ гроба,
Да изцілиться відъ тебе моя утроба!
Черезъ пресвяті твої рани
Спасай вірні христіяни
Відъ бідъ и скорбей!

(Харківсь).

2.

Премилосердний Царю всѣго світа,
Терпівъ еси рани за діла чоловіка,
Рани терпівъ еси відъ жидівъ безбожнихъ,
Чортівъ треножнихъ!
Де matka твоя підъ хрестомъ стояла,
Відъ жалю тебе великого, охъ, умлівала!
А Йванъ святий якъ хресту припадавъ,
Жалосно ридавъ.
И сказала панна: «оглядити Исуса».
У церкві на двоє роздерлась завіса,
Скорбъ Христа сина панна уздріла,
Відъ жалости й страху умліла.
Упавши на землю, була ніби мертва!
Для чого, сину мій, на хресті умірати,
Мене зоставляти?
Промовъ мені слово, о любезний сину,
Якъ мене повидашъ єдину?
Якъ я не знаю утолити смутокъ свій,
Якъ умре синъ мій.
Устань, о сине! дай мені відъ пложу радість,
Обнови у серці матернюю радість.

Не могу я глядіти на умерщвление
И уединение.
Зійди зъ хреста, утішь мене єдину,
Плакатиму по тобі, мій сину.
Прійми мене, Боже, умру ж я зъ тобою
Къ вічному покою!

(Харьковъ).

3.

Янгольский царю, предвѣчний Боже!
Добра твоего языкъ пересказати не може!
Терпівъ за насъ муки
Відъ жидивської руки
Безвинно!
Тобою чоловікъ великий и у честі,
Але по усякь часъ у гріховній лєсті,
На Христа воює,
Хворий крионъ (?) готує,
Якъ Юда!
За людский гріхъ безвинно Христа бито
И святу єго кровь пролито!
На криповимъ троні,
Въ терновій короні,
Глядиться царь!
Що за утіха гріху служити,
Бога заставивши ворогу служити?
Плачь туга хворой души,
И почувють те уши —
У пеклі.
Святий чоловікъ, повнай себе для Бога,
Що распустникамъ презлая дорога
Просто пеклу въ зуби —
Приводять до згуби.
Охъ якъ страшно!
Проста до Христа у світі дорога,
Жити й не грішити — тайна премнога!
Презъ Христови страсті
Не імієшь щастя
У пеклі!
Жадної жъ тамъ не матимешъ помочи,
Де сірчистий вогонь заливає вочи.
Въ огні не згоріти,
А по смерті жити.

Охъ якъ трудно!
На високімъ сноші да-ликъ янгольський
Святъ, святъ, святъ, ликъ архангельський.
Дай намъ, Христе, співати
И на тебе, Творця, споглядати
На віки!

4.

Веди мене зъ собою,
У горний путь на хрестъ,
Радъ я жить надъ горою,
Кину дольню персть.
Смерть твоя — мені живить,
Жовть твоя — сластій рідъ,
О, Исусе!

Язви твої сурові —
То моя печать,
Вінокъ твій терновий —
Слави благодать,
Твій сей поносний хрестъ —
Се моя хвала и честь,
О, Исусе!

Зерно пшенишне въ нивахъ
Коли изгниває,
Внішность есть не жива,
Але новий підъ нутро проквітає.
За одинъ старий класъ
У другий літній часъ
Сторичний дасть плідъ.

Рости, мое ти тіло,
И прибий ёго на хрестъ,
Нехай буду звні нещасний,
Аби нутрь воскресъ;
Нехай видъ мій изсохне,
Да новий нутрь квіте.

Се смерть животна!
О, новий мій Адаме,
О, краснійший сине!
О, всесвітний храме!
О, буйство Афинъ!
Підъ буйствомъ твоімъ — світъ,
Підъ смертю — живнь безъ літъ,
Якъ темний завонъ.

5.

О, душе важная вірна,
До Бога велицемірна,
Зглянь на Христа єдина
Бога й предвічного сина!
Приглянься къ голові схиленої,
Вінцемъ уязвленої,
Відъ гострихъ колючокъ терновихъ
И нобоївъ суровихъ!
Гляди на Христа распятого,
Немилосердо прип'ятого,
Безъ жалю уязвленна,
И всього окривавленна.
Руки чесні и ноги
Пробили гвоздз здорові,
Списомъ ребра прободоша—
Кривъ и вода истекла;
Вічи кривью обризкані,
Промени уста оптомъ и жовтю напоєнні,
Ризи єго межъ собою розділили
И кривъ святую пролили.
Пресвятеє єго тіло
Извівечене усе сивіло
Відъ ранъ и язвъ пребезмірнихъ,
Ради спасенія вірнихъ.
Гляди, о, душе! ти якою
Куплена еси ціною,
Бо усе сокровище своє
Відавъ за спасення твоє!
Мусять усякъ чоловікъ зрїти,
Що не довго тутъ жити,
Тисяча лїть, якъ два довгота
Супротивъ вічного живота.
Тимъ то й відъ гріха себе хранимо,
Исуса Христа у помічъ просїмо,
Да визволить відъ гріхівъ чоловіка
И після смерти жизнь дарує на віки.

(Хармонь).

Ко дню субботы есть также особенныя пѣсни:

6.

Лежишь у труні, праздуєшь субботу,
По праці тяжкой, по кривавімъ поті.
Киякъ німаєшъ ділъ къ тобі не має,

Князь всього світу, що всіма владас,
О нечутлив, сліди о новімъ роді побіди!
О, сине Давидівъ, сине Давидівъ, Лазура позваний
Зъ мудростей земнихъ до небесной слави!
Убий телесну у мені роботу,
Дай мені зъ тобою праздновать субботу!
Дай мені ходити у твої сліди,
Дай новий родъ, сей побіди.
О, сине Давидівъ, сине Давидівъ.

(Харьков), 1.

7.

Расп'ятіє Христа.

Рідъ жидівский засмуцений
И відъ Христа відришений.
Збиралися жидове — якъ забити,
Исусъ-Христа умертвити.
Пилать руки умиває,
На хрестъ Христа распинає.
Его мати жаліслива,
Предъ Хрестомъ стоя плачлива,
На свого сина споглядає,
Все слізами умиває
И слізами промовляє:
<Охъ, сину мій прелюбезний,
Серцю моему ти болізний!
Чомъ до мене не промовишъ,
И слізъ моїхъ не утолишъ?>
— <Тобі, матеръ, повідаю, —
Не на віки умираю:
За весь миръ страсть приймаю!>
Терпівъ Христось муки, рани,
За всі вірні христіани.
Терпівъ Христось муки, страсті, —
Избавивъ насъ відъ напасті!.. ⁶⁸⁾

⁶⁸⁾ Всѣ эти пѣсни изъ Харькова выключены изъ русск. сборника Кулиша.

8.

Муки Спасителя.

Царю Христе, Спасителю мира!
Ти бувъ зъ ранку не злюбивий...
Въ четверъ къ вечеру буши,
Жиди совіть сотворивши:
Не маємо царя іного,
Овримъ кесаря ідного,
Уже бо законъ уставуе
Царемъ Бога имянуге.
Стали жидове гадати:
Якъ би намъ Христа піймати?
А къ нимъ Юда притече,
А притекши жидамъ рече:
«Що мені дасте, продамъ ёго,
Бо я есмь ученикъ ёго».
Мовлять:— «Тридцять сріблениківъ дамо
Тилбкі ти намъ продай ёго!»—
Вже бо Юда розглядівся,
Своє сэрце розпаливши,
За тридцять сріблениківъ продавъ Христа,
Самъ zostався свого царства!
Вже бо Юда побігъ зъ дому,
Ви-то не бувъ у нихъ въ домі.
Опізнавъ Христось въ своїй муці,
Що вінъ жидамъ у помочи.
Христось придомивъ хлібъ да й ість
Й своїмъ ученикамъ подавъ,
Умочивъ у силь та й Юді давъ.
«Сей мене відъ васъ жидові продавъ»,
Рече Христось до Ивана, свого друга наперсника:
«Мої дні испишутье,
Мої сграсі дочитуюте;
Прискорбна душа моя къ смерті—
Приходить часъ уже вмерти;
Приспівъ кінець—безсмертний часъ.
Зоставайтесь вірни, я йду відъ васъ⁸⁹⁾».

⁸⁹⁾ Вильшанн, Харьк. губ.

На „білому тижні“ и на праздникъ Пасхи женщины не сажаютъ куръ на яйца, снесенныя во время поста, потому что не выйдутъ изъ нихъ цыплята ⁷⁰⁾.

За нѣсколько дней до Пасхи уже начинаются приготовления къ празднику. Хозяинъ старается заблаговременно приготовить пшеничной муки на „паску“, водки, топлива. Женщины готовятъ „свячене“, состоящее изъ колбасы, поросенка, крапанога (крапешихъ яицъ), паски (куличей) и „варенухи“. Многие изъ крестьянъ, особенно женщины, начиная отъ „чистого“ четверга до Воскресенія Христова ничего не ѣдятъ, а иные и воды не пьютъ. Дѣлаютъ это наиболѣе по обѣщанію, данному во время болѣзни.

Въ ночь на праздникъ Пасхи паробки разводятъ огонь вблизи церкви и около него проводятъ всю ночь, до утра. Для поддержанія огня, вращаютъ, преимущественно у евреевъ, повозки, бечки, колеса и т. п. Остающиеся въ домахъ крестьяне проводятъ ночь безъ сна и стараются, чтобы огонь горѣлъ въ хатѣ цѣлую ночь. Нарушившій этотъ обычай проведетъ цѣлый годъ въ полусонномъ состояніи.

Нѣкоторые изъ мужчинъ идутъ высматривать, не горитъ-ли гдѣ кладь. Въ народѣ существуетъ повѣріе, что всѣ незамытые клады горятъ во время чтенія „одіянія“ ⁷¹⁾.

Чуть только зазвонили къ заутрени, какъ уже народъ въ праздничной одеждѣ „посунувъ до церкви“. Кто возомъ, кто пѣшкомъ, дѣтей тоже берутъ; въ домъ не оставляютъ по возможности никого. Кому нѣтъ мѣста въ церкви, тотъ стоитъ на дворѣ, снявши шапку. Дѣти кучками сидятъ, одни подъ церковью, другіе „на дзвониці“, а большая половина на возахъ. Староста или пономарь приказываетъ выносить „хоруги“, народъ двинется изъ церкви. „Паруботство“ выносить хоругви и крестъ, пожилые—образъ Воскресенія Христова, евангеліе и артось, а четыре почтенные старика несутъ плащаницу. ⁷²⁾.

Староста или сторожъ, осмотрѣвъ церковь, чтобы никого въ ней не осталось, запираетъ дверь замкомъ и сторожитъ, чтобы какаянибудь вѣдьма не взялась за замокъ.

Когда первый разъ запоютъ „Христось воскресе“, охотники, стоявшіе съ ружьями на дворѣ, стараются въ эту минуту выстрѣлить. Они увѣрены, что ихъ выстрѣлъ въ это время убиваетъ чорта. ⁷³⁾.

Во время пасхальной заутрени можно видѣть въ церкви вѣдьмъ, съ

⁷⁰⁾ С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

⁷¹⁾ С. Великіе Снитники, Васильк. уѣзда и Окунина, Ковельскаго уѣзда.

⁷²⁾ Великіе Снитники, Васильковскаго уѣзда.

⁷³⁾ Великіе Снитники, Васильковскаго уѣзда.

рогами и кувшинами съ молокомъ на головахъ. Средствомъ для этого служить слѣдующее: нужно взять кусокъ дерева изъ гроба мертвеца, со сѣважиною, образуемою выпавшимъ сучкомъ, смотрѣть сверху эту сѣважину, но съ тою предосторожностью, чтобы не отдѣлаться отъ толпы; въ противномъ случаѣ вѣдьмы задушатъ любопытнаго. Строго наблюдаютъ за женщинами, которыхъ подозрѣваютъ, что онѣ вѣдьмы, такъ какъ, по мнѣнію крестьянъ, всякая изъ нихъ должна непременно коснуться рукою одинъ разъ священника или во время хожденія вокругъ церкви, съ плащаницею, или же послѣ того, какъ священникъ возвратится въ церковь.

На прѣвѣтствіе священника „Христось воскрес“, нѣкоторые, ставъ въ углу и держа въ рукахъ серебряную монету, вмѣсто „во истину воскрес“, отвѣчаютъ: „анталюзъ маю“. Отъ этого монета, которую они держатъ въ рукахъ, получаетъ чудесную силу возвращаться къ хозяину; попавши въ число чужихъ денегъ, она не только возвратится сама, но и приноситъ хозяину всѣ лежавшія съ нею деньги ⁷⁴). Приобрѣсть такую монету можно еще такимъ образомъ. Взять въ этотъ день рубль и носить въ карманѣ. Если кто скажетъ „Христось воскрес“, то ему нужно громко отвѣтить: „а въ мене карбованецъ е“. — Такъ слѣдуетъ повторять до трехъ разъ. Такой рубль называется „инслиза“. Другіе же думаютъ, что если на первый возгласъ священника „Христось воскрес“, не отвѣтить: „во истину воскрес“, а пожелать чего либо, то желаніе непременно исполнится ⁷⁵). По окончаніи литургіи, около церкви или въ притворѣ освящается „паска“, состоящая изъ хлѣба и при немъ сыра, яицъ, поросенка, масла, сала и проч. Яйца святятъ очищенныя, боясь, чтобы освященная скорлупа не упала на полъ и не была потоптана ногами. Кости „свяченого“ закапываютъ въ полъ для предохраненія посѣвевъ отъ града ⁷⁶).

Поздравлять съ праздникомъ и христосоваться начинаютъ уже послѣ служенія. По освященіи пасхи, каждый изъ крестьянъ наперерывъ старается раньше другихъ прійти домой и разговѣться. Если при разговѣннѣ смѣются, то говорятъ, что тогда дьяволъ ходитъ въ хатѣ въ золотой шапочкѣ-невидимкѣ. Послѣ разговѣннѣ, каждый спѣшитъ первымъ взойти на колокольню и зазвонить, въ увѣренности, что отъ этого у него въ этомъ году будетъ хорошій урожай гречихи ⁷⁷).

⁷⁴) С. Окунина, Ковельскаго уѣзда.

⁷⁵) Сборникъ Маркевича.

⁷⁶) С. Чернишова, Староконстантиновскаго уѣзда.

⁷⁷) С. Семеново, Острожскаго уѣзда.

Самый обряд разговѣнья совершается такъ:

По возвращеніи изъ церкви, хозяинъ обходитъ три раза вокругъ стола, съ мискою, наполненною „свяченимъ“, и ставъ лицомъ къ иконамъ, разрѣиваетъ на тарелкѣ нѣсколько яицъ, частицы ихъ даетъ каждому члену семейства и говоритъ: „дай, Боже, ще на той рікъ дочекати світлого праздника Воскресенія Христова въ щасті и здорові!“ ⁷⁸⁾.

Разговляются также просто пасхой или просфорой.

Положивши на столъ освященное съѣстное, всѣ садятся вокругъ стола и пьютъ водку, обращаясь одинъ къ другому, начиная съ хозяина, стараясь при этомъ не уронить крошекъ „свяченого“ на полъ, а оставшіяся на столѣ крохи бросаютъ въ огонь, чтобы этихъ остатковъ не съѣли мыши; такъ навѣсть есть повѣрье, что если мышь съѣстъ хотя малѣйшую крошку „свяченого“, то немедленно превращается въ „кажана“ (летучую мышь).

Послѣ разговѣнья, умываясь, кладутъ въ миску два яйца и мелкую монету, а потомъ воду сливаютъ или на огонь, или въ прудъ ⁷⁹⁾.

Кто на пасху пьетъ за обѣдомъ воду, тотъ никогда не пообѣдаетъ безъ воды. Платокъ, или что нибудь иное, чѣмъ обтираютъ писанки, прячутъ и подкуриваются имъ во время болѣзни.

Первую скорлупу изъ писанки выносятъ на воду: „вона попливе до раханівъ и свеже імъ Великдень“ ⁸⁰⁾.

Вечеромъ, на первый день Пасхи стараются отужинать до захода солнца, въ противномъ случаѣ нападеть куриная слѣпота.

Въ понедѣльникъ Пасхи крестьяне ходятъ другъ къ другу, христосуются и иѣняются писанками.

Отъ того этотъ день называется „волочинникомъ“. Ходятъ съ поздравленіями (преимущественно дѣти) къ роднымъ, повивальнымъ бабкамъ, знакомымъ, къ священнику и помѣщику своего села, принося въ даръ „волочильное“, состоящее обыкновенно изъ пшеничнаго калача и нѣсколькихъ крашанокъ. Въ этотъ же день парубки, при встрѣчѣ съ дѣвушками, обливаютъ ихъ водою; за это послѣднія дарятъ ихъ крашанками ⁸¹⁾.

Въ теченіи первыхъ двухъ пасхальныхъ дней крестьяне проводятъ почти все время на церковномъ погостѣ. На третій день они собираются въ корчму на „музики“. Въ продолженіи праздниковъ молодежь обоого пола заводитъ разныя игры съ хороводами ⁸²⁾.

⁷⁸⁾ М. Чарторійскъ, Луцкаго уѣзда и Проскуровскій уѣздъ.

⁷⁹⁾ С. Ивановъ, Переяславскій уѣздъ.

⁸⁰⁾ Сборникъ Маркевича.

⁸¹⁾ Красноселка, Староконстантиновскаго уѣзда и Проскурскій уѣздъ.

⁸²⁾ Великіе Святники, Васильевскаго уѣзда и с. Сивокъ, Острожскаго уѣзда.

Для порядку въ играхъ, молодежь выбираеть изъ своей среды единогласно отамана, отаманшу, подъ-отамана и подъ-отаманягу.

При складчинахъ, парубки передають деньги отаману, а дѣвушки — отаманшѣ.

Если на пасху хорошая погода, то будетъ урожай на горохъ

Христось Воскресь, Христось Воскресь!
У сей день Христось изъ труни уставъ
И наші грѣхи на себе прнявъ,
И насъ слобонивъ своєю честною кривью.
Видъ мертвого прокляття искупивъ.
Юда предатель не захотівъ изъ Христомъ бути,
Але захотівъ въ некальнімъ огні вѣчно горіти.
Жиди у ёго Христа купили,
На смерть хрестную осудили,
И въ кресту руки й ноги пригвоздили,
И терновий вінокъ на ёго положили;
И палицею по головѣ ёго били,
И оцтомъ и жовтєю ёго напоили,
И списомъ ребра прокололи.
И истекла изъ ёго кровъ и вода.
А въ третій день Христось изъ труни уставъ,
И намъ жиздь вѣчну дарувавъ,
И симъ дияволь посоромлений ставъ,
И все свое гибельне войско всюди розивславъ;
Щобъ до нѣго християнъ прилащали,
И до нѣго на пагубу підтвкали.
Оце милосердний нашъ Исусъ Нагорянинъ
Подарувавъ намъ насупротивъ біса хрестъ одинъ,
И ми своему хресту и слобожденню возвеселимся,
Христовому воскресенію поклонимся.
Сѣгодня Христось изъ труни уставъ;
А адъ крѣпко застогнавъ.
Сказавъ слугамъ своїмъ ворота замикати,
Щобъ до себе Христа не пускати.
Відкіль сей добрий и храбрый козаць взявся,
Видъ которого приходу адъ въ порохъ распався?
Христось сѣгодня воскресъ, проповідая,
И васъ, панове чесні, съ празникомъ поздравляю.

(Харьковъ, изъ рукопис. Сборн. Булиши).

Излетіть янголівъ лики,
Щобъ зустрінути Владичу;
Излетіть Архангелівъ хори,
Готуйте небески двори,
Се бо иде Спаситель,
Иде побідитель,
Пекла разоритель
Відъ брані.
Плінь сионськихъ відъ Вавилона,
Ведеть відъ пекла демона;
Ведеть изъ земного краю
У першую радисть раю:
Адама со пророки,
Давида изъ отроки;
Висохли слізъ потоки
Презъ рани.
Я же, піднятий надъ тобою,
Якъ воювавъ самъ собою
Зъ тиранами злійшими діло,
Мучащими душу и тіло,
Оружемъ Христовимъ
Дьяволомъ лестнимъ,
Гріхъ изъ смертю
И кайдани въ перстю
Поправий.
Засурміте, восклицайте,
И усю тварь вигоніте!
Скомпануйте тимпанни лики
И гарно складні музики!
Воспойте цареві,
Воспойте Господові,
Воспойте побідителю
Піснь нову!
Утікайте, noci и печалі!
Сёгодня намъ промінни радості воссіяли;
Промінни радості
И гарні сладості.
Во вікъ, во віки,
Во вікъ, во віки,
Во вікъ, во віки!
Аминь, аминь!

(Харьковъ, Рукописи. Сборн. Кулиши).

Весело кличимо, Воскресшого хвалімо.
Веселімся, радуємося, вмісті всі заграймо,
Христось воскресь; Христось воскресь
Изъ мертвихъ,
Смертію, смерть поправъ,
И сущимъ у трунахъ жиздь даровавъ.
Янголь сидить на камені
Тай намъ звістку робить;
Душа Божа питає...
Відъ бока ёго кривъ иде.
Христось воскресь, Христось воскресь,
Христось воскресь изъ мертвихъ,
Смертію смерть поправъ,
И сущимъ у трунахъ жиздь даровавъ.
Не відъ камеше неплодна
Тече вода холодна;
Такъ якъ изъ кіта Іона,
Встає Ісусъ изъ гроба,
Мироносиці приходили,
Христа у труні шували,
Уадріля ризу, Государъ
Де лежавъ, не смертельний Царъ;
Христось воскресь, Христось воскресь,
Христось воскресь изъ мертвихъ,
Смертію смерть поправъ,
И сущимъ у трунахъ, жиздь даровавъ;
Святися, святися, новий Єрусалиме.
Ти же чистая красуйся
О рождестві твоімъ Маріє!
Христось воскресь, Христось воскресь,
Христось воскресь изъ мертвихъ,
Смертію смерть поправъ,
И сущимъ у трунахъ жиздь даровавъ.

(С. Люботинъ, Харьковск. унъ.)

Поминовеніє усопшихъ, совершаемое послѣ Пасхи, называется проводами. Поминають умершихъ въ Ооминъ понедѣльникъ, потому что въ проводы „нашъ Великдень отходить“, а слѣдовательно то, „що осталось въ насъ треба дати їмъ, помершимъ“ ⁸³⁾.

⁸³⁾ М. Александрія, Ровенскаго уѣзда.

Наканунѣ проводъ крестьяне убираютъ свои хаты и готовятъ „книши“, сыръ, масло, яйца и проч.; завязываютъ ихъ въ два узелка, изъ которыхъ одинъ назначается для причта, а другой для семейства и „старцівъ“, т. е. нищихъ. Эти узелки въ день проводъ приносятъ въ церковь. По окончаніи литургіи, совершается одна общая панихида, отъ лица всѣхъ, пришедшихъ въ церковь совершать поминовеніе по своимъ родителямъ и родственникамъ, а послѣ панихиды устраивается въ притворѣ или подъ открытымъ небомъ, близъ церкви, общая заупокойная трапеза, въ которой участвуютъ всѣ желающіе и священнослужители ⁸⁴).

На общемъ обѣдѣ предлагается „колово“, которое собирается „братчиками“ — изъ меда, приносимаго поминающими. „Колово“ это ѣдятъ „на тще сердце“, т. е. на тощакъ ⁸⁵).

Иногда общій обѣдъ устраивается на кладбищѣ ⁸⁶).

По окончаніи обѣда, домохозяева отправляются къ своимъ родовымъ могиламъ, и каждый изъ нихъ проситъ священника отслужить по умершимъ панихиду ⁸⁷).

На могилѣ кладутъ три или четыре яйца. По окончаніи частной панихиды, „господарь“ разбиваетъ эти яйца о могильный крестъ и отдаетъ ихъ старцу, приговаривая:

«Помолись, дідуно,
За умершого татуня,
За умершую матуно
И за сеструно».

При этомъ онъ сообщаетъ „діду“ имена своихъ умершихъ родственниковъ. Затѣмъ семейство съ родными садится въ кругъ на родныхъ могилахъ. Глава семейства приговариваетъ: „тутъ моя родинонька, тутъ моя мати, тутъ хутко буду й я спочивати“ и выбрасываетъ на могилу часть скорлупокъ и косточекъ „свяченого“; бросаютъ на могилу „свяченую“ соль, очерчиваютъ могилу „свяченимъ“ мѣломъ и выливаютъ рюмку воды, приговаривая: іже, пийте, виривайте (?) и насъ грішнихъ споминайте.“ Послѣ этого, каждый членъ семейства наливаетъ полную рюмку воды и выпиваетъ до дна, приговаривая: „дай намъ, Боже, добре проживати цей рікъ и на пришлій въ добрімъ щасті панувати, а умершимъ царства Божого дочекати“. ⁸⁸).

⁸⁴) С. Иванъ, Дубенскаго уѣзда.

⁸⁵) Дедервалы, Кременецкаго уѣзда.

⁸⁶) Барисполь, Переяславскаго уѣзда.

⁸⁷) Каменецкій уѣздъ.

⁸⁸) С. Иванъ, Дубенскаго уѣзда.

Поминаютъ еще такимъ образомъ: на могиллахъ христосуются съ умершими, бросаютъ яйца и говорятъ: „святіі родители, ходіте до насъ хліба и соли істи“. Затѣмъ усаживаются на могилы и закусываютъ. Послѣ закуски, обращаясь къ умершимъ роднымъ, говорятъ: „наші рідняки, не поминайте лихомъ! чимъ хата багата, тимъ и рада“⁸⁹⁾. Значительно подгулявши, вечеромъ крестьяне возвращаются къ церкви, гдѣ священникъ, какъ-бы въ благодарность, высылаетъ ихъ для угощенія водки, послѣ чего всѣ идутъ домой, и тутъ уже кончаютъ поминки попойкой. Въ этотъ день также играютъ въ игры и хороводы, но уже не молодежь, а замужнія женщины и даже старухи, почему праздникъ этотъ также называется „бабьими проходами“.

Въ день Преполовенія, „правая середка“, а также „рахманьскій Великдень“, по народному вѣрованію скорлупы яицъ, выброшенныя на праздники Пасхи на воду, доплываютъ до какихъ-то людей, живущихъ за далекими морями и называемыхъ „рахмани“, которые будто бы также празднуютъ воскресеніе Христова. При совершаемомъ въ этотъ день водоосвященіи, обливаютъ другъ друга водой, въ надеждѣ облить нечаянно вѣдьму; утверждаютъ, что если это удастся, т. е., если въ этотъ день будетъ облита водою вѣдьма, то она не посмѣетъ послѣ этого задерживать дождь и, поэтому, лѣто будетъ благотворно⁹⁰⁾.

По народному вѣрованію, въ этотъ день Матерь Божія съ Иисусомъ Христомъ переплывала черезъ рѣчку на щепкѣ въ Египеть, „щобъ Гиродъ не вбивъ“⁹¹⁾.

А П Р Ъ Л Ъ .

22 Апрѣля, наканунѣ Юрьева дня, празднуется „Ляля“ или „Красная горка“. Для этого хороводы обыкновенно собираются въ третьемъ часу пополудни, на чистомъ луку. Выбравъ самую красивую дѣвушку, хороводницы перевязываютъ ей шею, грудь, руки и ноги разною зеленью, а на голову надѣваютъ вѣнокъ изъ свѣжихъ цвѣтовъ. Въ такомъ нарядѣ сажаютъ дѣвушку на дерновую скамью, на которую ставятъ также кувшинъ съ молокомъ, сыръ, масло и проч. У ногъ „Ляли“ кладутъ нѣсколько вѣнковъ изъ свѣжей зелени; хороводницы танцуютъ вокругъ „Ляли“ и поютъ пѣсни. Когда

⁸⁹⁾ С. Малне-Дедеркал, Кременецкаго уѣзда.

⁹⁰⁾ Подольской губ. (Данильченко. Сбор. Этнограф. Свѣд. о Подольской губ. 1869 г. вып. 1, стр. 36).

⁹¹⁾ Соловьевка, Радомысльскаго уѣзда.

окончатся пѣсни, „Ляля“ раздастъ своимъ подругамъ сыръ, масло и проч., затѣмъ бросаетъ имъ вѣнки, которые дѣвушки стараются схватить налету. Вѣнки эти дѣвушки прячутъ до слѣдующей весны ⁹²).

23 Апрѣля. Св. Великомученикъ Георгій или „Юрій“ слыветъ въ народѣ покровителемъ земледѣлія и скотоводства; онъ же повелѣваетъ волками ⁹³).

„На Юра сховается въ жито кура ⁹⁴).

Въ Юрьевъ день бывають крестные ходы на „житѣ“. Священникъ, послѣ обѣдни, идетъ съ крестнымъ ходомъ на поля и совершаетъ тамъ молитвенно и окропляетъ освященной водой хлѣбные всходы. Крестьяне, всѣ вмѣстѣ, молятся о плодородіи земли. Затѣмъ, просятъ священника, чтобы онъ обошелъ поле каждаго отдѣльно, прочелъ евангеліе и окропилъ св. водой ⁹⁵). Отправляясь въ поле, каждый крестьянинъ беретъ съ собой „крапанки“ и калачи. Въ продолженіи цѣлаго дня на поляхъ пьютъ и ѣдятъ. Нѣкоторые качаются по посѣвамъ пшеницы и ржи, въ полной увѣренности, что этимъ они способствуютъ хорошему урожаю ⁹⁶).

Наѣвшись и напившись, крестьяне зарываютъ въ землю, какъ бы для удобренія ея, остатки пасхальнаго „свяченого“ и пьютъ при этомъ водку, приговаривая: „роди, Боже, жито, пшеницу и всяку пашницу.“ Послѣ этого качаются во всѣ четыре стороны, чтобы быть здоровымъ отъ юрьевой росы.

Нехорошимъ признакомъ для урожая хлѣба почитается, если въ это время послышится голосъ какой либо птицы ⁹⁷), а такъ же ударъ грома. Въ Юрьевъ день выгоняють скотъ еще до восхода солнца на „юреву росу“, потому что Юрій отпираетъ даннымъ ему отъ Бога ключемъ землю и велитъ ей производить растенія, отчего скотъ, поѣвъ травы съ юрьевой росой, становится тученъ и крѣпокъ ⁹⁸).

Въ одной волынской пѣснѣ отпирание неба приписывается Ураю.

Та Урай матку кличе:

— Та подай, матко, ключа

Одѣмнути небо,

Випустити росу,

Дівочькую красу.

⁹²) С. Малне-Дедеркали, Кременецкаго уѣзда.

⁹³) Соловьевка, Радомисльскаго уѣзда.

⁹⁴) Ушницкаго уѣзда.

⁹⁵) С. Новосельцы, Новоградъволинскаго уѣзда.

⁹⁶) Подольской губ. (Данильченко. Сбор. Этнограф. свѣд. о Подольской губ. Вып. 1, 1909 г., стр. 37).

⁹⁷) С. Новосельцы, Новоградъволинскаго уѣзда.

⁹⁸) С. Новосельцы, Новоградъволинскаго уѣзда.

Та дівоцькая краса,
Якъ літняя роса:
У меду потопае,
Въ вині виринае.
Та Урай матку кличе:
— Та подай, матко ключа,
Одїмнути небо,
Випустити росу,
Парубоцькую красу.
Парубоцькая краса,
Якъ зімняя роса:
Въ смолі потопае,
Въ дегтю виринае.

Дождь въ этотъ день предвѣщаетъ дороговизну.

Во время обѣдни хозяйки зажигаютъ свѣчи передъ образомъ Георгія, чтобы онъ „доглядівъ“ ихъ овечекъ или телиць, а содержатели скота, особливо „чередники“ и „ватажники“, на Юрья постятся до захода солнца, а иные даже не гонятъ скота „на пашу“, а кормятъ дома. Такой обычай соблюдается „про звіря“, т. е. „про волка“; такъ какъ говорятъ, что „св. Юрій звіря пасе“⁹⁹).

Если озимь густа, то скотъ выгоняютъ на озимь; выгоняютъ вербою, оставшеюся отъ Вербнаго Воскресенія. „Св. Юрій коровъ запасае, а Никольскій — коней“.

Собираютъ росу и ею мочатъ глаза и другія больныя части тѣла, также окропляютъ домашнюю птицу¹⁰⁰). Изъ зеленого жита плетутъ вѣнки, освещаютъ и кладутъ ихъ на хоругви. Святятъ колодези, если засуха. Если „зозуля“, т. е. кукушка, „куе“ до Георгія, а деревья еще не развились, то въ этомъ году будутъ болѣть люди и будетъ падежь скота¹⁰¹).

Съ этого дня начинается пѣть соловей.

У кого будутъ при себѣ деньги въ то время, когда онъ первый разъ услышитъ „зозулю“, у того въ продолженіи года не будутъ онъ переводиться. И потому-то послѣ свѣтлаго праздника завязываютъ въ рубаху грошь и носятъ постоянно, чтобы имѣть при себѣ деньги въ то время, какъ случится услышать кукушку¹⁰²).

„Св. Юрій по полю ходить, хлѣбъ жито робить. Коли сховастся въ житі

⁹⁹) Рус. Бес. 1856 г. стр. 80.

¹⁰⁰) Обыч. и Пов. Малор. Марк.

¹⁰¹) Обыч. и Пов. Малор. Марк.

¹⁰²) Обыч. и Пов. Малор. Марк.

ворона, то буде урожайне літо, а якъ горобцю по коліна, то буде лихе літо; якъ дощъ на Юрья, то буде хлібъ и въ дурна¹⁰³⁾.

Св. Марко также называется въ народѣ ключникомъ. Утверждаютъ, что евангелистъ Маркъ владѣетъ ключами отъ дождей, а потому въ этотъ день особенно молятся и даже нѣкоторые постатся, желая умилоствити св. Марка, чтобы онъ не запиралъ дождей. „На святого Марка сіється татарка“, т. е. гречиха¹⁰⁴⁾.

Посѣявъ „ярину“, крестьянинъ ждетъ для своего хлѣба „майського дощу“, какъ благодати Божіей, и говоритъ: „Якъ випадуть въ маі три дощі добрихъ, то дадутъ хлѣба на три годи“.

А женщины, какъ только соберутся, всегда поють и нють за урожаем „пашни“ (посѣва).

Ой випиймо, родиво,
Щобъ намъ жито родило;
И житечко, и овесь,
Щобъ зібрався рідъ увесь;
И пшениця, и ячмінъ,
Щобъ намъ жити смачній.

Къ этому припѣвають еще:

А гречечка на яруни,
Якъ не стане, той куни.

ВЕСЕННІЯ ИГРЫ *).

1.

„Кривий танецъ“.

Первымъ хороводомъ изъ начинающихся на праздниѣ Пасхи почти всегда бываетъ „Кривий танецъ“. Эта игра совершается такъ:

Забиваютъ въ землю три палки, образующія расположеніемъ своимъ треугольникъ, берутся за руки и въ два ряда вертятся около этихъ палокъ, припѣвая слѣдующія пѣсни:

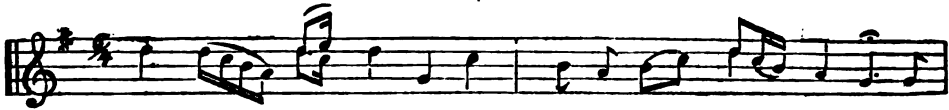
¹⁰³⁾ Маркевича. Обыч. и Пов. Малор.

¹⁰⁴⁾ Черкелева, Староконстантиновскаго уѣзда.

*) Нѣкоторыя записаны по малорусски, изъ народнаго пересказа.

А.

Moderato.



1) А вь кри - во - го тань-ця 2) Да не - ви - ве - ду конь-ця



3) Тре-ба ё-го да ви - во - ди - ти 4) Ко-нець ла-ду из - на - хо - ди - ти.

- 5) Ой вінку, мій вінку;
- 6) Я тебе извила
- 7) Ще й учора да изъ вечора;
- 8) Да повісила тебе
- 9) Ой у теремі, да на дереві, (bis)
- 10) Да на золотому кілку, (bis)
- 11) Да на шовковому шнурку.
- 12) Туди моя матінка йшла, (bis)
- 13) Да той віночокъ знайшла, (bis)
- 14) Да нелюбому дала;
- 15) Да якъ би жъ я знала,
- 16) Я бъ була да розірвала,
- 17) Дай у грязь утоптала
- 18) Червоними да чобітками,
- 19) Золотими да підківками

(Борисполь, Переяславск. умя.)

В.

- 3) Треба ёго вести,
- 4) Якъ віночокъ плести.
- 5) Плела ёго, плела,
- 6) Та ще вчора зъ вечора;
- 7) А матінка взяла,
- 8) Та нелюбу дала.
- 9) Колибъ я була знала,
- 10) То була бъ розірвала.
- 11) Дівки, молодиці теремъ будовали,
- 12) Віконця вставляли,
- 13) Щобъ не вилетівъ соколонько,
- 14) Щобъ не виносивъ
- 15) Да дівоцької краси;

- 16) Бо дівоцькая краса,
- 17) Якъ літняя роса.
- 18) Въ меду ся купала,
- 19) Въ меду вигравала.
- 20) На парубочкахъ краса,
- 21) Якъ зімняя роса:
- 22) Въ смолі ся купала,
- 23) Въ дѣгті вигравала.
- 24) Помалу ступайте,
- 25) Пилу не збивайте,
- 26) Шмаття не валяйте.
- 27) На дівоцькахъ шмаття —
- 28) То шовкѣ та китайка,
- 29) Кармазинова крайка;
- 30) Бо на парубкахъ шмаття —
- 31) То міхъ, та ряднина,
- 32) Зъ заткала шапки,
- 33) Зъ клоччя пояснина.

(Борисполь, Переяславск. уѣзд.)

В.

3 В = 3 Б Ой якъ я стану..., 4 В = 4 Б, 5 В = 5 А ...вінче... вінче,
6 В = 6 А Да... барвінче, 7 В = 7 А.... плела, 8 В = 6 Б. 9 В = 9 А... въ
терні, 10 В = 10 А У терені..., 11) На терновому кілочку. 12 В = 12 А Да...,
13 В = 13 А Тамъ... пожунала, 14 В = 14 А Да.... взяла, 15 В = 8 Б... не-
любви... 16 В = 9 Б... же..., 17 В = 10 Б То.... тебе..., 18) Дай и потоп-
тала. 19 В = 18 А... да..., 20 В = 19 А.

(Полонное, Новоградволинского уѣзда).

Г.

1 Г = 1 Б, 2 Г = 2 Б Тай..., 3 Г = 3 В. 4 Г = 4 В, 5 Г = 5 В. 6 Г = 6 В
7 Г = 7 В. 8 Г = 8 В, 9 Г = 9 В. 10 Г = 10 В, 11 Г = 11 В. 12 Г = 12 В. 13 Г
= 13 В. 14 Г = 14 В, 15 Г = 15 В... милому..., 16 Г = 5 В, 17 Г = 6 В, 18 Г =
16 В, 19 Г = 17 В... краще вбрала. 20) Срібломъ злотомъ обіляла, 21) И ми-
лому сама дала.

(Полонное, Новоградволинского уѣзда).

Д.

1 Д = 1 А, 2 Д = 2 А... вивести..., 3 Д = 3 А. 4 Д = 4 А... ёму..., 5 Д = 5 В,
6 Д = 6 В. 7 Д = 7 В.... звила, 8 Д = 8 В... віночокъ, 9) Повішала на кілочку.

10 Д = 12 В, 11 Д = 14 В Моя ненька..., 12 Д = 15 В; 13 Д = 16 В, 14) То-бъ я була перервала, 15) Підъ ніженьки підтоптала. 16 Д = 19 В. 17 Д = 20 В.
(Дашковъ, Литвинскаго уѣзда).

Е.

1 Е = 1 А, 2 Е = 2 А... введемъ ..., 3) Ведемъ, ведемъ да не введемъ
4) Плетемъ, плетемъ да не виплетемъ. 5 Е = 5 А, 6 Е = 6 А Да..., 7 Е = 7 А,
8 Е = 8 А.

(Великіе Спичинки, Василевскаго уѣзда).

Ж.

1) Веду, веду та не виведу, 2 Ж = 3 А, 3 Ж = 4 А... ёму..., 4) Плету,
плету плетаницю, 5) На паробківъ шибаницю, 6) А дівчатка зъ краю, 7) А
щобъ була въ раю.

(Ждановка, Полтавскаго уѣзда).

З.

1 З = 1 А, 2 З = 2 В... введуть. 3 З = 3 Д, 4 З = 4 Д.

- 5) Черезъ сїня, черезъ хату.
- 6) А я молоденька иду стихенька,
- 7) Щобъ ключами не брязчати,
- 8) Щобъ свекрухи не збудити.
- 9) А збудивши, не угодивши,
- 10) Медомъ, виномъ не упоївши.
- 11) Ой най же спить, най не устає
- 12) Щоби мосі головоньки не склоптала!

II. А.

- 1) Кривого таньця йдемо
- 2) Таньця не введемо;
- 3) О такъ, такъ танецъ йде,
- 4) По кривому скриволиє.
- 5) О такъ, такъ кривого таньця йдемо,
- 6) Кіньця ёму не знайдемо;
- 7) Паробочка не знайдемо.
- 8) Йде сліпий не вдуций.
- 9) Ой, того я не хочу.

(Žegota Pauli, стр. 33).

В.

1 Б = 1 А Ми..., 2 Б = 6 А; 8 Б = 7 А. 4) Иде паробочокъ господарській,
5) Сіе віс; ой за того жь я піду.

(*Žegota Pauli стр. 23*).

III. А.

- 1) Коло млина каляна,
- 2) Тамъ удівонька ходыла,
- 3) Дівкамъ танець водила,
- 4) Що введе той стане,
- 5) На всіхъ дівокъ погляне,
- 6) Чи всі дівки въ танки идуть?
- 7) Оно нема одноі
- 8) Марисі молоді.
- 9) Мати Марисю чесала,
- 10) Ще й, чешучи, навчала:
- 11) «Не стій, доню, зь нелюбимъ,
- 12) Не дай ручки стискати
- 13) И перстника здиняти.
- 14) А стій, доню, зь миленькимъ,
- 15) Якъ зь голубомъ сивенькимъ.
- 16) И дай ручку стискати
- 17) И перстника здиняти».

(*Полонное, Новоградволинск. уѣз.*).

В.

1 Б = 3 А Вдова.... 2 Б = 4 А, 3 Б = 5 А... дівчаты..., 4) Всі дівочки въ таночку, 5) Тільки одна стояла, 6 Б = 9 А... косу... 7 Б = 11 А зь нелюбимъ, 8 Б = 12 А... тримати; 9) Перстеньчика здиняти;

- 10) Бо перстеньчикъ не вінець,
- 11) Зрадить тебе молодець.

(*Полонское, Новоградволинск. уѣз.*).

IV.

Йшли дівоньки черезъ двіръ, черезъ двіръ
На нихъ сувенки въ девять піль.
Стала діброва палати, палати,
Стали сувенки маяти, маяти.

Взяли дїброву гасити,
Коновками воду носити.
Тїлько въ дївовькахъ правдиці,
Кїлько въ коновкахъ водиці.
Йшли парубочки черезъ двіръ
На нихъ опанча въ девять пилъ.
Стали опанчі маяти, маяти,
Стала дїброва палати, палати.
Взяли дїброву гасити
Стали решетою воду носити.
Тїлько въ парубкахъ правдиці,
Кїлько въ решеті водиці.

(Ушомитїи утїод).

V.

Ой ходили хлопці
Сїмъ годъ да по припїчку,
А чотири да по запїчку;
Просили дївчатъ ложки,
Сироватки грошки.
Ой гїркі жуляки,
Старїйтеся паробки,
А въ насъ гїрочки
Сами зелененькі,
А въ насъ парубочки
Сами молоденькі.

VI.

Або мені сукню справте,
Або мене замїжъ дайте,
Або мене залїшіть,
Да въ колицї колишить.
«Дожди, доню, до субботи,
Справлю сукню ще й чоботи».
Ой гїркі жовтяки
Старїйтеся паробки.

(С. Великіє Ситинки, Васильковск. у.).

VII.

Ходжу, блуджу по надъ лози,
А въ тихъ лозахъ барвинъ-листокъ,
Щинну, вирву, вінець сплету,

Піду въ танецъ, душею наша,
Плету вінець, піду въ танецъ,
А въ тимъ танці — хлопець молоденький.

(Ушицкий уезд).

VIII.

Грайте, грайте,
Да пилу не збивайте (bis),
Да платтівъ не марайте.
Що на дівочкахъ платте
Все клинъ, да кітайка, (bis)
Да зеленая байка.
А на парубочкахъ платте,
Все міхъ да ряднина, (bis)
А сірая да сірячина (bis),
А изъ верху да шапчурина.

(Борисполь, Переяславск. уезд).

2.

„Володарь“.

Дѣвушки образують два ряда и становятся одинъ противъ другого, такъ чтобы было по ровну на обѣихъ сторонахъ. Обѣ половины очердеются пѣснями. Или же двѣ дѣвушки берутся за руки, на руки имъ садится мальчикъ и онѣ носятъ его кругомъ церкви, а остальные дѣвушки поютъ. По окончаніи послѣдняго стиха, второй рядъ разступается и, раздѣляясь на двѣ половины, дѣлаеть подобіе воротъ, чрезъ которые проходитъ 1-й рядъ. Помѣнявшись такимъ образомъ мѣстами, дѣвушки начинаютъ цгру сначала.

(Полонное, Новоградволинскаго уезда).

A.

«Володаръ, Володарочку,
Одчини да ворітечка!»
— «Хто воріть кличе?»
«Царські служечки!»
— «А якого царя?»

«Царя Александра».
— «Що жъ намъ за даръ везуть?»
«Срібло та золото!»
— «Ще жъ намъ цѣго мало».
«Що жъ ми вамъ придамо?»
— «Що жъ ви намъ придаете?»
«Мезинее дитя!»
— «А въ чимъ тее дитя?»
«У сріблі та въ золоті.»
— «На чимъ воно сидить?»
«На золотімъ креселку».
— «А чимъ воно грае?»
«Червонимъ яблучкомъ».
— «А чимъ воно крае?»
«Золотий ножикъ має,
Дорогую тарілочку.
Цілуй білую ручку!»

(Васильковскаго ульда).

В.

1 В = 1 А... Володаръ, 2) Чи дома господаръ? 3 В = 3 А... жъ то? 4) Паньське дятло. 5 В = 15 А? 6 В = 16 А... креслі...» 7) «Чимъ ся воно бавить?» 8 В = 18 А Золотимъ... 9) «Чимъ воно накрите?» 10) «Чернимъ оксамитомъ». 11 В — 7 А? 12) «Ярні пчелята». 13) «Е. въ насъ то много». 14) «Мы вамъ дамо». 15 В = 11 А... додаете?

- 16) Сивий, білий білоторчику,
- 17) Та поплинь по Дунайчику,
- 18) Та вий біле личко,
- 29) Та заглядь головочку,
- 20) Та взуй жовти черевички,
- 21) Пошукай своїй сестрички.
- 22) «Хто здябавъ, хто видавъ
- 23) Мою жону на торзі?»
- 24) «А ми її ведемо,
- 25) Тобі її не дамо».
- 26) «А я хліба напечу,
- 27) Свою жону викличу».

(Полонное, Новоградволинскаго ульда).

В.

1 В = 1 В, 2 В = 2 В? 3) Та нема ёго въ дома,

- 4) Поїхавъ по дрова.
- 5) Церква замивана,
- 6) Церква одмивана.
- 7) А хто у тій церквці?

8 В = 4 Б Золотое...

- 9) А що-жъ воно робить?
- 10) Золотого ножика держить.

11 В = 19 А А що-жъ...?

- 12) Срібное яблучко:

(Быть Подол. Шейковскій. Выпускъ I, стр. 27).

Г.

- 1) Володаре, Володаре,

2 Г = 2 А... ворота. 3 Г = 3 А... потребує?

- 4) Гетманське дитя.
- 5) А въ чимъ тее дитя?
- 6) Въ сріблі, злоті,
- 7) Въ червонымъ чоботі

8 Г = 9 А... цѣго... 9 Г = 10 А То...!

- 10) Яренької пчілки.
- 11) Плету, плету кошелі,
- 12) На парубоцькі лишай.
- 13) На дівоцькі,
- 14) Срібни віночки.

(Луцкаго узда).

Д.

1 Д = 1 Г, 2 Д = 2 Г, 3 Д = 3 Г... кличе?

- 4) «Михайлови слуги».
- 5) — «У чимъ тіі слуги?»

6 Д = 6 Г,

- 7) «По коліна въ болоті».

8 Д = 7 А? 9 Д = 12 А. 10 Д = 13 А? 11 Д = 14 А, 12 Г = 7 Г.

- 13) — «Що-то воно робляє?»
- 14) «Шие, вишиває».

- 15) — «Що воно іде?»
- 16) «Весь пшенишний хліб».
- 17) — «А що воно пиває?»
- 18) «Все сладкий мед».
- 19) — «А в чим воно спляє?»
- 20) «Въ пуховихъ подушкахъ».

Е.

1 Е = 1 А, 2 Е = 2 А. 3 Е = 3 А... тамъ? 4 Е = 4 А. 5 Е = 5 А Ой...? (bis)
6 Е = 6 А (bis) 7 Е = 7 А... тамъ? (bis) 8 Е = 10 Г Яроі... (bis) 9 Е = 13 Б.
(bis) 10 Е = 14 Б. 11 Е = 15 Б... додасте? 12) «Дочку мизночку.» 13 Е = 13 А...
нараджона? 14 Е = 14 А. 15 Е = 15 А... посаджона? 16 Е = 16 А... вреслі.
17 Е = 17 А Чимъ ся... 18 Е = 18 А.

- 19) «Де ся воно взяло?»
- 20) «Въ вишневімъ садочку».

21 Е = 19 А?

- 22) «Золотимъ ножичкомъ».

(М. Любарь, Новогродзькимск.).

Ж.

1 Ж = 1 Б, 2 Ж = 2 Б?

- 3) Горохъ сію два стручки,
- 4) Роди, Воже, чотири.
- 5) Щобъ ёго дівчата зносили.
- 6) Сидять хлопці підъ мостомъ
- 7) Ідять жаби изъ хвостомъ.

(Черный Островъ, Проскуровскаго уѣз.).

З.

- 1) «Воротаре, Воротаре,
- 2) Вітвори воротонья».

3 З = 3 А?

- 4) «Князеви служеньки».

5 З = 7 А що за...? 6 З = 8 Е... пчолоньки, 6 З = 9 А «Ой ще жъ бо...»,
8 З = 11 А... додамо. 9 З = 11 Е?

- 10) «Молодую дівоньку,
- 11) Въ рутянімъ віночку».

(Днѣстровая, стр. 42—43).

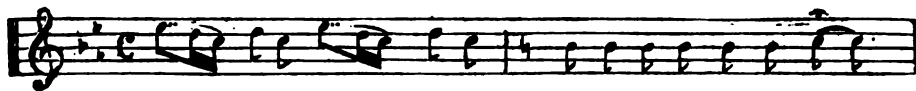
В.

„Король“.

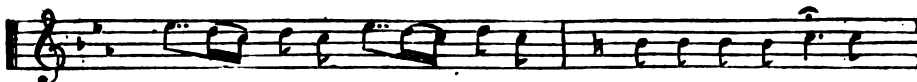
Становятся двѣ дѣвушки, поднявши вверхъ руки въ видѣ вѣроть, другія дѣвицы проходятъ подъ руками гуськомъ. Одну дѣвушку, идущую сзади, не пропускаютъ. Дѣвушки, прошедшія подъ руками, поютъ:

А.

Andantino.



Ко - ро-лі, ко - ро-лі Пус-тіть на вой во - ю - вать;



Но - пу-стимъ, не - пу-стимъ Мо-сти по - ла - мать;



А ми мо - сти по - мо - сти - мо, Тай ні-дешь гу - лять;
По пудъ гряз - зю по - ло - жи - мо



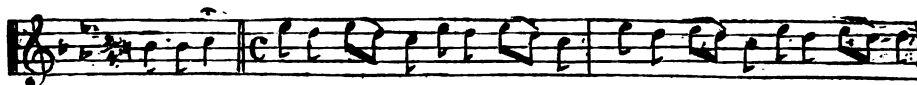
Чомъ не-йдешъ, чомъ не-йдешъ, чомъ не-йдешъ?



Бо - ю-ся, бо - ю-ся, бо - ю-ся;

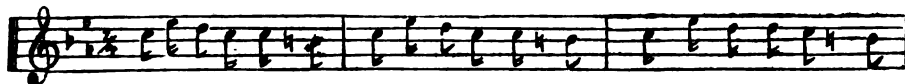


Ко-гожь ти бо - іс-ся, бо-іс-ся? Ко - ро-ля, ко - ро-ля,

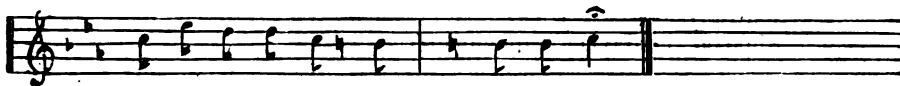


ко-ро-ля; А ко - ро - ля не-ма до - ма, [Ко-роль и - де, зе-мя гу - де,

Allegro.



Од-чи-ный во-ро - та, Не су-ши жи-во - та. По кру-ту - ю го - ру,



По си-ру - ю зе - мяю, Стой, зем-ле!

В.

- 1) — «Чомъ не йдешъ, чомъ не йдешъ?»
- 2) «Боюся, боюся, боюся».
- 3) — «Кого жъ ти, кого жъ ти боисся?»
- 4) «Короля, короля, короля».
- 5) — «А короля нема дома,
- 6) Король пде—земля гуде.
- 7) Одчиняй ворота,
- 8) Не суши живота,
- 9) По самую,
- 10) По сирую землю,
- 11) Стой, земле!»

Дѣвушка, прошедшия подъ воротами:

- 12) «Пустить насъ, пустить васъ,
- 13) На вой воевать».
- 14) — «Не пустимо, не пустимо,
- 15) Мости поламать».
- 16) «А ми мости помостимъ
- 17) Пудъ грязи положимъ,
- 18) Тай пуйдемъ гулять».

(Борисполь, Переяславск. у.).

В.

9 В = 12 Б, 10 В = 13 Б, 11 В = 14 Б. 12) Не пушу, не пушу, 13 В = 16 Б, 14 В = 17 Б, 15 В = 18 Б, 16 В = 19 Б.

(Иваньковъ, Переяславск. уѣз.).

Или же играютъ такимъ образомъ: дѣвушки, взявшись за руки, становятся въ кругъ, въ средину входитъ одна, называемая королею; хороводъ ходитъ кругомъ и поетъ слѣдующую пѣсню:

Королю, край города ходишь,
Королю, дѣвчаты огладеешь,
Королю, приступи близенько,
Королю, поклонись низенько,
Королю, поцілуйсь гарненько».

Въ эту минуту король цѣлуетъ одну изъ хоровода и та становится королею.

(Марковичъ).

У короля у дворі
Зацвѣвъ кракисъ на горі.
«Чомъ, дѣвчатка, нейдете,
Чомъ кракосу не рвете».
«А мы рвали та не всі,
Тилько нема ідноі.»
Мати косу чесала,
А чешучи навчала:
«Дочко, моя різочко,
Ой якъ підешъ у танецъ,
То находъ собі вінець».

(Ждановка, Полтавск. у.).

Въ эту игру играютъ еще и такимъ образомъ: дѣвушки составляютъ кругъ, взявши одна другую за руки. Кругъ этотъ называютъ городомъ. За кругомъ одна дѣвушка остается подъ именемъ короля. Король ходитъ во-кругъ города и разсматриваетъ дѣвушекъ, какъ бы выбирая изъ нихъ красивѣе, а хороводъ поетъ:

Король у городъ заглядае,
Король дѣвчаты вибирае.
Король!
А вже й козла вбито — Король!
Черевички пошито — Король!
Панчішки шовкові — Король!
Черевички козлові — Король!

Дівушка-король вибираєть себѣ изъ круга пару подругъ и уводить её въ сторону. При этомъ кругъ вновь смыкается съ припѣвомъ:

— А въ короля жінки нема,
Треба жъ ёго шанувать,
И по сімъ разъ цілувать».

Дівушка, взятая королемиъ, обнимається и цілується съ нимъ; за неї весь кругъ хороводный спѣшить къ королю, и каждая дівушка считаєть за особное удовольствіє поцѣловать короля прежде другихъ подругъ. Игра эта описана и въ „Вѣтъ Рус. Нар.“ Терещенко, стр. 90—93.

(Черноморье).

Другий король.

Хлопці и дівчата беруться за руки и становляється кружка. Віля кружка ходить король, ёму й співають:

Кругомъ города ходе, король,
Вибіра дівчину, король.
Приступи близенько, король,
Поклонись низенько, король.

Після цѣго король иде у середину кружка, підходить до якої небудь дівчини и пита її: „Чи підешъ за мене заміжъ?“ Та відказує ёму: „Не піду, у тебе нема штанівъ“, або тамъ „сорочки“, або чого другого. Король відійде відъ неї, вийде зъ круга и ходе округи ёго, а кружкѣ упѣять співа ту-жъ таки пісню. Король підходить до другої, до третей дівчини и просятъ їхъ заміжъ за себе, такъ ажъ до останней. Дівчата усі ёму відказують, приказуючи, що у його нема або чобіть, або сорочки, або дуже поганий и инше. Сама остання иде за него, якъ винъ спитає: „Дівко, дівко, чи підешъ за мене?“ — Піду, каже вона. Тоді король збирає палочки, не мовъ би то гостинці, и кладе їй на плече, а вона отвѣда, и цімъ кончається. Кілько грачівъ у короля кладуть на стілъ або на яке коліно руки, долонями у низъ, одна рука на другу, щобъ стала коничка. Тоді перший, чия рука нижче всіхъ, виима її зъ підъ низу и кладе зверхъ усіхъ, и каже: „перший“ за нимъ тежъ роблять и останні зъ приговоркою; другий каже: „другий“, третій: „нижникъ“, четвертий: „вишнякъ“, пятий: „кряля“, шостий: „король“. Кому випало сказати „король“, той и стає королемиъ. Усі останні идуть до ёго на послуги и на послуханья. Одинъ изъ грачівъ каже королеві: „королю, королю, я твій

слуга!“ А король йому: „що ти мені за слуга?“ Той уняв: „що звелиш, усе буду робить.“ Король и приказує: „дрова вози!“ Тоді першому йти, й нагнувшись до столу, повезти лобом по столу, щоб аж загуло—це він „дрова везе“. Другий підходить з такою розмовою до короля, як и перший. Король приказує йому дрова рубати. Той стукне локтем по столу и помахав рукою, мов рубає й справді. Третій підходить до короля з тими-ж самими балаками. Король командує: „потягни бабу за пуп!“ Це значить: тягни двері за плямку. Той, котрому це кажуть слуга, й робить. Таж кожен підходить до короля и цей кожному загадує працю, покиль усі відробляться. Король загадує, що схоче; як слуга не зна, що робити на загадку королеву, то король йому ростолує и той повинен зробити. Далі узять знову—кому випадє бути королем и кому слугами.

4.

Чоловік та жінка.

Грачі сідать у кружок; вибірають двох бути чоловіком и жінкою. Жінка біга округи грачів, а чоловік туряеця за нею з лопатом. Грачі, котрі сідать у кружку, співають від чоловіка:

«Гей, мати, до дому!
Гей, суко, до дому!
Діти плачуть,
Істи хочуть —
Нікому дати».

А дали від жінки:

— Там на полиці
Три паляниці,
Нехай ідять.

Впять від чоловіка:

«Гей, мати, до дому!
Гей, суко, до дому!
Діти плачуть,
Спати хочуть».

Теж від жінки:

— Там на діжечці
Є три подушечки,
Нехай сплять.

И такъ жоне, поки скінчають; тоді чоловікъ потурить жинку до дому.

Б.

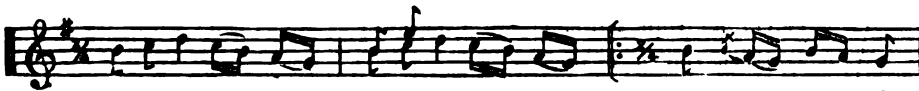
„Макъ“. (Дьовечская).

Въ этой игрѣ „дівчата“ и „молодиці“ образуютъ собою кругъ, въ средину котораго садится нѣсколько дѣвочекъ, вокругъ которыхъ ходять и поють:

А.

Allegretto.

più mosso.



При до-ли - ві макъ. при ши-ро - кій макъ, Ой макъ чмс - тій,
и ко - ре - немъ



го - ло - вас - ть. Мо - ло - ди - і мо - ло - ди - ці,
ко - ре - вас - тій, За - ви - вай - те го - ло - ви - ці,



Стань-те ви врядъ, Тутъ бу - де макъ.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

В.

Макъ, макъ, моя мавовочка
Золотая головочка! (За каждымъ куплетомъ).
Ставьте ви, дівки,
Въ червоний макъ

Да не пускайте пана зъ коровета,
Нехай дае макъ.

Якъ станемъ ми макъ
Пахатъ да оратъ;
Якъ ставъ же нашъ макъ
Да цвісти зацвітатъ.

Якъ ставъ же нашъ макъ
Да спіть — поспіватъ,
При долині макъ,
При широкій макъ.

Якъ станемъ ми макъ
Трусить волотить,
При долині макъ,
При широкій макъ.

(С. Юринева, Новгородсьверск. у.).

А.

- 1) Ой на горі макъ,
- 2) Підъ горою й такъ,
- 3) Мої милі соколочки,
- 4) Станьте мені до помочки,
- 5) Станьте усі у радъ.

(Быть Подол. Шейковскаго, стр. 14).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А,

- 3) Маки, маки, маківочки,
- 4) Золотні верхівочки,
- 5) Постойте, дівчата,
- 6) Якъ макъ на горі.

(Марковичъ).

В.

1 В = 1 А,

- 2) На долині макъ,
- 3) На горі маковецъ.

- 4) По талґрі молодець,
- 5) По три гроші стрілка,
- 6) А по денежці дівка.

(Полотное, Новоградволинск. уѣз.).

Г.

1 Г = 1 А... лёнъ, лёнъ, 2 Г = 2 В... маковець, 3 Г = 4 В... тисячи. 4 Г = 5 В... шелягу, 5 Г = 6 В... а по денежці.

- 6) Мої любі маковочки,
- 7) Сходітеся до купочки.

8 Г = 5 А.

(Полотное, Новоградволинск. уѣз.).

Потомъ дѣвушки останавливаются и спрашиваютъ дѣтей, сидящихъ въ срединѣ:

«Соловейку, шпачку, шпачку!
Чи бувавесь ти въ мачку, въ мачку?
Чи видавесь, якъ на макъ копають?»

Дѣти отвѣчаютъ, показывая при этомъ жєстами то, что заключается въ нѣснѣ:

Ой бувавъ я въ тимъ садочку,
Та скажу вамъ всю правдочку:
Ото такъ
Копаютъ макъ.

(*Žegota Pańki, стр. 25—26.*)

Но по большей части это дѣлается такимъ образомъ: спрашиваютъ — „Чи виорано?“ Дѣти отвѣчаютъ: „Виорано“. Потомъ опять ходять кругомъ и повторяютъ пѣть то, что и прежде послѣ каждаго отвѣта. Вотъ вопросы и отвѣты на нихъ:

— Чи зараліано?

Зараліано.

— Чи заволочено?

Заволочено.

— Чи засіано?

Засіано.

— Чи збірано?

Збірано.

— Чи пора молотить?

Пора.
ш.

Послѣ этого дівчата и молодиці, составляющія кругъ, берутъ дѣтей на руки и, подбрасывая ихъ вверху, поютъ:

Ой такъ, такъ
Молотили макъ.

(*Великіе Спятички, Васильковск. и сокращеніе въ Бѣтъ Рус. Нар. Терещенко, стр. 27).*

Б.

Ш у м ъ.

Дівчата становятся въ „два ключа“ одинъ за другимъ параллельно, и при этомъ поютъ:

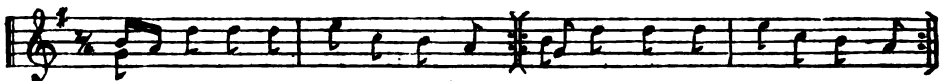
Ой нумо, нумо,
Въ зеленого Шума.
А въ нашего Шума
Зеленая шуба.

(*Полонное, Новоградволинск. уѣз. и Дни и Мѣс. Максим. Рус. Бѣс. 56 г. стр. 77).*

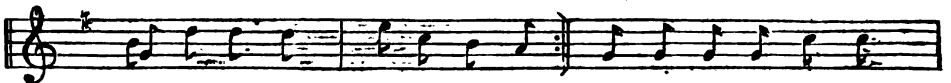
Потомъ оба ключа бѣгутъ впередъ и назадъ и громко поютъ:

А.

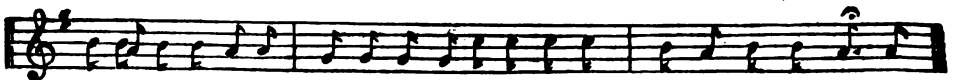
Andantino quasi Allegretto.



1) Ой, шумъ хо-дитъ по ді-бро-ві, 3) Що вло-ви-ла, то-про-пи-ла,
2) А шу-ми-ха ри-бу ло-вить, 4) Су-чій доч-ці не-вго-ди-ла.



5) По-стой, доч-ко, до су-бо-ти, 7) Чер-во-ну-ю плах-ту,
6) Куп-лю плах-ту и чо-бо-ти,



8) Зе-ле-ну за-пас-ку, 9) лд-би ме-не, ко-за-чень-ку, 10) Ко-ли тво-я лас-ка.
(*Борисполь, Перясл. у.*)

В.

- 1) А въ нашего Шума
- 2) Зеленая шуба.
- 3) А шумъ ходить по діброві,
- 4) А Шумиха рибу ловить.
- 5) Що наловила, то й пропила,
- 6) Дочці шуби не справила.
- 7) Почкай, доню, до субботи,
- 8) Буде шуба и чоботи.
- 9) Суббота минае
- 10) А чобіть не має.
- 11) Почкай, доню, до віторка,
- 12) Буде шуба и сібірка.

(Полотное, Новоградволинск. утз.)

В.

1 В = 3 Б, 2 В = 4 Б, 3 В = 5 Б... вловила... 4 В = 6 Б... свой... не вгодила, 5 В = 7 Б пожди..., 6 В = 8 Б Куплю сукню...

(Рукон. Сборн. Кулиша).

Г.

1 Г = 1 А А въ того..., 2 Г = 2 А.

- 3) А въ Шумихи голубая,
- 4) Бо Шумиха молодая.

6 Г = 3 А... тинь городить, 7 Г = 4 А. 8 Г = 5 А. 9 Г = 4 В. 10 Г = 5 В, 11 Г = 6 В.

- 12) Чи ви мені сукню крайте, крайте,
- 13) Чи ви мене заміжъ дайте, дайте,
- 14) Чи ви мені вінокъ плетіть, плетіть,
- 15) Чи ви мене у танецъ ведіть, ведіть.

(С. Ждановка. Полтавск. утз.)

Въ избранномъ мѣстѣ, собравшіяся дѣвушки берутъ одна другую за руки и становятся вереницей. Дѣвушки заворачиваютъ кругъ и пробѣгаютъ подъ поднятыми руками послѣднихъ двухъ хороводницъ другого конца, которія, пропустивъ подъ арку, составленную изъ своихъ рукъ, весь хороводъ, заворачиваются сами подъ своими жъ руками, складываемыми при этомъ на

*

крестъ. Такимъ образомъ остальные дѣвушки, пробѣгая подъ руками слѣдующихъ паръ, становятся другъ противъ друга и въ двѣ линіи составляютъ живописный плетень; заплетая плетень, дѣвушки поютъ:

Ой нумо, нумо
Въ зеленого шума.
Огірки жовтяки,
Женітеся парубки, —
Ось вамъ трасця не дівки.
Трасця вамъ, а не намъ,
Трасця нашимъ ворогамъ.
Ой, у того шума
Зеленая шуба.
Огірки
Сплела наша мати
Сито та решето.
Огірки
Та виплела плетеницю—
На парубківъ шибиницю,
Огірки
Та виплела лісь, лісь,
На парубківъ бісь, бісь.
Огірки и т. д.

На верхъ сплетенныхъ рукъ ставятъ дитя лѣтъ шести или семи, съ босими ногами „аби чустре, щобъ шкереберта не полетіло“. Дитя идетъ съ конца живой дороги и продолжаетъ идти, оборачиваясь при другомъ концѣ, покуда кончится хороводный припѣвъ:

Шумъ ходить по діброві,
А Шумиха рибу ловить;
Що вловила, той пропила,
Сукні донці не купила.
Жди, доню, до субботи,
Куплю сукню и чоботи,
Жди, доню, понеділка,
Зовью вінокъ изъ барвінка.
Або жь мені сукню крайте,
Або жь мене заміжъ дайте.

Окончивъ припѣвъ, дитя снимають. Послѣдняя пара дѣвушекъ поворачивается обратно подъ руками, за ними слѣдуютъ очередныя, — повторяя тотъ же оборотъ до послѣдней дѣвушки; расплетая свои руки, составляютъ прежнюю вереницу, и тѣмъ кончается игра.

(Черноморье).

7.

„Жельманъ“ или „Зальманъ“.

Одна группа (1 ключъ) сидитъ, представляя собою семейство „Жельмана“. У одной дѣвушки завязываютъ глаза платкомъ и она представляетъ „панну Жельманъ“. Другая группа, подходя къ сидящимъ, поетъ:

А.

- 1) Помагай Бі, Жельманъ,
- 2) Помагай Бі, ёго братъ,
- 3) Помагай Бі, Жельманова;
- 4) И братова, и вся Жельманова родина.

Сидящіе отвѣчаютъ:

- 5) Бодай здоровъ, Жельманъ,
- 6) Бодай здоровъ, ёго братъ,
- 7) Бодай здорова, Жельманова
- 8) И братова зъ ушистею родиною!
- 9) Зачимъ, зачимъ, Жельманъ?
- 10) Зачимъ, зачимъ, ёго братъ?
- 11) Зачимъ, зачимъ, Жельманова
- 12) И братова зъ ушистею родиною!?

Первая группа опять поетъ:

- 13) За панною, Жельманъ,
- 14) За панною, ёго братъ,
- 15) За панною, Жельманова
- 16) И братова зъ ушистею родиною.

Сидящіе:

- 17) На який грунтъ, Жельманъ?
- 18) На який грунтъ, ёго братъ?
- 19) На який грунтъ, Жельманова
- 20) И братова зъ ушистею родиною?

1-я группа:

- 21) На жидівський, Жельманъ,
- 22) На жидівський, ёго братъ,
- 23) На жидівський, Жельманова
- 24) И братова зъ ушистею родиною.

Сидящіе:

- 25) А ми панни не маемъ,
- 26) На такой грунтъ не даемъ,
- 27) Идѣть собѣ геть!

(Бытъ Подол. Шейковскаго, стр. 38).

В.

1 Б = 1 А... Зельманъ 2 Б = 2 А, 3 Б = 3 А... Зельманова, 4 Б = 4 А И брата
и Зельманова... 5 Б = 5 А... Зельманъ, 6 Б = 6 А, 7 Б = 7 А... Зельманова.

- 8) И вся ёго родина.
- 9) Чого хоче Зельманъ,

10 Б = 10 А Чого хоче...?

- 11) Чого хоче Зельманова,
- 12) И вся родина?
- 13) Гречной панни Зельманъ,

14 Б = 14 А Гречной панни....,

- 15) Гречной панни Зельманова
- 16) И вся ёго родина.

17 Б = 17 А .. хлѣбъ Зельманъ? 18 Б = 18 А... хлѣбъ.... 19 Б = 19 А... хлѣбъ
Зельманова

- 20) И вся ёго родина.
- 21) На мужицький Зельманъ,

22 Б = 22 А... мужицький...

- 23) На мужицький Зельманова
- 24) И вся ёго родина.

25 Б = 25 А,

- 26) На мужицкий хлѣбъ не даемъ

27 Б = 27 А.

(Полонное, Новоградомлыкского уезда).

В.

1) Єдзі, єдзі Жельманъ,

2 В = 2 А Єдзі, єдзі..., 3 В = 3 А єдзі, єдзі..., 4 В = 4 А... родзіна.

- 5) Чого хцешъ, Жельманъ;
- 6) Чого хцешъ, Жельманова
- 7) И брата родзіна?

8 В = 3 А Пяни хце..., 9 В = 4 А Пяни хце...,

10) Пяни хцяла Жельманова

11) И братова родзіна.

12 В = 17 Б... Жельманъ? 13 В = 19 Б... Жельманова? 14 В = 18 Б?

15) И братова родзіно.

16) На вісяний, Жельманъ.

17 В = 22 Б На вісяний...,

18) На вісяний, Жельманова

19) И братова родзіно.

20 В = 25 Б, 21 В = 26 Б... такий....

22) А ще панна не готовая,

23) А ще сукня не справёная,

24) Идзь собі пречъ.

(С. Чернелеска, Старокопчантинск. у.).

Когда поютъ послѣдніе три стиха, 1-ая группа, кланаясь, отходитъ. Потомъ опять, приближаясь къ сидящимъ, кланяется и опять поетъ сначала, только вмѣсто того, чтобы пѣть „на жидівскій“, или „мужицьскій“, поетъ „на королівскій“, на „попівскій“ и т. п. На какой грунтъ или хлѣбъ жаляють отдать панну, на тотъ и отдають съ слѣдующими словами:

А ми панну маемъ

На такий грунтъ (или хлѣбъ) даемъ.

При этомъ 1-ая группа снимаетъ платокъ съ покрытой имъ дѣвушки и ведетъ къ себѣ. Всѣ, участвовавшіе въ 1-ой группѣ, вѣнчаютъ ее.

(Бытъ Подол. Шейковскаго, стр. 35—36.).

Игра эта существуетъ также у поляковъ и у чеховъ. Чешскій „Žalman“ напоминаетъ рыцарскіе времена. Эта игра и пѣсня существуетъ только въ Западной Волыни, Подоліи и у русиновъ привислянскаго края. Въ прочихъ мѣстностяхъ юго-западнаго края и Малороссіи этой игры не знаютъ. Вѣроятно, она перешла отъ поляковъ. Приводимъ слова чешскаго „Žalmana“:

Chlarsci:

Jede, jede, pan Jan,

Jede, jede Žalman,

Jede, jede celé naše

Rytířstvo.

Děwčata:

Čeho žádá pan Jan,
Čeho žádá Žalman,
Čeho žádá celé naše
Rytířstwo.

Chlapci:

Jednu panny krásnou,
Jako hvězdu jasnou,
Jede pro ni celé naše
Rytířstwo.

Děwčata:

My wam ji ne dáme,
My si ji necháme,
At odjede cele naše
Rytířstwo.

Toto opakuje se do třetice: po druhé beze wši změny, ale potřeti slohu poslední takto změňuji:

Děwčata:

Ted' už wam ji dáme,
Zlaté wěnce máme,
Wemte si ji celé naše
Rytířstwo.

(*Pisně a Říkadla. Erben, стр. 68—69.*)

S.

Горобейко.

Ворутся за руки всѣ „дівчата“ и „молодці“ и поють!

A.

- 1) А въ горобейка
- 2) Жуишка маленька;
- 3) Седить на колочку,
- 4) Праде на сорочку,
- 5) Що виведе нитку—
- 6) Горобью на свитку.
- 7) Остануться конці—

- 8) Горобью на штанці,
- 9) Остануться торочки—
- 10) Горобью на сорочки.

(М. Борислав, Переяславск. у.)

В.

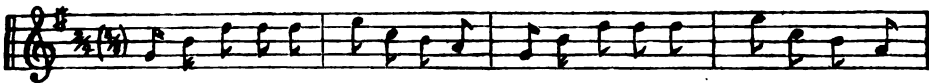
1Б=1А, 2Б=2А. 3Б=3А, 4Б=4А. 5Б=5А, 6Б=6А То поше..., 7Б=9А Що виведе..., 8Б=10А То поше....

- 9) Що виведе півтора,
- 10) То поше рукава.

(Великі Смишки, Васильковск. у.)

П. А.

Allegretto non troppo.



Го-ро-бе-іч-ку спад-ку, спад-ку Чи бу-вавъ же ти въ сад-ку, въ сад-ку



Чи ви-давъ же ти, якъ маєъ сі-дѣть: Ой, такъ, такъ сі-дѣть маєъ



И мор-ков-ку, й по-стер-наєъ Й о-гур-ки жов-ти-ки.



Ста-рій-те-ся на-руб-ки —, Отъ вамъ ли-хо не-дів-ки.

В.

- 1) Горобієньку шпачку, шпачку.

(Дайте, какъ во П. А.)

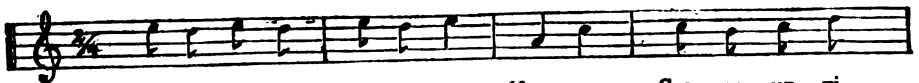
Ш. А.

- 1) Кібчику та горобчику,
- 2) Скажи мені усю правдочку:
- 3) Кому воля, кому неволя?
- 4) Що дівочкамъ уся воленька —
- 5) За віночокъ тай у таночокъ,
- 6) За стрічечку тай на вуличку.
- 7) А жінонькамъ та неволинька,
- 8) Коло бока та стороженька.
- 9) Борщъ каже: «помішай мене»,
- 10) Каша каже: «підіймай мене»,
- 11) Милій каже: «поцілуй мене»,
- 12) Дитя каже: «нагодуй мене»,
- 13) Милій каже: «роззувай мене»,
- 14) Дитя каже: «забавляй мене».
- 15) Ой, вінку, мій вінку,
- 16) Хрищатий барвінку.
- 17) Якъ я тебе сплела
- 18) Та ще вчора та й изъ вчора,
- 19) Повісила тебе у терені,
- 20) У терені, та на дереві,
- 21) На тісовимъ кілочку,
- 22) На шовковимъ шнурочку;
- 23) Мати жъ моя знала,
- 24) Та нелюбу оддала.
- 25) Коли бъ була знала,
- 26) То першій би зплела,
- 27) Изплела бъ віночокъ
- 28) Изъ терену зъ глодовихъ волючокъ.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

Б.

Allegretto.



Ой, чи - жи - ку, го - ро - бей - [чи - ку, Ска - жи ми - ні



у - сю прав - донь - ку.

Кому воля, кому ніть волі,
А дівочамъ уся волечка:
За юпочку да на улочку,
За намістечко да на містечко,
За віночокъ да и у таночокъ;
А жіночкамъ вся неволечка:
Що въ печі огонь горить,
На припечку горщокъ кипить,
Пудъ порогомъ да свиня кричить,
А въ колиці дитя плаче,
А въ запічку воркунъ ворчить.
Огонь каже: «загреби мене!»
Горщокъ каже: «помішай мене!»
Свиня каже: «нагодуй мене!»
Воркунъ каже: «поцілуй мене!»
Дитя каже: «похитай мене!»

(М. Борисполь, Переясл. у.).

VI.

Кипшъ, кипшъ горобей,
Не йди до конопель,
Мої конопельки,
Да ще зелененькі.
«Мамо, дай хліба».
— А той, де діла?
«Съ козакомъ звіла».
— А робить?
«Голова болить!»
— А замужъ?
«Хочъ заразъ!»

(Борисполь, Переяславск. у.);

Во время пѣнія двѣ крайнія „дівчини“, поднимають руки и пропу-
скають подъ ними всѣхъ „дівчатъ“; потомъ обратно дѣлается тоже — и т. д.

9.

Зайчикъ.

Всѣ „дівчата“ и „молодіи молодиці“ берутся за руки, образуютъ
кругъ; въ средину пускають одну „дівчину“; ходять вокругъ нея и поють:

А.

- 1) Зайчику скокомъ, бокомъ
- 2) Передъ моїмъ каримъ окомъ.
- 3) Да нікуди зайчику
- 4) Да не вискочити.
- 5) Вискочивъ зайчикъ
- 6) Да на юлоньку,
- 7) Поймавъ собі зайчикъ
- 8) Сиву голубоньку;
- 9) Зайчику, одвернися,
- 10) Съ которою панною обвімися.
- 11) А въ насъ замки да німецькі,
- 12) А въ насъ замки да турецькі,
- 13) А въ насъ замки позамігнанні.
- 14) Да нікуди зайчику
- 15) Да не вискочити.

(Бориспол, Перяславск. у.).

В.

- 1) Заснью! за головоньку...
- 2) А ні тобі, заснью,

3 Б = 4 А Да не...,

- 4) А ні тобі заснью,
- 5) А ні виглянути.
- 6) Заснью, плечі—гречи...
- 7) Заснью, скоки въ боки...
- 8) Заснью, ушка псяюшка.
- 9) Заснью, сінця-волінця....
- 10) Заснью, пети-мяти.
- 11) А ні тобі, заснью,

12 Б = 4 А А ні...,

- 13) А ні тобі, заснью,
- 14) А ні виглянути.
- 15) Заснью, обернися,
- 16) Кого любишь, обіймися!

(Бать Подол. Шейковскою, стр. 19).

В.

1 В = 1 А... ти малесенький,

2) Голубе ти сивесенький

3 В = 3 А,

4) Ні вилізти.

5 В = 3 А, 6 В = 4 А А ні...

7) За городами за турецькими,

8) За шибоньками за німецькими.

9 В = 1 А А ну...

10) Перевернися

11) Гребінчиномъ розчешися.

12) Пливи, зайку, по Дунаю,

13) Бери собі панну зъ краю.

(Чернявська, Староконстантиновск. у.).

Г.

1) Ой зайчику спадеу, спадеу,

2) Чи бувавъ же ти въ садеу, въ садеу,

3) Чи бачивъ ти мою милу,

4) Хорошую чорнобриву.

5) А въ насъ стіни кам'янні.

6 Г = 13 А. 7 Г = 14 А.

(Великія Опитинки, Васильковск. у.).

Д.

1 Д = 7 Б. 2 Д = 3 А, 3 Д = 4 А, 4 Д = 3 А,

5) Та ні виплигнути.

6 Д = 1 В. 7 Д = 12 А... города..., 8 Д = 11 А.

(С. Жданоска, Полтавск. у.).

Е.

1) Заюшко сіресенький,

2) Заюшко білесенький,

3Е=1А Заюшка..., 4Е=2А. 5Е=3А., заюшці, 6Е=4А, 7Е=3А...
заюшці,

8) А не виплигнути

9Е=12А Що... все..., 10Е=11А Що... все...,

11) Позащеповані, позамигвані.

12Е=14А.

13) Заюшка, не гордися,

14) Котрої панні повклонися,

15) Хочь старої, хочь малої,

16) Хочь мені молоді.

(Дни и Мѣс. Максимовича. Рус. Бѣс. 56 в. стр. 74).

П. А.

1) Зайчику, зайчику,

2) Нашъ братчику,

3) Не ходи не топчи,

4) Въ городчику;

5) Не ходи, не топчи

6) Рутки, м'ятки,

7) Бо твоя рутка

8) Есть баламутка,

9) А наша м'ятка

10) Есть пані-матка.

11) Зайчикъ прибігає,

12) Ручкою, ніжкою прибиває.

13) Коли бь то не бита,

14) Ручкою прибита.

(Полонное, Новораволинск. у.).

В.

1В=1А, 2В=2А Нашъ...,

3) Не скачи, не скачи,

4В=7А... твоя, 5В=8А Ягъ..., 6В=9А Бо моя..., 7В=10А Ягъ...

(Полонное, Новораволинск. у.).

Ш.

Зайчику, зайчику,

Де ти бувавъ?

Ой у лісі на горісі,
Дрова рубавъ.
Прилетіли зайчики,
Повтинали пальчики,
Ледве я удравъ.

(Дрогичинъ, Кобринск. у.).

IV.

Ой ти зайчику білодайчику!
Ой поплинь, поплинь по Дунайчику,
Розчеши русу косу,
Пригладь її чорні брівки,
Возьмися по-підъ пашки,
Гляди її товаришки.

(Бытъ Подола, Шейковск. стр. 20).

Во время пѣнія пѣсень, дѣвушка, находящаяся въ кругѣ, подходятъ къ одной изъ образующихъ кругъ и кружится съ нею, — послѣ чего пускаетъ ее въ кругъ, а сама становится на ея мѣсто и т. д.

(Великіе Снитки, Васильковскаго уѣзда).

Играютъ еще и такъ: когда поютъ „та нікуди зайчику вистрибнути“, то въ это время „зайчикъ“, т. е. дѣвушка или мальчикъ, находящійся въ кругѣ, старается прорвать кругъ и уйти, но это ему не удается. Тогда поютъ:

А ну, зайчикъ, скокомъ-боккомъ
Передъ моимъ чорнимъ окомъ!

Зайчикъ въ это время скачетъ на одной ногѣ.

А ну, зайчику, обернися,
Зъ дівчиною окружися.

При последнемъ стихѣ зайчикъ выбираетъ дѣвшку изъ круга, крутится съ нею и пускаетъ ее на свое мѣсто.

(Полонное, Новоградволинскаго уѣзда).

10.

Перепілочка.

Дѣвушки образуютъ кругъ; одна изъ нихъ идетъ въ средину. „Дівчата“, образовавшія кругъ, поютъ:

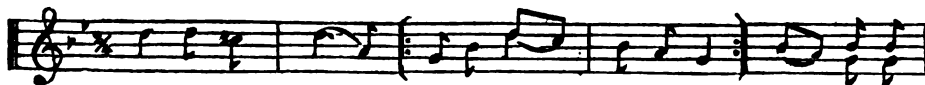
Перепілочка невеличечка.

Туть була, туть була перепілочка,

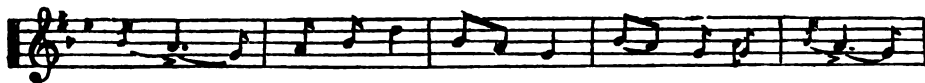
Туть була, туть була невеличечка. (или біловірочка).

(Ждановка, Полтавск. у., Великі Ситинки Васильковск. у. и Обыч. и Пов. Мал. Маркелюча, стр. 70).

Andante.



Ой, въ пе-ре - пл - ки да го - лів - ка бо-лить Туть бу - ла,
да го - лів - ка бо-лить



туть пе - ре - пл - оч - ка, Туть бу - ла, туть



не - ве - ли - чеч - ка.

Послѣдніе два стиха повторяются послѣ каждаго изъ слѣдующихъ стиховъ:

А въ перепілки да головка болятъ;
А въ перепілки да животикъ болятъ;
А въ перепілки да плечиці болятъ;
А въ перепілки да коліна болятъ!

Итакъ далѣе: ушки, глазки и пр.; при словѣ „болятъ“ дѣвушка, стоящая въ кругу, — перепілочка — хватается за часть тѣла, которую называютъ.

Когда же поютъ:

А.

- 1) А въ перепілки да я старій мужичокъ,
- 1) Изъ торгу йде и нагайку несе.

(Великі Ситинки, Васильковск. у. и Ждановка, Полтавск. у.).

В.

1 Б = 1 А, 2 Б = 2 А Якъ иде мужичокъ.....

3) Вінъ нагайку несе, бородою тресе.

(Обыч. и Пов. Мал. Маркевича, стр. 71).

Тогда перепелка начинаетъ плакать. Но когда запоютъ:

А въ перепілки молодой мужичокъ,
Молодой якъ идс, черевички несе.

Тогда перепелка начинаетъ прыгать, плескать руками и, жедая выбѣжать изъ круга, старается разнять руки дѣвушекъ, составляющихъ кругъ: при этомъ говорятъ: „Добрі замки въ моєі коханки“. Та изъ дѣвушекъ, которая пуститъ свою руку, идетъ въ кругъ.

(Великіє Спитинки, Васильковскаго у.; Дни и Мѣс. Максимовича, Рус. Бес. 56 ч., стр. 73 и Проскуросск. урядъ).

II.

П р о с о.

Собравшись играть въ „просо“, дѣвушки выбираютъ изъ среды себя двухъ, — одну называютъ „матерью“, а другую — „хозяйкою“, всѣ же остальные дѣвушки называются „дочками“. Избравши хозяйку и „мать“, дѣвушки становятся въ рядъ одна возлѣ другой; мать стоитъ первая въ ряду, а хозяйка въ сторонѣ. Когда всѣ станутъ въ порядкѣ, хозяйка, взявши палку длиною въ аршинъ, подходитъ къ матери и спрашиваетъ:

— Де твоя дочка?

М. На що вона тобі?

Х. Щобъ ишла просо жати.

М. Десь на тому конці.

Хозяйка идетъ въ другой конецъ ряда и, ставши передъ послѣдней дѣвушкой, говоритъ:

Казала мати, щобъ ти

Йшла до насъ проса жати!

Доч. Якого?

ш.

Хозяйка, поднявъ палку выше своей головы, говорить:

„Такого“

Доч. „Не достану“.

Хозяйка, опустивъ палку внизъ на аршинъ отъ земли, говорить:

„Такого“.

Д. Не нагнусь.

Х. Буплю тобі сорочку.

Д. У мене є.

Х. Буплю тобі спідницю.

Д. У мене є.

Х. Буплю тобі хустку.

Д. У мене є.

Х. Буплю тобі фартухъ.

Д. У мене є.

Х. Буплю тобі чоботи.

Д. У мене є.

Х. Буплю тобі святку.

Д. У мене є.

Х. Буплю тобі свиняче хутро.

Д. У мене є.

Послѣ этого хозяйка, разсердившись, бьетъ дѣвушку палкой, приговаривая: „А за мужъ, а за мужъ!“ Дѣвушка, получивъ нѣсколько ударовъ палкой, бѣжитъ въ противоположный конецъ къ матери; хозяйка за ней и продолжаетъ ее бить, приговаривая: „А за мужъ!“ И такъ игра продолжается до тѣхъ поръ, пока хозяйка не переколотитъ всѣхъ дѣвушекъ.

(Полонное, Новоградомитского уѣзда).

Въ эту игру играютъ еще такимъ образомъ:

Дѣвушки раздѣляются на два ряда въ десяти шагахъ одинъ отъ другого одинъ рядъ поетъ:

А ми просо сіяли, сіяли,
Ой дідъ ладо, сіяли, сіяли.

Второй рядъ:

А ми просо витопчемъ, витопчемъ,
Ой дідъ ладо, витопчемъ, витопчемъ.

1-й А чимъ же вамъ витоптать?

2-й А ми воні випустимъ.

- 1-й А ми коні переймемъ.
2-й Да чимъ же вамъ переннять?
1-й Ой шовковимъ неводомъ.
2-й А ми коні викупимъ.
1-й Ой чимъ же вамъ викупить?
2-й А ми дамо сто рублівъ.
1-й Не треба намъ тисячи.
2-й А ми дамо дівчину.
1-й А ми дівчину візьмемо.

Вторая половина кричить:

«Нашого полку убуде, убуде!»

Первая:

«Нашого прибуде, прибуде».

Изъ второго полка дівушка перебѣгаетъ въ первый, и это продолжается пока всѣ не перебѣгутъ.

(Общ. и Пов. Мал. Маркевича, стр. 74—75).

Или же поють:

- 1-й Ключъ. Ой ми въ поле вийдемъ, вийдемъ,
Ой ми зъ ладомъ вийдемъ, вийдемъ.
2-й А ми нивку вноремъ, вноремъ,
Ой ми зъ ладомъ вноремъ, вноремъ.
1-й А ми проса насіємъ, насіємъ.
2-й А ми коні пустимо, пустимо.
1-й А ми коні займемо, займемо.
2-й А ми коні викупимъ, викупимъ.
1-й Ми на купчу неглянемъ, неглянемъ.
2-й Ми сто рублівъ кладемо, кладемо!
1-й На сто рублівъ не глянемъ, не глянемъ.
2-й Ми бабуся додамо, додамо.
1-й Ми бабусі не хочемъ, не хочемъ.
2-й Ми дівочку додамо, додамо.
1-й За дівочку ні слова, ні слова.
2-й Бувай дівка здорова, здорова!

При этомъ одна дівушка переходитъ въ первый ключъ, второму говорить:

Ідьте, ідьте до насъ!

А тѣ отвѣчаютъ хоромъ:

Нема короля дома,
Поїхавъ по дрова;

Пиво варити,
Сина женити,
Дочку давати,
Нась на весілле звати!

(Дни и Мѣс. Максимовича. Рус. Бѣс. 57, т. стр. 76).

12.

Романъ-Зілля.

Въ этой игрѣ хороводъ идетъ такимъ же образомъ, какъ и въ „Дривіимъ танці“: Дѣвушки идутъ и поютъ:

А.

- 1) Та Романъ зілля копає,
- 2) Та самъ ёго не знає;
- 3) Та понісь ёго до ради,
- 4) До чоловічої громади.
- 5) А чоловіки ёго не знали,
- 6) Тай въ рученьки не брали.
- 7) Та Романъ зілля копає,
- 8) Тай самъ ёго не знає.
- 9) Понісь ёго до ради,
- 10) До жіночої громади.
- 11) Жіночки ёго не знали,
- 12) Та й въ рученьки не брали.
- 13) Та Романъ зілля копає,
- 14) Тай самъ ёго не знає.
- 15) Понісь ёго до ради,
- 16) До парубочої громади.
- 17) Парубочки ёго не знали,
- 18) Та й въ рученьки не брали.
- 19) Та Романъ зілля копає,
- 20) Та самъ ёго не знає.
- 21) Та понісь ёго до ради,
- 22) До дівочої громади.
- 23) А дівочки ёго пізнали.
- 24) Та й въ рученьки забрали,
- 25) Та се зілля барвінець
- 26) Та буде дівкамъ на вінець.

В.

- 1) Коло млина времена,
- 2) Тамъ дівчина ходила,

3 Б = 1 А... копала, 4 Б = 2 А... не знала. 5 Б = 3 А Понесла..., 6 Б = 4 А.
7 Б = 5 А, 8 Б = 6 А Тай..., 9 Б = 9 А Понесла жъ... 10 Б = 16 А: 11 Б = 17 А,
12 Б = 18 А. 13 Б = 9 А Понесла жъ..., 14 Б = 10 А. 15 Б = 11 А, 16 Б = 12 А,
17 Б = 21 А Понесла жъ... 18 Б = 22 А; 19 Б = 23 А, 20 Б = 24 А И въ... узяли:
21 Б = 25 А... кадило,

- 22) Що по церкві ходило,
- 23) Исуса Христа водило.

(*Бытъ Подольскъ, Шейковскаго, стр. 12*).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А... вінъ... 3 В = 3 А, 4 В = 4 А... хлопсьької... 5 В = 5 А
А вони..., 6 В = 6 А. 7 В = 7 А, 8 В = 8 А; 9 В = 9 А, 10 В = 10 А До па-
нсьсьької... 11 В = 23 А А паненкі..., 12 В = 24 А, 13 В = 25 А А то... бар-
вінокъ,

- 14) Та паняночкамъ на вінокъ.

(*Żegota Pauli, стр. 20*).

13.

Жона та Мужъ.

Внѣ круга ходить дѣвушка, представляющая собою мужа, съ кнутомъ въ
рукѣ. Представляющая собою жену находится среди круга. Въ концѣ пѣнія
мужъ врывается въ кругъ, а жена должна уходить, иначе онъ будетъ ее
бить кнутомъ. Послѣ этого онѣ перемѣняются ролями. Во время игры поютъ:

- 1) Кто слыхавъ,
- 2) Кто видавъ
- 3) Мою жінку на торзі?
- 4) Иди, жоно, до дому.
- 5) А ми її видимо,
- 6) Тобі жони не дамо,
- 7) Иди, мужу, до дому.
- 8) Кто слыхавъ и проч.
- 9) А ми її ведемо,

- 10) Тобі жони не дамо.
- 11) Иди, мужу, до дому.
- 12) А я хліба напечу,
- 13) Свою жону вихвачу.
- 14) Иди, жоно, до дому.
- 15) А ми хлібъ поімо,
- 16) Тобі жони не дамо.
- 17) Иди, мужу, до дому.
- 18) А я книшівъ напечу,
- 19) Свою жону вихвачу,
- 20) Иди, мужу, до дому.
- 21) А ми книші поімо
- 22) Тобі жони не дамо.
- 23) Я калачівъ напечу,
- 24) Свою жону вихвачу.
- 25) А ми калачи поімо,
- 26) Тобі жони не дамо.
- 27) Иди, мужу, до дому.
- 28) Я перстенчикъ на палець,
- 29) Свою жону у танецъ,
- 30) Иди, жоно, до дому.
- 31) Ми перстенчикъ зломимо,
- 32) Тобі жони не дамо!
- 33) Иди, мужу, до дому.
- 34) Я колесо підвочу,
- 35) Свою жону вихвачу.
- 36) Ми колесо спалимо,
- 37) Тобі жони не дамо,
- 38) Иди, мужу, до дому.

(Полоток, Новоградолитск. у.)

Б.

- 1 В = 2 А, 2 Б = 3 А? 3 Б = 5 А... виділи.
- 4) Собісьмо взяли.
 - 5) Я горілки накуру,
 - 6) Свою жену видуру.
 - 7) Ми горілку випьемъ,
- 8 В = 10 А. 9 Б = 23 А, 10 Б = 24 А. 11 В = 25 А, 12 Б = 26 А. 13 Б = 28 А... покочу, 14 Б = 29 А... виєличу.
- 15) Ми палець на палець,
 - 16 Б = 32 А... кавалець.

- 17) Ой лісь дубина,
- 18) Та не вирубана.
- 19) Якъ би дівчину любитьъ,
- 20) То була бь моя.

(Полотное, Новоградволинск. у.).

В.

1В=2А, 2В=1А. 3 и 4В=3А? 5В=3В, 6В=4В.. ii

7) Я яблучко підкочу,

8 В = 14 Б.

9) Ми яблучко ізьімо,

10 В = 11 Б. 11 В = 2 А. 12 В = 3 Б.

13) Я грушечку підкочу,

14 В = 14 Б.

15) Ми грушечку ізьімо,

16) Собі жону возьмемо.

17 В = 1 Б. 18 В = 3 Б. 19 В = 5 Б... наточу, 20 В = 14 Б. 21 В = 7 Б,
22 В = 8 Б.

(Быть Подольск, Шейковскаго, стр. 31).

14.

Галка.

Дѣвушки становятся въ одинъ рядъ, который чѣмъ длиннѣе, тѣмъ красивѣе; двѣ дѣвушки, стоящія на одномъ концѣ, водятъ хореводъ: когда пропоютъ нима одной изъ дѣвушекъ, стоящихъ въ парѣ, то онѣ переходятъ съ одного конца на другой, поднимаютъ тамъ свои руки вверхъ дугообразно и подъ этой дугой проходятъ всѣ дѣвушки, одна за другой. Первая, проходящая подъ дугой, ведетъ танецъ, т. е. за нею идутъ всѣ дѣвушки вереницею. Когда всѣ пройдутъ, тогда державшія руки вверхъ, не опуская ихъ, дѣлаютъ полуоборотъ и потомъ останавливаются уже въ послѣднемъ ряду. Водившая же танецъ становится въ первый съ своею сосѣдкою, на мѣстѣ водившихъ хореводъ, и такимъ образомъ продолжаютъ играть по-очередно, пока всѣхъ переберутъ. При пѣніи пѣсни всѣ машутъ руками однообразно, пока не наступитъ очередь водить танецъ.

А.

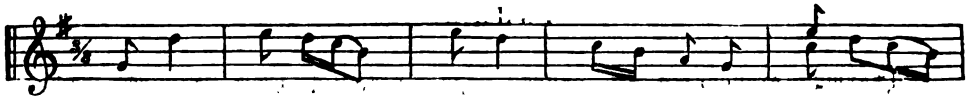
- 1) Ой галко, галко,
- 2) Золотая клюшнице!
- 3) Стань же намъ на помочь:
- 4) Зъ молодими молодницями
- 5) Зъ красними дівчатами.
- 6) Ой галко чорна,
- 7) Чимъ не моторна,
- 8) Чому не ночуешь дома?
- 9) Галочка літає,
- 10) Парочки шукає.
- 11) А ти, Настусю, скоць на кінець
- 12) А ти, Ганнусю, веди танець.

(Бать Рус. Нар. Терещенко, стр. 315).

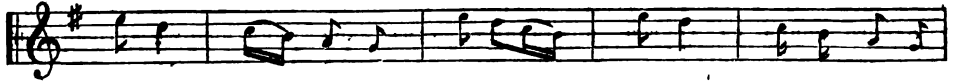
В.

Ой галь-галь, чорна галочка!
Ой галь-галь, красна панночка!
Стань же намъ да до помочи,
Зъ хорошими, хорошими дівочками,
Зъ красними, красними панночками!
Ой ти, Марусю, скоць на кінець;
А ти, Олесю, веди танець!

Или же играютъ еще такъ: нѣсколько „дівчатъ“ становятся въ рядъ, а двѣ напротивъ; 1-й рядъ „дівчатъ“ поетъ:



Ой, гал - ко, га - лоч - ко, крас - на - я ца - ма -



ноч - ко, садь со - бі на по - мос - ти зъ мо - ло - дя - ми



мо - ло - дин - ка - ми зъ крас - ни - ми ді - ви - ця - ми.

А ти, Марусю, скоць на конець;
А ти, Галочко, виводь танець.

Дѣвушка подасть знакъ къ танцу и остается на мѣстѣ, а остальные подбѣгаютъ, образуютъ, около нея кругъ и поютъ:

Ой до нори, мишко, до нори,
Та до золотої номори,
Що добра мишка та утече,
А ледачий котикъ не дожене.

Послѣ окончанія этой пѣсни, „дѣвчина“, которая находилась въ срединѣ, бѣжитъ къ назначенному мѣсту, а одинъ изъ парубковъ (парубки составляютъ свой собственный кругъ) догоняетъ ее. Обыкновенно „дѣвчина“ старается быть пойманною.

(Ждановка, Полтав. уѣз.)

15.

Воронъ.

Въ этой игрѣ дѣйствующія лица: воронъ, мать, „дѣвчина“ и дѣти. Впереди становится мать; дѣвушки, стоя за нею, берутъ крѣпко одна другую за плечи или за поясъ, а первая изъ нихъ беретъ за мать; эта первая называется „дѣвчина“, остальные — дѣти. Онѣ, подъ покровительствомъ матери, идутъ къ ворону, который, сидя, роетъ палочкой землю. Начинается между ними и матерью разговоръ:

М. Ворона, ворона, що ти копаешъ?

В. Ямку.

М. На що?

В. Окропъ варить.

М. На що?

В. Твоимъ дітямъ очи заливать.

М. За що?

В. Я помашікувавъ, ненаварювавъ, а вони прийшли, повидали, листочками понакривали, тай пошли.

М. Чи правда, діти?

Дѣти. Не правда, неправда!

М. Обрутнуса двічі, тричі,

Чи всі мої діти?

Она ихъ пересчитываетъ, потомъ, видя, что воронъ хочетъ ихъ ловить, кричитъ: „гай, гай!“ Воронъ начинаетъ бѣгать, стараясь поймать послѣднюю;

мать бѣгаетъ такъ, чтобы быть впереди ворона, дѣти стараются, чтобы не онѣ, а мать была ближе къ ворону. Когда онъ поймаетъ одну, то уводитъ ее и сажаетъ отдѣльно; она уже не участвуетъ въ игрѣ; немедленно онъ принимается ловить слѣдующую и, поймавъ ее, отводитъ къ первой; такъ продолжается пока останется одна „дѣвчина“. Тогда воронъ садится и опять начинается копать землю. Мать подходитъ къ нему съ дѣвчиною.

М. Вороне, вороне, що ти робить?

В. Ямчу.

М. Я въ мене есть красна дѣвчина, та не вдарить!

Я Пйду на торжокъ, та куплю дѣвчині красне намисто.

В. А я вкраду.

М. А я тобі голову пробью.

Дѣвчина. Вороне, вороне, де твоя каша?

В. На полиці.

Д. А я виімъ.

В. А я тебе кнешъ.

М. Вороне, вороне що за тобою?

В. Макогінъ.

М. Вий же мою дѣвчину наведогінъ.

Дѣвушка бѣжитъ; воронъ за нею гоняется съ хлыстомъ и, если успеетъ ударить три раза, то отводитъ къ дѣтямъ.

Тогда всѣ дѣти садятся рядомъ, „въ лаву“, берутъ другъ дружку за руки и крѣпко держатся; мать приходитъ и старается разнять у нихъ руки; та, которую она оторветъ отъ лавы, принадлежитъ ей; разумеется, что дѣти нарочно поддаются; потомъ опять садятся въ лаву и опять сцѣпляются руками.

Послѣ того воронъ старается ихъ оторвать другъ отъ дружки по порядку; оторванная ожидаетъ конца. Когда всѣ перейдутъ во власть ворона, онъ ложится на землю ницъ; дѣти прячутся; мать не позволяетъ ему смотрѣть и послѣ онъ долженъ ихъ отыскать; тѣ, которыхъ онъ не отыскалъ, вправѣ его бить, пока онъ не пробѣжитъ подъ защиту ихъ матери и красной „дѣвчини“.

(Обыч. и Пес. Мал. Марковича, стр. 71.)

Другий Воронъ.

Перше усього вибирають ворона й матір зъ самихъ здоровішихъ изъ тихъ, що думають гулять. Воронъ сіда, копає ямку. Мати становиться передъ нимъ, а за нею старша дочка її (вона зовется красна дівка), а потімъ уже другі дівчата, котрі називаються дітьми. Всі беруться одно другому за поясъ и держатся міцно, щобъ не відирватись, якъ прийдеться бігати. Якъ усе діти поберутся за поясъ, до тоді мати й питає ворона:

„Вороне, вороне, що ти копаєшь?“

— Пічку, воронъ каже.

„На що?“

— Окрішь гріти.

„На що?“

— Твоімъ дітямъ очи заливати.

„За що?“

— Щобъ капуста не псували.

„А ти обгороди, та кирпичинокъ наклади, та паличокъ, щобъ нікуди було пройти“.

— Кирпичинки й палички пооткидають, а сами таки улізуть.

„Вороне, вороне, дай води“.

— Схочь? — до верби!

„Вовка боюся“.

— Устрель!

Мати наставляє палець, наче стреляє й справді, и каже: „пали!“

Тоді усі діти, скільки їхъ есть, кричать за нею: палі, палі!.. — А далі мати опъять просить у ворона води.

„Вороне, вороне, дай води“.

— Схочь? — до верби!

„Гадюки боюся“.

— Вбий!

Мати й діти тупають ногами. Потімъ мати зновъ просить води.

„Вороне, вороне, дай води“.

— Схочь? — до верби!

„Цвіркунъ упавъ“.

— Прощіди.

Після цього воронь перестає копати пічку, плює на ту паличку, котрою копавъ, и дає її матері; мати плює на паличку, а потімъ и всі діти, та й кидають її геть одъ себе. Тоді мати обернується зъ дітьми та й каже: „обвернуся, обернутися, чи всі мої діти?

Воронь усе сидить мовчки. Далі мати пита єго:

„Вороне, вороне, скільки ти наївся?“

— Ніскільки.

„Вороне, вороне, скільки ти напився?“

— Ніскільки.

„Вороне, вороне, скільки ти втомився?“

— Ніскільки.

„Вороне, вороне, а городокъ який?“

— Оттакий (и якъ скаже сєє, піднімає ввєрхъ руки, начє показує який за-ввишки).

„А вь мене отакісінський, та не перескочишь“ (показує до' землі руками).

Після сєго воронь почина ловити дітей; туряється покіль поймає котрого небудь. Воронь скільки зачепить дітей, стільки й бере: — розриватись імъ руками не можно.

Далі мати опьять питає:

„Вороне, вороне, скільки ти наївся?“

— Отъ стільки (показує рукою на поясъ).

„Вороне, вороне, скільки ти напився?“

— Отъ стільки (показує на груди, або-що).

„Вороне, вороне, а втомився скільки?“

— Отъ стільки (показує тамъ на горло, або-що).

„Вороне, вороне, а городокъ який?“

— Оттакий (опьять показує високо).

„А вь мене оттакий, та не перескочишь (показує низько).

Воронь почина зновъ ловити дітей и ловить, поки якого не скопить. За кожнимъ разомъ, якъ вінъ пійма, однакова у матері зъ нимъ розмера; тільки вінъ показує руками низше на її питання — скільки наївся, напився, втомився. Якъ переловить воронь усіхъ дітей, окрїчъ красної дівки, тоді становиться, заложить руки назадъ, держучи паличку. Мати зъ красною дівкою підходить до єго и почина розмовлять:

„Вороне, вороне, що за тобою?“

— Чортъ зъ бородою.

„А за мною красна дівка, да не вдаришь.

Мати окручується зь дочкою, воронъ тежъ окручується та й наровить ударить дочку (красну дівку).

Після мати оп'язь нита ворона:

Вороне, вороне, що за тобом?"

— Макогінъ.

„Біжи-жъ за мою дочкою навздогінъ!“

Сказавши сее, мати пускає дочку; дочка біжить, а за нею всі: мати, воронъ и діти, половлені ворономъ и всі ловлять дочку. Якъ воймають її, то тоді усі туркають їй въ уши. Натуркавши дочці въ уши, тікає мати; за нею біжать всі и, якъ піймають, такъ само туркають, якъ и дочці. Після матері тікає воронъ, за нимъ біжать усі и роблять тежъ саме, що й тимъ робили и сінъ кончається играшка.

16.

Кострубонько.

Въ срединѣ круга находится дѣвушка. При началѣ пѣсни она подходитъ къ какой нибудь изъ участвовавшихъ въ хороводѣ дѣвусекъ и говорить: „Христосъ воскрес!“ Та отвѣчаєт ей: „воистину воскрес“.—Первая спрашиваетъ: „Чи не бачили ви мого Кострубонька“. Та отвѣчаєт: „Пішовъ у поле орати“. Первая беретъ за голову; представляєтъ будто плачетъ и начинаєт пѣть, а хороводъ поддерживаєт ее.

А.

- 1) Бідна жъ моя головонько,
- 2) Нещаслива годиночко,
- 3) А що жъ бо я наробила,
- 4) Що Коструба не злюбила!
- 5) Прийди, прийди, Кострубочку!
- 6) Стану зь тобою до шлюбочку,
- 7) А у неділю, у неділечку,
- 8) При ранньому сніданнечку!

В.

1 Б = 5 А | 2 Б = 6 А . .

- 3) На травнику-білиску
- 4) И въ подертимъ сірочиску.

5 В = 3 А... бідва учинила. 6 В = 4 А Кострубонья...

(*Žegota Pańki, стр. 21, ч. 1*).

Во время пѣнія дѣвушка, находящаяся въ кругѣ, ходитъ съ пониженой головой, закрывъ глаза платкомъ или рукою. Когда кончатся пѣніе, она подходитъ къ той же дѣвушкѣ, съ которою прежде разговаривала и опять заводитъ съ нею рѣчь.

„Христосъ воскресе“.

„Воистину воскресе“.

„Чи не видали мого Коструба?“.

„Пшовъ у поле сіяти“.

Тутъ происходитъ такая же сцена, какъ и прежде, и поетъ ту же пѣсню и точно такъ же разговариваютъ; только на вопросъ о Кострубоньѣ отвѣчаютъ уже, что „Кострубъ лежитъ на полі слабій“. Послѣ этого хороводъ опять поетъ. Такимъ же образомъ водятъ хороводъ и тогда, когда дѣвушкѣ скажутъ, что „Кострубъ уже умеръ“ и „уже везутъ на цвинтарь“. Но когда она получитъ отвѣтъ, что „Коструба уже поховали“, то вдругъ принимаетъ веселый видъ, плещетъ въ ладошки, топаетъ ногами, а хороводъ поетъ весело:

Хвалю тебе, Христе-Цару,
Що мій милий на цвинтару!
Ноженьками продоптала,
Рученьками приплескала,
А теперъ, мій Кострубоньку,
Не лай, не лай моєй мамі,
Ти у глибокій уже ямі!

(*Бытъ Подольскъ, Шейковскаго. Ч. 1, стр. 33*)

13.

П р і с ь.

Участвующіе въ этой игрѣ раздѣляются на двѣ группы: каждая группа представляетъ собою особую „Свашку“. Первая группа или влѣтъ поетъ:

Прись, Свашко, прись!
Прись, любко, прись!
Твій синь ледащица:
Пшовъ дрова рубати,
На дровитню лігъ спати.

2-й ключь.

Прись, Свашко, прись!
Прись, любко, прись!
Твоя дочка ледащиця:
Пшла хату замітати,
Підь порогомь лягла спати.

1-й ключь.

Прись, Свашко, прись!
Прись, любко, прись!
Твій синь ледащиця:
Пшовь коні напувати,
Надь водою лігь спати.

2-й ключь.

Прись, Свашко, прись!
Прись, любко, прись!
Твоя дочка ледащиця:
Пшла свинямь істи давати,
Тай въ барлозі лягла спати.

1-й ключь.

Єдна качка печеная,
Друга качка вареная...
Суко стара!
Іжь ти сама!

2-й ключь.

Єдна жаба печеная,
Друга жаба вареная...
Суко стара!
Іжь ти сама!

(*Вѣтъ Подольскъ, Шейковскаго. Ч. 1, стр. 33*).

18.

Отірочки.

Дівушки берутся за руки и составляютъ цѣпь, вьющуся на подобіе
огурцовъ и поють:

А.

- 1) Ой вийтеса, огірочки,
- 2) А въ зелені пупляночки.
- 3) Грай, жучку, грай!
- 4) Ходить жучокъ по жучині,
- 5) А жучина по деревині.
- 6) Грай, жучку, грай!
- 7) Дайте, хлопці, околота,
- 8) Повеземъ жучка до болота.
- 9) Жучокъ плаче у болоті,
- 10) Дівки скачуть у золоті,
- 11) Грай, жучку, грай!
- 12) Чи ти, жучку, писка не маєшь,
- 13) Що ти, жучку, рiско не гразьшь?
- 14) Грай, жучку, грай!

(Полонное, Новоградволинск. у.).

В.

- 3) Тожь ся вьють (bis)
- 4) А другні ся приглядають,
- 5) Чи хороше росцвітають.
- 6) Тоже цвітують.

(Быть Подолякъ, Шейковскаю. Ч. 1; стр. 13).

В.

3 В = 3 Б Якъ, 4 В = 3 Б Якъ.

- 5) Тамъ ся баби бьють.

(Полонное, Новоградволинск. у.).

19.

Дібровонька (она же и дощечка).

Дѣвушки берутся по двѣ за руки, образуя изъ 4 рукъ параллелограммъ. Въ такомъ видѣ онѣ становятся въ рядъ такъ, что изъ этихъ параллелограммовъ, образованныхъ ихъ руками, выходитъ рядъ доски. По этой доскѣ ходитъ маленькая дѣвочка „Настечка“. Хороводъ идетъ вкругомъ церкви. Дѣ-

вухи, но рукамі которыхъ уже прошла „Настечка“, постоянно переходять впередъ и опять подставляютъ руки. Въ продолженіи игры поють:

А вербовая дощечка, дощечка,
Тамъ ходила Настечка, Настечка;
Та цебромъ воду носила, носила,
Дібровоньку гасила, гасила.

Кілько у цебрі водиці, водиці,
Тільки дівкамъ правдиці, правдиці;
Кілько у цебрі дірочокъ, дірочокъ,
Тільки дівкамъ болячокъ, болячокъ.

Що ступлю, то улуплю...

Навару я каши.

Що у тій каші?

Грудочки 'масла.

Хто її буде їсти?

Дівочки, дівочки.

А вербовая дощечка, дощечка;
Тамъ ходила Настечка, Настечка;

Решетомъ воду носила, носила,

Дібровоньку гасила, гасила.

Кілько у решеті водиці, водиці,

Тільки парубкамъ правдиці, правдиці.

Кілько у решеті дірочокъ, дірочокъ,

Тільки парубкамъ болячокъ, болячокъ.

Що ступлю, то улуплю...

Навару я каші.

Що у тій каші?

Червяки, червяки,

Хто її буде їсти?

Парубки, парубки,

А вербовая дощечка, дощечка,

Тамъ ходила Настечка, Настечка... и т. д. до конца.

" (*Гру і забаву Golebiowskiego, str. 67 и Бытъ Подольскъ Шейковск. стр. 15*).

20.

„Дурне колесо“ или „украсть ріпки“.

Дѣвочки берутся за руки и составляютъ кругъ. Двѣ изъ нихъ поднимаютъ руки, обращаются спиною другъ къ другу и въ парѣ сбѣгутъ въ противоположныя стороны; за ними слѣдуютъ ихъ сосѣдки. Прежде онѣ составляли кругъ лицомъ къ лицу, теперь составятъ кругъ спиною къ спинѣ; такъ

якъ б'язать такимъ образомъ неловко, то н'якоторые вриваються изъ круга, другія попадають къ нимъ, хоръ обрацається съ п'вн'ємъ:

А.

- 1) А що, вєрали р'ішки?
- 2) Полетіли д'ітки?

(Обыч. и Пес. Мал. Маршечина, стр. 73).

В.

1 В = 1 А А вєравъ...? 2 В = 2 А... къ чорту...

- 3) Хто одирвется,
- 4) Тому не минется.

(Бытє Рус. Нар. Терещенко, стр. 319).

31.

Хрецикъ.

Въ эту игру большею частью играютъ однѣ д'вѣушки.

Участвующихъ въ игрѣ должно быть непременно нечетное число. Игравшіе становятся по парно на-крестъ — одна пара претивъ другой. Когда всѣ станутъ, д'вѣушка, оставшаяся лишнею, подб'гааетъ и становится возлѣ какой ей угодно пары играющихъ. Одна изъ д'вѣушекъ той пары, къ которой присоединилась оставшаяся, увидѣвъ присоединившуюся къ нимъ д'вѣушку, уходитъ къ другой сосѣдней или противоположной имъ парѣ. Д'вѣушка оставшаяся нечетною, должна ловить б'згущую; если поймаетъ, то пойманная занимаетъ ея мѣсто, а пойманная становится въ пару на мѣсто пойманной.

(Полотное, Новогородомльскаго уезда).

Стають одна, або к'ілько тамъ паръ — одна за другою; проти їхъ становиться особливо пара. Перша пара изъ т'їєї лави разб'гається об'іручъ відъ особливої, а ця повинна його небудь изъ неї п'їмати. Ця особливо пара зоветься р'обами. Якъ р'оби п'їмають його небудь изъ ут'їкач'івъ, або хочъ доторкнуться до ёго, то ті поймані становляться р'обами, а бувші р'оби у лаву, а якъ ні, то ут'їачі стають у лаву, изъ которой тієа друга пара.

21.

Царенко.

Нѣсколько дѣвушекъ, взявшись за руки, становятся въ рядъ; противъ нихъ становятся особо двѣ дѣвушки. Однѣ другимъ кланяясь, коуютъ поочередно; послѣднія двѣ дѣлають начальное предложеніе, а хороводъ отвѣчаетъ.

— Царівно, мостіте мости,

Ладо мое, мостіте мости. *)

«Царінку, вже й помостили».

— Царівно, ми ваши гості.

«Царенку, зачимъ ви, гості?»

— Царівно, за дівчиною.

«Царенку, за которою?»

— Царівно, за старшенькою.

«Царенку, старшенька крива».

— Царівно, такъ ми й підемо.

«Царенку, такъ вернітеся».

— Царівно, мостіте мости.

«Царенку, вже й помостили».

— Царівно, ми ваши гості.

«Царенку, зачимъ ви, гості?»

— Царівно, за дівчиною.

«Царенку, за которою?»

— Царівно, за підстаршою.

«Царенку, підстарша сліпа».

— Царівно, такъ ми й підемо.

«Царенку, такъ вернітеся».

— Царівно, мостіте мости.

«Царенку, вже й помостили».

— Царівно, ми ваши гості.

«Царенку, зачимъ ви, гості?»

— Царівно, за дівчиною.

«Царенку, за которою?»

— Царівно, за меньшенькою.

«Царенку, такъ не зряжена».

— Царівно, такъ ми й зрядемо.

«Царенку, вже жъ ми й зрядили».

— Царівно, такъ ми й візьмемо.

*) Послѣ каждаго стиха.

При послѣднемъ стихѣ отдѣльно стояція дѣвушки, сомкнувшись, поднимаютъ руки вверхъ, а подъ ихъ руками хороводъ пробѣгаетъ вереницей; изъ хорОВОДА послѣдняя дѣвушка остается при первой парѣ.

Послѣ этого снова повторяется прежняя пѣсня до тѣхъ поръ, пока дѣвушки, до послѣднихъ двухъ, перейдутъ къ начальной парѣ, такимъ же порядкомъ, какъ и первая.

(Черноморье).

23.

К о з а.

Въ началѣ игры избирается обыкновенно болѣе ловкая дѣвушка, которая и получаетъ названіе козы. Ее подводятъ дѣвушки къ стѣнѣ, а сами усаживаются немного поодаль и смѣются надъ нею. Иныя передразниваютъ ее козымъ голосомъ, а другія кричатъ: Коза, коза, бя-а! Она сердится, топаетъ ногами и грозитъ переколотъ всѣхъ. Послѣ разныхъ насмѣшекъ заводятъ съ ней разговоръ. Гладятъ ее по спинѣ и спрашиваютъ: „Коза, коза, де ти була?“ „Травку їла“. „Чого сюди прийшла?“ „Одпочити“. — Послѣ этого слова дѣвушки должны бѣжать; она гоняется за ними и пойманная занимаетъ ее мѣсто.

Въ этой игрѣ приговариваютъ:

Я коза дєреза,
Пивъ бова луплена,
За копу куплена.

Тупу, тупу ногами,
Сколю тебе рогами,
Лапцями загребу,
Хвостикомъ замету,
Бррру....

(Вѣтъ Рус. Нар. Терещенко, стр. 44—45).

Стулить руку, а підійме тільки два пальці: мизинць и показуючий, замієть ріжківъ, и примовля:

Коза, коза рогата
Коза, коза багата,
Бе-е . . .

Наближує пальці ті до дитинки и лоскоче ёго підъ ручцями. Воно смієтся.

84.

Виступець.

Дівушки, при п'яніи кожного двустяпня, идуть широкимъ кругомъ. Во время прип'ява онѣ въ припрыжку устремляются то въ средину круга, на правивъ кулаки впередъ, чтобы столкнуться, то подаются назадъ.

Ой на ставку, на ставку,
Поймавъ сокілъ ластовку.
Виступцемъ,
Видробцемъ.
Пане Вишневецький,
Воевода вгрецький,
Да виводъ танчокъ по німецький.

Просилася Настуся
Въ молодого Петруся:

«Пусти мене въ таночокъ,
Погуляти до дівочокъ».

— Тоді тебе я пущу,
Якъ косоньку роспущу».

(Дни и Мяс. Максимовича. Рус. Бѣс. 56 г. стр. 75, ч. 4).

85.

ЧИ ДИВО, ЧИ НЕ ДИВО.

Хороводъ идеть такъ же, какъ и въ кривомъ танцѣ и поетъ:

Чи диво, чи не диво,
Пишли дівки на війну.
Чи диво, чи не диво, *)
Молодиці за ними,
А парубки и собі.

Чи диво, чи не диво,
Надибали дівки три города,
А жіночки три ліски,
А парубки три млинки.

Чи диво, чи не диво,
Пишли дівки на вино,

*) Этотъ прип'явъ повторяется послѣ каждого отика.

Молодиці за ними,
А парубки и собі.

Чи диво, чи не диво,
Сидять дівки за столомъ,
Молодиці предъ столомъ,
А парубки підъ столомъ.

Чи диво, чи не диво,
П'ють дівки медъ-вино,
А жіночки горілку,
А парубки помийки.

Чи диво, чи не диво,
Ідять дівки калячи,
Молодиці буханці,
А парубки сухарці.

Чи диво, чи не диво.
Беруть дівки китайки,
Молодиці серпанки,
А парубки каглянки.

(Бать Подол. Шейковського, стр. 29).

26.

П'яний синь.

Дівушки образують кругъ; въ кругъ входять двѣ „дівчини“. Одна изъ нихъ — „синь“, другая — его „жона“; онѣ, обнявшись, ходять въ кругу и выбираютъ изъ круга „дівчатъ“ себѣ родню. Подходять къ какой либо дівушкѣ и, влянаясь ей, поють:

Оце буде наша матінка.
Гей я молодець, переборець!

Дівушки же, образующія кругъ, всѣ молчать; потомъ находящіяся въ кругу подходятъ къ другой „дівчині“ и поють опять:

Оце буде нашъ батько.
Гей я молодець, переборець!

Потомъ такимъ же образомъ выбираютъ: „свекра, свекруху, брата, сестру, дядька, дядину, тітеку“ и т. д. Выбранная родня остаетъся на своихъ мѣстахъ. Тогда находящіяся въ кругѣ притворяются п'яными, подходятъ къ каждому въ прежнемъ порядкѣ и, давая „дулю“ (шинь), поють:

Оце тобі, батьку,
Дулю на!

И такъ всѣмъ „по дулі“.

Підходя снова къ „батеньку“, кланяются и поють:

Прости, батеньку, не гнівайся,
Я вчора п'яний бувъ, збезумівся.
Гей я молодець, переборець!

Такимъ образомъ извиняються передъ всей выбранной родней.

(*Великіє Спитики, Васильковскаго уезда*).

27.

Яворикъ.

Коло млина, млина,
Тамъ дівчина ходила.
Яворе-яворіку,
Тонкий, зелененький!

Ажъ тамъ вийшло
Три місяця яснихъ,
Три парубки краснихъ.
Яворе, яворіку,
Тонкий, зелененький!

А жъ тамъ вийшло
Три віроньки яснихъ —
Три дівчини краснихъ.
Яворе, яворіку,
Тонкий, зелененький!

При пѣніи этой пѣсни хороводъ идетъ, казъ и при пѣніи „Романъ-вілля“.

(*Бытъ Подольскъ, Шейковскаго, стр. 15*).

28.

З в о н ъ.

Дѣвушки становятся въ кругъ, держась за руки, а одна идетъ въ середину. Та, которая въ кругъ, налегаетъ на руки составляющимъ кругъ для

того, чтобы его разорвать и, налегая, говорить: „бось!“ до тѣхъ поръ, пока не разниметъ чьихъ либо рукъ; тогда пускается бѣжать, а всѣ ее ловятъ и поймавшая становится на ея мѣсто.

(Борисполь, Полтавской губ. Переяславскаго уѣзда):

29.

Тикало.

Участвующія въ игрѣ дѣвушки садятся въ кругъ, а одна ходитъ кругомъ и толкаетъ палочкой каждую изъ сидящихъ и которойнибудь броситъ въ „пелену“ (подазь) эту палочку. Другая же дѣвушка отгадываетъ, въ которую „пелену“ брошена палочка. При этомъ поютъ:

Май, май!
А ти, Тимошко,
Тикало вгадай.

Одна изъ дѣвушекъ подходитъ къ той, у которой, какъ ей кажется, есть „тикало“ и поетъ:

А ти знай, знай;
Тикало отдай.

Если она угадаетъ, то дѣвушка, у которой было „тикало“ заступаетъ ея мѣсто.

(Борисполь, Переяславскаго уѣзда).

30.

Дробушка.

Двѣ дѣвушки берутся крѣпко за руки, ноги ихъ должны быть вмѣстѣ, руки по возможности вытягиваютъ впередъ и, быстро кружась, поютъ:

А.

- 1) Дробу, дробу, дробушечки,
- 2) Наівшися петрушечки,
- 3) Наівшися лободи,
- 4) Гага, гага до води!

В.

3 Б = 4 А Гля, гля..., 4 Б = 3 А.

(Бытѣ Рус. Нар. Терещенко. Т. 4, стр. 319—320).

Съ этими словами какая нибудь вынуждаетъ изъ своихъ рукъ руки своей подруги и одна изъ нихъ непременно падаетъ.

(Обыч. и Пов. Мал. Марковича, стр. 73).

31.

Г р о б ъ.

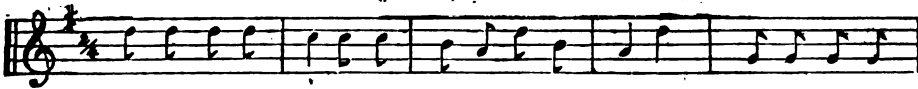
Въ этой игрѣ участвуютъ шестеро. Одна пара стоитъ посреди, а двѣ по бокамъ. Пары, стоящія по бокамъ, объѣгаютъ кругомъ, а средняя пара ловитъ ихъ.

(Борислав, Переяславско уѣзда).

32.

Козликъ.

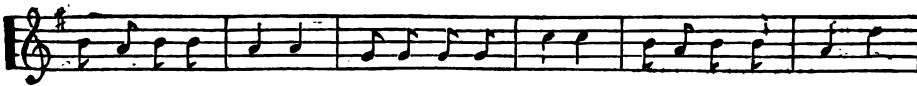
Allegretto.



Види-ди, види-ди, кун-злн-ку, Види-ди, види-ди ра-но, Види-ди, види-ди



ра-но, Види-ди по-гу - лий-мо. Да ска-жи намъ, кун - злн - ку,

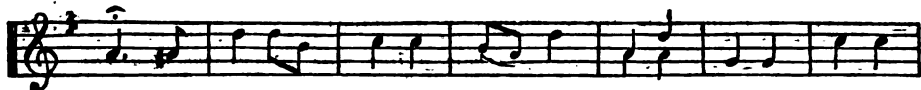


Язъ ді-воч-ки ска-чуть, Ой, такъ хо-ро - нень-во, Ой, такъ при-яз - нень-во;

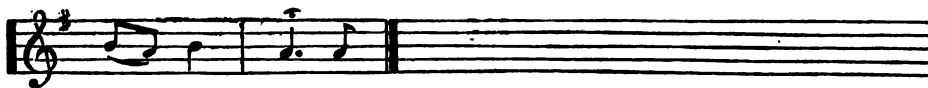
Poco più mosso.



Куи - али - ку, о бер - ни-са! Съ ко-то-ро-ю пан-но-ю Об - ни-



ми - ся; Хоть въ ста - ро - ю, Хоть въ ма - ло - ю Хоть въ дѣв - ко - ю



Мо - ло - ло - ю.

Эту пѣсню поютъ, взявшись за руки и образуя такими образомъ кругъ.

(Борисломъ, Перяславскаго уезда).

33.

Нѣлюбъ.

Въ этой игрѣ участвуютъ и „парубки“ и дѣвушки. Одна изъ дѣвушекъ, — „отаманша“, — т. е. та, которая смотритъ за порядкомъ въ игрѣ, садится на землѣ съ которыминибудь изъ „парубковъ“; а всѣ прочіе, участвующіе въ игрѣ, взявшись за руки, ходятъ вокругъ сидящей на землѣ и поютъ:

«Ой якъ, якъ миленькому постѣль слати?»

Сидящая въ кругѣ дѣвушка, снявши съ себя платокъ, разстлала его, поетъ:

«Ой такъ, такъ,

Ой такъ, такъ».

Хороводъ:

«Ой якъ, якъ миленького посадити?»

Отаманша, выбравъ какогонибудь „парубка“, сажая его возлѣ себя, отвѣчаетъ:

«Ой такъ, такъ,

Ой такъ, такъ».

Хороводъ:

«Ой якъ, якъ воло миленького систи?»

Отаманша, садясь около „паробка“, отвѣчаетъ:

«Ой такъ, такъ,
Ой такъ, такъ».

Хороводъ:

«Ой якъ, якъ, милого обняти?»

Отаманша обнимаетъ „паробка“ и поетъ:

«Ой такъ, такъ,
Ой такъ, такъ».

Хороводъ:

«Ой якъ, якъ миленького цловати?»

Отаманша цѣлуетъ „паробка“, повторяя.

Ой такъ, такъ, (bis)

Хороводъ:

«Ой якъ, якъ одъ милого встати?»

Дѣвушка встаетъ отъ паробка тихо, показывая тѣмъ, что ей не хочется съ нимъ разставаться и поетъ:

«Ой такъ, такъ (bis)

Хороводъ:

«Ой якъ, якъ милого пдвести?»

Отаманша поднимаетъ паробка:

«Ой такъ, такъ, (bis)

Хороводъ:

«Ой якъ, якъ зъ миленькимъ розставаться?»

Находящаяся въ кругѣ, поцѣловавшись нѣсколько разъ съ паробкомъ, поетъ:

Ой, такъ, такъ (bis).

Поцѣловавшись, дѣвушка и паробокъ выходятъ изъ круга, а на ихъ мѣсто идетъ другая дѣвушка выбранная той, которая была въ кругѣ прежде. Эта послѣдняя подобно первой, садится на землѣ и играющіе поютъ ей тоже, что и первой, съ той только разницей, что вездѣ слова „миленькій“ замѣняется словомъ „наѣбъ“. Повторяется все то, что и прежде, но во всѣхъ

движеніяхъ своихъ, во всѣхъ своихъ отношеніяхъ къ сидящему паробку, дѣвушка старается высказать свое отвращеніе, старается по всѣмъ возможности третировать его, какъ человѣка, котораго она равнодушно и безъ омерзѣнія не можетъ видѣть. И наконецъ, когда хороводъ пропоетъ: „Ой якъ, якъ зъ нѣлюбомъ розставаться!“ она, плюнувъ передъ паробкомъ на землю, а иногда и въ глаза ему и, уходя изъ круга, поетъ:

Ой такъ, такъ (bis)

Этимъ игра и кончается.

(Палатос, Новоградомыскаго, Вел. Станиски Васильковскаго у.).

34.

Щітка.

Молодые люди обоого пола берутся за руки. Крайняя дѣвушка стоитъ неподвижно, всѣ остальные ходятъ вокругъ нея и, мало по малу, она обвивается молодежью, послѣ чего она начинаетъ бѣгать въ срединѣ этой скупившейся группы и поетъ:

А.

- 1) Щітка маленька,
- 2) Де твоя ненька?
- 3) «На маковці сиділа,
- 4) Дрібенъ мачокъ дзюбала».
- 5) Дзюбъ, дзюбъ дзюбанецъ,
- 6) Ходи, дівко, у танецъ,
- 7) А за нею молодець:
- 8) «Не йди, дівко, у танецъ».

Пропѣвъ, она становится поодаль и слѣдующая за ней повторяетъ тоже, и т. д. пока, наконецъ, послѣдняя не станетъ первою, а пѣвшая станетъ щіткою.

(Обыч. и Пес. Мал. Маркевича, стр. 74).

В.

2Б=2А поідай...? 6Б=6А Ходить дівка..., 8В=8А... Ходи...

9) Лико-біда підь кінець.

(*Бытъ Рус. Нар. Терещенко часть 4, стр. 316*).

Или еще играютъ такъ: когда дѣвушка пропоеть пѣсню, выходитъ изъ круга „паробокъ“ и, подходя къ каждой дѣвушкѣ говоритъ:

„Горю, горю, пень!“

Та спрашиваетъ его:

„Чого ти горишь?“

„Щітки, гребінки, красної пані“.

„Якої?“

„Тебе, колодоі!“

При этомъ словѣ дѣвушка выбѣгаетъ изъ круга, а паробокъ бросается ловить ее. Если поймаетъ, то она становится въ кругъ, а если нѣтъ, то становится онъ вмѣсто бѣгавшей по кругу.

(*Бытъ Рус. Нар. Терещенко, часть 4, стр. 316—317*).

35.

Продажно дитя.

Играющихъ должно быть нечетное число парней и дѣвушекъ. Играющіе становятся въ кружокъ попарно и одинъ изъ каждой пары садится, а другой становится у него за спиной. Сидящіе называются дѣтьми, а стоящіе продагухами, лишній, участвующій въ игрѣ, покупателемъ. Когда играющіе усядутся въ порядкѣ, покупатель подходитъ къ первой парѣ и спрашиваетъ: „продажно дитя?“ Продагуха на первый разъ отвѣчаетъ: нѣтъ. Тогда онъ подходитъ къ другой парѣ, гдѣ на вопросъ: „продажно дитя?“ слышитъ тотъ же отвѣтъ. Къ которой парѣ не подойдетъ — вездѣ получаетъ отрицательный отвѣтъ. Обошедши весь кругъ и получивши отказъ отъ всѣхъ продагухъ, покупатель вторично подходитъ къ первой парѣ съ тѣмъ же вопросомъ: „продажно дитя?“ Продагуха на этотъ разъ отвѣчаетъ: „продажно“. При этомъ словѣ покупатель и продагуха разбѣгаются вокругъ круга, причемъ покупатель и продагуха спѣшатъ занять пустое мѣсто врозь проданнаго дитяти. Если скорѣе займетъ мѣсто покупатель, то онъ дѣлается продагухой, а продагуха — покупателемъ; а если продагуха, — то оба остаются въ прежнихъ обязанностяхъ.

(*Шолотное, Новоградомитскаго уезда*).

Нѣсколько дѣтей, сидя на землѣ, держатъ на рукахъ ребенка. Два или три мальчика, представляютъ собою кушчевъ и, подходя къ продавцамъ, спрашиваютъ: „що хочешъ за дитину? — Сімъ кѣпъ и снѣпъ, и клубокъ валу, щобъ тобѣ дорогу засновало“. Тогда покупатель хватаетъ ребенка и, уходя, кричитъ: „а я дамъ клубокъ валу, щобъ тобѣ дорогу засновало, лемішь и чересло, щобъ тебе въ очередь занесло.

(Проскур. у.).

36.

Горошокъ.

Дѣвушки и парни берутся за руки и ходятъ вокругъ церкви; чѣмъ больше играющихъ, тѣмъ хороводъ красивѣе. Задній конецъ хоровода начинаетъ витаться подъ руки и становится въ началѣ хоровода, а конецъ опять начинается витая горохомъ.

(Бытъ Подольскъ Шейковскаго, стр. 14).

Въ этомъ хороводѣ участвуютъ дѣти, дѣвушки и парни.

(Ушицкий у., с. Браиловъ).

Они поютъ:

А

- 1) Вийся, горошку, въ три стручки!
- 2) Въ три стручки!
- 3) А роди, Воже, въ штири,
- 4) Въ штири!
- 5) Щобъ тебе черви не точили,
- 6) Не точили!
- 7) Щобъ ся парубки женили,
- 8) Женили!

(Ушицкий, с. Браиловъ).

В

Б1 = 1 А...два..., 2 Б = 2 А... два..., 3 Б = 3 А..., чотири..., 4 Б Чотири,
5 В = 7 А, 6 В = 8 А.

- 7) Та насъ на весілля просили,
- 8) Просили.

(Бытъ Подольскъ Шейковск., стр. 14).

Посівавъ я горошокъ на зеленій нивці,
Купивъ же я черевички своїй чорнобривці;
Ще й горошокъ не зійшовъ, тилько лободочки,
Витоптала жъ черевички, тилько запяточки.

Ой дівчино, чия ти? чи вийдешъ ти на улицю гуляти?
Не питайся чия я, коли вийдешъ — вийду й я!
Боли ходилъ, то ходи; боли любишъ, то люби!
Не зводъ мене изъ ума, коли думки нема.

(Битъ Рус. Нар. Терещенко. Т. 4, стр. 317).

37.

Т о л о.

Нѣсколько дѣвушекъ и парной садятся на землѣ въ тѣсный кружокъ, а кто либо изъ играющихъ садится посрединѣ ихъ, нагнувшись головою къ самой землѣ. Всѣ играющіе кладутъ на спину нагнувшагося свои руки, и потомъ одинъ изъ парней или одна изъ дѣвушекъ, взявъ чей либо перстень, поетъ:

Ой толо, толо золоте перо!
Да було собі толо зъ квітками,
Ступаючи на перину зъ дівками;
Да думай же, толо, да гадай, толо —
На чий руці на мережанці,
Перстень упавъ?

Кладеть кому либо на руку перстень, а нагнувшася дѣвушка или парень должны отгадать, на чью руку оный положенъ. Если же не отгадають, то прежняя дѣвушка поетъ:

Не вгадала Анна-панна
Пресличная Анна-панна,
На чий руці, на мережанці,
Перстень упавъ!

Потомъ снова начинается пѣть прежнее:

Ой толо, толо и т. д.

Послѣ опять кладеть перстень и это продолжается до тѣхъ поръ, пока нагнувшася не отгадають. Когда, наконецъ, отгадають, на чью руку былъ положенъ перстень, тогда она встаетъ, а ея мѣсто занимаетъ отгадавшая и такимъ образомъ играютъ, пока не наскутитъ.

(Битъ Рус. Нар. Терещенко, часть 4, стр. 317—323.)

Поютъ также:

Гадай, думай,
Красная панно,
На чий руці
Золотий перстень?

Въ концѣ пѣсни одна изъ дѣвушекъ придавить чей нибудь палецъ. Если лежащая отгадаетъ чей это палецъ, то та, чей палецъ былъ придавленъ, ложится на ея мѣсто.

(Борисполь, Переяславско уѣзда).

38.

Я щ у р ь.

Дѣвчата образуютъ кругъ, въ серединѣ котораго садится парубокъ; дѣвчата начинаютъ кружиться, а парубокъ долженъ, сидя, ловить назначенную имъ самимъ „дѣвчину“.

Дѣвчата поютъ:

Сиди, сиди, Ящуре,
Горохвяний вінку!
Піймай собі жінку,
Якъ перепілку.
Якъ піймаешъ.
Обдерешъ,
Собі кожухъ
Пошинешъ!
Завтра поранку
Викопаешъ яму,
И пона приведемъ,
И у ямочку загребемъ.

(Ждасовка, Полтавск. у.).

39.

Ж г у т ь.

Играютъ по большей части одни парни. Они садятся на землю въ тѣсный кружокъ, поднимаютъ колѣни и передаютъ подъ колѣнями другъ другу жгутъ. Одинъ изъ парней, сидящій на ногахъ того либо изъ играю-

щикъ, ищетъ жгутъ. Передающіе жгутъ приговариваютъ: „Ший, пошивай!“ и, обманувъ ищущаго, бьютъ его жгутомъ по спинѣ, стараясь при этомъ ударить такъ, чтобы тотъ не узналъ, кто именно ударилъ. Онъ бросается въ ту сторону, въ которой показался жгутъ; но жгутъ уже успѣли передать дальше и ищущій опять получаетъ ударъ. Если онъ успѣетъ у кого либо поймать жгутъ, то онъ бьетъ имъ виновнаго по спинѣ, садится на ноги кому либо изъ играющихъ и игра продолжается въ прежнемъ порядкѣ.

(Бытъ Рус. Нар. Терсецко. стр. 86, Т. 4.)

Жгутъ вживается тѣльки тоді, якъ грають у карти, примірно, у „дурня“. Скільки zostanieся у дурня картъ, стільки разъ бьютъ ёго жгутомъ по руці, приказуючи:

Жарти, жарти,
Не гуляйте въ карти;
А будете гуляти,
Будемо за чубъ драти.

40.

Пропихачъ.

Играющихъ должно быть четверо. Двое стоятъ, держась за руки, поднявши ихъ вверхъ, а двое другихъ „мати“ и „пропихачъ“ — стоятъ въ сторонѣ. Мать подводитъ „пропихача“, толкаетъ его въ ворота, образованныя поднятыми руками другой пары, и кричитъ:

„По за Уляною, да до мене!“

Тѣ, пропустивъ его подъ руками, бѣгутъ сами за нимъ, желая поймать его. Если поймаютъ, такъ уже эта пара занимаетъ мѣсто первой, а если не поймаютъ, и мать и „пропихачъ“ сбѣгутся виѣсть, тогда игру они начинаютъ снова.

(Борисполь, Переяславск. уѣз.)

41.

Скракли.

Въ скракли играютъ и мальчики и паробки. Для этой игры употребляются небольшія палочки толщиною въ 1 или 1½ верш., а длиною въ 4 или

5 верш., палочки эти называются „скраклі“. У каждого играющаго таких палочекъ должно быть не менѣе 4 и не болѣе 5. Бромѣ скраклей, каждый играющій долженъ имѣть по большой палкѣ въ аршинъ длиною. Чертятъ два круга на разстояніи нѣсколькихъ саженой одинъ отъ другаго. Очерченныя мѣста получаютъ названіе города. Въ кругахъ этихъ ставятъ скракли. Для того чтобы рѣшить, кому прежде начинать игру, мѣряются на палкѣ. Производится это слѣдующимъ образомъ: одинъ изъ участвующихъ беретъ палку за конецъ; за нимъ беретъ ту же палку второй играющій, помѣщая свою руку плотно къ рукѣ перваго, за нимъ третій и т. д. Чья рука будетъ сверху, тотъ начинаетъ игру. Онъ идетъ въ кругъ, въ которомъ находятся его скракли и съ черты своего круга бросаетъ палку на скракли своего товарища, причеиъ старается бросить такъ, чтобы выбить какъ можно больше скраклей. Такимъ образомъ поочередно выбиваютъ скракли другъ у друга. Кто первый выбьетъ всѣ скракли изъ города, тотъ выигрываетъ и проигравшій возить его на спинѣ 8 или 10 разъ отъ города къ городу.

(Полонное, Новоградволинскаго уѣзда и Ушицкаго уѣзда Подольской губерніи).

(Бытъ Русск. Нар. Терещенко. стр. 64—65, Т. 4).

42.

СКЛЯПЪ.

„Скляпъ“ есть деревянный отрубокъ, заостренный съ одного конца и плоскій съ другаго. Заостреннымъ концомъ вбиваютъ его слегка въ землю. Всѣ участвующіе въ игрѣ собираются около этого „скляпа“ и отсюда бросаетъ каждый свою палку по извѣстному направленію. Потомъ каждый отправляется въ тому мѣсту, гдѣ упала его палка и игра начинается. Обыкновенно первымъ начинаетъ тотъ, чья палка при бросаніи падаетъ далѣе. Онъ поднимаетъ свою палку и швыряетъ ее, стараясь попасть въ „скляпъ“. Сбивши „скляпъ“, онъ ставитъ его на томъ мѣстѣ, гдѣ онъ упадетъ. Случается, что товарищу достается бить изъ такого далекаго мѣста, что онъ едва можетъ дошвырнуть туда свою палку. Все искусство въ этой игрѣ состоитъ въ томъ, чтобы издали сбить „скляпъ“.

(Бытъ Рус. Нар. Терещенко. стр. 65).

Въ Полтавской губерніи эта игра называется „клевгъ“. Обрубокъ не заостренъ.

43.

Гуркало.

На шворочку нав'язують тоненьку дощечку; беруться за гулящий кінець шворчки и махають рукою округи: дощечка густиме та гуркатиме. Або беруть кістку зъ гусячого крила або зъ ноги, провірчують її посередині свердельцемъ и втагують въ цю дірочку шворочку и кінці звязують, потимъ роставляють и скручують всю шворочку; беруться руками за кінці и сминають — то натягнуть, то попустять, то воно й гурка.

44.

Походеньки.

Се не играшка, а шуткованне. Посилають кого недогадливого пітти тамъ до якого сусіди просити „походеньки“! Той догадається, що шуткують, та пошле посланця далі, а иноді пошле Богъ зна куди. „У мене її взявъ такий-то“, тай турне на край сала, або що. Другий пошле до третєго, а той ще куди, — та такъ и туряють, поки хто поверне посланця назадъ, роставлявши єму, що вінъ уже чимало походивъ, то-то и є „походеньки“.

45.

Играшка у калача.

Збирається скілько тамъ дітей. Одно ляга ниць, а ті усі присідають кругъ єго; кожне кладе по одному пальцеві на спину у того, що лежить, у кружокъ до вупки. Отъ одно изъ цїхъ, що положили пальці, доторкується злегенька кільцемъ, котре держить у другій руці, до кожного положеного на спину пальця, нибі то що лічить и приспівує:

Угадай, Ганно,
Приличная панно,
На чий руці,
На мереженці
Перстень упавъ.

Тай пита: лежачого „на чий?“ Значить на чийъ посліднімъ пальці стало

*

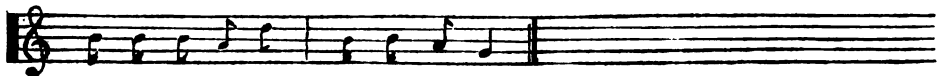
кілець, зъ словоць: „унавъ“. Якъ не вгада, то упьять такъ же доторкується кілецьомъ до пальцівъ и співа:

Не вгадала Ганна,
Приличная панна,
На чий руці,
На мереженці
Перстень упавъ.
Бухъ, бухъ, та калачъ,
Та встань, та не плачь.

При послідніхъ словахъ „Бухъ, бухъ!“... усі бьють злегенька кулачками лежачого въ спину, а воно спішить схопитися. Тоді ляга те, у кого на руці упавъ перстень. Усі обідають ёго, кладуть пальці и упьять приспівують тежъ саме.



У - га - дай, Га - но, При - лич - на - я пан - но, На - чи - ій ру - ці



На ме - ре - жен - ці пер - стень у - навъ.

46.

У рожн.

Сідають дівчата рядкомъ на приспі; одну назначать бути рожою старою, а другу яку — рожиною дочкою. Одна яка дівчина ходе біля цёго ряду та й пита важну: „Ти рожина дочка?“ Та відвазує: „ні“. Якъ надіба вона спражню дочку, то та їй відвазує:

«Я рожина дочка,
Якъ паняночка».
— Де твоя мати?
«У світлиці на скаминці
Вінки вьє,
Горілочку пьє,
Піди — й тобі дасть.

Тоді та, що питала, підходить до матері, старої рожі, и питає: „Ти рожанка?“....

47.

У Горю-дуба.

Становляться хлопці й дівчата по парі, а одно спереду, да й каже: „Горю, горю пень!“ Перша пара пита ёго: Чого ти горить? „Красної пані“, одвича передній. А якої? „Тебе молоді“, скаже и біжить упередъ, а та пара, що питала ёго, тежъ и собі біжить и потрапляють такъ, щобъ той, що горить — не піймавъ; якъ що піймае кого изъ пари, то становиться зъ нимъ останнєю парю, а якъ не пійма, то становиться спереду и упъять ловить. Такъ гуляють довго, покіль усі пари не перебігають. За всякою парю той, що одривниться одъ своїй пари, або не пійма, становиться на передъ и повиненъ ловити.

48.

У куточка.

Ся играшка у Сахарова названа „мишкою“; такъ играется, якъ списано у „Сказаніяхъ“. Тутъ питають: Чи продажній куточокъ? Ні, не продажній.

49.

Нужмірки.

Поперідъ усёго призначають кому жмуритись и кому ховатись; а се роблять такъ: сіда одно изъ грачівъ на землю и виставля коліно, на котре усі грачі кладуть по одному пальцю и той кладе, що сівъ, свій палець и говорить оці слова:

Котилася торба
Зъ великого горба,
А въ тій торбі
Хлібъ, паляниця...
Кому доведеться,
Тому й жмуриться.

На чий палець упаде останне слово, той повиненъ ховатись. Потімъ знову приказують ті слова, ажъ поки зостанеться одинъ грачъ, на палець кот-

рого не випало останнє слово: „тому жмуритись“. Тоді вінъ закрива очі й видь руками, або ще и до землі припаде видомъ, закрившись таки руками, щобъ заспокоїти другихъ, що не дивиться. Останні усі ховаються, де хто попаде. Той, що жмуриться, пита: „Чи вже?“ поки ажъ не почує ні відь кого отвѣту тоді встає и починає шукать. Кого найшовъ, тому жмуритись.

Такъ грають цю играшку у Половинщині (*Екатер. губ.*); у Суджанск. повіті, по словамъ Дмитрюкова, ось яке приговорювання:

Куку, куку, зузучека,
Чому рано не була?
— Боялася драгуна.
Драгунъ тобі не судивъ.
Всадикини діти
Хотять полетіти
Відь моря до моря
До Києва города;
Тамъ тітка Орина
По воду ходила.
Радивонъ, вийди вонъ.

Бувають и инші приговорювання:

Одно, попино,
Двікики, ревно,
Гайманъ, дайманъ,
Цивори, повари,
Дрібці, влѣкъ.

Эндель, биндель,
Ципа, циндель,
Арци, барци,
Кулішъ варці.

Але такі, якъ приводить панъ Дмитрюкъ:

Зонтикъ, бонтикъ,
Новий бархатъ,
Жезль, дубъ, крестъ,
Вийшовъ, вийшовъ и виходять.

Видно, що вони зовсімъ не народні, бо такі слова, якъ отъ „жезль“ не можуть зустрічатись межъ народомъ.

50.

Сірий вовкъ.

Грають ёго тільки діти. Вибірають жеребкомъ одного у „вовки“, а останні усі „діти“. „Вовкъ“, взявшись підъ щоку, сідає, згорбившись, де на горбику и мовчить, а „дітки“ не чіпають ёго, а рвуть біля ёго травву и промовляють:

Ирву, ирву горішечки,
Не боюсь вовка ні тріпечки.

По цімъ слові „діти“ схоплюються, видають на „вовка“ нащипану травву и тікають. „Вовкъ“ собі туриться за ними, хоче вхопити яке. Кого вхопить, той становиться „вовкомъ“. Ся играшка у другихъ браяхъ зоветься „гуси“, діти зовуться „гусьми“.

51.

Лясавці або Ласочка.

Грають у двохъ. Обое протягають руки: одно долонями догори, друге донизу. Цей, що долоні держить догори, гладить знизу долоні другого, приказуючи: „ласочка, ласочка“ и такъ потряпляє, щобъ вихопити руки зъ підъ низу и вдарити другого по рукахъ зверху; якъ ударить, то промовить „лясь“, а якъ промахнется, то товаришъ почина ёго руки гладити зъ підъ низу по долоні и вибіра таку хвильку, щобъ ударити, а той зъ сміхомъ вихоплює. Бува такъ, що хлопець, якъ який жвавий, такъ наляска руки другому, що ажъ почервоніють.

52.

Шагардай (або Чагарда).

Розбиваються хлопці на дві лави — одна стоить до стіни, а друга на неї плига. Перша лава такъ стає: одинъ, зігнувшись, обпірається головою объ стіну, другий объ першого, третій объ другого и такъ усі, скільки їхъ есть. Тоді хлопці зъ другої лави зрозгону біжать и плигають на ціхъ такъ, щобъ першому плитнути на спину ажъ першого, другий на другого и такъ далі до останнёго. Треба, щобъ, плигаючи, не звалитись додолу, бо якъ хто

зъ другої лави звалится, плигнувши, то вся его лава стає до стінки, а та плитає.

Бува й такъ: одинъ сяде напросторі и кладе шапку собі на голову, а останні черезъ его плигають. Иноді сіда напросторі два, три и більше хлопцівъ, зъ шапками на головахъ, або схилиються одинъ до другого у купку, а останні перестрибують. Хто звалить зъ голови у сидячого шапку, той сіда, щобъ черезъ ёго плигали; а якъ поділіть бувъ на лави, то зъ якої лави хлопець звалився, то уся лава стає підъ плитання. Треба бути прудкому хлопцеві, щобъ грати у цю играшку.

53.

Стара морда.

Діти сідають рядкомъ; одно изъ їхъ ходить и каже кожному відъ краю до краю: „здорова була, стара мордо!“ А те відказує: „не я стара морда, а то“, и показує на сусіда. Той, що питає, иде до сусіднього и тежъ каже; у останнього пита: „де твоя мати?“ А цей відказує: „у світлиці на камниці, віночки вьє, и мені зовьє“. Зъ цимъ словомъ усі зсвакують зъ місця и біжать зъ погукомъ: „и тобі зовьє“.

54.

У Вийся.

Поберуться усі хлопці и дівчата рядкомъ за руки. Тоді крайня пара зъ одного краю підніма руки у гору, а друга пара зъ другого краю пройде по підъ руками у неї; потімъ тажъ таки пара пройде у другої по підъ руками, а далі у третей, четвертої и у всіхъ. Черезъ це усі пари зовьються у вінокъ, кажде правою рукою держить за руку заднього, а ліву руку кладе на плече передньому. Такъ якъ изовьється увесь рядъ, тоді той, що звивавъ, бере вьпять за руку крайнього зъ другого краю та й робить кружокъ. Тоді увесь кружокъ и ті, що біля кружка, гулящі, не граючі, ходять округъ и співають:

Самъ хожу, самъ.

Де діти подівавъ?

Грімъ перебивъ, дощъ потопивъ,

Старшого, меншого одволочивъ.

Проспівавши цю пісню, той, що завивавъ, хапає крайнього зъ другого краю та и одриває. Після—другого, потімъ—третього, и такъ усіхъ по ряду. Якъ повідрива усіхъ, тоді самого останёго підкидають у гору и кричать: „горю, горю!“ Оце и уся играшка.

55.

К о т ъ.

Мальчики, собравшись длинной вереницей и уцѣпившись одинъ за другого, кричатъ „мяувъ, мяувъ“ и, втѣшавшись въ дѣвичьи игры, стараются ихъ разстроить.

(Проскур. у.).

56.

Довга лоза.

Два или три мальчюка ложатся рядомъ на землю, остальные перепрыгивають черезъ лежащихъ и ложатся рядомъ съ послѣднимъ. Прыгнувшій мальчюкъ возвращается и повторяетъ прыжокъ.

(Проскур. у.).

57.

Чортъ.

Толпа мальчюковъ выбираетъ изъ себя двухъ: одного „чорта“, а другого „бога“, всѣ остальные становятся въ рядъ. Одинъ изъ стоящихъ беретъ маленькую соломенку и дѣлаетъ видъ, будто даетъ ее каждому изъ стоящихъ въ ряду, а на самомъ дѣлѣ даетъ ее одному изъ нихъ. Всѣ стоятъ, сложивъ руки ладонь къ ладони. Тогда обращаются къ мальчюку „чорту“. „Вийди, чорте, зъ-за борча, дамъ калача“, или такъ: вийди, чорте, зъ-за гори, трімай люльку догори“. Чортъ выходитъ, съ палкою на подобіе трубки и, идучи, говорить.

Катуль, катуль,
Десь ту моя балабула.
Вий, вий, завивай,
А ти, N, палку дай.

Или такъ:

Аду, идучи,
Черезъ море таючи.
А ти, пане копитане,
Перстень дай!

Послѣ этого „чортъ“, желая найти соломенку, указываетъ наугадъ на одного. Если отгадалъ, то тотъ, у кого соломенка, переходитъ на его сторону, если же нѣтъ, то на сторону „бога“. Это продолжается до тѣхъ поръ, пока не перейдетъ къ „чорту“ половина. Когда играющіе уже раздѣлятся „на боговихъ“ и „чортовихъ“, тогда проводятъ черту, называемую „ключъ“, и „богъ“ и „чортъ“ становятся на чертѣ другъ противъ друга, взявшись за руки; остальные всѣ цѣпляются за нихъ сзади и одна сторона старается перетянуть черезъ черту другую. Побѣдившая партія становится на ключѣ, въ формѣ воротъ, черезъ которыя пробѣгаютъ всѣ побѣжденные, получая на бѣгу ударъ отъ стоящихъ по сторонамъ.

(*Проскур. у.*)

58.

Дітські забавки (якъ другі дітей забавляють).

Ладі, ладусі,
А де були?—въ бабусі.
А що іли?—кашку.
А що пили?—бражку.
А що на зауску?
Хлібъ та капустку.
Гай, гай на бабину хату
Калачі істи.

Бувъ собі дідъ та баба
Та злізли на граба.
Грабъ уломився,
А дідъ покотився,
А баба не знала
Та дідові голову в.....

Чики, чики, личаки,
На дубові лапті;
Дідъ бабу полюбивъ,
Що въ червоній плахті.

Плахта рябенька,
А баба раденька;
Плахта дереться,
А дідь сміється.

Бувъ собі дідь та баба,
Та була въ їхъ курочка ряба,
Та злізла на полицку,
Та знесла ячєво.
Мишка бігла,
Хвостикомъ зачепила —
Ячєво впало и розбилось.
Дідь плаче, баба плаче,
Курочка куткудаче.

Стрига мовотя
Вср . . ась нехотя,
Горохъ молотила,
Собаки дражнила,
Собаки за нею —
Вона зъ мовотею.

Такъ дражнять діти ту дитину, у которі голова обстрижена.

Иди, иди, дощикку,
Зварю тобі борщикку
Въ зеленому горщикку.
Цєбромъ, відромъ, цєбрицею,
Зо всякою пашницею.

Цє приспівують малі діти, якъ дощъ иде. Старі обманюють дітей, що якъ цю співати дощєві, то більший піде.

Кивъ, кивъ ручку,
Дай мені въ дучку;
А якъ не даси, —
Будешъ каліка
До самого віка.

Цє такъ приказують дітямъ маленькі, стуливши жміньку и викрививши назадъ ручку, якъ просять чого у шутку.

Вєруть дитячу ручку, заголять її и, потихеньку водячи пальцемъ відъ ручки до локтя, промовляють:

„Мишка, мишка, де була?“

— У Бога.

„Що робила?“

— Кросно *) теала.

„Що заробила?“

— Бусокъ сала.

„Де положила?“

— Підъ лавкою.

„Чимъ покрила?“

— Халявкою.

Дитині лоскотно, воно й сміється. А далі потроху посовують пальцемъ усе вище й вище, примовляючи: „тутъ пень, тутъ волода, тутъ криница, тутъ холодна водиця“,— и зразу залоскочуть дитинку підъ ручкою, то воно й рогочеться. Це зоветься „мишка“.

Веруть дитинку за рученята такъ, щобъ воно вісіло на спині, а рученята подадо черезъ плечи тому, хто ёго бере. Такъ носять ёго по хаті, або що, и погукують: „по горшки, по горшки“. Друге питає:

„Чи продажній?“

— Продажній!

„Чи не ледачий?“

И зъ цімъ запитомъ мовъ підходить пробувати, чи годящий, и злегъ торкає по спині дитинку, або иноді и залоскоче и приговорює: „ледачий, ледачий“, а той, що несе, відкаже: „не продажній“ и несе далі. Це зоветься „по горшки“.

Діти посідають у вужокъ, обругъ їхъ, біля кожної стоить друга дитина и держиться за голову тієї дитини, що сидить. Одна дитина біга біля вужка и, ставши коло якої небудь пари, каже: „Кума, кума, продай дитя!“ А те, що держалось за голову сидячого, відказує ёму: „убий вошу“. Після цёго обое дітки біжать — и те що питало, и те, що держалось за голову сидячому, — біжать обруги вужка, одно въ одинъ бікъ, друге — въ другий. Хто зъ їхъ швидче добіжить до тієї дитини, відъ котрої побігли, та вхопить ёго за голову, той и зостається біля ёго.

*) Кросно — холстина.

ВЕСНЯНКИ.

1.

А.

- 1) Ой весна-красна, що намъ вивнесла?
- 2) Ой вивнесла тепло и доброе літечко...
- 3) Малимъ діткамъ — ручечки бити,
- 4) А старимъ дідамъ — раду радити;
- 5) А старимъ бабамъ — поседінечко,
- 6) А господарамъ — поле орати,
- 7) А молодимъ господинямъ — кросеньця твати.
- 8) А молодицямъ и дівонькамъ — та й погуляти...
- 9) Раду радити, пиво варити...
- 10) А въ якому дню? въ Святому Великому дню.

(Полески, Бѣльск. у.).

В.

1 Б = 1 А... вона.? 2 Б = 2 А... вона літечко, 3 Б = 3 А... бабойкамъ на ...
4 Б = 3 А... дітоякамъ на побіганечко.

- 5) Хорошимъ людкамъ — на робінечко,
- 6) Краснимъ дівойкамъ — на співанечко.

(С. Якуши, Ковельск. у.).

В.

1 В = 1 А... принесла,

- 2) Хлопчикамъ — по колясцу,
- 3) А дівчатамъ — по дощечці,

4 В = 5 А... по креселку, 5 В = 4 А... старичкамъ — по сопечці.

6) А молодимъ молодкамъ — по кросенцямъ,

7) А середнімъ — по боронушці.

(*Свѣтая Воля, Пинск. у.*)

9.

«Чомъ ти, жавороньку,
Рано зъ вирья вилітавъ?
Ище по горонькахъ сніженьки лежали,
Ой ще по долинахъ криженьки стояли».
— «Ой коли пора прийшла,
Неволенька вийшла.
Ой я тіі криженьки
Крильцями розжену;
Ой я тіі сніженьки
Ніжками потопчу;
Загорожу річку
Тай на поставничку,
Щобъ не вилітали
Пташата-чирята,
Сиві голубьята;
Щобъ не виносили
Молодецької краси.
Молодецька краса —
Хустонька въ пояса,
За шапкою квітка,
Въ правій руці дівка.
Загорожу річку
Тай на поставничку,
Щобъ не вилітали
Пташата-чирята,
Сиві голубьята;
Щобъ не виносили
Дівочької краси.
Дівочья краса —
Коса до пояса.

(*Полоско, Бѣльск. у.*)

В.

А.

Andantino.



1) А - вже вес - на, а вже крас - на



2) Изъ стріхъ во - да ка - пле, изъ стріхъ во - да ка - пле,



изъ стріхъ во - да ка - пле,

- 3) Молодому козаченьку
- 4) Мандруйочка пахне.
- 5) Помандрувавъ молодий Івашко
- 6) У чистее поле,
- 7) За нимъ иде молода дівчина:
- 8) «Вернися, соколе!»
- 9) — Не вернуса, забаруса —
- 10) Гордуешъ ти мною,
- 11) А вже жъ буде тее гордованне
- 12) Все передъ тобою;
- 13) Буде твоя руса коса
- 14) Въ мене пундъ ногою,
- 15) Шумітиме нагаечка
- 16) По надъ головою;
- 17) Нагаечка-дротяночка
- 18) У три дроты звита,—
- 19) Буде жъ твоя, молода дівчино,
- 20) Що-дня спина бита!
- 21) Уже жъ въ тій нагаечці
- 22) Да друить поламався,
- 23) Уже жъ бо я у дівчини
- 24) Правди допятався.

(Борисполь, Переяславск. у.).

В.

1 Б = 1 А Й уже... й уже... 2) Пора роставати, 3) Пора нашимъ парубьятамъ 4) Селомъ мандрувати. 5 Б = 5 А... да Евхимъ... 13 Б = 15 А, 14 Б = 16 А, 15 Б = 13 А Трищатиме... 16 Б = 14 А, 17 Б = 17 А, 18) Весь дріть ростре-нався. 19 Б = 23 А Тоді Евхимъ... 20 Б = 24 А.

(*Иваньковъ, Переяславск. у.*)

В.

15) Брязчатиме брязкуточка, 16 В = Услідъ за тобою, 17 В = 15 Б, 18 В = 16 Б.

(*С. Сачко, Остерск. у.*)

Г.

- 1) Съ підъ білого да каменя,
2 Г = 2 А Руда...,
3) А нашому Василечку,
4) Мандрівочка пахне
5) Мандруй, мандруй, да Василечку,
6) Одъ Луки до Прилуки!
7) За нимъ иде да Галочка,
8) Ламле біли руки.
9) Вернись, вернись да Василечку,
10) Батенько вмирає.
11) Що Васильку колосочокъ
12) Купивъ поясочокъ;
13) Підперезавъ да Галочку,
14) Глядять на становочокъ.
15) Ой и десь же ти, да Галочко,
16) Съ кудрявої м'яти,
17) Съ кимъ стояла, говорила —
18) Підківоньки знати.

(*Нар. Юж. Рус. Писн. Метлицк. стр. 300.*)

Д.

- 3) А вже тобі вдовий сину,
5 Д = 5 Г... вдовий сину, 7 Д = 7 А... дівчинонька: 9 Д = 9 А... не вернися;
11 Д = 11 А Буде твое..., 12 Д = 12 А.

(*Нар. Юж. Рус. Пис., Метлицк. стр. 301.*)

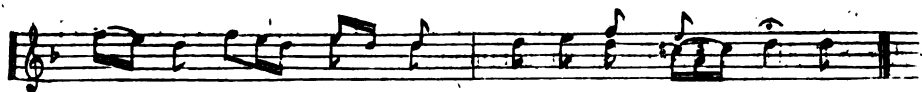
4.

A.

Andante.



1) Ой, вес - на, вес - на, да вес - ня - ноч - ка,



2) Де тво - я доч - ка, да па - ня - ноч - ка.

- 3) Десь у садочку шие сорочку;
- 4) Шовкомъ да біллю да вишиває,
- 5) Своему милому пересилас:
- 6) Надівай її що меділеньки,
- 7) Споминай же мене що годиноньки.
- 8) Шовкомъ я шила, а біллю рубила,
- 9) Жаль мені козака, що я полюбила.

(*Іваньковъ Переяславск. у.*)

В.

1 Б = 1 А... весно..., 4 Б = 3 А Сидить..., 5 Б = 4 А... вишиває.

6) Все про неділю.

(*Борисполь, Переяславск. у.*)

В.

- 4) Своему миленькому про меділеньку.
- 5) Вилетіла весняночка вчора зъ вечора,
- 6) Укропомъ очи завішала,
- 7) А петрушкою ротъ захчала,
- 8) Ріпою зуби накувала.

(*С. Британи, Борзенская у.*)

Г.

- 3) Погнала бичка
- 4) За ворітєчка:
- 5) Пасись, пасись, бичку,
- 6) Поки спяду мичу
- 7) Своему батеньку
- 8) На рукавичку.

(Чернівецьк. у.)

Д.

2 Д = 2 А... Уляночка? 3 Д = 3 Г, 4 Д = 4 Г, 5 Д = 5 Г, 6 Д = 6 Г А я...
7 Д = 8 Г Діду..., 8 Д Бабці на снідничку.

(С. Леметарєвка, Сосницька у.)

Е.

- 4) Дець у долині шиє перини.
- 5) Бодай же її свині зарили,
- 6) Дай володою навернули.
- 7) Сонечко гріє—
- 8) Колода пріє,
- 9) Сонечко пече—
- 10) Смола тече.

(Гурностаїном, Радом.)

Ж.

- 1) Весняночка-паняночка,
- 2 Ж = 3 А, 3 Ж = 4 А Шиє вона..., 5 Ж = 5 А... послає;
- 6) Шиє вона шовкомъ — білїю,
- 7 Ж = 6 Б Своему милому...

(Нар. Юж. Рус. Пис. Метлицк. стр. 300).

Б.

А.

- 1) Ой підь вербою, підь похилою,
- 2) Тамъ стоять вони да посідлани;

- 3) И посідлані, и понуздані,
- 4) Тільки на їх систи да й поїхати
- 5) На Спаській кутокъ сватати дівожь;
- 6) Тамъ усе дівки да убогі,
- 7) Кроятъ рушники изъ крапивочки,
- 8) Сучуть торочки изъ дубиночки.
- 9) Ой підъ вербою, підъ похилю,
- 10) Тамъ стоять коні да посідлані;
- 11) И посідлані, и понуздані,
- 12) Тільки на їх систи да поїхати
- 13) На Дніпрівській кутокъ сватати дівожь.
- 14) Тамъ усе дівки да багатні:
- 15) Кроятъ рушники изъ кітаечки,
- 16) Сучуть торочки зъ чорного шовку.

(Иваньковъ).

В.

1 Б = 1 А... надъ водою, 2 Б = 2 А тамъ..., 3 Б И паробочки повряжані,
4 Б = 4 А... на їхъ..., 5 Б = 5 А Да на Ковалівку..., 6 Б = 6 А А на Ковалівці...,
7 Б Кроїли дари ряднянні.

8) А обдарочки зъ крапивочки.

9 Б = 9 А... надъ водою, 10 Б = 10 А Тамъ..,

11) И паробочки повряжані.

12 Б = 12 А... на їхъ... 13 Б = 13 А Да на Ласковичю, 14 Б = 6 А А на
Ласковиці...,

15) Кроїли дари шовковні.

(С. Колошовна, Черниовск. у.).

В.

По саду ходжу,
Виноградъ саджу,
Ой посадивши, да й поливаю,
Ой поливши, да й нащипаю,
Нащипавши, веночка зовью,
Веночка звивши, на воду пущу.
Хто венка пуйме, той мене возьме.
Одозвавсь козаць на сивумъ коні:
«Я венка пойму й тебе, возьму!»
Ступивъ ногою — по поясъ води,
Ступивъ другою — да й зъ головою.

«Ой біжи, коню, съ сідломъ до дому,
Не кажи, коню, що я втопився,
А кажи, коню, що я женився.
Я взявъ жоноху —
Чисту водуху,
Сбіравъ сватове —
Зъ мора ракове,
Збіравъ свашечки —
Зъ мора щучечки,
Збіравъ музики —
Рибини язики,
Венчавъ попочокъ —
Жовтий пісочокъ.

(Дронини, Кобринск. у.).

«Не шуми, луже,
Зелений байраче;
Не плачь, не журися,
Молодий возаче!»
— Якъ мні не шуміти,
Бувши зеленому;
Якъ мні не плакати,
Бувши молодому?
Сусідоньки близькі,
Ворогайки тяжкі,
Не велять ходити
Дівчини любити.
Пускай мене мати
У садъ погуляти,
Свого милейкого
Кості позбирати,
На тихомъ Дунаї
Поперемивати,
Зеленимъ всамітомъ
Поперестілати.
Червонимъ атласомъ.
Поперетирати.
Умру жъ бо я, умру,
А ти будешъ жити,
Прийди, моя мила,
Де буду лежати.
Піди подивися,

Та й махни рукою;
Бо сважуть люде,
Що не живь зъ тобою.
Піди подивися,
Та й здляни до Бога:
«Отъ де моя лежить
Любая розмова».
Вийди на могилу,
Та й зотхни тяженько:
«Отъ де мов лежить
Любее серденько!»

(Вел. Глуша, Ковельск. у.).

8.

Ой ти, вербо кудрявая,
Хто на тобі кудрі повивъ?
Повила мене суха лоза,
Вистра вода, що хвилю б'є.
Кажуть люде—муй муишъ не г'є:
Якъ світає—до ворчми йде,
Якъ смереає—зъ ворчми йде.
Пропивъ коня вороного,
Й а ще прийшовъ по другого.
Кона веде пудъ рукою,
Нагай несе пудъ полою
На жуинку молодую.
«Возьми, мила, наміточку,
Викупъ коня вороного».
— Не разъ, не два викупляла,
Березъ оконце утїкала,
Я у садочку почовала,
Зъ соловейкомъ розмовляла...
Соловейко не чоловікъ,
А я плачу весь свуй вікъ.

(Дрошчизь, Кобринск. у.).

9.

А.

- 1) Ой вербо-вербиця,
- 2) Ти на роспутті стояла,

- 3) Що ти чула, бачила?
- 4) Ой поїхавъ мій миленькій
- 5) Да й у дорогу,
- 6) За імъ да трава полягла
- 7) И кленъ-дерево не розвивсь,
- 8) И въ лузі соловейко не щибече.
- 9) Ой верба, верба-вербиця,
- 10) Ти на роспутті стояла,
- 11) Ой що ти чула, бачила?
- 12) Якъ іхавъ мій миленькій въ дороги,
- 13) У лузі калинонька росцвілася,
- 14) Въ саду соловейко защебетавъ,
- 15) И кленъ-дерево розвилось.

(С. Колошовка, Черніовск. у.).

В.

1 Б = 1 А... вербо!.. 2 Б = 2 А... роспуттячку..., 3 Б = 3 А Ти далеко...

- 4) Буди мій нелюбий поїхавъ,
- 5) Ой туди трава полягла,

6 Б = 15 А... завъяло.

- 7) И мое серденько застряло!

8 Б = 1 А... вербо...! 9 Б = 2 А... роспуттячку стояла, 10 Б = 3 А Ти далеко...

- 11) Буди мій миленькій поїхавъ,
- 12) Ой туди трава вже шовкова,

13 Б = 15 А... зелено.

- 14) И мое серденько весело.

(Нар. Юж. Пис. Математик. стр. 303—304).

10.

А.

- 1) Заржи, заржи, сивий конику,
- 2) Рано на пашу йдучи,
- 3) Чи не зачує серце-дівчина,
- 4) А въ саду вінки вьючи.

- 5) Ой якъ зачула,
- 6) Тяжко зоткнула,
- 7) Сильненько заплакала.
- 8) Чи того хлопця сивий куннь рже,
- 9) Що я вірно кохала?
- 10) Чомъ ти не прийшовъ,
- 11) Чомъ ти не прихавъ,
- 12) Якъ я тобі казала?
- 13) Чи коня не мавъ,
- 14) Дорожки не знавъ,
- 15) Чи мати не пускала?
- 16) «Ой я коня мавъ
- 17) И дорожку знавъ,
- 18) Мене мати пускала:
- 19) Старшая сестра —
- 20) Бодай не зросла —
- 21) Сіделечко сковала.
- 22) Ой не ідь, братокъ,
- 23) Не ідь рудний,
- 24) До теі дівчиноньки:
- 25) Не уміє жати,
- 26) Ні вишивати,
- 27) Оно косу чесати.
- 28) Ой рости, косо,
- 29) Нижче й пояса,
- 30) Ще й буду годовати.

В.

1 Б = 1 А... вороний коню, 2 Б = 2 А На врту гору... 3 Б = 3 А... моя..

4) Рано по воду йдучи.

7 Б = 7 А Жалібно...

8) Принеси, Боже, на біле ложе.

9 Б = 9 А Кого...

- 10) Ой постілка моя,
- 11) Тонка, білая,
- 12) М'якенько на ній спати,
- 13) Тяженько встати,
- 14) Що ніскамъ розмовляти.
- 15) Напишу я білі листочки
- 16) Й а до милого свого:
- 17) Нехай іде, службу покидає,

- 18) Бо мені трудно безъ ёго.
 - 19) Колибъ тагъ тобі,
 - 20) Якъ теперъ мені,
 - 21) Біда докучила,
 - 22) То-бъ ти прихавъ,
 - 23) Мене одвідавъ,
 - 24) То-бъ я не скучала.
 - 25) Колибъ тагъ тобі,
 - 26) Якъ теперъ мені,
 - 27) Біда 'за бідю,
 - 28) То ти бъ прихавъ,
 - 29) Мене одвідавъ,
 - 30) Хочъ я за водою.
 - 31) Колибъ тагъ тобі,
 - 32) Якъ теперъ мені,
 - 33) Далася біда знати,
 - 34) Тобъ ти прихавъ,
 - 35) Мене одвідавъ,
 - 36) Коубъ не відала мати.
- 37 Б = 10 А... ти..., 38 Б = 11 А...
- 39) Якъ листи писала;
 - 40) Ци дома не бувъ,
- 41 Б = 14 А, 42 Б = 15 А.
- 43) Я вдома бувъ,
- 44 Б = 16 А, 45 Б = 18 А, 46 Б = 19 А Є въ мене..., 47 Б = 20 А.
- 48) Та мене не пустила
- 49 Б = 22 А Ой...
- 50) На Вкраїноньку,
 - 51) По ту дівчиноньку;
 - 52) Єсть того цвіту
 - 53) По всьму світу —
 - 54) Возьми собі близенькую.

(Вел. Глуша, Ковельск. у.).

11.

Ой, що жъ то въ моёму городі за зілля?
Я йду поливати — воно зеленіє,
Я йду вінки вити — воно посихає.
Зовью я віночка

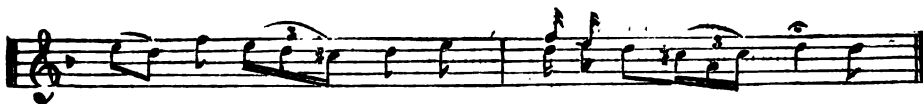
Й а вь штирі грядочки.
Зложу на голивуку,
Ввайду на улоньку,
Стану край беруизки —
Иде муий батеньбо
Беруизки рубати.
«Не рубай, батеньку,
Бо се не беруизка,
То твоя дитина!»
— Ой коли дитина,
Чого такъ збіліла?
А коли беруизка,
Чого такъ зсмутніла?
«Якъ у батька була — червона калина,
Якъ до свекра пошла — білая береза.
Замужний хлібъ добрий,
Да не пожиточний:
Хто ёго закусить,
Заплакати мусить,
Вкроївъ свекоръ лусту,
Якъ клёнового листу,
Питається мене:
«Чи зьіси, невіство?»
— Не зьімъ я у хаті,
Та зьімъ за дверима,
Не зьімъ я сухого —
Оболю слізами.

(Дроичинь, Кобринск. у.)

12.



Ой, вий - дить, лю - де, та ді - ві - те - ся,



І - де коза - чень - ко да же - ни - ти - ся.

Ой якъ іде да на конику,
Дівчину везе да на возику;

Погоняе коня да лозиною,
Називае дівчину да дружиною;
Поганяе коня да нагайкою,
Називае дівчину да хазяйкою.
Ой же ви, люде, да дивуйтеся,
Ще жъ ви того дива да не бачили!
Ой вииду я да за ворота,
Ой стану я да на камені (bis),
А селезень летить и утицю кличить.
А ёго утинка да прохалася.
«Ой пусти мене, мій селезеню,
Межъ тні утата покупатися,
И зъ утатами повідатися».
— Не тутъ я тебе взявъ,
И не тутъ пущу;
Узявъ я тебе на синёму морі,
Пущу тебе на чистому полі.

(С. Нестыковъ, Переяславск. у.).

13.

Вийди, дівчино, вийди, рибчино,
У гай по телята, (bis)
Да у гай по телята:
Нехай же я подивлюся
На ті бровенята, (bis)
Да й на ті бровенята.
Вийди, дівчино, вийди, рибчино,
У гай по корови, (bis)
Да у гай по корови:
Нехай же подивлюся
На ті чорні брови, (bis)
Да на ті чорні брови.
Пливе човенъ, води повенъ,
Пливе и весельце, (bis)
Да пливе и весельце;
Чомъ ти мене такъ не любишь,
Якъ я тебе, серце, (bis)
Да якъ я тебе, серце?
Пливе човенъ, води повенъ,
Коли бъ не схитнувся, (bis)
Да коли бъ не схитнувся!

Ой поїхавъ мій миленький,
Боли бѣ не вернувся, (bis)
Да воли бѣ не вернувся!
На тїмъ боці огонь горить,
На сїмъ боці димно, (bis)
Да на сїмъ боці димно.
Якъ приїде мій миленький,
Комусь буде дивно, (bis)
Да комусь буде дивно!
На тїмъ боці огонь горять,
На сїмъ боці жаръ, жаръ, (bis)
Да на сїмъ боці жаръ, жаръ.
Якъ приїде мій миленький,
Комусь буде жаль, жаль, (bis)
Да комусь буде жаль, жаль!

14.

Заболїла голова,
Сама не знаю чого!
И не має и не буде
Зъ України милого;
И не має и nebude
Прикрасного молодця.
Якъ розчесе жовти вудрі,
А жъ на правее плече...
Якъ мій милий утоне —
Буду річку провлинать;
Якъ мій милий живъ буде —
Буду річку споминать.
Бодай тая річка
Очеретомъ заросла,
Що мого милого
На край свїта занесла.
Нуте, хлопці, чорнобривці,
Затягайте неводи,
Витягайте мильейвого,
Неживого изъ води.
Якъ витягли изъ води,
Поставили ва ноги,
Подивися, серце-мила,
Чи лоршїй на вроду.

Коли гляну по ёго,
А жъ у мого милого
Крузь ротъ, крузь носъ вода йде,
Ще й холодная вода,—
Остається удовонька молода...

(Вел. Глуша, Ковельск. у.).

15.

Ой по горі ходю,
А въ долину хилюся:
Одбилася отъ роду,
Назадъ не вернуся.
Травою йду—травиця схиляється,
Прийшла до роду—родина одривається,
Родино моя, не одривайся одъ мене,
Я не прийшла пити, їсти до тебе;
Не прийшла не снідати, не обідати,
Ино прийшла роду одвідати.
Я не прийшла не пити, не їсти,
Ино прийшла на лавці присісти.
Ой, ти, мій милий, я твоя мила власна.
Ци ти не бачивъ, якъ я волики пасла?
Пасла волики зъ вечора до півночи.
Припала роса на мої чорни очи.
Не такъ на очи, якъ на жовту косу,
На жовтій косі перловий вінокъ ношу.

(Вел. Глуша, Ковельск. у.).

16.

Всі зірочки до купочки, дрібенъ дощичъ рівно,
Збірайтеся, подруженьки, хочъ не рано — півно;
Зібравшись, подружечки, да й поговоримо,
На чужую стороночку журбу розділимо.
Кому журба, кому друга, вороженькамъ трясця,
А моему миленькому пошли, Боже, щастя.
Мені дома, мені дома, милому въ дорозі...

(С. Леметаровка, Сосницького у.).

17.

А.

- 1) Да вийди, Грицю, на улицю,
- 2) И ти, коваленку,
- 3) Заграй мені въ свистілочку
- 4) Стиха помаленьку.
- 5) А свистілочка, якъ пчілочка,
- 6) Въ білихъ ручкахъ гуде;
- 7) Да ти, місяцю-перекрою,
- 8) Зайди за комору.
- 9) Да не бачила миленького —
- 10) Не піду до дому.
- 11) Хоть бачила, не бачила,
- 12) Нігде не зачую.
- 13) Не стояла сюю нічку,
- 14) То не переночую.

(Чертишовск. губ., Колошовка).

В.

2 В = 2 А Вийди..., 3 В = 3 А... у дудочку,

- 5) И ти вийдешъ и я вийду,
- 6) Вийде моя мати,
- 7) Нехай мати буде знати,
- 8) Кого зятемъ звати.

(М. Горностайном, Радомисльск. у.).

18.

Ой посію лёнь
Підъ паньськимъ дворомъ.
Де візьметься козаченько
На воронімъ кониченьку
Та й витопче лёнь.
Чи не лёнь же то бувъ,
Чи не врода ёго?
Золотее коріннячю,
Жемчужнее насіннячю,
Самъ шовковий лёнь.

И туди гора, и сюди гора,
Туди моя миленькая
По водицю йшла.
А я за нею, якъ за зорею,
Сивимъ кониченькомъ
По підъ горою:
«Милая моя,
Напій же коня!»
— Не напою, козаченьку,
Бо ще й не твоя;
Якъ буду твоя,
Напою и два,
Изъ нової криниченьки,
Холодної водиченьки,
Зъ повного відра.

(С. Корніска, Переяславск. у.).

19.

A.



Ой, підъ вер - бо - ю, да не - ме - те - но,



Тунь - ко бар - він-комъ дай о пле - те - но.

- 3) Ой вийдь, Настечко, хоть ти промети:
- 4) Буде Василько зъ краємомъ ити.
- 5) Усімъ дівочкамъ да розпродає,
- 6) Своїй Настечці да даромъ дає.

(Борисполь, Переяславск. у.).

B.

- 2) Підъ зеленою не прометено;
- 3) Та устань, Галочко, ранесенько,
- 4) Обмети вербу чистесенько!

5) Ой тамъ Павлусь зъ крамомъ стане,

6) Зъ хорошимъ крамомъ обідцям!

7 В = 5 А. 8 В = 6 А Дівці Галочці...

(Нар. Юж. Рус. Писн. Мет. мисл., стр. 303).

30.

Ой зацвіла калиночка
Близько перелазу.
Віда тому приймакові
Ой одъ першого разу.
Приймакъ — гультай,
Не хоче робити,
Бере люльку у кешеньку,
Йде до корчми пити.
Приймакъ, тоє вислухавши,
Йде въ поле орати,
Забувъ приймакъ-приймачисько
Хліба й солі взяти.
Оравъ приймакъ, оравъ
Три дни й три години.
Зоравъ приймакъ — приймачисько,
Въ три десятини.
Оре, приймакъ, оре,
На воли гукає.
«Чужі жінки обідъ несуть,
А мосі не має!»
Несе обідъ ёго мила
Третёго дня рано;
Накивала, наморгала,
Що наоравъ мало.
Ой не слухай, моя мила,
Що люде говорять,
Ой стань же ти, подивися,
Якъ волики ходять.
Иде приймакъ зъ поля,
Въ свистілоньку грає,
Ему мила зъ усіхъ мисокъ
Вечеру зливає.
«На жъ тобі, милий,
Вечеру зъ обідомъ.
Не доіси стравомъ,

То намагай хлібомъ.
Якъ прихавъ приямачище,
Зачавъ тещу бити.
Теща стала, затопила
Вочеру варити.

(Вел Глуша, Ковельск. у.).

31.

На горі житчко,
Въ долині метла —
На мому серденьку
Велика туга.
Єдна туга —
Милого нема.
Друга туга —
Милого нема.
Поїхавъ мій милий
Въ велику дорогу,
А я молода
За нимъ у погоню.
«Вернись, вернись,
Мій милий, до дому,
А не повернесся —
Махни рукою,
То я молодецька
Догадаюся...
«Нема лёду, нема лёду,
Нема й переходу —
Коли тобі люба мила,
Бреди й черезъ воду.
Перебрела дві річеньки
Й половину ставу,
Не вводи мене, возаченьку,
Въ великую славу!»
— Ой сама жъ ти, дівчинонько,
Себе въ славу вводишь,
Що пізденько, не раненько
По улиці ходишь.
«Ой якъ мені, возаченьку,
Да ранше ходити,
Якъ візьмешъ ти за рученьку,
Не мусишь пустити».

(Обыч. и Пов. Мал. Марієвича, стр. 67.)



Зъ каминого мостийка
Завертаюся;
Въ нову ю коморку
Заховаюся,
Золотими замками
Замиваюся.
Одциню я молода
Квартирку нову ю,
Буду дивитися,
Де мій милий йде,
Мені молодецькій
Гостинця несе.
Не який гостинець —
Дротяная пліть.
— Буду зъ тебе, милая,
Що дня шкуру драть.

(Вел. Глуша, Ковельск. у.).



Стоить верба кінець села —
Рости, вербо зелененька!
Підъ вербою а три дівчини.
Рости . . .
Перша стоить у оксаміті,
Рости . . .
Друга стоить въ щирімъ злоті,
Рости . . .
Третя стоить у віночку.
Рости . . .
Въ оксаміті — то пічъ палити,
Рости . . .
Въ щирімъ злоті — ложки мити,
Рости . . .
А въ віночку та до таночку . . .

(Полоски, Більск. у.).

24.

Чорна галонька,
Чорна чорненька,
Чи не бачила мого миленького?
— Я бачила въ лузі надъ водою:
Умивається зіллячкомъ-тативою,
А втирається хусткою шовковою.

(Логининъ, Писка. у.)

25.

Вирала новицю,
Посіяла пшеницю.
Щобъ намъ пшениця родила,
Щобъ насъ парубки любили.

(Чернавежа, Староконстантиновск. у.)

26.

▲.

- 1) Черезъ наше сальце
- 2) Везено деревце.
 - 3) Стій, калиновько, стій
 - 4) За моремъ далеко!
- 5) А зъ того деревця
- 6) Роблено комірку;
 - 7) Стояло, світило
 - 8) Місяцівъ чотирі.
- 9) У тій коморці
- 10) Роблено кроватьку;
 - 11) Стояло, світило
 - 12) Зірочки чотирі.
- 13) На тій кроватьці
- 14) Дівочки спали;
 - 15) Стояло, світило
 - 16) Місяцівъ чотирі.
- 17) Дівочки спали
- 18) И пісеньки співали.

- 19) Стояло, світило
20) Зірочокъ чотирі.
21) Ботилось яблучко
22) Зъ гори до долу;
23) Стояло, світило
24) Зірочокъ чотирі.
25) Часъ вамъ, дівочий,
26) Изъ гуляння до дому.
27) Стояло, світило
28) Місяцівъ чотирі.

(С. Сичевка, Радомисльск. у.).

В.

1Б = 1 А... село, 2Б = 2 А... дерево.

- 3) Калино-малино,
4) Ягода червона.
5) Дерево везено,
6) Церковъ будовано.
Калино и проч.
9) Церковъ будовано.
10) Навкругъ мощовано.
Калино и проч.

(М. Дмушакотъ, Бердичевск. у.).

В.

3В = 7 А, 4В = 8 А.

(Калашовка, Черниовск. у.).

27.

У нашої да Ганночці въ подолі мережки,
Покуплявъ їй да Яковко про святъ-день сережки.
Вона ті сережечки про буддень зносила,
Да по своїмъ да Яковку тиждень голосила.
Ой давъ же їй да Яковко чотярі копійки,
Голосила да Ганночка чотирі неділень.

(Х. Колошовка, Черниовск. у.).

28.

Водай нашої да Ганночці
Звернаудо мозокъ,

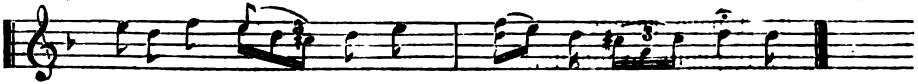
Якъ послія вечерати, —
Не поклала ложковъ.
Бодай напоі да Ганночці
Голова облізла,
Що не вийшла на улицю,
Да у рядно влізла.

(Х. Коломошка, Чернівоцк. у.).

29.



Ой, чи бу - ло лі - то, чи ми - ну - ло - ся,



а я мо - ло - да - я лі - та не зна - ла;

Мене моя мати гулять не пускала;
Да въ комору да зачінала, (bis)
Трома заціпками да заціпала, (bis)
Трома замочками да замикала.
«Пусти мене, мати, сей вечоръ гуляти,
Всю челядоньку да побачити».
— Ой не пуцу, суво, неробітнице,
Да свому добру «не куїбнице».
Мати свою дочку держала въ куточку:
«Сиди, суво, сиди, пряди сорочку!»

(Нашинь, Переласк. у.).

30.

Чи ти жъ, мати, да гарбузь купишъ,
Чи ти жъ мені жениха купишъ?
Ой не лупи да зеленого,
Ой не купуй да мерзеного;
Лупи жъ, мати, да старенького,
Купи жъ мені молоденького.

(Борисполь, Переласк. у.).

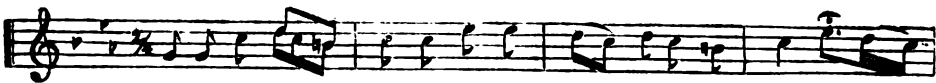
31.

Вийду, вийду, мій миленький,
Підь зелену грушу,
Та винесу миленькому
Тютюну папушу.
Та за люлечку копійчку,
А за тютюнъ гроши,
Кури, кури, мій миленький,
Правдивий, хороший.
Та вийди, вийди, божевільний:
Теперь вечір вільний...
Не зо мною, то з другою
Объ тинъ головою;
Объ тинъ, объ тинъ головами,
Объ сохи ногами...
Чорти бь твого побивъ батька
Зь чорними бровами.
А я свої вь сажу вмажу —
Твої переважу

(М. Савиш, Остерск. у.).

32.

A.



1) Ой у лі - сі на го - рі - сі 2) Со - ро - ка за - ви - сла,



3) А вже тво - я, та И - ва - шку, 4) Ве - че - ря про - ки - сла.

- 5) Нехай кисне — не прокисне,
- 6) Да нікому істи,
- 7) Тільки одинъ да Ивашко,
- 8) Да зь нікімъ же сісти.

- 9) Тільки одинъ да Івашко
- 10) Прийшовъ істи.
- 11) Вечерай же, да Івашку,
- 12) Свою вечероньку —
- 13) Добра ся вечеронька!
- 14) Що вже наша да молодая
- 15) Та вечерать кличе.
- 16) Иди, Івашко, да не гайся,
- 17) Будуть тобі Бозі (?)
- 18) Вінчатъся съ тобою.

(Корнієвка, Переяславск. у.).

В.

3) Біжи жъ, біжи, да Ёвхимку,
5 Б = 5 А... нехай кисне, 6 Б = 6 А Я не буду...

- 7) Запало я куль соломи,
- 8) Не горить — палає.
- 9) Біжи, біжи, да Ёвхимку,
- 10) Дівчина вмірає.
- 11) Якъ прийшовъ же да Ёвхимко,
- 12) Дай сівъ на порозі;
- 13) Ой облили да Ёвхимка,
- 14) Все дрібніи слёзи.
- 15) Якъ прийшовъ же да Ёвхимко,
- 16) Да й сівъ у світлиці.
- 17) Буду бігти, коня гнати,
- 18) Що бь дівку застати.

(Нестьковъ, Переяславск. у.).

В.

- 7) Благослови, отецъ, мати,
- 8) Край дівчини сісти.

(М. Бористомъ, Переясл. у.).

33.

Ой на морі утєа купалася,
А на березі сушилася —

Я молода журилася.
Ти було літо, ти не було...
Мене матюнка не пускала,
У комороньку зачиняла.
У коморонці оконечко,
А вь оконечку кватирочка.
Одчню я кватирочку,
Да погляну по риночку;
По риночку милий ходить,
Да й танокъ водить.
Ой що бь же ти, мій миленькій,
Сьго віночка не зносибь,
Сьго таночка не зводибь.

(Х. Колошовка, Чернівецьк. у.).

34.

Ой зойду на гіроньку
Білими ніженьками,
Ой гляну я на дубочокъ:
Й а на дубі, на дубочку.
Сивий голубъ гуде.
Щось на тебе, козаченьку,
За пригодонька буде.
Хоть на тебе молодого,
Хоть на коня вороного,
Хоть на твого товариша,
Товариша вірного.
Якъ на тебе молодого —
Я буду утівати;
Якъ на коня вороного —
Кінь буде иржати;
Якъ на мого товариша —
Вінъ буде й одвічати;
Якъ на тую удівоньку —
Вона буде й одвічати:
Одна дочка-единиця,
Да й ту буде оддавати.
'Не хотілось мені, мати,
Да сироти брати,
Хотілось мені, мати,
Сь сиротини посміятись.'
... Ой хочь же я да сирота,
Да вдовина дитина,
Якъ вскочу, то звівечу

Хоть розсукина сина!...
Ой хоть же я да сирота,
Да вдовина я дочка —
Попоходишь, розсукинъ сину,
Коло мого й оюнечка;
Ходитимешъ, нудитимешъ,
Таки мене любитимешъ.

(Иваньковъ, Переяславск. у.).

35.

А коло куста
Да сочивонька густа;
А коло мора
Травиця шовкова.
Хто жъ тую травницю покосить,
Той мене одъ батенька попросить;
А хто жъ тую сочивоньку порве,
То той мене одъ батенька візьме.

(Логичинъ, Пинск. у.).

36.

A.



1) Хо-дить со - ро - ка ко - ло бо - ло - та. 2) Дай кри - че, дай кри - че.

- 3) Ходить Васильо коло віконця
- 4) Тай плаче: (bis)
- 5) «Вийди, Настечко, вийди серденько,
- 6) «Тай вийди». (bis)
- 7) — Свічечка горить, батенько не спить,
- 8) Не вийду. (bis)
- 9) Свічечка згасне, батенько засне,
- 10) Тай вийду; (bis)
- 11) Та й вийду, серденько, тай вийду, рибонько,
- 12) Тай вийду. (bis)

B.

- 7) Свіча палає, матюнка лас;
- 9) Свіча погасне, матюнка...

(М. Бориславъ, Переяславск. у.).

37.

Якъ вийду я на улицю, гуляю, гуляю,
Якъ білая лебедочка по живому Дунаю,
Що білая лебедина Дунай сволотила —
Невірная дружинонька жалою наробила.

(С. Лемонтаровки, Сосницьк. у.)

38.

По улиці, по смітниці,
Чомъ на тобі пусто?
Чомъ не має, якъ буває,
Челядоньки густо?
Ой вийду я на шпиль-гору,
На лебедівъ крикну...
Въ Жаботині родилася,
Инде не привикну.
Въ Жаботині родилася,
Въ Жаботині зросла,
Проси Бога, сину бісівъ,
Щобъ за тебе пошла.
Ой вийду я на двіръ боса, —
Холодная роса;
Чи жаль тобі, мій миленький,
Що я хожу боса?
Якъ би жъ тобі, мій миленький,
Хоть трошечки жаль,
То ти бь купивъ черевички,
Червоні, якъ жарь.

(Жаботинь, Чигиринск. у.)

39.

Небагато постояла, —
Тилько одну нічку,
Заробила чоботочки,
Ще й червону стрічку.
Ще чобіть не подрала,
Стрічки не порвала,

Да вже мене одна жінка
Невісткою звала.

(*М. Горностайполь, Радомисльск. у.*)

40.

Що на тін да улиці
Рябні курчята,
А на нашій да улиці
Чорти — не дівчата.
Я жь думала, мій миленькій,
Що калюжа грязька, —
Лежить, лежить, середь улиці
Ажь соломи в'язка.
Запалила вуль соломи,
Не горить — палає —
Біжи, біжи, та Левочко,
Домашка конає.
Ой якъ треба, то Левочко
Та ставъ на морозі,
Якъ облили та Левочка
Дрібненькіі слёзи.
<Та не плачь, не плачь, та Левочко,
Ще я не вмираю,
Се я зъ тебе молодого
Ума вивідаю.

(*Савино, Остерск. у.*)

41.

Ой тамъ на горі: диво — не диво,
Тамъ соловейко гніздо звивъ,
Да всю ніченьку не виспавъ,
Собі галочку прикливавъ:
<Ой чи будешъ ти, галочко,
Моїмъ діткамъ маткою?>
Ой тамъ на горі: диво — не диво,
Ой тамъ Евхимко домъ робить,
Да всю ніченьку не виспавъ,
Собі дівчину прикливавъ;
<Ой чи будешъ ти женою,
Моїмъ диточкамъ слугою?>

(*Иванько, Перекладок. утв.*)

42.



Ой, тамъ на го - рі, на кра-сі, Кра - сі - а ку - жій у ов-сі

Чомъ ви, парубки, не йдете,
Куколю зъ овса не рвете?
Ой ирвется намъ на душі,
Що всі дівчата хороші.

(Иваньковъ, Перелславск. у.).

43.

Коло млина, млина,
Зацвіла калина,
Калина, калина!
А по той калині
Пташечки ходили,
Ходили, ходили!
А тамъ молодці
Дівчину любили,
Любили, любили!
Одинъ любить —
Кубокъ меду носить,
Частує, частує!
Другий любить —
Кубокъ меду носить,
Чарує, чарує!
Ой не жаль мні того
Кубка золотого,
Зъ тимъ виномъ, зъ тимъ виномъ!
А жаль мені того,
Що я звінчалася,
Зъ тимъ жидомъ, зъ тимъ жидомъ.

(Полоски, Бѣльск. у)

44.

Ти місяцю ясний, зоре
Освіти ти усе поле—
Якъ буркуку, да буркуку,

Подай, миленька, руку.
Ой рада бь я тобі, серце,
Да й обидві подати —
Посадила клята мати
Да розлушника въ хаті:
Або тобі, або мені
Да на світі не жити,
Або нашому розлушнику
Головою наложити.

(*Борислом, Переліскаск. у.*)

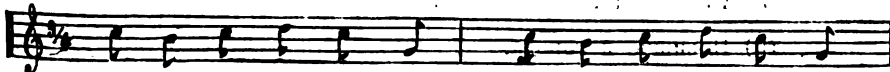
45.

Місяць надъ водою,
Дівки на улиці,
 Ой люлі да люлі,
 Дівки на улиці!
А я молодая
Прузь тинь виглядала,
 Ой люлі...
Свекорка прохала: (bis)
 Ой люлі...
«Свекорку, батеньку,
Пусти на улоньку,»
 Ой люлі...
— Хочь же я й пуцу,
Свекруха не пустить;
 Ой люлі...
Хоть свекруха пустить,
Діверко не пустить;
 Ой люлі...
Хоть діверко пустить,
Зовичка не пустить;
 Ой люлі...
Хоть зовичка пустить,
Твій милий не пустить;
 Ой люлі...
Хоть миленькій пустить,
Дитина не пустить;
 Ой люлі...
Хоть дитина пустить,
Нагайка не пустить,
 Ой люлі...

Нагайка-дротянка
У тіло вліпає,
Ой люлі...
У тіло вліпає,
Тіло вириває.
Ой люлі...

(Борисполь, Переласк. у.).

46.



1) Ой не рос - ти, кро - не, Ой не рос - ти, кро - не,



2) Ви - со - ко тай у го - ро - ди, Ви - со - ко тай у го - ро - ді!

- 3) Ой не ходи, старий, (2)
- 4) Коло моїй хати; (bis)
- 5) Ой не топчи, старий, (2)
- 6) Кудрявої м'язи. (2)
- 7) Я того старого (2)
- 8) Одъ роду не любила, (2)
- 9) По ёго слідочку (2)
- 10) Каменемъ да покотила. (2)
- 11) Ой якъ тяжко-важко (2)
- 12) Каменю да покотитися, (2)
- 13) А ще й тяжче, важче (2)
- 14) Старому да женитися. (2)
- 15) Порости, кропе, (2)
- 16) Високо да у городі, (2)
- 17) Ой походи, молоденький, (2)
- 18) Коло моєї хати; (2)
- 19) Ой потопчи, молоденький, (2)
- 20) Кудрявую м'язу. (2)
- 21) Я того да молодого (2)
- 22) Одъ роду да полюбила, (2)
- 23) По ёго слідочку (2)
- 24) Перстникомъ да покотила, (2)
- 25) Ой якъ легесенько (2)

26) Перстнику да котитися, (2)

27) А ще й легше, легше (2)

28) Молодому та женитися. (2)

(Борислав, Переяславск. у.).

В.

2) Повишче й города.

4 Б = 4 А... мого двора, 5 Б = 7 А... тебе..., 6 Б = 8 А,

7) По твоїх слідочкахъ,

8 Б = 12 А... да... 9 Б = 15 А Ой... кропе,

10) Повишче й города.

11 Б = 17 А... молодъ, 12 Б = 18 А... мого двора, 13 Б = 21 А... тебе да..., 14 Б = 22 А Изъ... любила,

15) По твоїх слідочкахъ

16) Яблочкомъ котила.

17 Б = 24 А... любо, мило

18) Яблочку котитися,

19) Ой такъ любо, мило,

20 Б = 27 А.

(Горностайном, Радомиславск. у.).

47.

Ой у полі короговъ має,

Ой у полі да червоная;

А пундъ твєю короговкою

Муи нелюбенъкий сидить,

Да на мене восо глядить.

Я-жъ молода зажурилася,

Пиломъ-миломъ да й умилася,

Китайкою да й утерлася,

Рученькою да й пудперлася.

(Борислав, Переяславск. у.).

48.

Розлялися води

На чотири броди...

Гей, дівки, весна-красна,
Зілля зелененьке!
Въ першому броді
Зозуленька вуге,
А въ другому броді
Соловей щечече.

Гей, дівки, весна-красна,
Зілля зелененьке!
А въ третєму броді
Сопілочка грає.

Гей, дівки, весна-красна,
Зілля зелененьке!
Въ четвертому броді
Дівчинонька плаче.

Ей, мати, лихо знати —
За нелюбомъ жити!
Зозуленька вуге,
Бо літечко чує.

Гей, дівки, весна-красна,
Зілля зелененьке!
Соловей щечече —
Садки розвиває.

Гей, дівки, весна-красна,
Зілля зелененьке!
Сопілочка грає —
Въ улицю скликає.

Гей, дівки, весна-красна,
Зілля зелененьке!
Дівчинонька плаче —
За нелюба йдучи.

Гей, мати, лихо знати,
За нелюбомъ жити!
Ідь до мене, доню,
За три рокі въ гості.

Дочка не слухала,
Та въ рікъ приїхала.
Мати не пізнала,
Зъ подвір'я зігнала.

Гей, мати, лихо знати,
За нелюбомъ жити!
Сусіда пізнала —
Матері сказала.

Гей, мати, лихо знати,
За нелюбомъ жити!

«А де же твоє, доню,
Те білес личко?»
Гей, мати, лихо знати,
За нелюбомъ жити!
Въ пьяниці въ кулаці.
«Де жъ твої, доню,
Дорогі коралі?»
Въ шинкарки въ Парані.
«А де жъ твої, доню,
Воли та корови?»
Гей, мати, лихо знати,
Въ шинкаря въ оборі.
«А де жъ твої доню,
Білні перини?»
Гей, мати, лихо знати,
Въ шинкаркі въ Марини.

(Павлятка, Уманск. у.).

49.

Не ходи, не люби,
Не носи грошей;
Не пойду за тебе, —
Ти жъ не хороший.
Не ходи, не люби,
Не залицяйся —
Не пойду за тебе,
Ти жъ не сподівайся.
Не тупай, не тупай
Правою ногою —
Не ляжу, не ляжу
Спатовьки зъ тобою.

(Борисполь, Переяславск. ут.).

50.

А.



1) Ой, ти, си - ва - я та зо - зу - лень - ко,



2) Да не-куї ра - но дай у ді - бро - ві (bis).

- 3) Не збуди мене да молоді, —
- 4) Избудять мене да раній тебе.
- 5) Й у мене свекорко — да не батенько:
- 6) «Уставай, невістко, не робітниця,
- 7) Ти своєму роду не кукуйбниця;
- 8) Устань, невістко, да ранесенько,
- 9) Умний личко да білесенько.»
- 10) Ой хвалилася молода дівчина:
- 11) «Що въ мене коса да до пояса,
- 12) Й у мене коса да до пояса,
- 13) Й у мене личко да білесенькее, (bis)
- 14) Й у мене брівки да чорненьки».
- 15) Ой озоветься да молодий козаць:
- 16) «Ой не хвалися, молода дівчино,
- 17) Не ти сее личко да вибілила,
- 18) Не ти сії брівки да вичернила, —
- 19) Вибілило личко й умиваннечко,
- 20) Вичорнили брівки да мулярнички.»

(Иванковъ, Переяславск. у.).

В.

1 Б = Зозуленько да дубруйвная, 4 Б = 4 А... ранше....

- 5) Ой пошлють мене рано по воду.
- 6) Я молоденька да слухняная,
- 7) Взяла ведерце да постукала, (bis)
- 8) Да й уп'яють голуивку да окутала.
- 9) Уже свині да й у долині,
- 10) Молода невістка спить у перині;
- 11) Вже вуйвці на крутуні гуирці.
- 12) Молода невістка спить у комуирці;
- 13) Й уже норови да й у дуброві,
- 14) Молода невістка спить у коморі.

15 Б = 6 А, 16 Б = 7 А И моему,...

- 17) И моему роду не привітнице.

(Борисполь, Переяславск. у.).

В.

- 5) Въ мене свекруха — не матонька,
- 6) Мене гуляти не пускає,
- 7) Да въ комнатонокъ замикає.
- 8) А въ комнатонокці оконечко,
- 9) А въ оконечку кватирочка.
- 10) Ой одчино я кватирочку,
- 11) Гляну, погляну на риночку...
- 12) Ой мій хрещатий барвіночку,
- 13) Не ростілася по всімъ садочку, —
- 14) Тудою йтима мій нелюбий,
- 15) Потопче тебе ножищами.
- 16) Пощипле тебе ручищами.

(Горностайполь, Радомисльск. у.).

Г.

- 1 Г Въ бору, въ бору, въ бірку,
- 2) Та й буде мій миленький комірку.
 - 3) Будуй, мій миленький, комірку,
 - 4) А вибудуй віконечко и кватирку,
 - 5) Щобъ до мене соловейки прилітали,
 - 6) Щобъ мені хорошенько щибетали.
- 7 Г = 10 В... одсуну... 8 Г = 11 В... гляну... 9 Г = 12 В,
- 10) Не стелися ти по риночку,
- 11 Г = 14 В Бо тутъ буде йти... 12 Г = 15 В... пожищею.
- 13) А зорве ручищею,
 - 14) А заткне тебе за шапище.
 - 15) За дурную головоище.
 - 16) Лучче постелися,
 - 17) Якъ буде йти мій миленький,
 - 18) То стопчеть тебе віженською,
 - 19) То зорве тебе рученською,
 - 20) И заткне тебе за шалоньку,
 - 21) За золоту головоньку.

(Изъ рукописн. сборника Булиши).

Д.

- 1 Д = 5 Б, 2 Д = 6 Б... молода... 3 Д = 7 Б. 4 Д = 8 Б Зновъ...

5) Ходить свекоржо да коло помора,

6) Будить кевістку да до корови.

7 Д = 6 А, 8 Д = 7 А. 9 Д = 11 Б всі..., 11 Д = 12 Б А моя..., 12 Д = 13 Б... всі..., 13 Д = 14 Б А моя...

5 Е = 5 А Що... свекорь..., 6 Е = 5 В Що ...

7) Що у мене діверко — да не братічокъ,

8) Що у мене зовиця — да не сестриця.

9 Е = 4 А: 10 Е = 6 А, 11 Е = 7 А Та наному добру...

12) Та нашому роду не привітвице!

(Нар. Юж. Рус. Пьс. Метлинск., стр. 305).

51.

«Доломъ, доломъ, долиною

Мандруй, дівчино, зо мною;

Мандруй, мандруй, не оглядайся,

На погоню не сподівайся.»

Ще дівчина слова не мовила,

А вже ёго молодого

Погоня догонила:

«Вертай, вертай, дівчино, до дому —

Плаче отецъ, мати за тобою».

— Нехай плаче, нехай нариває,

На що мене за пъяницю відає.

Бо пъянца въ корчмі пье й гуляє —

Мое серце якъ ножикомъ крає.

Вже пъяница въ воротечка входить,

А дівчина білі руки ломить.

Вже пъяница на порігъ ступає,

Дівчина окномъ утікає.

«Чи жъ ти, мила, жартівъ не знаєшъ,

Що одъ мене окномъ утікаєшъ?»

— Давно жъ бо я твої жарты знала —

Зъ пташиною нічку ночовала;

Защебече соловей въ ночи,

Розвеселить мої чорни очи.

(Записуны, Холмск. у.).

52.

Іде милий у дорозі, воли поганяє,

За імъ мила у догоню, волівъ здоганяє.

Ой ставъ мнлий середъ поля, воли випрягає;
Мила жъ ёму у погоню съ плачемъ вимовляє:
«Вернись, милий, голубчику, вернись до дому...»
— Не вернуса, моя мила, горечво съ тобою!
Чомъ не хочешъ ти робити и дома сидіти,
Чомъ не хочешъ жить зо мною на білому світі?
Ой ти жъ, мила, мое серце, ой де-жъ ти бувала,
Чи у полі лёнъ ти брала, чи пшеницю жала?
«Ой я въ полі лёнъ не брала, пшениці не жала:
Я не здужала робити, зъ похмілля лежала.»
— Ой колибъ ти добра жінка, ти бъ сиділа дома,
Та п'ятюнку испостила — послужила бъ доля!
«Охъ вииду жъ я на городи, та гляну въ провалле:
Усімъ людянь щасте, доля, мені безталанне.
Не пішла бъ же я и заміжъ, не пішла бъ ніколи,
Пішла бъ лучче я въ черниці съ черною восою,
Не терпіла бъ я горечва оттакъ молодю.»
(Нар. Юж. Рус. Пис. Метлинск. стр. 306—307).

53.

«Ой вииду я та гукну я,
А ти догадайся;
Якъ зачувшъ мій голосокъ,
Хутшій поспішайся».
«Бодай тебе поспішила
Лихая година.
Черезъ тебе, сучий сину,
Мене мати била.
Била мене моя мати
Й хвалилася бити—
Ой перестань, сучий сину,
До мене ходити».
«На чимъ стану, на чимъ стану.
Да й не перестану!»
— «У тебе хата дубовая,
У мене смоловая —
Годі жъ тобі сміятися,
Що я убогая.
Ой хоть смійся, хоть не смійся,
Не сміхъ тобі буде:
Таки лихо тобі буде
Изь нашої хати.

(Лолошовка, Черниовск. у.).

54.

Въ новімъ колодязі
Брала дівка воду;
Брала вона, брала,
Стала, подумала:
«Добре тому брати,
Въ кого своя мати,
Въ мене молоді
Чужая мачоха;
Вона мені не скаже
Ні сѣго, ні того,
Вона посилає
То сюди, то туди....
Въ нову ю комору
Білу постіль слати,
Білу постіль слати,
Зъ охвидеромъ спати.
На сі мачоха
Да насварилася,
Чому русакоса незачесана,
Чому шнуровка не зашнурована?»

55.

Коло мого да дворика
Солома лежить,
Туди моя дівчинонька
По воду біжить.
«Біжи, біжи, дівчинонька,
Да й не озирайся,
Буде вливать мій товарищъ —
Да и не озивайся.»
Ой у полі криниченька
Обрублена, —
Да вже моя дівчинонька
Полюблена;
Ой у полі криниченька
Обчарована, —
А вже жъ моя дівчинонька
Поцілована;
Ой у полі криниченька

И кружъ, и ведро, —
Да вже-жъ моєї дівчиноньки
Давно не було;
Ой у полі криниченька,
Орли воду п'ють, —
А вже-жъ мою дівчиноньку
До шлюбу ведуть:
Одинъ веде за рученьку,
Другий за рукавъ,
Третий спіить, слізи ронить,
Любивъ, да не ваявъ.

(Колошовка, Чернівецьк. у.)

56.

Текла річенька, звенила
Ажъ до парубківъ у сїни,
Туди парубки збірались,
По золотому складались.
«Да клади, хлопче, більше всіхъ,
Краща дівчина твоя всіхъ,
На їй прибору більше всіхъ,
И прибірні ворота,
И криниченька глибока.»
Якъ повадилась дівчина
Рано по воду ходити,
Молодця возака любити.
Якъ угледивъ же да возакъ —
«Ходи, дивчино, ще ранше. 2
Мій тебе батенько любить,
И криниченьку обрубить,
И василечкомъ обмете,
И барвіночкомъ обплете,
И руточкою обтиче —
Собі дівчину привличе.

57.

«Чомъ ти, Галю, не гуляєшъ, —
Галю, Галю!»
— «Бо не маю черевичківъ,
Кавалеру!»

- «А я тобі черевички
Справлю, справлю!»
— «А я тобі, кавалеру,
Подзвінькую.»
«Чомъ ти, Галю, не гуляєшъ,
Галю, Галю!»
— «Бо не маю сувеночки,
Кавалеру!»
«А я тобі сувеночку
Справлю, справлю!»
— «А я тобі, кавалеру,
Подзвінькую.»
«Чомъ ти, Галю, не гуляєшъ,
Галю, Галю!»
— «Бо коралеківъ не маю,
Кавалеру.»
— «А я тобі коралекы
Справлю, справлю.»
«А я тобі, кавалеру,
Подзвінькую.»

(Дашкофъ, Литинск. у.).

58.

Въ воротечкахъ сніжокъ упавъ,
Красний молодець зъ коня впавъ.
Ой упавъ же вінъ, та й лежить,
Поки дівойка прибїжить.
«Вставай, молодець, не лежи,
Сідай на коня, та й біжи.»
Прибігъ молодець до дівойки:
«Встань, дівойко, здорова, молода,
Ідь зо мною въ зелений гай:
Вибіраймося въ красний рай.»

(С. Якуши, Ковельск. у.).

59.

Ой пудъ клунькою, пудъ сопкою
Сидить Яковко изъ кошкою.
Ой зъ якою? зъ рябою,

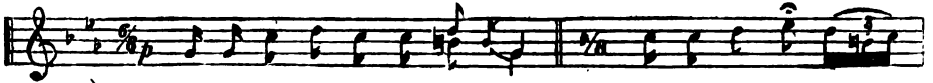
Изъ Ганночювоу молодю.
Ой кошка важе: бурнявъ, бурнявъ!
Яковео Ганну обнявъ, обнявъ.

(Колошовка, Черниговск. у.).

60.

A.

Andante.



1) Пе-ре-ле-ти, со-ко-лень-ку, пе-ре-ле-ти,



2) че-резъ на-ше Ба-риш-по-ле да въ по-ле.

- 3) Да накажи, соколоньку, да Василю: (2)
- 4) Й уже твою да дівчина у тузі, (2)
- 5) Салъянні черевички на носі.
- 6) Да нехай же носить здорова,
- 7) Я жъ бо ій да не скажу ні слова.
- 8) Да не за батькови се гроши
- 9) Бупивъ дівчині хороші;
- 10) Да не за батькови телички
- 11) Бупивъ дівчині черевички.
- 12) А въ кротика ножки коротеньки,
- 13) Да на гору не зіде, не стане
- 14) Й а въ долині да купала (?) не стане.

(Иваньковъ, Переяславск. у.).

61.

А въ чистому полі
Стоить три садочки:
Въ першому садочку
Соловей щибече,
А въ другімъ садочку
Зозуленька куе,
А въ третімъ садочку
Мати зъ синомъ ходить,

Потиху говорять:

«Ой, сину мій, сину,
Сину найроднійший,
Скажи щирю правду,
Хто тобі вернійшій,
Чи теща, чи жінка,
Чи рідная мати?»

— «А мні теща вірна
Для свого прихілля;
А мні жінка вірна,
Бо то моя рідна;
А мати вернійша,
Бо мати ріднійша.

62.

Ой вийду я на улицю—

Солома горить;

Сюди гляну, туди гляну—

Дівчина біжить.

Нехай біжить, хочь не біжить,

Я води не дамъ.

«Иди собі, дівчинонько,

Пудъ зелений гай,

Пудъ зелененькимъ газмъ

Нова криниця;

Ой тамъ тобі, дівчинонько,

Чиста водиця.»

(Дорожчикъ, Кобринск. у.)

63.

Тече вода зъ огорода,

Тече зъ підъ печери—

Кличе вдова козаченька

Къ собі на вечеру:

«Прийди, прийди, козаченьку,

На рибку, на юшку,

На білую постілолку,

На білу подушку.

А вже вечоріє

Козакові, у вдовояєи

Та серденько мліє.

Ой прийшовъ вінъ пудъ оконце:

«Добри-вечеръ, серце».

Вона ёму одказує: —

«Забий жінку перше!»

Вінъ приходить до домонього,

Да й ставъ жінку бити.

Якъ ударивъ першу хуру —

Вона подалася,

Якъ ударивъ другу хуру —

То й кровъ полилася,

Якъ ударивъ третю хуру —

Стала говорити:

«А вже-жъ тобі, мій миленький,

Зо мною не жити. —

Не жалуюсь, мій миленький,

Мене молоді,

То пожалуй, мій миленький,

Дитини малої!

Сусідойки, голубойки,

Дайте тещі знати,

Нехай приїде свою дочку

На смерть наряжати».

Иде мати дорогою,

Голось дібровою:

«А вже мені не ходити

Тею дорогою».

Прийшла мати просто пудъ оконце:

«Лежить моя красна дочка

Личкомъ противъ конца.

Чимъ же ти, моя доню,

А чимъ розгнівила,...

Що ти своїмъ краснимъ личкомъ

Всю світолву зміла?»

— «Якъ не знаю, моя мати,

Якъ ти породила,

Таєъ не знаю, моя мати,

Чимъ я розгнівила!»!

«Сусідойки, голубойки,

Дайте поцу знати,

Нехай приїде мою дочку

На смерть сповідати».

— «Не тра, мати, не тра, мати,

Попа турбувати.

Чтирі дошки, сажень землі,

Той буду лежати,
А вінъ буде, молоденький,
Кайданами брязчати».

64.

У городі, у холоді,
Стоить, володезь повенъ води;
Ой виїде мати води брати,
Да зъ новенькими ведерками,
Да зъ шоввовими почицками;
И тихъ повненькихъ не набрала,
Все слізочками долгвала:
«Ой годувала дочку не годъ, не два,
Да згодувавши, людамъ слуга,
Батьку да матці на вігъ туга».

(Колошовка, Чернишевск. у.).

65.

Ой колибъ я знала,
Що якъ мені буде,
Не пила бъ горілки,
Не йшла бъ поміжъ люде.
Ой колибъ я знала;
Що буду вмірати,
То бъ я сказала
Труну збудовати,
Труну збудовати
Ще й обмалєвати.
Ой стояла труна,
Тай заговорила:
«Або розберіте,
Або що владіте».
— «Ой вклала бъ я отця, —
Отця не годится;
Ой вклала бъ я неньку,
Голубку сивеньку;
Ой вклала бъ я брата —
Не для брата хата;
Ой вклала бъ я сестру —
Въ сестри дрібні діти,

Нікому глядіти!
Ой вклала бь милого—
Не буде тавого!
Не буде тавого,
Ой жаль мені ёго!
Ой лягла бь я сама —
Дитиночка мала.»
— Ой лягай же мила,
Якось воно буде?
Нашую дитину
Вигодують люде».
«Вже-жь нашій дитині
Роскоші не буде.»

(Мирополь, Новгородський у.)

68.

А мій батько—зеленъ цвітъ,
Моя мати—зоря;
Мене замужъ отдала
А въ новуу деревню,
А въ великую семью.
Семья сяде вечеряти,
Я по воду пойду.
Покіль воду принесла,
То й вечера одійшла.
— «Чомъ ти ложокъ не мнешь,
И постілі не стелешь?»
Я ложки помню,
Білу постіль постелю,
Білу постіль постелю,
Сама спати пошла;
Пудъ оконце подійшла,
Ой що се мні говорить—
Мене молоду судять.
«Чомъ ти єі та не бьешь,
Чомъ ти єі не карашь?»
— «Ой якъ же мені її битъ,
Коли треба зъ нею жить?
Коли вона сонливая —
То збудіте її,
Коли вона лінивая —
Научіте її,

Коли вона нічого —
Одошлите її.
Есть въ єї отець, мати,
То пригорнуть її».
Ой вйду я на гору,
Та гляну я въ долину,
А жъ тамъиде моя мати
И сто червонникъ несе;
Сто червонникъ несе,
Викупляти мене.
«Вернись, мати, до дому,
Сховай гроші въ комору:
Тобі гроші пропадуть,
Мене зъ тамтіль не дадуть!
Вже жъ я Богу присягла,
Щобъ я тутъа померла.»

(Дрошчизь, Кобринск. у.)

67.

Не куй, зозуленько, темненької ночі,
Повидираешъ на ліщиноньку очи;
— «Якъ же-жъ мені раненько не кувати,
Годувала дітки, да и кимъ замншляти.
Ой що бъ тому да три літа хворіти,
Хто побравъ зазульчини діти!

68.

Ой склився сухий дубъ
На зелену дубрівоньку:
«Ой зелена жъ моя дубрівонька;
Ой бідна жъ моя головонька,
Ой рано жъ тебе спустошено,
На сіно-траву покочено;
Тілько зосталось трой зілле:
Перве зілле барвіночокъ,
Друге зілле василечки,
А третє зілле любисточокъ.

(Колошова, Черніковск. у.)

69.

Ой хвалиться да березонька:
«Що на мені кора да біленька, (2)
Що на мені листе да широкее, (2)
Що на мені гилле да високее».
Ой одозветься зелений дубочокъ:
«Ой не хвалися, да березонька, (2)
Не ти свою кору да вибілила, (2)
Не ти сее листе да широчила,
Не ти сее гилле да височила.
Вибілило кору да яснее сонце,
Широчило листе да буйний вітєрь, (2)
Височило гилле да дрібєнь дощигь.

(Дзямьковъ, Перелславск. у.).

70.

«Чомъ, юлонька, не широкая?
Чомъ, травонька, не зеленая?»
— Якъ мені зеленій бути,
Коли мене дівчата зтопчать
Жовтими чобітками,
Золотими підковками.

«Чомъ, юлонька, не широкая?
Чомъ, травонька, не зеленая?»
— Якъ мені зеленій бути,
Коли мене молодниці зтопчать
Чорними чобітками,
Залізними підковками.

«Чомъ, юлонька, не широкая?
Чомъ, травонька, не зеленая?»
— Якъ мені зеленій бути,
Коли мене парубки зтопчать
Постолами-постолищами,
Волоками-волочищами.

(Чермелева, Староконстантиновск. у.).

71.

«Полень, полень, поленушко,
Ой ти горька трава!
Чому тебе, поленушко,

Въ чистімъ полі нема?
— Ой я живу при дорозі,
Та при битімъ пляшку —
Да салдатушки йдуть,
Ночевати будуть.
Ой прихавъ білий царь,
Нашъ батюшка государь,
По колінушка въ троні,
По коинтушка въ крові.
«Ой ви, мої ребъятушки,
Чи хорошо вамъ жити?»
— Ой хорошо, руськой царь,
Нашъ батюшка государь!
«Ой мої жъ ви, ребъятушки,
Не жалійте на мене,
Буду листи писати,
Та побольше въ рекрути братъ.
Велю брати женатихъ,—
Горькі слёзи роняти;
Велю брати холості —
Вудуть пісні піти.»
Ой де йшли жонаті —
Да мокрая дорога;
А де шли холості —
Зелена дуброва.

(Дроичинь, Кобринск. у.).

72.

Приступи, царенку, до близу,
Уклонись царівні до низу.
Въ городі царівъ синъ,
А за городечкомъ царівна.
Приступи, царенку, до гаю,
Возьми царівну зъ раю,
Возьми, царенку, ще й ближче.
Уклонись царівні ще й нижче.

(С. Тяльжанка, Уманск. у.).

73.

«А, Вугъ, помогай, Вугъ, аворони люде».
— «Водай здорови були, замостови люде».—

«А де жъ ви бували, аворови люде?»
— «Надъ моремъ сиділи, замостови люде». —
«А що жъ ви робили, аворови люде?»
— «Замки будували, замостови люде». —
«А въ якого дерева, аворови люде?»
— «Съ кленоваго мосту,
Съ писаного листу,
Замостови люде?»

(Полоски, Бѣльск. у.).

74.

А.

- 1) Ой весна, весна,
- 2) Що намъ принесла?
- 3) Дівкамъ зросту,
- 4) Хлопцямъ восту.
- 5) Що бъ дівки не гуляли,
- 6) Да возолку прали;
- 7) А хлопці не гуляли
- 8) Да восту драли.

В.

- 3) Решето бобу,
- 4) Жидамъ хворобу.

4 В = 3 А, 6 В = 4 А.

(Горностайполь, Радомисльск. у.).

75.

А въ городі яриця, яриця,
А Яковко п'яниця, п'яниця!
А Ганночка вишенька, вишенька,
Присунсь до мене близенько, близенько!
Ой радъ бы я сунуться,
Бажуть люде: любиться, любиться!
Ой Яковко молодий, молодий,
Да Ганночку полюбивъ, полюбивъ:
А Ганночка паршива, паршива,
Ему штанці пошила.

(Колошова, Чернімохск. у.).

76.

Чи се той двір, що мелий мій
Заплітавъ сини?
Тамъ мої два перстника
На вікі засіли.
Два перстника золотні,
А третя каблучка...
Коли мене ти не любишъ,
Люби мою сучку.
Моя сучка рябесенька,
Лучче твого хорта...
Ой є въ мене женишина —
Не до тебе, чорта!

(Колошовка, Черниовск. уѣз.).

77.

Не ходила на улицю,
Не буду ходять:
Засідає бісівъ синъ
Изъ улиці бить.
Хоть засідай, не засідай,
То не будешъ бить:
Нема въ тебе худобоньки
За мене платить.
Тільки въ тебе худобоньки,
Що сива кобила:
Тую злучивъ, жупанъ купивъ,
Щобъ я полюбила —
Тільки въ тебе худобоньки,
Що сиве лошятко...
Скрутилася твоя мати,
Ще скрутиться й батько!

(Колошовка, Черниовск. уѣз.).

78.

Летіли гуси зиваючи,
За їми другі, слухаючи;
Ой де літали, то літали,

Такого села не видали,
Якъ тоє село Полоски.
Ой тамъ молодиці, якъ білиці,
А дівойки, якъ зороньки,
А парубки, якъ паничи.
Летіли гуси зизаючи,
За ними другі, слухаючи;
Де літали, то літали,
Такого села не видали,
Якъ тоє село Дубровиці.
Тамъ молодиці, якъ копиці,
Тамъ дівойки, якъ совоньки,
Тамъ молодці, якъ жеребці.

(Полоски, Бѣлскаго уѣз.).

79.

Горіло поле, горіло,
А я жъ молода тушила, (2)
Решетомъ воду носила... (2)
Скуилько въ решеті водиці,
Стуилько въ дівчатокъ правдиці. (2)
Скуилько въ решеті дірочокъ,
Стуилько хлопъятамъ болячокъ. (2)

(Борисполь, Переяславск. у.).

80.

Линіла вода, линіла,
Мати до дому гонила:
«Идіть, дівчатка, до дому,
Мішайте свинямъ полову;
А ви, парубки, за нами,
Іште полову зъ свинями».

(Борисполь, Переяславск. у.).

81.

Ой ти, твачу-потіпачу,
Не махай руками!
Ой не хвастай, сучий сину,
Чужими клубками.

(Колошовка, Черниовск. уѣз.).

82.

Московочка тарара
Поїхала по дрова,
Да й стріла попа,
Помагай-Бігъ дала.
«А чия ти жона?»
— «Государовая.»
Государь Матвій
Молотивъ ячмїнь,
На чужомъ точку
Сочевичку.
Налетіли курі-куропьятушки
И метуть, и гребуть въ три лопатушки.
Ишовъ козелъ мостомъ,
Попірається хвостомъ.
Треба козла вбити,
Черевички пошити;
Черевички козлові
Дівки черноброві.

(Коломоєва, Черниовск. утз.).

83.

Блудили хлопята, блудили,
Сімъ день да по запічку,
А чотирі да по припічку;
Приблудилися да до пущільного окна:
«Дівчаточка, голубьяточка,
Дайте хліба хоть скірочку,
Дайте дерев'яної ложки
И сироватки трошки».
Тимъ хлопята білі,
Що сироватку їли;
А дівчатка красні,
Що поїли вареники въ маслі.

(Борисполь, Перяславск. у.).

84.

Та на тимъ кутку, на юлиці
Собака.
На той куткохъ

Гостинець послала.
Та на сімъ кутку, на юлиці
Квочка съ курчатами,
На тімъ кутку, на юлиці
Хлопці зъ дівчатами.
На тімъ кутку, на юлиці
Поплетени тини...
«Виходьте съ того кутка,
Пребісови сини!»
На тімъ кутку, на юлиці
Побиті волочки...
«Виходьте съ того кутка,
Пребісови дочки!»

(*Кортмювка, Переяславск. уяз.*)

85.

Тиндику, тиндику,
Сидить баба въ літнику,
Орішеньки лущить,
И оченьки плющить.

(*Колошовка, Черниовск. у.*)

86.

Ходивъ жучокъ по долині,
А дівчина по калині.
Грай, жучку, грай,
Будешъ мати добрий край.
Ой поїхавъ жує по дрова,
Я жучиха черноброва.
Яєъ поїхавъ жує по сіно,
А жучиху щось насіло.

(*Дашковъ, Литинск. у.*)

87.

Прилетіла зозуленька
Зъ темного лісочку,
Сіла, пала, заковала

Въ зеленімъ садочку.
Ой якъ вийшла Марусенька,
Въ неї запитала:
«Скажи мені, зозуленько,
Довго буду въ батька?»
— Будешъ, мила Марусенько,
Сей день до вечора!
«Бодай же ти, зозуленько,
Сімъ літь не ковала,
Що ти мені молоденькій
Правди не сказала.

88.

Ой плавала да чашечка мідяна...
Уплася дівчинонька молода;
Уплася на медочку,
Шануючи казаченька въ холодочку.
Ой плавало дві утінки
Да подъ млинкомъ...
Подавала дівчинонька
Да рученьки двомъ.
Ой не двомъ, не двомъ, — одному —
Да своєму козаченьку молодому.

89.

Що въ нашій Марьюсечки
Високі пороги, —
Тоді иде Петрусечокъ,
Якъ доіть корови.
Що въ нашій Марьюсечки
Високі вершечки, —
Тоді иде Петрусечокъ,
Якъ доють овецьки.
Що въ нашій Марьюсечки
Орель на воротахъ, —
Унадився Петрусечокъ
Въ червонихъ чоботяхъ.

90.

Скриплять мої ворітечка
На морозь, на морозь;
Горить мое біле личенько
Буде дощъ, буде дощъ.
Ой дощюку, поливайчюку,
Поливай, поливай;
Козаченько до дівчини
Прибувай, прибувай.

91.

Ой да видно мені да на Подолі
Воронні коні;
Тілько не видно, уже и не видати
Мого серденяти.
Десь у мого да серденяти
Не рідная мати —
Не пускає ёго на улицю,
Міжъ челядь гуляти.

92.

Ой тихая да й улиця, тиха,
Нема мого вірного жениха.
А ще жъ вона да тихшая буде,
Якъ мій милий у дорові буде.
Десь мій милий въ великій дорові,
Покидає три колоси въ стові.
Первий колось — дітей годувати,
Другій колось — челядь собірати,
Третій колось — горілку курити,
Щобъ забула по миломъ тужати.

93.

Ой вийду я за ворота,
Гуляю, гуляю,
Якъ білая лебедочка
По тихімъ Дунаю.

Ой вижду я на ярочокъ,
Та пушу голосочокъ:
Нехай мене той зачує,
Що въ полі ночує.
Ой вижду я за ворота,
Стану на ослонці...
Десь мій милий, чорнобривий
Въ Голинці на стояці.
И се село, и те село,
Мені не весело;
Тільки мені веселенько,
Де мое серденько.

94.

Якъ ходила дівчинонька по межі,
Червоні черевички на нозі.
Носи, носи, дівчинонько, не лінуйся,
Щобъ до тебе казаченько пригорнувся.

95.

Ой оравъ милий у ярні,
Теперь у голоці...
Виплакала карі очи
За чотири ночи.
А вже жъ мені сі чотири
Да за вісімъ стали...
Да щобъ мого миленького
Волики пристали.
Ой щобъ воли живі були,
А плугъ поламався,
Ой щобъ милий, чорнобривий,
Зъ волами пригнався.
Ой навідала кубелечко,
Де утѣка несеться. . . .
Перечула черезъ люди —
Ледащо сміється!
Ой чи зъ мене сміятися,
Чи зъ мене глумитися,
Якъ дамъ тобі зтиха лиха

Зъ водою напиться.
Хоть я не дамъ, хоть я не дамъ,
Дакъ дасть моя мати,—
Таки будешъ лихо знати
Изъ нашої хати.
Мати не дасть, мати не дасть,
Дакъ дасть моя тітка,—
Ой изсохнешъ, изов'янешъ,
Якъ рожева квітка.
Тітка не дасть, тітка не дасть,
Дакъ дасть моя баба,—
Ой изсохнешъ, изов'янешъ,
Якъ сухая жаба.

96.

И то село, и се село
Мені не весело,
Тільки тее веселенько,
Де мое серденько.
Ой милий мій, колибъ я твій
Голосокъ зачула,
Вилнула бъ проти тебе,
Якъ сива зозуля.
Нехай тобі зозуленька,
Щобъ рано ковала,
А мені нехай соловейко,
Щобъ я не скучала.
Ой я жъ кажу: въ саду лежу,
Ажъ я въ нехворощі,
Изушилась, извялилась
Тільки моїй мощі.
Зсушилася, звялилася,
Якъ нитка тоненька:
Сімъ саженой поясна —
Дай та коротенька.

97.

Світи, зоре, на все поле,
Закіль місяць зійде,

Закіль до мене миленький
Вечеряти прийде.
Ой чи прийде, чи не прийде
На вечерю тую,
А я ему ранесенько
Снідати зготую. —
Цвіли лози при дорозі
Синесенькимъ цвітомъ...
Ишовъ казакъ изъ улиці
Білесенькимъ світомъ.
Не жаль тому возаченьку
Поснідати дати,
Що вінъ иде изъ улиці,
Якъ стане світати.

98.

Ой ти вийдешъ и я вижду,
Виїде й моя мати —
Нехай буде мати знати,
Бого зятемъ звати.

99.

Колибъ мені, да Господи,
Повечоріло,
Добъ на моему серденьку
Поздоровіло.
Коли бъ мені, да Господи,
Сонечко зійшло,
До бъ до мене у вечорі
Серденько прийшло.

100.

Ой вижду я за ворота,
Сюди, туди гляну, —
Нема мого миленького, —
Я до дому гряну.

101.

Що й у полі, край дороги різно,
Ходивъ козаць до дівчини пізно.
«Ой не ходи, казаче, до мене,
Буде слава на тебе й на мене».
— Що я слави по вігъ не боюся,
Съ кімъ знаюся — не наговорюся,
Съ кімъ люблюся — пійду звінчаюся;
А звінчавшись, пойду до шинкаря.
Шинкаря шириночку шила,
А вдовина свою дочку біла:
«Де ти, суко, вінокъ загубила?
Болибъ, доню, недлі дождати,
Дай будемо Дунай вилівати,
Дай будемо віночка шувати».
— Лучче, мати, правдоньку сказати,
А ніжъ мені людей турбовати:
Що й шла я у гай зелененький,
Зострівъ мене козаць молоденький,
Схопивъ зъ мене вінокъ золотенький.

102.

Овечечко, космашечко,
Хто тебе напаше, моя машечко?
Батько старий и мати стара,
А я молоденька — гуляти раденька.
Плаhti тчуться, конці рвуться,
А за мене молодую женихи б'ються.
И не тчітєся, и не рвітєся,
А за мене молоду ви не бийтєся.

103.

Ой виїду я за ворота,
Гуляю, гуляю;
Кличе мати вечеряти —
Вилаю, вилаю.

Якъ же мені да вляти, —
Що рідная мати
И постеле, и укрис:
— Лягай, доню, спати.
Ой вийду я на улицу,
Гуляю, гуляю;
Одна несе вареники,
Другая сметану.
Ой вийду я за ворота,
Гуляю, гуляю,
Якъ білая лебедина
По чистімъ Дунаю.
Що білая лебедина
Дунай сволотила...
Не вірна дружинонька
Зсушила, звялила.

104.

Да всі зірочки до купочки,
Місяць иде різно.
Да не лай мене, моя мати,
Що я хожу пізно.
Да хочь хожу пізнесенью,
Добрий розумъ маю:
Ой язь тому ледачому
Віри не доймаю.

105.

А чи намъ чотиромъ
Да вози бояться,
Да чи намъ богачамъ
Да не потураться?
Що у тихъ багачокъ
Да по сорокъ сорочокъ,
А у мене одна
Да біла що дня.
Що вечора намочу,
Опівночи колочу,
А якъ світу приберусь —

На милого подивлюсь.
Що журавель памне,
А чапля намиче,
А сорока оснує,
А ворона витче,
А білі лебеді
Да й ублять на воді,
А райські пташки
Пошиють рубашки.
А щобь наша удова
Безь сорочки не була,
Щобь нашої удові
Не сміялись вороги;
Що въ нашої удови
Да полотенть бочка,
А якъ виїде за ворота, —
По коліно сорочка.

106.

Ой виїду я за ворота
На лебедя крикну.
Все чужая стороночка, —
Тутъ я не привикну.
Треба жь мені привикати,
Зь рудимь ночовати.
Ой ти, рудий та поганий,
Поганого роду,
Ой піїди жь ти, утопися
Вь холодную воду;
Ой піїди жь ти, утопися,
Да й запечалися.

107.

Зійшовь місяць ранесенько
Да й огородивсь.
Да й у добрий чась годиночку
Козакъ уродивсь..,

Скидай, скидай, козаченьку,
Жупановъ, жупановъ,
Да напнай дівчиноньці
Холодокъ, холодокъ,
Щобъ не загорівъ у дівчиноньки
Біленький видокъ.
Да й личко, якъ яблучко,
А сама калина,
Ой якъ виїде за воротечка —
Козаченьку мила.
Ой хотъ мила, хотъ не мила,
Аби вірно любила;
Ой якъ прийду у вечері,
Аби ручку дала.
Да теперъ же я, козаченьку,
На віки твоя.

108.

Якъ сівъ комаръ на маковці,
Весь макъ обламавъ,
Тільки одну да маковку
Да й обминувавъ.
Козаченько за дівчину
Да три копи давъ,
Щобъ моєй дівчини
Ніхто не займавъ.
Ой хотъ займавъ, хотъ не займавъ,
Аби не ціловавъ.

109.

Ой дощечка да й объ дощечку б'ється,
Да й объ дощечку б'ється.
Молоденький козаченько
Підъ оронечкомъ мнеться.
— «Ой загину, дівчинонько,
Да загину, загину!»
— «Ой хйба б'є же я

Да не батькова дочка,
Щобъ я тобі молодому
Да загинути дала».
Ой ишовъ же я
Черезъ дівчинини сїни,
Ой хїба жъ вони
Да мене и не познали,
Вони мене молодого
Вечеряти не позвали.
Ой ишовъ же я
Поузъ дівчинину пустку,
Да найшовъ же я
Да вишивану хустку.
Чи не моя дівчинонька
Сю хустиночку шила?
Вона мене молодого
Изушила, звалила.

110.

Ой млинъ меле, ой млинъ меле
Не колесомъ — листомъ . . .
Викликає парень дівку
Не голосомъ — свистомъ:
«Вийди, вийди, дівчинонько,
Моя, не чужая,
Вийди, вийди, дівчинонько,
Потїхо ти моя.
Ой ходїмо, дівчинонько,
Слїдокъ затирати:
Де стояли розмовляли,
Підковоньки знати,
Щобъ не знали ні вороги,
Ні отецъ, ні мати.

111.

Сонечко исходить и грає,
Тамъ Иванько кониченька сїдає.
Вийшла й ёго матонька, питає:

— «Куда жъ ти, мій синочокъ, гадаєшъ,
Противъ ночи кониченька сидлаєшъ?»

— Да чого жъ тобі, матінко, до сѣго,
Сидлаю я кониченька не твого,
Да поїду до тестенька до свого.
Ой я въ свого тестенька пообїдаю,
Свої Паракни одвідаю;
Я въ свого тестенька на обїдъ,
До своєї Паракни на розглядъ.

112.

Зниділо дятятко, зниділо,
На гору водицю носячи,
Зъ гори камінець котячи.
Якъ покотиться камінець
Молодїй Катрусечці въ рукавець.
Вона жъ думала камінець,
А жъ то козаченько — молодець;
Вона жъ думала біленький —
А жъ то козаченько молоденький.

113.

Ти на тїмъ боці, я на сїмъ боці —
Обое надъ водою.
Не суди жъ ти мене, серденько моє,
Стоячи зъ другою.

114.

Ой вінъ же бо не поповичъ,
А вона не попівна.
Ище жъ бо вона не вінчана,
Тїлько полюбила,
Да своєму козаченьку
Сорочечку шила.
Вона шила, не дошила,
Тїлько підрубила.....

115.

Котилася дорогою
Цинова тарілка —
А въ нашого козаченька
Утіха — не дівка.
Вона въ саду родилася,
Въ винограді зросла, —
Моли Бога, молодий козаче,
Щобъ за тебе пошла.
Котилася дорогою
Біла горошина —
Чорні брови въ козаченька,
Якъ у волошина.
А въ дівчини ще й гарнійши,
Якъ шнуромъ утяти.

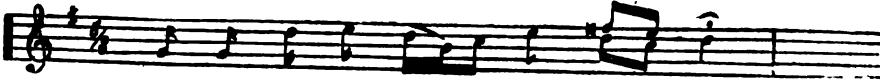
116.

Ой пойду я въ дубину, въ дубину,
Сюди, туди дубину стрепену, —
Посипались жолудочки въ пелену.
Оце жъ тобі, дівчино, талану,
Якъ до тебе у вечері прилену.
Я жъ думала, що пелінка мала,
За три копн жолудики продавъ,
А за копн дудника наняла.
«Заграй мені, дуднику, у дуду,
Поки жъ свого горенька забуду.
Коли бъ мені таке горе, якъ печаль,
То бъ я вийшовъ на улицю да й кричавъ.
Дівчино моя, сподівайсь талану —
Я до тебе у вечері соколомъ прилену.
Дівчинонька моя сподівалася,
Три дні хати не мела, не вмивалася.

117.

A.

Poco moderato.



Ой тамъ на го - рі димъ та димъ,



тамъ со - ло - вей - ко

Да всю ніченьку не всипавъ,
 Собі галочку прикликавъ:
 «Ой чи будешъ ти, галочко,
 Моїмъ дїткамъ маткою?»
 Ой тамъ на горі димъ, та димъ,
 Ой тамъ Василько домъ робить,
 Да всю ніченьку не всипавъ,
 Собі дївчину прикликавъ:
 «Ой чи будешъ ти жоною,
 Моїмъ дїточкамъ слугою?»

(М. Борисполь, Переліславск. у.).

B.

Ой у садочку димъ, та димъ,
 Тамъ соловейко гніздо звивъ,
 Собі галочку приманивъ:
 — Ходімъ, галочко, зо мною,
 Будешъ ти мені жоною,
 Моїмъ дїточкамъ матерью,
 Близькимъ сусідамъ панерою,
 Ой на горі димъ не димъ,
 Тамъ соловейко гніздо звивъ,
 Всю ніченьку не всипавъ,
 Собі галочку підмовлявъ,
 Ой на горі димъ не димъ,
 Тамъ Хведорко домъ робивъ.

Всю нічешку не доснивав,
Собі Евдохечку підмовляв:
— Ходімь, Евдохечко, зо мною,
Будешь ти мені жовою,
А моему батеньку слугою,
Моїй матоньці другою,
Влизькимь сусідамь паншою.

118.

Що Парахна воду несе,
Коромісєль гнется,
А Иванко вь віконечко
Якь береза лєтьця.
— Мулєваний коромісєль
Гнувся, не вломився,
Молоденькій Иванко,
Не плачь, не журися.
«Ой якь мені не плавать,
Якь мені не журиться,
Ой якь не возьму Парахни,
Не буду жениться.»

119.

У лотокахъ заставочки
Мельникъ заставляє,
А дівчина по гребельці
Ходить, показує.
Межь дощечки вь заставочки
Водниця сочитьсья,
Коло дівки парубонько
Півнемь коверитьсья.
— «Не коверися, парубоньку,
И не копий губу,
Боли любишть таєь, якь кажешь,
То веди до шлюбу».
— «Ой радь би я шлюбь узяти,
Та не велить мати».
— «Якь не велить, то й не ходи
На нашь край гуляти».

Насупився парубонько,
Тай потягъ до дому...
— «Ой не кажи, дівчинонько,
Ти про се нікому».
— Скажу Івзі, скажу Стесі,
Ще скажу й Одарці,
Скажу Гальці титарівні,
Скажу й паламарці;
Ой скажу всімъ, щобъ про тебе
Веснянки співали,
Щобъ привіща та прикладки
Тобі прикладали.

120.

Да й зірочка по хмарочці
Якъ бродить, дакъ бродить —
Козаченько до дівчини
Якъ ходить, дакъ ходить.
Ой зірочці по хмарочці
Да й не набродиться, —
Да козаченьку до дівчини
Да й не знаходиться.

121.

Почувавъ же я у багаті Насгі,
Да изьвівъ же я перепілочку въ маслі.
Не багато изьвівъ: крильце да реберце —
Ухопило козаченька за живіть, за серце.
Було бъ тобі, козаченьку, перепілки не їсти,
Теперьъ тобі, козаченьку, да не лягти, не сісти.

122.

Травка - муравка зелена,
Чомъ ти така потоптана?
Ой чи тебе гуси пощипали,
Ой чи тебе коні потоптали?
— Ні се гуси мене пощипали,
Ні се коні мене потоптали. —
Ой се дівки танцювали,

**Золотими підківками
Мене потоптали.**

133.

**Чемерь горить, Чемерь горить,
Хрещате палає,
Тільки наша Олішевка,
Якъ золотого сле.**

134.

**Утка йде, утнята веде
На напасочку, на порасочку,
На холодну водицю,
На зелену травицю.**

135.

**Смерте, смерте, йди на ліса,
Йди на безвість, йди на море;
И ти, морозе, великий и лисий,
Не приходь до насъ изъ своєї комори.
Смерть зъ морозомъ танцювала,
Танцювала и співала,
И за море десь почвала.**

136.

**Прибігавъ, прибігавъ козликъ підъ оконце —
Ой чи ткуть, чи прядуть дівки волоконце,
Одна дівка не пряде — за козлика хоче
Що въ козлика борода підъ вимітає,
А въ дівчини голова верхъ затикає,
А въ парубка крива нога огонь загібає.**

127.

На тімъ боці у толоці
Камень муку меле,
Да запитує парень дівку:
«Чи пійдешъ за мене?»
— Да не за кого я не поїду,
Якъ за того Марка:
Що у того Марка срібна чарка —
Я буду шинкаря.
Да на тімъ боці у толоці,
Камень муку меле...
Запитує парень дівки:
«Чи пійдешъ за мене?»
— Да не за кого я не поїду,
Якъ за того Тараса:
А въ Тараса бочка м'яса —
Що-дня буду ласа.

128.

Ой співали дівочки, співали,
У решето пісні складали;
Та поставили пісеньки на вербі.
Де жъ взялися горобі,
Звалили пісеньку додолу...
Часъ вамъ, дівочки, до дому.

129.

Лебедина, лебедина
Да на дівчину походила.
Ой жидъ иде, коня веде,
А за жидомъ жидовина:
Постой, жиду, сучий сину,
Твій кінь мій лёнь топче,
На..... батьку, хлопче,

Що золотее коріннечко,
А срібнее насіннечко,
А шовковий лёнъ.

180.

Ой на горі санчята —
А роди, Боже, дівчата.
Ой на горі два дубки —
Бери, чортъ, парубки...

181.

Що на нашій да й улонці
Миски й полумиски,
А у тій же Оленовці
Дівки сивовискі.

182.

Ой заплету лісь, лісь —
На парубківъ бісь, бісь;
Ой заплету плетеницю —
На парубківъ шибеницю;
Ой заплету гай, гай —
На дівочоць рай, рай.

183.

Да до насъ, до насъ, парубочоць,
До насъ, не до кого;
Наваримо горщочоць жабъ,
Для васъ, не для кого.

184.

Що на нашій да улиці
Поросята лазять,
Хто не вийде на улицю,
Очи повилазять.

135.

Ой за гасмь, ой за гасмь, Дунасмь
Тамъ Иваня конемъ грас,
Тамъ Иваня конемъ грас,
Изъ кармапа платкомъ мас,
А Иваня дівку лас.

136.

Ой летівъ жуць, жуць,
Та на воду вуць, вуць.
Прибігає жуцова мати
Жучка рятовати.
Подай, подай, жучку,
Та біленьку ручку.
Рісь, рісь, не дорісь,
Своїй неньці водиці не прынись,
А въ мого батька
Сто овець и корова круторога,
Вичокъ третячокъ
И жинь ступачокъ.
Вези, вези, коню,
Тихою водою,
Бистрою річкою
До тирець по вінець,
До тихої хатки,
До дівчини Гапки.
А въ дівчини Гапки
Штирі подушечки,
П'ятая перина,
Сама чорнобрива,
Шоста маленька,
Сама молоденька.

(Проскур. у.).

*) Веснянки №№ 87—186 записаніи изъ рукописнаго сборника Буцана.

М. А. И.

8-го Мая, съють огорцы, чтобы были длиннее, такъ какъ этотъ день называется „Иванъ довгий“ ¹⁰⁴).

9-го Мая, Николая Чудотворца. „Весняного Миколи“! Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ дѣлають задравные обѣды, называемые „Никольщиною“.

Послѣ Николая начинаютъ стричь овецъ. „До Миколи не сій гречки, не стрижи овецъ“ ¹⁰⁵).

До этого дня не слѣдуетъ купаться, ибо „зъ чоловіка верба виросте“; т. е. виростеть изъ вербовога креста, поставленнаго на мовилѣ ¹⁰⁶).

До „весняного Миколи“ не должно козельничать зъ водѣ, а если уже намочены, то нужно вытянуть, чтобы послѣ не вытѣивать утопленника.

Вознесеніе. Хорошая погода въ этотъ день предвѣщаетъ урожай, и наоборотъ.

10-го Мая, Симона Зілотя. Въ этотъ день ходять по лѣсамъ, собирая „зілле“ (цѣлебныя травы). Крестьяне думаютъ, что эту цѣлебную силу даетъ Зілотъ и убѣждены, что онъ распоряжается растеніями ¹⁰⁷).

Въ иныхъ мѣстахъ ищуть кладовъ золота, которые помогаютъ Зілотъ ¹⁰⁸).

Хозяйки въ этотъ день закармливають коровъ желтими травами, чтобы масло было желтѣе; для того же, чтобы молоко лучше есѣдалось, т. е. обращалось въ сметану и сыръ, обмивають „вишья“ отваромъ изъ особой травы ¹⁰⁹).

Гликеріи, Сидора и Пахома. На Гликеріи, „якъ посіять гречку“, то будетъ очень хороша ¹¹⁰). Другіе утверждаютъ, что, напротивъ, рѣшительно ничего нельзя сѣять.

21-го мая, Константина и Елены. День, посвященный въ этотъ день,

¹⁰⁴) С. Соловьевъ, Радомисльскій уѣздъ.

¹⁰⁵) С. Чернилевка, Староконстантиновскаго уѣзда.

¹⁰⁶) Дни и мѣсяцы Максимовича, Рус. Бес. 56 г., стр. 79.

¹⁰⁷) С. Соловьевъ, Радомисльскаго уѣзда.

¹⁰⁸) Обич. и Пов. Малор. Марк.

¹⁰⁹) Дни и мѣсяцы, Рус. Бес. 56 г., стр. 82.

¹¹⁰) С. Чернилевка, Староконстантиновскаго уѣзда.

связать очень хорошо, особенно если его снять изъ „фартука“ (передника). ¹¹¹⁾.

Оранка въ этотъ день считается опасной, потому что „Царь Константинъ“ выбиваетъ градомъ поле на такое разстояніе, на какое можно услышать крикъ „погонича“.

На огородахъ въ этотъ день пересаживаютъ огурцы.

Увидавъ первый цвѣтъ на огурцахъ, хозяйка перевязываетъ его красною ниткою, поспѣшно вырванною изъ своего пояса, и при этомъ приговариваетъ: „Якъ густо сей поясъ вязався, щобъ такъ и моі огурки густо вязались у пуплянки, въ огудинѣ“. Если же, несмотря на эту перевязку, много пустоцвѣту, то хозяйка старается найти гдѣ нибудь затерянный литвинами „личакъ“, т. е. лапотъ, волочить его ногою на свой огородъ и бросаетъ на огуречную грядку, приговаривая: „Якъ густо сей личакъ плівся, щобъ такъ и моі огурки густо вязались въ огудинѣ“. Для того, чтобы молодую „огудину“, да и всякую вообще зелень, не съѣдала огородная гусеница, садятъ огородину „на-тще-серце“ (на тощакъ) ¹¹²⁾.

25-го мая, Головатаго Ивана. Въ этотъ день производится главная посадка капусты, о которой хозяйки болѣе всего заботятся; принимаясь за первый стебель расады, хозяйка прежде всего перекрестится, говоря: „дай же, Воже, часть добрый, щобъ моя капусточка принималась и въ головки складалась“. Потомъ она хватается за голову и бьетъ себя по стегнамъ, говоря: „щобъ моя капусточка була изъ кореня коренастая, а изъ листу головастая“; присѣдая къ землѣ, продолжаетъ: „щобъ не росла висока, а росла широка“ и, посадивъ стебель въ землю, придавить грядку кофѣномъ, „щобъ була туга, якъ кодино“ ¹¹³⁾.

Зелені святки (Троицынъ день). Эту недѣлю называютъ „зеленою“, „ключальною“, „русалью“. Первый день называется „Духовъ“, первые три дня вместе — „троицкими святками“. Въ субботу передъ троицкими днями, при заходѣнн солнца, вѣткы деревъ передъ дверями построекъ, и на воротахъ, чтобы отогнать вѣдьмъ; ¹¹⁴⁾ ставятъ зелень внутри домовъ въ углахъ, посыпаютъ и поля зеленью: осокой и другими травами. Вѣтки ищиваются „ключанью“, оттого и вся недѣля называется „ключальною“ и „зеленою“.

¹¹¹⁾ С. Чернилевка, Старокиевскаго уѣзда.

¹¹²⁾ Дни и мѣсяци Максимовича, Рус. Бес. 56 г., стр. 88.

¹¹³⁾ Барисполь, Переяславскаго уѣзда.

¹¹⁴⁾ Дни и мѣсяци, Рус. Бес. 56 г., стр. 56.

Духовъ день. На Духовъ день на Волыни крестьяне изговѣдуются.

Въ нѣкоторыхъ грѣхахъ они не сознаются передъ своимъ священникомъ, а каются передъ другими ¹¹⁵).

„До Св. Духа не скидай кожуха, а по Св. Дусі зновъ у кожусі“.

Въ эту же недѣлю русалки выходятъ изъ рѣкъ, нагія, съ распушенными волосами; плаваютъ при лунѣ на поверхности воды, бѣгаютъ по полямъ, качаются на вѣтвяхъ деревьевъ, манятъ прохожихъ и, если кого поймаютъ, то защекочутъ на смерть; поэтому крестьяне носятъ при себѣ полынъ, которой русалки боятся. Русалками становятся утопленницы и дѣти, родившіяся неживыми или умершія некрещенными: эти послѣднія называются еще и „Мавками“ ¹¹⁶).

Начиная съ „квѣчалной субботы“, дѣвушки не выходятъ въ поле одинокою и не купаются цѣлую недѣлю, „щобъ мавки не залосекотали“. Нѣкоторыя изъ дѣвушекъ носятъ при себѣ „любистокъ“ — его боятся „мавки“. Особенно страшны русалки и мавки въ „зелений четверг“. Дѣвушкамъ и женщинамъ, боясь ихъ разсердить, въ этотъ день не работаютъ. Если бы надобность заставила ихъ идти по воду, то прежде должно туда набросать полынни. Этотъ день называется „русальчинъ и мавскій великдень“ или еще „русали“ ¹¹⁷).

Этотъ праздникъ совершается „молодницами“ безъ участія „парубкѣвъ и дѣвчатъ“, подъ открытымъ небомъ („на степку“) или, если можно, близъ воды ¹¹⁸).

Въ продолженіи недѣли поютъ особенныя пѣсни Троицкія (Русальныя).

Десятый понедѣльникъ празднуется въ честь русалокъ.

Въ этотъ день онѣ выходятъ на поверхность земли и наблюдаютъ, почитаютъ ли народъ ихъ память.

Если кто въ этотъ день занимается работою въ полѣ, то русалки мѣшаютъ работѣ и насылаютъ на посѣвъ какое либо несчастье. Соблюдающіе же этотъ праздникъ надѣются, что русалки берегутъ ихъ поля отъ всякой бѣды.

Въ этотъ день крестьяне варятъ подъ открытымъ небомъ равнина кушанья и взаимно угощаются; козляки же вскрываютъ воловьскій путь, какими ходилъ скотъ къ водою или на пастбище.

¹¹⁵) С. Сивокъ, Острожскаго уѣзда.

¹¹⁶) Обич. и Пов. Малор. Марк.

¹¹⁷) Обич. и Пов. Малор. Марк.

¹¹⁸) «Велень день у Подолянь» Основ. 61 г., стр. 44.

На межах полей кождий хозяинъ владеть по куску хлѣба ¹¹⁹⁾.

Въ числѣ русалокъ есть и „лоскутки“, — это души дѣвушекъ, умершихъ зимою, весною или лѣтомъ. — Онѣ являются на поляхъ и до смерти „заоскочуть“ попадающихся на встрѣчу „дѣвчатъ“ и „парубкѣвъ“ ¹²⁰⁾.

РУСАЛЪНЫЯ.

1.

Да свята недѣля,
Да уставай раненько,
Да пряди тоненько,
Да біли біленько,
Ходи хорошенько.

(Изъ Рукоп. Сборн. Маркевича).

2.

А.

- 1) Сидѣла русалка на білій березі,
- 2) Просила русалка въ жіночокъ намітѣн:
- 3) «Жіночки, сестриччи,
- 4) Дайте мені намітѣн,
- 5) Хочь не тоненької,
- 6) Аби біленької.»
- 7) Сидѣла русалка на білій березі,
- 8) Просила русалка дівочокъ сорочки:
- 9) «Дівочки, сестриччи,
- 10) Дайте мені сорочки,
- 11) Хочь не біленької,
- 12) Аби тоненької.»

(Изъ Рукоп. Сборн. Кулиша).

¹¹⁹⁾ Романаго, Новгородской уѣз.

¹²⁰⁾ С. Великіе-Жеребки, Староконстанг. уѣз.

В.

1 Б = 1 А У рожі, на межі, на врівні...

2) Тамъ сідла русалка.

3 Б = 8 А, 4 Б = 9 А... подружки, 5 Б = 10 А, 6 Б = 11 А... худеньку, 7 Б = 11 А Абн...

(Изъ Рукоп. Сборн. Кумина).

3.

Проведу русалочки до бору,
Сама вернусь до дому.
Стану въ бору изъ Слюдою, (?)
Тамъ буде іхать свекоръ мій;
Вінъ же мене не познае,
Стане мене питати:
— Ой Слюде, Слюде, товстай!
Була въ мене невістка така.
Проведу русалочки до бору,
Сама вернусь до дому.
Стану въ бору изъ Слюдою,
Тамъ буде іхать тато мій,
Вінъ мене не познае,
Стане мене питати:
Ой Слюде, Слюде тонкая!
Була въ мене донька така.

(Изъ Рукоп. Сборн. Кумина).

4.

Прилетіла зозуленька зъ темного лісочку,
Сіла, пала, закувала въ зеленімъ садочку.
Ой якъ вийшла Марусенька въ єї запитала:
— Скажи мені, зозуленько, довго буду въ батька?
— Будешъ, мила Марусенько, сей день до вечора.
Бодай же ти, зозуленько, сімъ літъ не ковала,
Що ти мені молоденькій правди не сказала.

(Изъ Рукоп. Сборн. Кумина).

5.

Проводили русалочки, проводили,
Щобъ вони до насъ не ходили,
Да нашого зятчка не ломили,
Да нашихъ дівочокъ не ловили.
Передъ ворітьми долина,
А въ той долині калина.
Ой тамъ Ганночка гуляла,
Жемчугъ-намисто обірвала.
Ой туди їхавъ нелюбий,
Ставъ зъ коника злізати,
Жемчугъ-намисто збирати.
— Не ссїдай, нелюбий, зъ коника,
Не зъ тобою гуляла,
Намиста порвала.
Ой туди їхавъ миленькій,
Ставъ съ коника злізати,
Намиста збирати.
— Збирай, миленькій,
Зъ тобою я гуляла,
Дороги намиста порвала.

(Изъ Русск. Собр. Букваря)

6.

Рано, рано віжду я на гору
Да вдару въ ладоні,
Щобъ ладоні щеміли,
Щобъ перстні звеніли.
У мене ладоні отецькі,
У мене перстні молодецькі,
Се жъ мнї отець поупивъ,
Щобъ мене молодець полюбивъ.
Зіжду я на гору,
Ажъ красочки грають.
Не грайте, красочки,
Не грайте,—звеніте,
Мені въ батька не жиди,
Мені віночківъ не вити,
Що я одинъ була звела,
И того не знала,

Повісяла, висушила,
Да батенька разжалала.
Проведу я русалочки до бору,
А сама вернуся до дому.

(Из Рукоп. Сборн. Кулина).

7.

Ой біжить, біжить мала дівчина,
А за ею да русалочка:
«Та послухай мене, красна панночко,
Загадаю тобі три загадочки,
Якъ угадаєшь—до батьки пуццу,
Не угадаєшь—до себе возьму:
Ой що росте безъ коріння,
А що біжить безъ повода,
А що цвіте да безъ цвіту?»
— «Камень росте безъ коріння,
Вода біжить безъ повода,
Панороть росте да безъ цвіту.»
Панночка загадочокъ не вгадала,
Русалочка панночку заласкотала.

(Из Рукоп. Сборн. Кулина).

8.

А въ лёнку, на кинку
Висіла коліска на шнурку.
Колішіть же мене високо,
Щобъ було видно далеко.
Ой де моя миленькая похожа,
Да шитими рукавами помажа.

(Цесичев).

9.

Ой завью вінки да на всі святки,
Ой на всі святки, на всі празники,
Да рано, рано на всі празники.
А въ бору сосна колихалася;

Дочка батеньку да жалілася:
— Ой мій батеньку, мій голубочку,
Та прибудь сюди хочь на літечко.
У мене въ тину, подь ворітьми
Синее море разливається.
Пани гетьмани избігалися
Сьму диву дивувалися.

(Носицкій).

10.

Порохъ, порохъ по дорозі,
Гоминъ, гоминъ по дубраві.
Ой братъ сестру зарубать хоче.
— Не рубай мене у суботоньку,
Зарубай мене у неділоньку,
Положи мене край доріженьки,
Обвий мене барвіночкомъ,
Барвіночкомъ, васильками.
Молодчики идуть,
Василечки рвуть
И мене спомянуть:
Ой тамъ лежить Иванова сестра
Да я зарубана.
Дівочки идуть и барвіночокъ рвуть
И мене спомянуть.

(Носицкій).

11.

А межъ горъ дорога,
А по тій дорозі зять до тещи иде:
— «А тещухна, матухна, мене жонка была».
— Зятёчокъ, синокъ, не на лихо вчела:
Да сиди, мужъ, дома,
Коли ти молодёжа;
Да поливай капусту,
Щобъ капуста не густа
И молодёжа не пуста.

(Изъ Рукоп. Сборн. Кулмша).

13.

Старенький дядько по городу хѣде,
Конопельки сіе;
А молода молодка да за нимъ у слѣдъ ходила,
Вона у слѣдъ ходила, голубивъ мамина:
— Гулі, гулі, голуби, ви летіте сюди —
На старого коноплі,
Щобъ мені молодій конопель не братъ
И білихъ рукъ не драть,—
На чужні діти на падчерината.

(Изъ Рукон. Сборн. Кулиша).

13.

Поведу я русалочекъ до бору,
А сама пойду, молодая, до дому...

(Изъ Рукон. Сборн. Кулиша).

14.

Зовьємъ віночки на всі святочки,
На годовні, на роковні.

(Изъ Рукон. Сборн. Кулиша).

15.

Сидять зайчикъ підъ липкою,
Очки тре;
— «Похваляється панъ староста
Бить мене.
Да ти я жъ ёму да доріженьку
Перебігъ,
Ти я ёму кониченька
Унудивъ,
Ти я ёму красну дівку
Погудивъ?
Перебігъ ёму доріженьку
Сірий воввѣ,
Унудили ёму кониченька
Жеребці,
Погудили красну дівку
Молодці.

(Подбиті).

І Ю Н Ъ.

12-го іюня, Онуфрія (Онуфрія). На Онуфрія сѣется позднѣйшая „гречка“ ¹²¹⁾.

20-го іюня, Св. Мисодія. Если въ этотъ день начнетъ идти дождь, то будетъ продолжаться сорокъ дней.

23-го іюня, Ивана Купала. На канунѣ рожденія Іоанна Крестителя, днемъ, идутъ въ жито и ищутъ два волоска на одноѣ стеблѣ. Если найдутъ, то подъ стеблемъ ищутъ „Иванову головку“ — мелкую монету. Нашедшій грошъ или два, можетъ легко отыскать кладъ ¹²²⁾.

Купало празднуется въ ночь съ 23 на 24 іюня, называемую Ивановскою. Въ этотъ день крестьяне, для предохраненія себя отъ вѣдьмъ, кладутъ на окнахъ своихъ домовъ жгучую крапиву, а въ дверяхъ скотныхъ дворовъ — молодое осинное дерево, вырванное съ корнемъ, и кромѣ того, ходятъ осматривать свои поля, чтобы воспрепятствовать злымъ людямъ дѣлать въ посѣвахъ „завивки“, которыя завиваются въ этотъ день на скотъ или на извѣстнаго человѣка и бываютъ чрезвычайно пагубны, какъ для тѣхъ лицъ и предметовъ, на которые завиваются, такъ и для людей, вырвавшихъ эти „завивки“, или „завитки“. Поэтому никто ихъ не вырываетъ, кромѣ „баламутовъ“, т. е. знахарей ¹²³⁾.

„Завивки“ дѣлаются такимъ образомъ: берутъ два пучка стеблей ржи или пшеницы и, не вырывая ихъ, связываютъ вверху въ особенный узелъ и колосья втыкаютъ въ землю ¹²⁴⁾.

Наканунѣ Иванова дня хозяйки загоняютъ на ночь коровъ съ телятами, для того, чтобы телята сосали матокъ и не давали вѣдьмамъ возможности ихъ доить ¹²⁵⁾.

„Вечеромъ“ справляютъ „Купала“ или „Марену“. — „Марену“ дѣлаютъ различными образомъ: иногда изъ простаго вѣнника, воткнувъ въ него палку, иногда въ видѣ чучелы изъ соломы, изъ жгучей крапивы и шиповника; но чаще изъ „черноклена“; ее убираютъ вѣнками, намѣстами,

¹²¹⁾ С. Чернелевка, Староконстантиновскаго уѣзда.

¹²²⁾ Чернелевка, Староконстантиновскаго уѣзда.

¹²³⁾ С. Коповатое, Радомисл.

¹²⁴⁾ Обмч. в Пов. Мал. Мар.

¹²⁵⁾ Тывровъ, Винница.

цвѣтами и лентами, относят на мѣсто, назначенное для праздника, и даютъ ему названіе „Марени“. Марену дѣлають или только дѣвушки, или же и парубки ¹²⁶⁾.

Поставивъ на мѣсто Марену, приносятъ пучки соломы, а иногда соломенную куклу, одѣтую въ женскую рубаху, въ лентахъ, намистахъ и въ большомъ вѣнѣ; эта кукла называется „Купало“ ¹²⁷⁾. Пришедши на мѣсто, ставятъ „Купала“ возлѣ Марены, и не вдалекѣ разводятъ огонь. Взявшись за руки, ходятъ вокругъ Марены, скачутъ черезъ огонь и при этомъ поютъ:

Ой ходила квочка
Въ-докола кілочка.
Кво, кво, кво, въ-докола кілочка.
Ой висиділа квочка
Четверо курчатокъ,
Четверо курчатокъ,
А всі штирі півники.
Кво, кво, кво, а всі штирі півники.
А одинъ півничокъ,
Молодий N.
Кво, кво, кво, молодий N.
Другій півничокъ
Молодий N и т. д. ¹²⁸⁾.

Ой, вербо, вербице!
Чась тобі, вербице, розвиться,
— Ой ище не часъ, не пора.
Чась тобі, Иванку, жениться.
— Ой ще не часъ, не пора:
О ще жъ моя дівчина молода;
Та нехай до літа, до Йвана,
Щобъ моя дівчина погулала;
Та нехай до літа, до Петра,
Щобъ моя дівчина піросла ¹²⁹⁾.

Когда дѣвушки поютъ и кружатся, парни подергиваются къ нимъ, отнимають Марену и также скачутъ и поютъ пѣсни. Дѣвушки дѣлають новую Марену; но парубки и эту у нихъ отнимають, такъ что дѣвушкамъ приходится иногда дѣлать въ этотъ день нѣсколько Маренъ. Нужно замѣтить, впрочемъ, что хотя дѣвушки и отстаивають Марену отъ

¹²⁶⁾ Тывровъ, Винницкаго у.

¹²⁷⁾ Обыч. и Пов. Мал. Марк.

¹²⁸⁾ С. Сивокъ, Острожскаго уѣзда.

¹²⁹⁾ Стрѣльск. Ровенск.

нападеній парубковъ, но нибогда это не сопровождается ругательствами, а только дѣвушки смѣются надъ парубками, что они взяли „не любую Марену“, а ту, которую сдѣлали нарочно, чтобы обмануть парубковъ. Парубки, отнявъ у дѣвчаты Марену, разрываютъ ее на части, разбрасываютъ или топятъ въ водѣ. Въ послѣднемъ случаѣ дѣвчата поютъ:

Утонула Мареночка, утонула,
Та на верхъ кісонька зрнула...

Марену или „гильце“ разламываютъ; каждая изъ дѣвушекъ беретъ себѣ часть и приноситъ на свои, огурцами засѣянные гряды; отъ этого, говорятъ, лучше родятся огурцы. — Или же дѣлаютъ Марену или гильце парубки. Если же они не хотятъ, то въ насмѣшку имъ дѣвушки поютъ:

На улиці купаилці —
Наши хлопці недбайлці;
Якъ би вони дбали,
То намъ и гилечко бъ виламали ¹⁸⁰⁾.

По окончаніи обряда, на возвратномъ пути, дѣвицы поютъ про несчастную долю какой-то Ганны и про дерево, привезенное изъ за моря ¹⁸¹⁾.

На „Купала“ съ утра дѣвушки идутъ въ поле или въ лѣсъ, собирать цвѣты и травы; изъ нихъ онѣ вьютъ для себя купальскіе вѣнки. Въ вѣнкахъ должна быть и полынь; кромѣ того, они носятъ полынь весь этотъ день у себя подъ мышками, какъ предохранительное средство отъ русалокъ и вѣдьмъ ¹⁸²⁾.

Въ этотъ же день молодежь занимается гаданіемъ о своей судьбѣ. Дѣвицы выбираютъ изъ себя самую красивую, съ пѣснями ведутъ ее въ лѣсъ и здѣсь сажаютъ въ заранѣе приготовленную яму, съ вѣнками изъ свѣжихъ и увядшихъ цвѣтовъ и завязываютъ ей глаза. Эта дѣвушка называется „Купайло“. Затѣмъ, взявшись за руки, дѣвушки начинаютъ плясать вокругъ ямы, а дѣвушка „Купайло“ безъ разбора беретъ изъ ямы вѣнки и раздаетъ ихъ танцующимъ подругамъ. Кому попадется вѣнокъ изъ свѣжихъ цвѣтовъ, та будетъ счастлива въ замужествѣ.

¹⁸⁰⁾ Тывровъ, Винницкаго у.

¹⁸¹⁾ Старѣльское Ровенск. уѣз.

¹⁸²⁾ Маркевича. Обыч. в Пов. Малор.

Если же попадется вѣнокъ изъ цвѣтовъ увядшихъ, то это означаетъ, что получившая его дѣвушка будетъ несчастна и бѣдна въ замужествѣ. Въ этомъ случаѣ хороводъ перестаетъ танцовать. Дѣвушки садятся вокругъ ямы и поютъ. Послѣ пѣсни продолжаютъ гадать. Когда всѣ вѣнки вынуты изъ ямы, дѣвушки убѣгаютъ, опасаясь, чтобы „Купайло“ не схватила кого либо изъ нихъ. Схваченная „Купайломъ“ не выйдетъ въ этомъ году замужъ ¹³³).

Другой способъ гаданья: молодежь собирается подъ вечеръ къ рѣкѣ и купается до самыхъ сумерекъ. Въ сумерки раскладываютъ огонь возлѣ рѣки или на площади, парни и дѣвки берутся попарно за руки и перепрыгиваютъ черезъ огонь. — Если руки ихъ не разойдутся, то значить они будутъ супругами ¹³⁴). Тоже самое означаетъ, если во время прыганья черезъ огонь искра, поддуваемая вѣтромъ, полетитъ вслѣдъ за ними ¹³⁵).

Гадаютъ и на водѣ. Это дѣлается такъ. Сплетши вѣнокъ, называемый „вильце“ дѣвушки берутъ восковыя свѣчи, идутъ къ водѣ, привязываютъ свѣчи къ вѣнку, такъ чтобъ онѣ могли стоять, зажигаютъ и пускаютъ вѣнокъ на воду. Свѣчи поплывутъ, и чья прежде потухнетъ, та умретъ прежде другихъ.

Въ ночь на „Ивана Купайла“ деревья переходятъ съ мѣста на мѣсто и разговариваютъ между собою, посредствомъ шелеста листьевъ; животныя и всѣ растенія тоже бесѣдуютъ между собою. Различнымъ травамъ, собираемымъ на „Купала“, приписываютъ особенную силу; знахари и вѣдьмы запасаются ими для своего ремесла ¹³⁶).

Въ Ивановскую ночь разцвѣтаетъ красно-огненный цвѣтъ папоротника, онъ еще называется „кочедижникомъ“ ¹³⁷).

Народъ вѣритъ, что тотъ, кто подстережетъ этотъ цвѣтъ и достанетъ его, будетъ знать все, что дѣлается на свѣтѣ, и приобрѣтетъ силу отворять замки однимъ прикосновеніемъ; съ помощью этого цвѣта легко взять кладъ, хотя бы онъ былъ и „заклятый“. Клады бываютъ „заклятіи и незаклятіи“. Послѣднимъ можетъ овладѣть каждый, кто его найдетъ; но заклятымъ овладѣть не такъ легко. Мѣсто, гдѣ онъ находится — извѣстно, потому что надъ нимъ по ночамъ горитъ свѣча; но не зная заклятіи, никакимъ образомъ нельзя

¹³³) С. Мазне-Дедеркалы, Кременецкаго уѣзда.

¹³⁴) Курлювка, Старокон.

¹³⁵) Гульча, Житомирс.

¹³⁶) Курлювка, Старокон. у.

¹³⁷) Луцкій уѣз.

овладѣть имъ: начните рыть то мѣсто, гдѣ горитъ свѣча, гдѣ зарытъ кладъ, — онъ будетъ глубже входить въ землю. Имѣя же цвѣтокъ папоротника, можно добыть кладъ ¹³⁸⁾.

Трудно достать этотъ цвѣтокъ, потому что нечистая сила всячески старается отнять его у людей. Кто хочетъ имѣть цвѣтъ папоротника, долженъ поступать слѣдующимъ образомъ: отправиться ночью въ лѣсъ, на такое разстояніе „де курячій голосъ не заходитъ“. Найдя папоротникъ еще передъ его разцвѣтаніемъ, нужно очертить священнымъ мѣломъ кругъ и самому сѣсть въ срединѣ на разостланномъ рушникѣ, держа въ рукахъ крестъ и ножъ, чтобы въ минуту разцвѣтанія папоротника подрѣзать кожу на мизинцѣ лѣвой руки и вложить туда цвѣтъ. Во время срѣзыванія папоротника тѣмъ всякихъ чертей, вовеулакъ, вѣдьмъ, домовыхъ, мертвецовъ, русалокъ, — поднимаютъ хохотъ, крикъ, завыванья. Все это дѣлаютъ черти съ цѣлю напугать смѣльчака. Но если онъ, несмотря на всѣ эти ужасы, спрячетъ цвѣтъ папоротника подъ кожу, тогда уже можетъ спокойно сидѣть въ кругу до вторыхъ пѣтуховъ; хотя и тутъ дьяволъ ухитрится провести обладателя цвѣтка.

Расказываютъ, напримѣръ, что одинъ „небоязливый“ человекъ рѣшился подстеречь цвѣтъ папоротника. Пошелъ въ лѣсъ, дождался полуночи, и какъ только папоротникъ разцвѣлъ, онъ схватилъ его и спряталъ въ шапку. Нужно было ему дожидаться вторыхъ пѣтуховъ, послѣ которыхъ онъ могъ, не опасаясь, идти домой. Вотъ пропѣли одни пѣтухи, пропѣли другіе, мужикъ вышелъ изъ очерченнаго круга и пошелъ домой; дорогой встрѣчается съ нимъ знакомый ему „мировой“ съ людьми и вступаетъ съ нимъ въ разговоръ. — Сопровождавшіе „мироваго“ люди замѣтили мужику, чтобы онъ снялъ передъ начальникомъ шапку. Мужикъ, вслѣдствіе этого замѣчанія, забылъ о всякихъ папоротникахъ и скорѣе снялъ шапку. Но въ это же мгновение „мироваго“ съ людьми какъ не бывало, а съ ними и папоротника.

Мировой со спутниками были черти. — Пришедши домой, мужикъ узналъ, что еще первые пѣтухи не пѣли, значить кукурикала нечистая сила, чтобы обмануть мужика.

Вотъ еще доказательство того, какъ трудно сорвать цвѣтъ папоротника.

У одного мужика пропали воны въ день Купайла, мужикъ пошелъ ихъ отыскивать; проходилъ до ночи и воловъ не отыскалъ. Уставши, онъ легъ

¹³⁸⁾ Маркевичъ.

отдохнуть и не замѣтилъ того, что легъ около папоротника. Въ полночь цвѣтъ папоротника упалъ мужику въ „постоли“. Проснувшись, мужикъ узналъ, благодаря этому цвѣту, гдѣ его волы, пришелъ прямо къ нимъ и погналъ ихъ домой. Дорогой встрѣчается съ нимъ старый жидъ. Жидъ сталъ просить мужа продать ему „постоли“, указывая на свои окровавленныя босня ноги. Мужикъ, не зная, что въ постолахъ папоротникъ, согласился продать ихъ за цѣлую „камзу“ денегъ, снялъ „постоли“ и отдалъ. Вслѣдъ затѣмъ жидъ захоталъ и исчезъ, „постоли“ остались у мужа, а вмѣсто денегъ оказались черепки. — Вмѣстѣ съ цвѣтомъ папоротника пропало у мужа и знаніе мѣстности; онъ сбился съ дороги и блудилъ въ лѣсу цѣлый день, пока на другой день его не увидѣли люди изъ другого села и не указали ему дороги ¹³⁹).

Если въ Ивановскую ночь взять „кажана“, т. е. летучую мышь, отнести ее въ лѣсъ и зарыть въ муравейникъ, то въ слѣдующій четвергъ вмѣсто кажана окажутся въ муравейникѣ маленькія вилы и грабли, тѣ и другія могутъ быть очень полезны для парубковъ. Если граблями дотронуться до „дівчини“, то она очень полюбитъ парубка; а если вилами — то разлюбитъ ¹⁴⁰).

Коли до Ивана проса зъ ложку, то буде и въ ложку.

Годуй пчолу до Ивана-вона зробиць зъ тебе пана.

Если на Ивана будетъ гроза, орѣхи будутъ пусты и будетъ ихъ мало, а если погода — урожай на нихъ будетъ хорошъ ¹⁴¹).

До Ивана женщины не ѣдятъ никакихъ ягодъ, потому что въ противномъ случаѣ будутъ умирать дѣти ¹⁴²).

Въ этотъ день змѣя слѣпая „мідяница“, получаетъ зрѣніе на цѣлыя сутки, и тогда она необыкновенно опасна: бросаась на человека, какъ стрѣла, она можетъ пробить его насквозь.

¹³⁹) Краснополка, Староконст. у.

¹⁴⁰) С. Мельницы, Ковельск. у.

¹⁴¹) Обыч. и Пор. Мал. Маркевича.

¹⁴²) Давидьченко.

КУПАЛЬСКІЯ ПѢСНИ.

І.

На Івана Купайла
Ходила відьма новалноу, (?)
На дубъ лізла,
Кору гризла,
Зъ дуба падала,
Зіле купала.
Повій, вітре, о-півночи,—
Вилізуть відьмі очи,
Щобъ по ночахъ не ходила,
Чужихъ коровъ не доіла.

(*Мирополь, Новоградволинск. у.*)

ІІ.

Ой на Купайла вогонь горить,
А староміськимъ хлопцямъ живить болить.
Нехай болить, нехай знає,
Нехай Купайла не ламає.

(*Мирополь, Новоградволинск. у.*)

ІІІ.

А.

- 1) Ой на Івана на Купала
- 2) Купалася ластівочка,
- 3) При березку сушилася,
- 4) Дівка Палажка журилася:
- 5) «Ой бідна жъ моя головочко,
- 6) Що я рушніківъ не наярала,
- 7) Бо вже Іванка сподобала.

(*Таллика, Умансько ульда.*)

В.

Б = 1 А.

2) Тамъ галочка купалася,

3 Б = 3 А На..., 4 Б = 4 А. 5 Б = 6 А, 6 Б = 7 А.

(Дашковъ, Литинск. у.).

В.

1) У городі каляночка,

2 В = 2 А Тамъ..., 3 В = 3 А На..., 4 В = 4 А.. Мотрия...; 5 В = 6 А
А що..., 6 В = 7 А.

(Краснополка, Гайсинск. у.).

А.

А.

1) Ой на Ивана на Купайла

2) Де жъ ти, Домно, почувала?

3) Підъ яворомъ зелененькимъ,

4) Зъ Гарасимомъ молоденькимъ.

(Дашковъ, Литинск. ут.).

В.

1 Б = 1 А, 2 Б = 2 А... Ганно...?

3) Почувала підъ дубочкомъ,

4) Зъ тимъ Ригоркомъ голубочкомъ.

(Краснополка, Гайсинск. ут.).

Б.

Ой купалочка купалася,

Та на брежку сушилася,

Тай тому люде дивовались.

Ой не дивуйтеся сѣму люде,

Бо я бачила дивнійше:
Щука-риба краснò твала,
А ракъ на буйракъ цівки сучить,
А муха-горюха діжу міснть,
Комарь пищить—водицю несеть.

(*Быть Рус. Нар. Терещенко, часть V, стр. 83*).

6.

На Ивана Купайла
Сучка въ борщъ упала.
Хлопці витягали,
Зуби поламали;
Дівчата граблями,
А хлопці зубами.

На Ивана Купайла
Війшла Мариця, якъ панна,
На то хлопці сглядаються,
На медъ и вино складаються.
Василь найбільше, давъ.
Бо Марицю сподобавъ.

(*Дамильченко, стр. 54*).

7.

На нашєй на вулиці
Все купалні молодці.
Ой нема, нема, найкупавшого
Надъ Ивана надъ нашого.
Бо ёго дівка скупавіла.
Дівка Храсина полюбила.

(*Краснополка. Гайсакск. укр.*).

8.

Ой у лісі сухий дубъ розвився.
Сперидонько съ Карпомъ бився;
Бився, бився зъ вечора до ранку,
Все за тую Палазю коханку.
Сперидонько зъ старостами до хати,

А Карпюньо підъ вікно слухати:
А що буде Палазя казати?
Палажка суче нитку на волочку,
Шити-вишивати Сперидонові сорочку,
А Сперидонъ на торгъ на торжочокъ,
Куповати Палазі віночокъ.
На Палазі рутяний віночокъ, —
То жъ ій куповавъ Дем'янишинъ синочокъ;
На Сперидонкові вишита сорочка,
Хто жъ ёму вишивавъ? Степанова дочка.

(Талалка, Уманск. утл.).

9.

Ой чие жито підъ горою стояло?
Иванькове жито підъ горою стояло;
Підъ горою зелененько, по місяцю видненько.
Молода Мар'їчка, ходи жита жати!
Якъ я тебе возьму, жито жати научу.
Підъ горою зелененько, по місяцю видненько, серденько.

(Бытъ Рус. Нар. Терещенко, часть V, стр. 84—85).

10.

Сїяла зірочка, сїяла,
— «Зъ кимъ ти, Паулько, стояла?»
— «Съ тобою, Лукіянъ, съ тобою,
Я изъ ясною зорою».
— «По чімъ ти мене півнала,
Що зорою назвала?»
— «По тобі, Лукіяне, по тобі,
Чорна шапочка на тобі».

(Браснополома, Гайсинекало утл.).

11.

А.

- 1) Ой мала нічка-петрівочка,
- 2) Не виспалась наша дівочка!
- 3) Не виспалась, не награлась,

- 4) Съ козаченькомъ не настоялась.
- 5) Къ череді йшла задрімала,
- 6) На пеньки ноги позбивала,
- 7) На шпички ноги позбивала,
- 8) На шпички очи повиймала.
- 9) А вже борови у дуброві,
- 10) А вже телята пасуть хлопъята,
- 11) А вже вівці на крутий гірці.

(*Бытъ Рус. Нар. Терещенко, часть III, стр. 80.*)

В.

1 В = 1 А Малая..., 2 В = 2 А... Паулочка...

- 3) Чомъ вона не виспалася?
- 4) Бо изъ Лукіяномъ женихалася.

(*Краснополка, Гайсимск. уяз.*)

В.

1 В = 1 В, 2 В = 2 А... Хіма,

- 3) Ой спала,
- 4) Підъ черчикомъ (?) зелененькимъ,
- 5) Зъ Ехрямомъ молоденькимъ.

(*Краснополка, Гайсимск. уяз.*)

12.

А.

- 1) Сонце сходить, грає—
- 2) Ивась коня сідає.
- 3) Въ стремена ступає,
- 4) Въ сідельце сідає,
- 5) Тяжко вздыхає.
- 6) Его батечко питає:
- 7) «Що ти, синочку, гадаєшь,
- 8) На що коника сідаєшь?»
- 9) — Що, батечко, до того?
- 10) Я до тестя до свого.
- 11) Пущу коника на двіръ.
- 12) Ой у тестя новий двіръ,

- 13) Постелю барвінкомъ двірѣ,
- 14) Василькомъ местиму двірѣ,
- 15) Щобъ тещенька похвалила,
- 16) Щобъ дівчина полюбила.

(Обыч. и Пов. Мал. Маркевича, стр. 12—13).

В.

1 Б = 1 А... скоде..., 2 Б = 2 А Иванко конива..., 3 Б = 3 А На стреме-
ночка...,

4) На сіделечко злегає

5 Б = 5 А Тяженько, важенько..., 6 Б = 6 А А... батенько... 7 Б = 7 А
8 Б = 8 А.

9) Що тобі, батеньку. до сѣго?—

10) Сідлаю коника не твого.

11 Б = 10 А Пойду..., 12 Б = 11 А... по двору,

13) Свому тестеві на хвору.

14 Б = 12 А.. мого... 15 В = 13 А И барвіночкомъ сшили..., 16 Б = 14 А..
мели..., 17 Б = 15 А... мене... хвалила, 18 Б = 16 А... мене любила.

(Быть Рус. Нар. Терещенко, часть III, стр. 8).

13.

Ой йшли дівочки и по ягодочки,
Съ тії води чорна хмара на долині пала,
На улиці Купала на Івана!
А въ перепілочки ніжки невеличкі,
Й на гору не зойде, на долині не стане,
Купала на Івана!

Сѣгодня Купала, а завтра Івана,—

Чимъ мені, моя мати, торговати?

Повезу я свекорка продавати,

Рідного батенька купувати.

Здешевила свекорка, здешевила,

Рідного батенька не купила!

Сѣгодня Купала, а завтра Івана,—

Чимъ мені, моя мати, торговати?

Повезу я свекруху продавати,

Рідну матінку купувати.

Здешевила свекруху, здешевила,

Рідної материнки не купила!

Сѣгодня Купала, а завтра Івана,—

Чимъ мені, моя мати, торговати?
Повезу я діверка продавати,
Рідного братенька купувати.
Здешевила діверка, здешевила,
Рідного братенька не купила!
Сьогодні Купала, а завтра Івана,—
Чимъ мені, моя мати, торговати?
Повезу я зовицю продавати,
Рідную сестричку купувати.
Здешевила зовицю, здешевила,
Рідної сестриці не купила!
(*Бать Рус. Нар. Терещенко, часть V, стр. 81—82.*)

14.

А.

- 1) Ой не стій, вербо, надъ водою,
 - 2) Не пускай зілля по Дунаю.
 - 3) Ой Дунай море розливає,
 - 4) И день и ночь прибуває,
 - 5) Въ вербі корень підмиває,
 - 6) Зверху вершокъ усихає,
 - 7) Зъ верби лѣстѣ опадає;
 - 8) Ой стань, вербо, на риночку,
 - 9) Въ хрещатому барвиночку,
 - 10) Въ запашному василечку.
- (*Обыч. и Пов. Мал. Маркевича, стр. 12.*)

15.

Летіло полелѣ
Черезъ наше село,
Стало спочивати
На Іванковій хаті.
Іванова хата
Запалилася,
Іванові голова
Засмалилася;
А Павлінка зъ radoщами,
Несить воду пригорцями.

(*Дашкога, Литвинск. утѣ.*)

16.

Зійшло сонечко зъ стодолу —
Станови, Ригоре, комору високу,
Рубай віконця широкі,
Щобъ до мене соловейкі прилітали,
Щобъ мене раненько пробуждали,
Бо у мене ненька нерідненька —
Вона мене раненько не збудить,
Піде до сусіда обсудить:
«Сумлива невістка, сумлива,
До роботи ленива;
Ще череда на полі,
А невісточка въ коморі:
Ще череда на стийлі,
А невістка на постелі.»

(Краснополка, Гайсинська утз.)

17.

Ой розвивайся, сухий дубе,
Бо вже на тебе морозъ буде.
А я морозу не боюся,
И въ Петрівочку розвивюся.
Не сподійся, дибровонько,
Зъ сухого дуба-зеленого.
А поростоньки відъ одного.
Ой не сподійся, дибровонько,
И не сподійся ти, Ёвхимко,
Съ чужого села невісточки,
Бо въ Івана една дочка,
То жъ тобі буде невісточка.
Не едень, не два сап'янъ стоптавъ,
Черезъ тещеньки двір' учашавъ;
Щобъ ёго теща похвалила,
Дівка Храсинка полюбила.

(Тальпка, Уманск. утз.)

18.

Стояла Мар'я підъ вінцемъ,
Розчесала русу косу гребінцемъ;

Прійшовъ Ёвхимко заплакавъ:
— «Хтось мою Марійку засватавъ!»

(Таллянка, Уманск. уѣз.)

19.

Не рости, дубе, край дороги,
Тобі жъ, дубе, горе буде.
Ой рости, дубе, въ садочку,
Въ хрещастімъ барвіночку,
Тобі, дубе, добре буде!
Якъ въ Ганнусі въ матінки,
Цілий тиждень у віночку,
Прийде веділя — у таночку.

(Дашковъ, Литинск. уѣз.)

20.

Посію я розу,
Покладу сторожу
Батечка рідного.
Не добра сторожа —
Ощіпана рожа.

Посію я розу,
Покладу сторожу
Нененьку-ріденьку.
Не добра сторожа —
Ощіпана рожа.

Посію я розу,
Покладу сторожу
Братіка рідного.
Недобра сторожа —
Ощіпана рожа.

Посію я розу,
Поставлю сторожу
Миленького свого.
Добра сторожа —
Повная рожа.

(Перейма, Балтск. уѣз.)

21.

Гусята, качата
Гречечку з'їли,
На панівъ ставочокъ
Нишки злетіли.
Ой у сїняхъ
За дверечками,
Стоїть ліжечко
Съ подушками.
На тимъ ліжку
Иванко сидить,
На правій руці
Скрипочку держить;
Скрипочка грає,
Ажъ вимовляє:
«Десь моїй Марійки
Дома немає». —
Черезъ пень, черезъ пень,
Черезъ колоду
Скачи, Марійко,
По шию въ воду,
Бо якъ скочишь,
Душу загубишь —
Признайся, Марійко,
Кого ти любишь?
«Люблю медочокъ,
Бо солоденькій,
Люблю Иванка,
Бо молоденькій,
У нєго носочокъ,
Якъ огірочокъ;
Его брївочки,
Такъ якъ шнурочокъ;
Его борїдка золотенькая,
Сама Марійка молоденькая.»

(Талалка, Уманск. утз.).

22.

A.

- 1) Пливала уточка підъ млинномъ.
- 2) Дала Марися ручку двомъ.

- 3) — На тобі, Іване, ручку мою,
- 4) Я тебе другою обійму,
- 5) Да ще й до свого серденька пригорну.

(Красноома, Гайсинск. уяз.).

23.

Сходилося купало изъ долу до долу;
Чась намъ, дівочки, до дому, до дому;
А една дівчинонька зостанься, зостанься,
Буде іхать парубокъ зъ Люблина, зъ Люблина.
Да привезе вінокъ зъ кадिला, зъ кадिला,
Щобъ здорова дівочка зносила, зносила.

(Малор. Лит. Сборн. Мордовцева, стр. 35).

24.

А.

- 1) Кладу я кладу черезъ муравку
- 2) Вербову—
- 3) Чась намъ, дівчатамъ, зъ уличеньки
- 4) До дому.
- 5) А ти, Оляно, зостанься,
- 6) Зъ Хведоромъ повинчайся.
- 7) Не будь, Хведорко, не будь нанъ,
- 8) Возьми Олянку підъ жуванъ.
- 9) Я жувана не маю,
- 10) Підъ чугай сковаю.

(Переїм, Балтск. уяз.).

В.

1 В = 1 А Перекладу..., 2 В = 2 А. 3 В = 3 А... намъ... зъ цей... 4 В = 4 А
5 В = 5 А... ...Храсино...

- 6) Прійде Ригорко, звінчайся.

В.

1 В = 1 Б, 2 В = 2 А. 3 В = 3 Б... дівчатка зъ купайлочка. 4 В = 4 А
5 В = 5 А... Василю..., 6 В = 6 А Зъ Марисєю...

- 7) Поїхавъ Васильєо до Львова,
- 8) Привізъ віночокъ съ кадила,
- 9) Щобъ Мариса здорова
- 10) Сходила.

(Данильченко, стр. 50).

25.

А.

- 1) Пібъ березою обметано,
- 2) Ще й барвіночкомъ оплетано;
- 3) Тамъ Семенъ зъ торгомъ сидить,
- 4) Зъ якимъ торгомъ, — зъ биндочками.
- 5) Всімъ дівкамъ продає,
- 6) Домні дурно дає.
- 7) — Ой на тобі, Димнуцю, серце моє,
- 8) Сподобалося личко твоє,
- 9) Не такъ личко, якъ ти сама,
- 10) На папері написана,
- 11) На папері, на листочку,
- 12) Чорни брівочки на шнурочку.

(Дашковъ, Литинск. укр.).

В.

1 Б = 1 А Коло криниці..., 2 Б = 2 А. 3 Б = 3 А... съ боромъ Лукіанъ
стоявъ, 4 Б = 5 А... дівчатамъ запродувавъ.

- 5) А свой Паульці даромъ дававъ,
- 6) Даромъ, даромъ, дарицею,
- 7) Буде Паулька царицею;
- 8) Даромъ, даромъ,
- 9) Буде Лукіанъ царомъ.

(Краснополька, Гайсинск. укр.).

26.

Стояла тополя, въ-край чистого поля,
Стій, тополенько, стій, не розвивайся!
Войному вітроньку не поддавайся.
На нашій тополі — чотири соколя:

Первий соколко — молодий Иванко,
А другий соколко — молодий Нивалко,
А третій соколко — молодий Михайло,
Четвертий соколко — молодий Василько.

(*Быть Рус. Нар. Терещенко, часть Г, стр. 82.*)

27.

A.

- 1) Вітрець віє, повіває
- 2) И ворітечка поторкає.
- 3) Я думала, що то вітрець віє,
- 4) А то свекорко зъ торгу іде.
- 5) — «Одчинися, невісточко,
- 6) Одчинися, медведицѣ.»
- 7) Я ворітечка одчиняю,
- 8) Слізками личко умиваю.
- 9) Вітрець віє, повіває
- 10) И ворітечка поторкає.
- 11) А думала, що то вітрець віє,
- 12) А то свекруха зъ торгу іде.
- 13) — «Одчинися, невісточко,
- 14) Одчинися, похмурниці.»
- 15) Я ворітечка одчиняю,
- 16) Слізками личко умиваю.
- 17) Вітеръ віє, повіває
- 18) И ворітечка отчиняє.
- 19) Я думала, що то вітрець віє,
- 20) А те мій милий зъ торгу іде.
- 21) — «Одчинися, миленька,
- 22) Голубонько сивенька.»
- 23) Я ворітечка одчиняю,
- 24) До милого промовляю:
- 25) — «Я тобі, милий, миленька
- 26) И голубонька сивенька,
- 27) А твому батеньку — медведиця
- 28) А твояй матері — похмурниці.»
- 29) А вінъ каже:
- 30) — «Не уміла-сь, мила, згадати,
- 31) Що мому батеньку одказати,
- 32) Мому батеньку, а своему свекорку,

- 33) Моїй матенці, а своїй свекрусі:
34) У насъ медведиця въ лісі буває,
35) А похмуряця — чорва хмаронька.»

(Волыта, Отецько, Т. I, стр. 106).

В.

- 1) Ой теперъ ну́чка-купалочка,
2) Не виспалась наша панночка:
3) Сукала шнурки шовковні
4) На черевички козлові, (bis)
5) На панчишечки едвобні.
- 6 Б = 1 А Та не вітеръ..., 7 Б = 2 А. 8 Б = 4 А То жъ муїй...
9) Я не одчплюся, ліпше замьнуся,
10 Б = 9 А Да не вітеръ..., 11 Б = 10 А. 12 Б = 11 А ... моя ...
13) То жъ моя суджона съ торгу іде.
14 Б = 16 А Ої...,
15) Я не одчплюся, ліпше замьнуся.
16 Б = 17 А Да не..., 22 Б = 10 А.
18) То жъ мої братіки зъ торгу ідуть.
19 Б = 14 А Ої...
20) Я не отчплюся, ліпше замьнуся.
21 Б = 17 А Да не..., 22 Б = 10 А.
23) То жъ мої зовні зъ торгу ідуть,
24) То жъ мої суджені зъ торгу ідуть.
25 Б = 21 А Ої зеленуха!
26) Я не одчплюся, ліпше замьнуся.»
27 Б = 17 А Та..., 28 Б = 10 А Я в... 29 Б = 20 А. 30 Б = 20 А... суд-
жений... 31 Б = 21 А Ої... моя милая.
32) Ої одчплюся, муїй миленькій.
33 Б = 2 А... подхмуряця, 34 Б = 28 А.
35) Твоїмъ братівамъ клеветуха,
36) Твоїмъ сестронькамъ зеленуха.

(Дрозичин, Кобринск. у.).

89.

A.

Andante.



Ма-рин-ко, мо - я дів - но, Ти Ма - ри - ни - чу



ти мушй па - ни - чу, И - ва - не, Ива - шень - ку.

Торохъ, торохъ да по дорозі,
Голось, голось да по дуброві.
Що-жъ то за торохъ да по дорозі?
Що-жъ то за голось да по дуброві?
Ой то братъ сестру зарубать хоче,
А сестра брата да просилася:
«Ой, братіку мушй, голубчику,
Не рубай ти мене и у субунтоньку —
Й у неділеньку рано-пораненьку;
Посічи ти мене да на друибенъ макъ,
Да посій ти мене и у трохъ городочкахъ;
Й у трохъ городочкахъ, да на трохъ грядочкахъ
А й уродится да трой-зілечко:
Що перве зілле то-жъ василечки,
А другее зілле то-жъ барвіночокъ,
А третє зілле то-жъ любистокъ;
Що любистокъ за для любощей,
А барвіночокъ за для дівочокъ,
А василечки за для пахощей.
И до церкви йдуть и васильки несуть,
И васильки несуть и мене спомянуть,
И мене спомянуть и тебе прокленуть.

(М. Борисполь, Переяславск. уѣз.).

B.

Порохъ, порохъ по дорозі!
Що за гомінъ по дїброві?
Купала на Йвана.

Ой братъ сестру вбивать хоче.

Сестра въ брата прохалася:

— «Мій братчику, голубчику!

Не вбивай мене у лісочку,

Убий мене въ чистімъ полі.»

Ой якъ убьєшъ, поховай мене,

Обсади мене трѣма зіллями:

Першимъ зіллямъ — гвоздичками,

Другимъ зіллямъ — васильками,

Третімъ зіллямъ — стрілочками.

Дівочки идуть — гвоздички рвуть

И мене спомянуть;

Молодички идуть — василечки рвуть

И мене спомянуть;

Парубочки идуть — стрілочки рвуть

И мене спомянуть.

(Желота Паули, стр. 30, и Бытъ Рус. Нар. Терци. ч. V, стр. 86).

29.

А.

- 1) Ой вербо, вербо, вербиця!
- 2) Чась тобі, вербиця, розвиться,
- 3) Ой ще ні часъ, ні пора.
- 4) Чась тобі, Иванку, жениться.
- 5) Ой ще ні часъ, ні пора,
- 6) Ище жъ моя дівчина молода.
- 7) Та нехай до літа, до Йвана;
- 8) Що бъ моя дівчина погуляла,
- 9) Та нехай до літа, до Петра,
- 10) Що бъ моя дівчина підросла.

(Бытъ Рус. Нар. Терещенко часть V, стр. 85).

В.

1 Б = 2 А... дубочку розвиться, 2 Б = 4 А... Евхимку, жениться, 3 Б = 5 А.
4 Б = 6 А Ще жъ... Марійка...

5) Зажди, моя ненько, до весни,

6) Дай моїй Марійці підрости.

(Талалка, Уманок. ут.).

30.

А.

- 1) Наши подоляне церковъ збудовали,
- 2) Не такъ збудовали, якъ намалёвали;
- 3) Тай намалёвали три місяци яснихъ:
- 4) Ой первый місяць — молодой Иванко,
- 5) А другой місяць — молодой Василько,
- 6) А третій місяць — молодой Михайло.
- 7) Наши подоляне церковъ збудовали,
- 8) Не такъ збудовали, якъ намалёвали:
- 9) Та намалёвали три зірочки яснихъ,
- 10) Три дівочки краснихъ:
- 11) Ой перва зірочка — млада Марычка,
- 12) А друга зірочка — млада Ганночка,
- 13) А третя зірочка — млада Варочка.

(*Бытѣ Рус. Нар. Терещенко, часть V, стр. 84*).

В.

- 1) А въ нашої церковці три короовці,

2 Б = 9 А А въ тихъ короовцяхъ..., 3 Б = 10 А.

- 4) Одна зірка ясна — Катерина красна,

5 Б = 12 А... зірка ясна — то Храсина красна, 6 Б = 13 А... зірка ясна — то жъ — то Хима красна.

- 7) А въ нашої церковці три короовці,

8 Б = 3 А А въ тихъ короовцяхъ..., 9 Б = 4 А Одинъ... ясний — то Степанъ красний, 10 Б = 5 А... ясний — то Гриць красний. 11 Б = 6 А... ясний то Рігоръ красний.

(*Краснополька, Гайсинск. у.*).

В.

- 1) Ой везли ми деревце
- 2) Черезъ наше сельце,
- 3) А зъ того деревця
- 4) Рублена церковця.

5 Г = 1 Б... тій..., 6 Г = 8 Б,

- 7) Три парубки краснихъ.
- 8) Оя везли ми деревце,
- 9) А зъ того деревця
- 10) Рублена церковця,

11 Г = 1 Б... тій..., 12 Г = 2 Б. 13 Г = 10 А. 14 Г = 4 Б Перша... Ояна...,
15 Г = 5 Б... Клина..., 16 Г = 6 Б... Храсна...

(Перейма, Балтск. у.).

31.

Andante.



И - ва - не, Ива - мень - ку, *) да че - резь се - ло



да піть ве - зе - но, И - ва - не, Ива - мень - ку.

А на тій печі
Три деркачі:
Первий деркачко —
Павло Твачко,
А другий деркачко —
Василенько Твачко,
А третій деркачко —
То Івашко Твачко.
Да через село
Піть везено,
А на тій печі
Да три зірочки:
Первая зірка —
То Софійка дівка,
А другая зірка —
То Онилка дівка,
А третья зірка —

*) Первий стихъ повторюється послѣ каждаго двохъ строкъ.

То жъ Марушка дівка.

Що Павлусь каже:

— «Я Софіяку люблю,

Я Софіяку люблю,

И за себе возьму;

И за себе возьму,

Черевички куплю».

Василенько каже:

— «Я Онилку люблю,

Я Онилку люблю,

И за себе возьму;

И за себе возьму,

Черевички куплю».

Що Ивашко каже:

— «Я Марушку люблю,

Я Марушку люблю,

И за себе возьму;

И за себе возьму,

Черевички куплю».

(Борисполь, Перелславск. у.).

32.

А.

- 1) А въ борку на клинку,
- 2) Чий же то лёнъ не полотий?
- 3) Купала на Ивана!...
- 4) То Марисі лёнъ не полотий.
- 5) Чому жъ вона не виолола?
Купала на Ивана!
- 6) То за сімъ, то за тимъ,
- 7) То за сномъ товстимъ.
Купала на Ивана!
- 8) А въ борку, на клинку,
- 9) Чия жъ то сіножать не кошеная?
Купала на Ивана!
- 10) То Василя сіножать не кошеная.
- 11) Чому жъ вінъ її не косивъ?
Купала на Ивана!
- 12) То за сімъ, то за тимъ,
- 13) То за сномъ товстимъ.
Купала на Ивана!

(Жеюта Паули, стр. 30—31).

В.

1 Б = 1 А А въ лёнку...

.2) Иване, Ивашеньку!

3 Б = 2 А Чомъ... да не виполотий? 4 Б = 5 А Молода Маръччко, чомъ...

5 Б = 5 А Ой чомъ ти ёго да...? 6 Б = 6 А, 7 Б = 7 А.

8) Да за жениханнемъ,

9) Да за погуляннемъ.

(Борисполь, Переяславск. уѣз.).

В.

Andante.



А въ лён-ку, на клин - ку, Ой чий же то лёнъ



Да не - ви - по - ло - тий, Ой, въ лён - ку, на - клин - ку

И не виполотий,
 И не вибратий.
 Молода Маръччко,
 Чомъ не виполола?
 Ой за чимъ ти ёго
 Да не виполола?
 До за сѣмъ, до за тимъ,
 Да за сномъ товстимъ,
 Да за жениханнемъ,
 Да за погуляннемъ;
 Чи дощиѣ наврапавъ,
 Чи Василько не дававъ;
 Чи дощиѣ брызгавъ,
 Чи Василько близько.

(М. Борисполь, Переяславск. уѣз.).

33.

А.

- 1) Ой лісомъ дубиною
- 2) Косила сіно сокірою,

- 3) Коцюбою громадила —
- 4) Хіма Івана принадила, —
- 5) Ще буду громадити,
- 6) Щобъ кращого принадити.

(Краснополька, Гайсинск. уль.).

В.

3 Б = 3 А Топорищемъ..., 4 Б = 4 А Собі Трохима...

- 5) Дала ёму принабочку,
- 6) Зъ черного шовку китаёчку.

(Таллянка, Уманск. уль.).

34.

Купала наша, купала,
Заграло сонечко на Івана.
Де сходять сонце, сходять, тамъ грає;
Тамъ мій миленькій кониченька сідлає;
Сідлає кониченька при свічі,
А виходить на улицю у ночі.
Віхавъ на улицю, посвіставъ,
Вже жъ вінъ swei миленької не заставъ.
Чогось моя миленькая стала пинна,
Що до мене на улицю не вийшла.
Изъ вечора русу косу чесала,
А о - півночи черевички озувала,
А къ світові на улицю виходжала.

(Волянь, Стецького, Т. I, стр. 106).

35.

Вітеръ петрушку подвіває,
Стратій Катерину підмовляє.
Будете, люде, дивитися,
Якъ я буду женитися.

(Краснополька, Гайсинск. уль.).

36.

Ой чомъ ти, дубе, не розвився?
Чомъ ти, Петре, не женився?
Не женився, бо не пора:
Моя Наталка ще молода.

(Дашково, Латинск. уяз.).

37.

А.

- 1) Пасеться кониць підъ гречкою —
- 2) Стоить Хведіръ зъ уздечкою.
- 3) — «Постий, кониць, загнуждаю,
- 4) Та поїдемъ до Дунаю;
- 5) До Дунаю води пити,
- 6) Завадовську дівку любити».
- 7) Въ Саражинці дощі йдуть,
- 8) А въ Перейму річки течуть.
- 9) Текли річки, побреніли
- 10) До Завадовської ажъ у сїни.
- 11) Тамъ хлопці збиралися,
- 12) На горілочку складалися;
- 13) А Хведіръ найбільше давъ,
- 14) Бо въ Завадовської дочку взявъ.

(Перейма, Балтською уяз.).

В.

- 1) Підъ вербою виметено,
- 2 Б = 7 А Въ Легедзіні... 3 Б = 8 А... наше село... біжать.
- 4) Бігли жъ вони ажъ бриніли,
- 5 Б = 10 А Да въ Храсинкі... 9 Б = 11 А... парубки... 7 Б = 12 А... медь-горілку..., 8 Б = 13 А А той Евхимко...,
- 9) Бо вінъ Храсинку сподобавъ.

(Талатка, Уманск. уяз.).

В.

- 1) Въ Ковачиці дощень иде,
- 2) Въ Краснопілку річка біжить,

3 В = 10 А До Иванка просто въ... 4 В = 6 В... схожались, 5 В = 7 В.
6 В = 13 А Пелиць..., 7 В = 14 А Павольку до себе...

(Краснополка, Гайсинск. у.).

38.

На купалі огонь горить
Нашимъ хлопцямъ живуть болять;
Наша хлопці- жабокольці,
Скололи жабу на колодці.
Іхавъ Яковко по надъ гречкою,
Держить коника уздечкою,
Онъ іде на конику,
А дівчину везе.

(Мал. Лит. Сборн. Мордовцева, стр. 353).

39.

Ой въ ліску на бурку
Починила колесо на шнурку;
Тамъ Яхремъ гойдався,
За свою Химу змагався:
Гойдайте мене ди височенько
Щобъ до меі тещеньки близенько.

(Краснополка, Гайсинск. ут.).

40.

Andante. 



И - ва - не, И - ва - нень - ку, Та не грай ко - нець
Да по надъ мо - рагъ, И - ва - не, Ива - нень - ку.

Да Дунай - море
Да й урічливе.
Урочу я тебе
И коня твого,
Коня вороного,
Тебе молодого.
Збрую твою
Да возацькую,
Красоту твою
Молодецькую.
Збрую твою
На возахъ везуть,
Красоту твою
На рывахъ несуть.
Въ збрую твою
Убіраються,
Украшаються.
Да за горою
Да за кам'яною
Стоять коні
Да готовні.
Посідлані,
И поуздані,
Тільки сісти
Да й поїхати
Да за гіроньку
По удівоньку;
Да удівоньку
Да легко брати,
Да легко брати,
А важко жити.
За горою
Да за кам'яною
Стоять кони
Да готовні—
И посідлані,
И поуздані
Тільки сісти
Да поїхати
Да зграницю
Да по дівицю.
Що дівицю
Да важко брати,
Важко брати,
А легко жити.

(Борисполь, Переяславск. у.).

41.

Тонкий, невисокий дубокъ, —
А то й славний той Семенко парубокъ.
Тонва невисока ліщина,
Тамъ то славна Марійка дівчина.
Болибъ мені ту ліщину зрубать,
Коли бь мені ту Марійку узять;
Якъ исходу, то ліщину изломлю,
Якъ исходу, то Марійку я возьму.

(Таланка, Уманск. уѣз.).

42.

Ти, Храсиню, тайся, не тайся,
Таки тебе той Михалко взявся:
Коло тебе не наседитя,
Вінъ на тебе не надвиця.

(Таланка, Уманск. уѣз.).

29-го іюня; Петровка обанчивається къ этому дню пекутъ лепешки изъ сыра съ мукой и яйцами и этимъ разговляются. Эти лепешки называются „мандрики“. „Зузули“ крадуть ихъ, жадно ѣдятъ и, подавившись ими, перестаютъ пѣть.

Жѣнщины въ этотъ день празднуютъ „брикси“.

Слѣдующій за тѣмъ день т. е. 30 іюня, называется Полу-Петро.

Въ этотъ день не работаютъ и священники собираютъ толобу для косовицы.

І Ю Л Ъ.

19-го іюля. Св. Мокрины. Если въ этотъ день будетъ дождь, вся осень будетъ дождлива и не будетъ орѣховъ — всѣ повымокаютъ.

20-го іюля. Св. Ильи. Думаютъ, что Илья владѣетъ грозой и громъ, таеъ какъ около этого дня или же въ этотъ самый день бываетъ гроза.

бываетъ гроза. Даже есть и пословица: „Илья, наробитъ гнилья“. Полагаютъ, что слово Илья произошло отъ слова лить. Въ этотъ день капусту накрываютъ горшкомъ, чтобы была бѣла.

До Илья облака ходять за вѣтромъ, а послѣ Илья противъ вѣтра.

Когда громъ гремитъ, это Илья по небесному мосту въ колесницѣ ѣздитъ. Когда громъ зажжетъ избу, ее должно тушить не водою, а молокомъ или „сироваткою“. Рой пчелъ, вылетѣвшіе послѣ Илья, ненадежны, даже пчеловоды гонять прочь и чужой рой, къ нимъ залетѣвшій. Послѣ Илья комары перестаютъ кусать.

Въ іюлѣ бываютъ сильныя грозы; грозыя ночи іюля и августа называютъ „горобинни“ потому, что громъ и молнія не даютъ заснуть и воробьямъ. Послѣ Илья купаться нельзя, такъ какъ съ этого дня дьяволы начинаютъ жить въ водѣ.

22-го іюля. Маріи Магдалины. Народъ празднуетъ этотъ день, потому что, по его мнѣнію, въ распоряженіи Маріи Магдалины находится холера; за непразднованіе этого дня Марія Магдалина насылаетъ на людей холеру ¹⁴⁵⁾.

Когда приходитъ время жатвы, крестьяне спрашиваютъ другъ друга „коли то будемъ зажинати?“ Зажинаютъ всѣ разомъ, но не въ понедѣльникъ, считющійся несчастнымъ днемъ. Преимущественно зажинаютъ въ среду и пятницу. День жатки проводится какъ праздникъ; хозяйка приготовляетъ на обѣдъ вареники съ творогомъ. Послѣ обѣда вся семья отправляется въ поле, гдѣ хозяинъ первый начинаетъ жать съ словами: „Господи благослови“. Вечеромъ, передъ возвращеніемъ домой, одинъ изъ жнецовъ сжинаетъ немного ржи и кладетъ ее на землѣ крестообразно. Вечеромъ бываетъ угощеніе жницами.

27-го іюля. „Паликопа“ или Палія, св. Пантелеймона. Если кто въ этотъ день жнетъ или возитъ копы на гумно, то за такое неуваженіе къ празднику сгорать у него конны, а иногда и дворъ: ихъ сожжетъ „Поликопъ“. Въ этотъ день также постятся и молятся, чтобы охранить копы хлѣба, находящіяся еще на полѣ, отъ ударовъ грома. Въ день Паликопа преимущественно идутъ на толоку къ священнику, во-первыхъ, потому что священники въ этотъ день молятся за жнецовъ, и во-вторыхъ, объ этомъ днѣ ходять между престолоудянами суевѣрные преданія. Говорять, напримѣръ, что какой-то помѣщикъ, поссорившись съ священникомъ

¹⁴⁵⁾ Ушницій.

въ день Пантелеймона приказать, собрать всѣхъ своихъ подданныхъ на свое поле и ни одного изъ нихъ не пустилъ къ священнику на толоку. За это помѣщикъ наказанъ былъ тѣмъ, что въ тотъ день у него сожгло молніей, не смотря на ясный день, весь хлѣбъ. Между тѣмъ хлѣбъ священника, находившійся по сосѣдству, остался цѣль. Съ тѣхъ поръ народъ въ день великомученика Пантелеймона ходитъ на толоку къ священнику.

А В Г У С Т Ъ.

1-го августа. Маковія. Въ день св. мучениковъ Маккавеевъ (происхожденіе честныхъ дровъ) освящаютъ зелень и воду, причемъ водосвятіе сопровождается такими же обрядами, какъ и въ день Преполовенія. Въ этотъ же день преимущественно освящаютъ макъ „видюху“ (дикій макъ) и употребляютъ его какъ средство противъ вѣдьмъ; по народному вѣрованію, стоитъ только макомъ этимъ обсыпать дождь — и всѣ дѣйствія и хитрости вѣдьмъ останутся недѣйствительными ¹²⁹⁾. Изъ маку пекутъ „шуляки“, коржи изъ пшеничнаго тѣста, облитые густою медовою „ситою“ (медъ, разведенный въ теплой водѣ), съ примѣсью растертаго маза ¹³⁰⁾.

6-го августа. „Спаса“ (Преображеніе Господне). Въ этотъ день освящаютъ въ церкви яблоки, груши и проч. и также вновь подрѣзанные соты „сцѣлники“.

До этого дня ни мужчины, ни женщины (преимущественно послѣднія) не ѣдятъ яблокъ. Послѣ освященія раздають фрукты всѣмъ, въ особенности нищимъ, въ томъ убѣжденіи, что за это „Матерь Божая“ ихъ умершимъ дѣтямъ раздастъ въ этотъ день по яблоку, чего не удостоиваются умершія дѣти тѣхъ, которые до дня Спаса ѣдятъ яблоки и груши и не раздають ихъ въ этотъ день дѣтямъ; ¹³¹⁾ дѣвушки не идутъ въ церковь, опасаясь, чтобы имъ не поднесли яблока, такъ какъ это они называютъ „соромъ“ ¹³²⁾.

¹²⁹⁾ Соловьева, Радом.

¹³⁰⁾ Обыч. в Пов. Мал. Маркевича.

¹³¹⁾ Данильченко.

¹³²⁾ С. Гвѣдано, Остерскаго.

Около этого времени обжанивают обыкновенно жать рожь. Въ день окончанія жатвы бываетъ сельскій праздниѣ — „обжинки“. Когда дожинають рожь, жницы поють: „Жаловалася стодола“ и „Кружали жончки, кружали“. Когда дожинають пшеницу: „Господиня калину ламала“. Дожавши до конца, жнецы оставляють несжатыми нѣсколько стеблей ржи, связываютъ изъ нихъ „Спасову бороду“, обращенную колосьями внизъ, выминають изъ этихъ колосевъ зерно и сбѣютъ между ворнями оставленныхъ стеблей, приговаривая: „роди, Боже, на всякого долю — и бѣднаго, и багатаго“. При этомъ заставляютъ парубковъ пролѣзать между стеблями бороды, давая имъ при этомъ довольно чувствительные пинки. — Также оставляють и „женю“ — для мышей, чтобы въ гумнѣ не ѣли хлѣба ¹³³). Слова: „роди, Боже, на всякого долю — и бѣднаго, и багатаго“ объясняются слѣдующей легендой. Когда Христосъ не ходилъ еще по землѣ, колосъ ржи и пшеницы былъ во всю длину соломы. Однажды Господь, съ апостолами Петромъ и Павломъ, пришелъ, въ видѣ нищаго, къ одному хозяину. — Въмѣсто хлѣба, хозяйка взяла сырого тѣста и бросила въ глаза Господу. Господь разсердился и сказалъ, что больше никогда не будетъ родиться хлѣбъ. Но собаки начали выть, Господь сжалился и оставилъ на ихъ долю колосевъ. По этому крестьяне говорятъ: „ми собаку долю имо, а колись колосъ йшовъ ажъ до землі ¹³⁴).

Покоячивъ съ „бородомъ“, жнецы бросаютъ назадъ черезъ голову серпъ, если чей серпъ воткнется въ землю, то этотъ жнецъ и на другой годъ будетъ жать у того же хозяина. Послѣ этого начинаютъ плести вѣнокъ, причѣмъ припѣваютъ: „Котиться житечко въ снопочокъ“. Одна изъ дѣвушекъ, по общему выбору, надѣваетъ вѣнокъ на голову и въ сопровожденіи жнецовъ идетъ къ дому хозяина.

При обжинкахъ поють:

1.

А въ неділоньку, рано-пораненьку,
Збірає женці коваленку;
Збірає женці а все прибірні —

¹³³) Чернелевка, Старовостан. уѣз.

¹³⁴) С. Мельницы, Ковельского уѣз.

Дівки, парубки а все молоді.
Та повівъ же їх на долину,
На шпениченьку на озіму:
— «Ой жніте, женці, розжинайтесь,
А назадъ себе не оглядайтесь!
Ажъ зъ-за гори орда иде,
За собою коваля веде.
Їму руки позавязовані,
Їму очи позаглажовані.
«Отто жъ будешъ, ковалю, знати,
Якъ неділоньку шанувати!»
«Ой дай, Боже, такую годяну,
Щобъ забачити світъ хочъ на часину,
То буду вже знати,
Якъ неділоньку шанувати!»

(Нар. Юж. Рус. Пяс. Метлишск. стр. 324).

В.

А.

- 1) Ой чия жъ то борода
- 2) Срібломъ - злотою обвита?
- 3) Ой чуй, пані, чуй,
- 4) Вечерать готуй! *)
- 5) Срібломъ - злотою обвита,
- 6) Краснимъ шовкомъ обшита?
- 7) Нашої пані борода
- 8) Срібломъ - злотою обвита;
- 9) Срібломъ - злотою обвита,
- 10) Краснимъ шовкомъ обшита.
- 11) А чужої пані борода
- 12) Мочалкою обвита.

(С. Лементаровка, Сосницькаго у.).

Б.

- 1) Сидить воронъ на копі,
- 2) Дивується бороді:
- 3) «Дивно мені

*) Прягивъ повторяется послѣ каждаго двухъ стиховъ.

- 4) Зъ сеі бороди!...»
 - 5) Ой чне жъ то жито въ полі
 - 6) Зашуміло, стоя?
 - 7) Иванове жито въ полі
 - 8) Зашуміло, стоя!
 - 9) Дивно мені
 - 10) Зъ сеі бороди!..
 - 11) Якимове поле
 - 12) Зазвеніло, стоя.
- 13 Б = 1 А, 14 Б = 2 А Соломою....,
- 15) Водицею облита?
- 16 Б = 7 А Иванова...., 17 Б = 12 А Соломою....,
- 18) И водицею облита.
- 19 Б = 11 А Якимова....

(С. Юримова, Новгородсьверскаго у.).

В.

1 В = 1 Б, 2 В = 2 Б, 3 В = 3 Б Ой...., 4 В = 4 Б Отсей... 5 В = 5 Б...
то поле, 6 В = 6 Б,

7) Якимове поле,

8 В = 8 Б Зазвеніло... 9 В = 1 А, 10 В = 14 Б, 11 В = 16 Б, 12 В = 17 Б,
13 В = 15 Б, 14 В = 19 Б, 15 В = 2 А Шоввомъ... 16 В = 18 Б Медомъ
виномъ...,

(С. Юримова, Новгородсьверскаго у.).

Г.

1) Ходє Илья по межі,

2 Г = 2 Б, 3 Г = 3 Б, 4 Г = 4 Б, 5 Г = 1 А.

6) Да золотомъ улита

7 Г = 6 А Чорнимъ... обвита? 8 Г = 7 А Ой Тихонова...,

9) Да золотомъ облита,

10 Г = 6 А Чорнимъ... обвита.

(С. Юримова, Новгородсьверск. уяз.).

Д.

1) Жито пожали,

2) Коши покляли.

3 Д = 1 Б... ведмідь..., 4 Д = 2 Б, 5 Д = 3 Б, 6 Д = 4 Б Да сій... 7 Д = 1 А, 8 Д = 2 А... улита. 9 Д = 6 А Чорнимъ... увита.

(С. Леметаровка, Сосницк. уѣз.).

Е.

1 Е = 1 А, 2 Е = 7 Г... облита? 3 Е = 16 Б, 4 Е = 7 Г... облита. 5 Е = 1 Б... півень..., 6 Е = 2 Б. 7 Е = 3 В, 8 Е = 6 Д Об...!

9) Ой чий-же то челядинъ

10) Обжиночки нарядивъ?

11) Ой Иванівъ челядинъ

12) Обжиночки нарядивъ.

13) Ой нашъ, пане, нашъ,

14) Обжиночки въ насъ.

15 Е = 1 Б... півень на маковці

16) Та маковку п'є;

17) Сидить нашъ панъ на покуті,

18) Горілочку п'є.

19) А ми будемъ дивитися,

20) Коло ёго живитися.

21) Ой дай, пане, дай,

22) Горілочки намъ!

23) Зъ великої праці

24) Горілки по чарці;

25) Зъ великої муки

26) По дві чарки въ руки.

(Нар. Юж. Рус. П'єс. Метлицк. стр. 325—326).

З.

А.

1) Отсе тобі, борода,

2) Хлібъ, сіль и вода.

3) Ой чиі жъ то женці

4) Да все шолудивці?

5) Иванови женці

6) Да все шолудивці:

7) Жита не пожали,

8) Серпи поломали.

9) Якимови женці

- 10) Да все чернобривці:
- 11) Жито пожали,
- 12) Серпівъ не ламали,
- 13) Таки своему пану
- 14) Слави доказали.

(С. Юршовка, Новгородськ. утз.).

В.

3 Б = 5 А, 4 Б = 6 А, 5 Б = 11 А 6 Б = 12 А. 7 Б = 3 А, 8 Б = 14 А.

(С. Юршовка, Новгородськ. утз.).

4.

Ми-то, женчики, ми-то,
Пожали всейке жито,
А другії лениві —
Стоїть жито на ниві.

(Вел. Глуша, Ковельск. у.).

5.

Журилася стодоля,
Що не повна сторона.
Не журися, стодоле,
Буде повна сторона!
Якъ ми жито дожнемо,
Сторони докладамо.
Судивъ намъ Бунгъ дожати,
Суди, Боже, я пожити
Миромъ, въ покою,
Въ доброму здоровью.

(Вел. Глуша, Ковельск. у.).

6.

Уже сонце котиться —
Намъ до дому хочеться;

А ми не йдемо,
Приказу ждемо
Одъ пана свого,
Одъ молодого.

(Борисполь, Перяславск. у.)

7.

Нуте, нуте, до межі,
Варенички у діжі.

Ой нуте, робіть,
Себе не баріть!

Нуте, нуте, по п'ять, —
Варенички киплять!

Ой, нуте, робіть,
Себе не баріть!

Не будете пильновать,
Туть будете почувать.

(Нар. Юж. Рус. П'єси. Метличск., стр. 327).

8.

Нашъ панойко-виноградъ
Сіавъ жито черезъ ладъ,
Головойку торбувавъ,
Поки съ поля позбіривъ;
А ми свою влонили,
Поки жито пожали.

(Вел. Глуша, Ковельск. у.)

Нашій господаръ хорішъ —
Не продамо вінва за грішъ.
За білі гроші,
Бо ми женці хороші.

(Вел. Глуша, Ковельск. у.)

9.

Котився віночокъ по полю —
Просився хозяена въ стодолю:
— «Пускай, хозяинъ, въ стодолю,
Вже я набувся на полю;
Вже я на полю набувся,
Буйного вітру начувся,
Раннѣі роси напився.
Я не довго полежу,
Заразъ на поле побіжу».

(Вел. Глуша, Ковельск. уѣз.)

10.

Колибъ, Господи, повечоріло, —
На моему серденьку повеселіло.
Не заходь, сонце, не заходь,
Не великий переходь.
Сонце за берізку,
А ми на доріжку;
Сонце за ялинку,
А ми черезъ нивку.

(С. Лементаровка, Сосницькаго у.).

11.

Ой котився нашъ віночокъ по полю,
Ой просився челядоньки до двору:
— «Возьми мене, челядонька, зъ собою,
Ой нехъ же стороненьки доповню;
Ой нехъ же я стороненьки домощу,
Ой нехъ же я въ свого пана погощу».

(Полоски, Бѣльск. уѣз.).

12.

Зашуміла дуброва,
Залящіла дорога,
Хозяенови женці идуть,
Золотий вінокъ несуть.

(Великая Глуша, Ковельск. уѣз.).

13.

Наше село веселе —
Ми віночка несемо,
Не зъ золота — зъ яриці,
Зъ назімої пшениці;
Не зъ золота, но зъ жита,—
Намъ горілка налита;
Намъ горілка не мила,
Насъ нива втомила;
Не таєъ нива, якъ гони,
Що широкі загони.

(Великая Глуша, Ковельск. уѣз.).

14.

Коломъ, віноньбу, воломъ
По надъ пановимъ полемъ.
Добриі женці були
Дівчата й молоднці.

(Чермелевка, Старокопостантин. уѣз.).

15.

Вінчику пелехатий,
Нашъ панъ багатий
На корови, на вівці,
На талярі — червінці.

(Дашковцы, Литинск. у.).

16.

A.

- 1) Чиняй, пані, ворота, —
- 2) Иде твоя робота;
- 3) Чиняй, не бари —

- 4) Женці молоді *).
- 5) Чиняй, пані, сїни,
- 6) Щобъ женці посїли.
- 7) Чиняй, пані, хату —
- 8) Давай женцямъ плату.
- 9) Чиняй, пані, комору —
- 10) Давай женцямъ червону.
- 11) Чиняй, пані, клуню —
- 12) Давай женцямъ другу.

(Брытаны, Борзенск. уяз.).

В.

- 1) Наша пані пишна
- 2) На ворота вийшла;
- 3) И ноги помгла,
- 4) И сама чорнобрива.

5 В = 1 А, 6 В = 2 А, 7 В = 5 А, 8 В = 16 А. 9 В = 7 А, 10 В = 8 А.

(Борисполь, Переяславск. уяз.).

В.

1 В = 1 Б... не..., 2 В = 2 Б За ворітєчка...,

- 3) Ключами забрязчала,
- 4) Богу ся помолилась,
- 5) Що въ полі оброблялась.

(Дашковцы, Литинск. у.).

Г.

1 Г = 1 А Одчиняйте..., 2 Г = 2 А... ваша... 3 Г = 5 А Одчиняйте..., 4 Г = 6 А. 5 Г = 7 А Одчиняйте..., 6 Г = 8 А

- 7) Хочъ по три копійки,
- 8) По чарці горілки.

(С. Лементаровка, Сосницьк. уяз.).

Д.

1 Д = 1 В, 2 Д = 2 Б Проти женчиківъ...

*) Пригъвъ послѣ каждыъ двухъ стиховъ.

- 3) Взулась въ черевички,
- 4) Винесла горілочки.

Е.

1 Е = 1 В, 2 Е = 2 В, 3 Е = 3 В... подвоняла, 4 Е = 4 В.

(Чернелевка, Староконстантиновск. уѣз.).

17.

Наша пані охоча
Зібрала потолоча:
Житнєє й пшеничнеє —
Ми въ пані величніі.

(Дашиковци, Литинск. у.).

18.

Чи не димъ ся то курить?
То наша пані журить,
Якъ пива наварити,
Горілки накурити,
Женчикивъ попоіти.

(Дашиковци, Литинск. у.).

19.

Наша пані домує,
Вечеряти готує.
Ой чуй, пані, чуй,
Вечерять готуй *).

Наша пані пишна
За ворота вишла;
Наша пані хупава
Разпустила рукова.

(С. Брытань, Борзенск. уѣз.).

*) Припѣвъ повторяется за каждымъ двумя стихами.

20.

Ой якъ женці на порогъ —
Наша пані за пирогъ:
«Лінилися жать,
Ложитесь спать!»
— Панойку, не лінились,
Потомились!
Ой якъ женці за ложки —
Наша пані въ ладошки:
«Лінилися жать,
Недамъ вечерять!»
Наша пані висока
Зарізала гусака:
Сама не іла
И намъ не дала.

(С. Юримова, Новгородсьверск. уяз.).

21.

У нашого пана жінка хороша,
Винесла горілки, якъ рожа...
У нашого пана жінка молоденька,
А въ неї ручка біленька,
А въ ручці чарочка золотенька,
А въ чарочці горілочка солоденька.

(Шандеревка, Каневск. у.).

22.

Розгорися, вечерняя зоря, предъ раннію стоя;
Приберися, наша господинька, предъ нами-жніямъ,
Одінъ тні куни, соболі, та білі горностоі.
— «Не гріють мене тні куни, соболі, ні білі горностоі,
А тилько гріє мое здоровье,
Мужикове (мужнине) підворье.

(Нар. Юж. Рус. Писни Метлицкаго, стр. 322).

23.

Ой чне жъ то поле заспівало, стоя?
Заспівало, заспівало!...

Нашої пані поле заспівало, стоя.
Ой чуй, пані, чуй,
Вечерять готуй!...
Ой чие жъ то поле задрімало, стоя?
Задрімало, задрімало!
Чужої пані поле задрімало, стоя.
Ой чуй, пані, чуй,
Вечерять готуй!

(С. Макога, Глуховск. уяз.).

24.

А.

- 1) А въ насъ женці, якъ женці —
- 2) Дівчата да хлопці;
- 3) А въ Оврама — якъ старці:
- 4) Торбинки побрали,
- 5) Хліба добували.
- 6) Чужі пани дукачи
- 7) Держать людей до ночі;
- 8) Нашъ панъ — соловейко,
- 9) Пускає раненько.

(Чермелевка, Староконстантинов. у.).

Б.

1 Б = 1 А, 2 Б = 2 А.

- 3) Сами молоденькі,
- 4) Серпи золотенькі,
- 5) Жали - пильновали,
- 6) Серпи поламали.

В.

1 В = 1 А Ой чіи жъ то...?

- 2) Дівки да молодці?
- 3) Ой паночку нашъ,
- 4) Обживочки въ насъ!

5 В = 3 Б... молодні, 6 В = 4 Б... золотні.

(С. Брытани, Борзенскаго уяз.).

Г.

- 1) На наші обжинки
- 2) Поспіли ожинки.

3 Г = 4 В, 4 Г = 4 В.

(Брытани, Борзенск. унз.).

Д.

1 Д = 1 В, 2 Д = 2 В, 3 Д = 3 В, 4 Д = 4 В, 5 Д = 5 В, 6 Д = 6 В, 7 Д = 5 В, 8 Д = 4 В,

(Нар. Юж. Рус. Писни Метлицкого, стр. 323).

25.

А.

- 1) А нашъ панъ молоденькый,
- 2) Підъ нимъ кінъ вороненькый.
- 3) Подъ гору кінъ виграє,
- 4) Женчиківъ виглядає.
- 5) Десь вони забавляють,
- 6) Нивоньки дожинають.

(Чернелевка, Староконстантинов. у.).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А.

- 3) Нивоньку обізжає,
- 4) Щастя-доленьку має,
- 5) Рано зъ поля збірає.

(Дашкович, Литинск. у.).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А,

- 3) Вліхавъ на нивоньку
- 4) Въ щасливу годиноньку;
- 5) Ставъ ся Богу молити,

- 6) Ставъ копоньки лічити.
- 7) «Слава тобі, Боже!
- 8) Моє житечко въ стоже».

(Желота Паули, стр. 49).

26.

Лапала, лапала,
Копи не налапала —
Дитина плакала;
До дому прийшла,
Дверей не найшла,
Верхъ одитнула,
Пудъ порогомъ заснула.

(Борисполъ, Переяславск. у.).

27.

А.

- 1) Орішокъ зелененький, орішокъ зелененький,
- 2) Нашъ павочокъ молоденький,
- 3) На конику поїзжає,
- 4) До двору женчиківъ займає;
- 5) Загоняє женчиківъ до двору,
- 6) Галёвали ціле літо по полю,
- 7) Не давали соловейкамъ спокою.

(Мал. Лит. Сборн. Мордовцева, стр. 355).

В.

1 В = 1 А. 2 В = 2 А... господарь..., 3 В = 3 А,

- 4) Добру долю має,
- 5) Зарання позбірає.
- 6) Єдна копонька въ возі,
- 7) А друга въ стозі.
- 8) Шістьдесятъ въ стодолі,
- 9) Намъ горілки доволі.

(Вел. Глуша, Ковельск. ут.).

28.

- 1) Закотилось та сонечко
- 2) За виноградний садъ —
- 3) Цілується, милується,
- 4) Та хто кому радъ!
- 5) Ой Маруся изъ Ивановъ
- 6) Ціловалась, миловалась,
- 7) И рученьку дала:
- 8) «Оце тобі, Ивасеньку,
- 9) Рученька моя!
- 10) Ой якъ дождешъ до осені,—
- 11) Буду я твоя.»

(Жеюта Паули, стр. 55).

29.

Добра нивойка була:
Сто віпъ жита зродила;
И ще ся похвалила —
Копу перечинила.
Запрягайте воли,
Поїдезь до діброви
Сосновьки витинити,
Копоньки підперати.

(Жеюта Паули, стр. 49).

30.

A.

- 1) Місяцю, місячейку!
- 2) Світи намъ дорожейку,
- 3) Жеби-сьмо не зблудили,
- 4) Вінойка не згубили;
- 5) Бо нашъ вінойко красний,
- 6) Якъ місячейко ясний,
- 7) Ище вижший відъ плота,
- 8) Ще дорожший відъ злота;
- 9) Ище вижший відъ гори,
- 10) Ще яснійший відъ зорі.

(Жеюта Паули, стр. 50).

В.

1 Б = 1 А... рогозюньку, 2 Б = 2 А... на..., 3 Б = 3 А Щобъ ми сл...
4 Б = 4 А.

(С. Дашкосцм, Латинск. ум?).

31.

Ой добра-нічъ, широкее поле,
Жито ядрянее!
Добра-нічъ, на здоровъя.
Жниці молодні, серпи золотві!
Приходьте завтра раненько,
Якъ сонейко зійде, росиця опаде;
Та приносяте по бохону хліба,
По білому сру.
Вже сонейко зійшло, росиця опала,
А мої жнівця не бували.
Чи повтомлялися, чи поморилися,
Чи на мене, нивку, забулися?
Ми не позморилися, не повтомлялися,
И на тебе, нивку, не забувалися,

(Нар. Юж. Рус. Письки Металінскаго, стр. 322).

32.

Доломъ, женчиві, доломъ,
До панойка зъ поклономъ.
Не сами ми йдемо,
Ми вінойко несемо.
У нашого панойка
Золотая брамойка;
Треба ся поклонити,
Жеби ві відтворити.
Подвіра коби крилля
Не треба му Поділья.
Чи ви насъ не видіте,
Що до насъ не вийдете!
Вийдіть, панойку, до насъ,
Вякупіть вінойко у насъ;

Не зъ великимъ даромъ —
Ино зъ битимъ таларомъ.
И мосцюнейка пишна •
За воротонька вишла,
Ключиками подзвонила,
Богу ся помолила:
— «Слава жъ тобі, Боже!
Мое житейко въ стоже.

(Желота Паули, стр. 50—51).

33.

Ой не ідь, пане, въ поле,
Бо стерня въ ноги коле;
Бо ми жито вижали,
У копоньки поскладали,
Вже до дому йдемъ.

(Дашковцы, Литинск. у.).

34.

Нашъ панъ добрий, нашъ панъ добрий;
Пані не така, пані не така:
Нашъ панъ дає по гривенці,
Пані пятака, пані пятака!

(Брытаны, Борзенск. уяз.).

35.

А.

- 1) Ой чие жъ то поле
- 2) Зажовтіло, стоя?
- 3) Иванове поле
- 4) Зажовтіло, стоя.
- 5) Женці молоді,
- 6) Серии золотні!
- 7) Ой чие жъ то поле
- 8) Задрімало; стоя?
- 9) Женці все старні,

- 10) Серпи все изломані!
- 11) А ми своєму пану
- 12) Изробили славу:
- 13) Житечко пожали,
- 14) Въ снопи пов'язали,
- 15) У копи склали.
- 16) А ми своєму пану
- 17) Изробили славу.
- 18) Ой, паноньку нашъ,
- 19) Обжиночківъ часъ!
- 20) Благослови жъ, Боже!
- 21) Обжиночківъ часъ.

(Бытъ Рус. Нар. Терещенко, часть V, стр. 122—123.)

36.

Немає пана въ - дома,
Поїхавъ до Вільвова
Чарочокъ купувати,
Женчиківъ частувати.
Чарочки золоті,
Женчки молоді.

(Шендеревка, Каневск. утз.)

37.

Чуй ся, паночку, въ силі (2)
Продай коники сиві,
И зъ курчатами квочку (2)
На горілочки бочку.

(Чернелевка, Старокопстантиновск. у.)

38.

Ходить панойко по сіняхъ,
Держить рученьку въ кешені —
Ой сто злотихъ вийме,

Своїй челядці дарує:
— «Тобі, челядько, за тое, за тое,
За мое жито святое.

(Полоски, Бяльск. уяз.).

39.

А въ лісі ожиноньки, —
А въ пана обжиноньки:
И житні, и пшенишні —
Ми въ пана велишні.

(С. Дашковцы, Литинск. уяз.).

40.

Не лякайся насъ, пане,
Не багацько насъ стане —
Тридцятєро ѿ трое,[?]
На подвіръячє двоє.

(Дашковцы, Литинск. уяз.).

41.

А въ нашего пана
Голова кудрява;
Якъ кудрями потрясе,
То ѿ горілки принесє;
А въ чужого — лиса,
Якъ у того біса. —

(Борисполь, Переяславск. уяз.).

42.

А въ нашего пана
Золотая брама,
Миті одвірки —
Дай намъ, пане, горілки. —

(Дашковцы, Литинск. уяз.).

43.

Уже сонце надъ дубами, —
Трясуть коні поводами.
Трясіть, не трясіть,
Да до 'дому везіть!
Ой вже сонечко надъ рікою, —
Трясе нашъ панъ калитвою.
Тряси, не тряси,
По гривні даси!

(С. Брытани, Борзенск. ут.).

44.

Ой дугами, паночку, дугами,
Виносьте намъ мисочку зъ пирогами.
Одчиняй, нашъ паночку, квартиру,
Подивися, нашъ паночку, на нивку.
Килько на ниві кіпочоць,
Тилько на небі зірочоць.

(С. Дудари, Каневск. ут.).

45.

Отє жъ тобі, нашъ паноньку, обжиноць —
Та не жалуй сто таларівъ на віноць.
Отє жъ тобі, нашъ паноньку, обжинки —
Та не жалуй челядонці горілки.

(Полоски, Більск. ут.).

46.

A.

- 1) А ми жито дожали,
- 2) Щобъ ще за роць дождали.

- 3) Кілько на небі зірочокъ,
- 4) Тільки на полі кіпочокъ.
- 5) Суди, Боже, звозити,
- 6) Въ велику скирту зложити,
- 7) И зъ панами добрими свожити.
- 8) Ой обжинки, нашъ паночку, обжинки —
- 9) Дай намъ меду й горілки;
- 10) Прочиннай, паночку, ворота —
- 11) Несемъ тобі вінка нъ злота.

(Болшая Горбоша; Новоградомисл у.).

В.

- 1) А въ нашого пана злотий поясъ —
 - 2) Дожавъ жита въ добрий часъ,
 - 3) Дожала его дзівечка
 - 4) За ясного сонечка.
- 5 В = 3 А, 6 В = 4 А.

- 7) Зороньки світили,
- 8) Копоньки поле укрили.

(Полоски, Більск. у.).

В.

1 В = 10 А Ой одчиняй... браму, 2 В = 11 А Бо... віночокъ зъ перлами.
3 В = 10 А Ой одчиняй, нашъ... новий двір, 4 В = 11 А Бб... віночка на
розвідь. 5 В = 10 А Ой одчиняй, нашъ..., 6 В = 11 А... віночка краще.

Г.

- 1 Г = 1 В... хозяїнь, квартиру,
 - 2) Глянь ва небо и на ниву
- 3 Г = 3 А... зорокъ, 4 Г = 4 А... ниві копокъ, 5 Г = 3 А... крупівъ
6 Г = 4 А... стогівъ.

(Великая Глуша, Ковельск. утз.).

47.

А.

- 1) Наша пані чорнобрива
- 2) Борщу, каші наваряла,
- 3) Наварила намъ,
- 4) Хорошимъ женцямъ.
- 5) Чужа пані рудобрива
- 6) Борщу, каші наваряла,
- 7) Поставила на припечку, —
- 8) Муха пролила.
- 9) Бодай тобі, мухо,
- 10) Розсілося брухо,
- 11) И намъ не дала.
- 12) Сама споживла!
- 13) Наша пані велика
- 14) Зарубала индика,
- 15) Зарубала намъ,
- 16) Хорошимъ женцямъ...

(С. Манюк, Глуховск. уяз.).

В.

1 Б = 13 А, 2 Б = 14 А Зарізала... 3 Б = 12 А, 4 Б = 11 А А... 5 Б = 13 А... голубочка,

- 6) Вийшла проти насъ,
- 7) Да винесла три скрипочки,
- 8) А четвертий басъ.
- 9) Всімъ дівчаткамъ по скрипці,
- 10) А сироті басъ.
- 11) Всі дівчата въ скоки - въ боки,
- 12) А сирота въ плачъ:
- 13) «Чи я въ тебе, моя пані,
- 14) Діла не робила,
- 15) Що я въ тебе да скрипочки
- 16) Дай не заробила?»

(Борисполь, Переяславск. уяз.).

48.

- 1) Закотилось да сонечко
- 2) За зелений буиръ —

- 3) Ми поїдемо вечеряти
- 4) У багатий двуріє.
- 5) А въ багатому дворі
- 6) Хліба, солі на столі,
- 7) И хліба, и солі —
- 8) И всёго доволі,
- 9) Вареники въ маслі,
- 10) Горілочка въ плящі.
- 11) Закотилося сонечко
- 12) Да за новий млянь —
- 13) Цілуйтеся, мнлуйтеся,
- 14) Якъ хто кому млянь.
- 15) Закотилось да сонечко
- 16) Да за два млинки —
- 17) Ми поїдемъ вечеряти,
- 18) Де два паробки.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

В.

- 1) Задзвонили въ Боришполі
- 2) У великій двуріє,

3 Б = 3 А, 4 Б = 4 А. 5 Б = 5 А У..., 6 Б = 6 А Вареники..., 7 Б = 9 А,
8 Б = 10 А.

(Борисполь, Переяславск. у.).

49.

А.

- 1) Уже сонце на лану —
- 2) Я до дому полену!
- 3) Поленула бь я,
- 4) Неволя моя.
- 5) Чуй, пані, чуй,
- 6) Вечерять готуй!
- 7) Ой якъ готовенька,
- 8) Сиди веселенька;
- 9) А якъ не готова,
- 10) То не сиди дома!

(Борисполь, Переяславск. у.).

Б.

1 Б = 1 А а вже... , 2 Б = 2 А, 3 Б = 3 А. 4 Б = 4 А.

- 5) Приказу ждемо
- 6) Одъ пана свого,
- 7) Одъ молодого,
- 8) Да хорошего;
- 9) Поки прииде панъ,
- 10) Да прикаже намъ.

(С. Брытаны, Борзенск. уѣз.).

В.

- 1) Наша пані тетера,
- 2) Чи готова вечера?

3 В = 9 А Коли... , 4 В = 10 А; 5 В = 7 А Коли... , 6 В = 8 А.

- 7) Ой нашъ, пане, нашъ,
- 8) Обжиночьи въ насъ!

(Брытаны, Борзенск. уѣз.).

Г.

1 Г = 1 А... дома, 2 Г = 2 В Готова...

- 3) Ой чуй, пані, чуй,
- 4) Вечерать готуй!

5 Г = 7 А, 6 Г = 8 А;

- 7) Ніжки підобгай,
- 8) Дай насъ дожидай!

9 Г = 9 А Якъ же... , 10 Г = 10 А Давъ...

- 11) Одчиняй ворота,
- 12) Да біжи въ болота.

(С. Юршовка, Новоградсьверск. уѣз.).

50.

Звеліла мені мати
Ячменю жати.

— «Жни, жни, моя доненько;
Жни, жни, мое серденько!»

Ячміню не жала,
На межі лежала.

— «Лежи, лежи, моя доненько;
Лежи, лежи, мое серденько!»

Снопочокъ нажала,
Къ сердечку прижала.

— «Жми, жми, моя доненько;
Жми, жми, мое серденько!»

Ячміннее зернячко
Укололо сердячко.

— «Терпи, моя доненько;
Терпи, терпи, мое серденько!»

«Ой я жъ терпіла,
Да вже замліла».

— «Млій, млій, моя доненько;
Млій, млій, мое серденько!»

«Щобъ серце злічити,
Треба козака любити».

— «Люби, люби, моя доненько;
Люби, люби, мое серденько!»

«Щобъ, моя мати,
Съ козакомъ мені гуляти».

— «Гуляй, гуляй, моя доненько;
Гуляй, гуляй, мое серденько!»

«Ище жъ, моя мати,
И волю ёму давати»...

(Бытъ Рус. Нар. Терещенко, часть V, стр 127—128).

51.

Ой зазвеніли стодолі, стодолі;
Що не повні сторони, сторони.
Ой не звеніте, стодолі, стодолі,
Будуть повні сторони, сторони.
Скільки на небі зорочокъ,
Тільки на полю вочокъ;
Зороньки небо світили,
Коцоньки поле уврили.

(Полоски, Більск. уяз.).

52.

Ой літає соволонько по полю,
Заганяє челядоньку до дому:
«Ой до дому, челядонько, до дому,
Вигуляла все літечко по полю;
Вигуляла все літечко и жнива —
Не боліла головонька и спина.
Широкая нива втомила,
Що й вечеря теперенька не мила.

(Д. Дударь, Каневск. у.)

53.

Ой літала сива кая по полю,
Заганяла дрібни пташки до бору:
— «Ой до бору, дрібни пташки, до бору,
Не роніте рабихъ пір'євъ по полю».
— Ой вже жъ ми рабєє пір'є поронили,
Летаючи по горонькахъ, по долинахъ.
Ой іздило пахольатко по полю,
Запрошало челядоньку до двору:
— «Ой до двору, челядонька, до двору,
Не запалюй білого личка на полю».
— «Ой вже жъ бо ми біле личко запалили,
Ой ходячи ранесенько та на жниво.

(Полоски, Бѣльск. утз.)

54.

Сива пава літала,
Крилами двір'є мітала,
Сподівалася вінця
До свого гуменця.
Замітайте двори,
Застілайте столи,
Сподівайтєся вінця
До свого гуменця.

(Жюста Паули, стр. 51.)

Вийди, панойко, до насъ,
Возьми віночка одъ насъ;
Віночокъ на волочокъ —
Намъ медъ-вино на столочокъ;
Віночокъ на стодолі—
Намъ горілки доволі.

(Великая Глуша, Ковельск. утв.).

55.

Бігай, коню, по полю,
Збирай женці до дому.
— «Съ поля, женчики, съ поля,
До мого ойца двора;
У мого ойца двора,
Медъ-горілойка у стола.»

(Великая Глуша, Ковельск. у.).

56.

Стався, панойку, стався,
Женчивівъ не стидайся;
Якъ ми ся не встидали
Нивоньку дожинали.
Слава панойку, слава:
Вся челядонька п'яна;
Ино тая не пила,
Що зъ нами не робила,
Підъ межею лежала,
А житейка не жала.
Де ми віночку вили,
Мідь, горілойку пили,
Ди-сьмо го доплітали
Мідь, вино розливали.

(Жегота Паули, стр. 52.).

Возвратившись домой, поздравляют хозяина и хозяйку съ обжинками. Дѣвушка съ вѣнкомъ на головѣ выходитъ впередъ, кланяется хозяину и, отдавая ему вѣнокъ, говоритъ: „а дай, Боже, щобъ ми на другой рікъ дождали жито жати и вѣнка вамъ принести“. Хозяинъ беретъ вѣнокъ, даетъ дѣвушкѣ деньги и говоритъ ей: Дай, Боже, щобъ на тебе въ церкві вложили вѣнецъ“.

Затѣмъ начинается угощеніе женщинъ и нерѣдко играетъ музыка до полуночи. Все описанное соблюдается, когда обжинки дѣлаются „толокою“, т. е. помочью. Толока обыкновенно бываетъ въ небольшіе праздники, „присвятки“. Брестяне идутъ на толоку „помогати хлѣба святаго збирати“ бесплатно, за одно только угощеніе, сопровождаемое иногда музыкою. На толоку обыкновенно идетъ молодежь съ охотой, а въ особенности тогда, когда съ нею соединяются обжинки.

До Спаса обжинаются почти всѣ хозяева и въ этотъ день приносятъ въ церковь ржаные вѣнки; священникъ освящаетъ ихъ вмѣстѣ съ плодами. Вѣнки эти тщательно берегутся, и зернами изъ нихъ начинаютъ засѣвать озимыя поля.

15-го августа, Перва Пречиста, Успеніе Присвятой Богородицы. Въ празднованіи этого дня нѣтъ никакихъ особенностей ¹³⁵). Есть пѣсни, относящіяся въ этому празднику.

Радуйтеся, янголівъ лики,
Идетъ до раю Матірѣ Владики.
Гавріилъ тобі вість принесе:
Зоветь тебе Синъ на небесе.
Теперьъ прийди відъ Лівана,
Божія Матірѣ, пречистая Панна.
Янголи усі изъ слізами,
Восхіщени усі облаками.
У Гевсимансьеве село пристали,
Объ царіці тамъ ридали:
— «Идешъ відъ насъ, о царіце!...
Иди, иди, голубице!»
Якъ тіло на плечи узали,
Янголи її тамъ пісьню заспівали:
«Возьміть врата, князі, ваша

¹³⁵⁾ Черпелевка, Староконстан, у.

Идетъ до васъ утіха наша,
Давно відъ васъ бажася Божая Мати,
Пресвітлая Панна!»
Пречистую Панну во триумвахъ въ небо проводивши,
Виля Тройчеського трону посадивши,
Вінчали короною у престола Тройчеського, —
Наветъ изъ очей сонце стало! —
И у піднижжа їй місяць дано.
Ангельски сили гарно вѣспівали:
«Величимъ ты, царице славна, воеводу избранна,
Синоу Божимъ посажденна,
Небесною царицею утверждена,
Во вікъ царствувати,
За насъ Христа ублагати.
Ублагай о насъ, Мати благая,
Триблагого Бога родшая;
У твоімъ днесъ успеніи
Да пребудемъ у спасеніи,
Предстательствомъ твоімъ у того
Сина твого наймилішого.

(Изъ Рукот. Сборн. Кулиша, Харьковъ).

29-го августа. День усѣкновенія главы Іоанна Крестителя, называється въ народѣ „Головосікою“. Въ этотъ день строго постятся; весь день ничего не варятъ, не берутъ ножа въ руки, считая большимъ преступленіемъ рѣзать что нибудь, а особенно круглое, похожее на голову. Говорятъ, напримѣръ, если въ этотъ день рѣзать капусту, то изъ нее потечеть непременно кровь. Также и ѣсть нельзя вещей, напоминающихъ собою голову, потому что отъ этого будутъ чиряки (вереды). Рассказываютъ, что одна женщина срубила головку капусты, но когда внесла ее въ хату, то увидѣла, вмѣсто головки капусты, голову своего ребенка.

С Е Н Т Я Б Р Ъ .

1-го сентября. Въ день Симона Столпника ласточки прячутся въ колодезь.

Чортъ мѣряетъ воробьевъ мѣрею: сколько взять себѣ, а сколько вы-

пустить. — Для этого воробьи собираются къ нему, и потому-то ихъ въ этотъ день нельзя видѣть ¹³⁶).

Начинають копать картофель и буряки; снимають съ баштановъ дыни и „кавуни“ (арбузы).

8-го сентября. Рождество Богородицы — друга Пречиста. Ужи сушатся на дорогахъ и потому опасно ходить.

Похвалимо, похвалимо Царя Христа,
Прибитого, прибитого до креста! (2)
За насъ, за насъ страсти претерпѣвшій (2)
И відъ вічнихъ мукъ, відъ вічнихъ мукъ визволивший. (2)
Похвалимо, похвалимо Матірѣ ѳго,
Да избудешъ, да избудешъ огню вічного! (2)
Матірѣ ѳго, Матірѣ ѳго пречистая —
Зірка у небі, зірка у небі пресвітлая! (2)
Скорая, скорая намъ помошнице,
У бідахъ и скорбахъ наша заступнице, (2)
Поручница, поручница за насъ грѣшнихъ,
Визволить, визволить насъ відъ мукъ вічнихъ! (2)
Аллилуія, восьпѣваймо,
Матірѣ цареву, Матірѣ цареву днесъ величаймо. (2)

(Изъ Рукоп. Сборн. Кулиша, Харькова).

14-го сентября, Воздвиженіе животворящаго креста Господня. Птицы начинаютъ улетать, а „гадюки“ ползуть на зиму въ „вирай“, по-этому въ лѣсъ ходить нельзя, (въ противномъ случаѣ предстоитъ опасность быть ужаленнымъ змѣей. Но не всѣ змѣи уползають; тѣ, которыя кого нибудь укусили, въ наказаніе остаются мерзнуть въ холодные дни.

„Вирай“ — это дивная теплая сторона, гдѣ-то далеко у моря, доступная однимъ птицамъ и змѣямъ.

Первою улетаетъ туда и послѣднею возвращается оттуда зозуля, т. е. кукушка; это оттого, что зозуля ключница „вирая“.

26-го сентября, Ивана. Не ѳдятъ цибули и луку, опасаясь имѣть чиряки (чиря).

¹³⁶) Чернелевка, Старокопчанковск. у.

О К Т Я Б Р Ъ .

1-го октября, Покрова. Молятся, особенно дѣвушки, желающія выйти замужъ; молитвы ихъ всегда почти сопровождаются словами:

„Свята Покривочка, покрой мині головоньку, хочь ганчіркою (тряпкою), аби не zostавалась дівкою“. Со дня „Покрови“ начинается бабье лѣто, продолжающееся двѣ недѣли. Время это не сопровождается никакими обрядами. Утверждаютъ только, что въ теченіи бабьяго лѣта непременно должно быть хотя нѣсколько теплыхъ дней.

Если на „Покрову“ вѣтеръ съ сѣвера, то будетъ зима очень холодная и съ метелями. Если съ юга, то теплая.

18-го октября, Евангелиста Луки. „На Луки — нема хлѣба, ні муки“. Пословица основана на томъ, что во время неурожая крестьяне, засѣявъ поля на будущій годъ, не имѣютъ хлѣба.

22-го октября, Казанской иконы Божей Матери.

26-го октября, Дмитрія Мироточиваго. „До Дмитра дівка хитра; а по Дмитрі, хоть воминъ витри“. — До этого времени „хлопці“ сватають „дівокъ“, что дѣлается уже рѣдко послѣ Дмитрія.

28-го октября, Парасковіи. Въ этотъ день не прядуть. Въ концѣ октября собираютъ и шаткуютъ капусту, и квасятъ буряки.

Въ понедѣльникъ не нужно пережѣвывать рубашки: „напастъ буде“.

Въ понедѣльникъ многіе не ѣдятъ скоромнаго.

Въ пятницу нельзя золить бѣлья, а то на томъ свѣтѣ пятница будетъ гоняться.

Нѣкоторыя женщины даютъ обѣтъ не работать въ пятницу.

Въ субботу хорошо начинать какое-нибудь дѣло.

Н О Я Б Р Ъ .

8-го ноября. Если уже упалъ снѣгъ, то говорятъ: „Михайло прихавъ на білому коні“.

21-го ноября. Введеніе во храмъ Пресвятыя Богородицы. Если корова бьется ногами, то пекутъ хлѣбъ, вложивши въ него предварительно нѣсколько „стоногъ“, мокриць. Испекши, обходятъ три раза вокругъ коровы и даютъ ей по куску, говоря: „ѣжь, корово, стоноги, да стій на всі чотири ноги“.

Если отелится первый разъ корова, то хозяйка отрываетъ нижній рукавъ своей рубашки и обматываетъ вокругъ роговъ коровы.

Хрѣнъ и морковь святятъ отъ „курячої сліпоты“.

Вечерниці въ дни Екатерины и Андрея 24 и 29 ноября имѣютъ особенную важность. Гаданья въ оба эти праздника имѣютъ близкое отношеніе другъ къ другу. Въ день Екатерины дѣвушки призываютъ долю, на Андрея доля показываетъ имъ свои дары. Призваніе доли заключается въ томъ, что дѣвушки, собравшись въ какой нибудь домъ, варятъ кашу изъ пшена и мака и поочередно лезутъ на ворота, приговаривая: „Доле, ходи до насъ вежерати“.

Дѣвушки ставятъ въ воду нѣсколько вишневыхъ прутьевъ; если они къ Рождеству разцвѣтутъ, то гадающая выйдетъ въ этомъ году замужъ. Еще на канунъ Андрея, 28-го ноября, дѣвушки гадаютъ у себя дома. Гаданья эти заключаются въ слѣдующемъ.

Берутъ извѣстное количество коноплянаго сѣмени, выходятъ въ полночь на дворъ, три раза обходятъ вокругъ хаты, сѣютъ и приговариваютъ:

«Я, святой Андрію,
Конопельки сію:
Дай же, Боже, знати,
Съ кимъ весілле грати» ¹³⁷⁾.

или:

«Андрію, Андрію,
Я на тебе коноплі сію,
А запаскою волочу,
Бо я заміжъ хочю»...

Суженный приснится ей непремѣнно.

До восхода солнца, тайно отъ всѣхъ, берутъ горсть коноплянаго сѣмени,

¹³⁷⁾ Обнч. и Пов. Мал. Маркевича.

завязываютъ въ рубашку и носятъ цѣлый день; вечеромъ сѣютъ его, „скородать“ рубахой и говорятъ при этомъ: „кто мій суженій, той придетъ зо мною конопельки брать“. Суженій непременно придетъ ночью дергать конопель.

Гадаютъ также и на канунѣ новаго года.

Верутъ на тарелку соли и пшеничной муки, разбалтываютъ водою и передъ вечеромъ выпиваютъ. Ночью непременно захочется пить, и суженій подастъ воды.

Изъ соли, муки и воды пекутъ коржикъ; ложась спать, одну половину коржика должно съѣсть, а другую положить подъ подушку; суженій придетъ, чтобы съѣсть оставшійся кусокъ.

Нужно спечь большой соленый коржъ и съѣсть на ночь; суженій подастъ пить.

Владутъ кусокъ хлѣба съ солью подъ подушку; — суженій придетъ подѣлиться.

Выдергиваютъ изъ крыши стебель соломы, и если въ колоскѣ найдется зерно, — женихъ будетъ богатый; если не будетъ зерна — бѣдный; если солома безъ колоска, то жениха въ этомъ году не будетъ.

Наливаютъ въ тарелку воды, кладутъ на нее нѣсколько соломиноѣ въ видѣ мостика и ставятъ себѣ подъ кровать: суженій придетъ перевести невѣсту черезъ мостъ ¹³⁸).

Паробокъ или „дівчина“ вечеромъ выходитъ за ворота и прислушивается къ лаю собакъ. Съ какой стороны услышитъ лай, оттуда будетъ или жениху невѣста или невѣстѣ женихъ ¹³⁹).

30-го ноября. Св. Андрея. Празднованіе дня св. Андрея состоитъ въ томъ, что молодые люди обоого пола, собравшись въ извѣстный домъ, занимаются гаданіемъ о своей будущности. Употребительнѣйшій способъ гаданія „балабушки“ или „кукилки“ — маленькія булочки. Одна изъ дѣвушекъ приноситъ воды, набираетъ ее въ ротъ и выливаетъ въ тѣсто, изъ котораго дѣлаютъ „кукилки“. — Балабушки приготавливаютъ по числу дѣвушекъ, сверху мажутъ ихъ саломъ и кладутъ на „ослоні“ или же на „заслонці“. — Каждую пару называютъ именами предполагаемыхъ жениха и невѣсты ¹⁴⁰). Когда эти балабушки разставлены въ извѣстномъ порядкѣ, въ хату впускаютъ собаку, обыкновенно не ѣвшую въ этотъ день. Дѣвушка, „пампушку“ которой собака схватитъ раньше всѣхъ, прежде другихъ выйдетъ замужъ. Несъѣденная „пампушка“ означаетъ, что дѣвушка въ этомъ году не выйдетъ замужъ ¹⁴¹).

¹³⁸) Обыч. и Пов. Мал. Маркевича.

¹³⁹) С. Красноселка, Староконст. уѣз.

¹⁴⁰) Обыч. и Пов. Мал. Маркевича.

¹⁴¹) Курмань, Новградоволинск. уѣз., Красвоселка и Чернезевка, Староконст. уѣз.

Послѣ этого перевязываютъ собаку солояннымъ „меревесломъ“ и съ почестями выводятъ изъ хаты ¹⁴²⁾.

Еще дѣлаютъ такъ: вколачиваютъ въ потолокъ гвоздь и на нитѣ привѣшиваютъ къ нему коржъ, намазанный медомъ и называемый „калетою“ (королежъ); онъ виситъ на разстояніи человѣческаго роста отъ земли. Около коржа садится „паробокъ — писарь“, которому даютъ въ руки „квачъ“, обмоченный въ воду, разболтанную сажей. Остальная компанія поочередно подѣзжаетъ къ коржу верхомъ на кочергѣ. — Ъдущіе, по возможности, стараются представить дѣйствительныхъ всадниковъ, сидящихъ на настоящихъ живыхъ хявонъ; при этомъ каждый изъ нихъ говоритъ: „Іду, іду калети кусати!“ „Ой не смійся, братіву, говорить другой писарь, бо я буду по зубамъ писати!“ Если ѣдущій не засмѣется, то откусываетъ „калети“; если же засмѣется, то дѣйствительно писарь мажетъ его по зубамъ ко всеобщему удовольствію. Незасмѣявшіяся выйдутъ въ этомъ году замужъ, и наоборотъ ¹⁴³⁾. Если послѣ гаданья останется еще кусокъ „калети“, то дѣвушки разламываютъ ее на части и раздаютъ всѣмъ присутствующимъ, говоря при этомъ: „калета, калета солодка була, теперъ ми її зѣли, за женихомъ полетіли“ ¹⁴⁴⁾.

Ставятъ также на столъ деревянную тарелку, покрываютъ ее большимъ платкомъ, а на платокъ кладутъ кусокъ хлѣба съ солью и уголь. Затѣмъ каждая дѣвушка кладетъ на тарелку свое кольцо, или какуюнибудь другую вещь. Потомъ разламываютъ хлѣбъ и уголь на кусочки, которые каждая дѣвушка заворачиваетъ въ рукавъ рубашки и ложится спать, въ надеждѣ увидѣть во снѣ своего суженаго ¹⁴⁵⁾.

Ходятъ въ амбаръ и берутъ оттуда по нѣскольку зеренъ ржи; четное число взятыхъ зеренъ означаетъ скорое замужество, и на оборотъ ¹⁴⁶⁾.

Сѣютъ около колодезя ленъ и каждая дѣвушка замѣчаетъ свое мѣсто; чей ленъ весною вырастетъ скорѣе, та выйдетъ скорѣе замужъ ¹⁴⁷⁾.

Носятъ изъ ручья воду, наливаютъ въ миску и пускаютъ на воду небольшія восковыя свѣчи, прилепленныя къ скорлупамъ орѣха. Если свѣча

¹⁴²⁾ Соловѣва, Радомисльск. уѣз.

¹⁴³⁾ Полонное, Новградоволинск. уѣз.

¹⁴⁴⁾ С. Курное, Новградоволинск. уѣз.

¹⁴⁵⁾ Шумскъ, Кременецк. уѣз.

¹⁴⁶⁾ Строки, Староконстант. уѣз.

¹⁴⁷⁾ С. Сельци, Житомирск. уѣз.

дѣвушка столкнется со свѣчей „парубка“, то значить они обвѣнчаются. По окончаніи гаданія воду выливаютъ обратно въ ручей ¹⁴⁸).

Берутъ охапку дровъ и считаютъ полѣнья: четное число предвѣщаетъ свадьбу, и на оборотъ ¹⁴⁹).

Считаютъ кольца, въ плетѣ или „честоколѣ“, называя одинъ кольцо „молодцемъ“, а другой „вдовцемъ“. Смотря потому, съ какимъ названіемъ будетъ послѣдній колышекъ — дѣвица выйдетъ или за молодца, или за вдовца ¹⁵⁰).

Въ чашку съ водою впускаютъ свои кольца и заставляютъ парубковъ вынимать ихъ оттуда губами; дѣвица, кольцо которой вынетъ парубокъ, выйдетъ за него за мужъ ¹⁵¹).

Ставятъ на столъ воду, уголь и „коралі“ и закрываютъ полотенцемъ незаметно для дѣвушекъ, которыя затѣмъ наугадъ берутъ какой либо изъ этихъ предметовъ. Взявшая воду выйдетъ замужъ за водоноса, взявшая уголь — за цыгана, коралі — будетъ монахиней.

Кладутъ секретно подъ разные миски кольцо, чепецъ и куклу. Дѣвица, поднявшая миску съ кольцомъ или чепцомъ, выйдетъ замужъ, а съ куклой — родить ребенка.

Узнаютъ также имя суженаго, спрашивая первого встрѣченнаго объ его имени ¹⁵²).

Ходятъ въ овчарню и ловятъ овецъ; если дѣвушка поймаетъ черезъ засовъ барана, выйдетъ въ этомъ году замужъ.

Смотрятъ ночью въ зеркало, желая увидѣть тамъ суженаго.

Топятъ воскъ и олово въ черепкѣ и выливаютъ на воду. Если воскъ приметъ въ водѣ подобіе вѣнца, то дѣвушка выйдетъ замужъ.

Подслушиваютъ подъ окнами у сосѣдей; если услышать слово „иди“, то дѣвушка выйдетъ замужъ. — Бросаютъ за ворота сапогъ; если сапогъ станетъ носкомъ къ воротамъ, то дѣвушка не выйдетъ замужъ, въ противномъ случаѣ, выйдетъ замужъ въ ту сторону, куда обращенъ носокъ сапога ¹⁵³).

Идутъ къ церкви и смотрятъ въ нее черезъ замочную скважину. Если дѣвушка увидитъ вѣнчающихся, то выйдетъ замужъ, если же увидитъ гробъ, то умереть въ этомъ году.

Входятъ ночью въ сарай и берутъ полѣно. Если оно гладкое, — то

¹⁴⁸) С. Мокраны, Новградовольск. уѣз.

¹⁴⁹) С. Новоселки, Владимірска. уѣз.

¹⁵⁰) Курмань, Новградовольск. уѣз.

¹⁵¹) Карповецъ, Житомирск. уѣз.

¹⁵²) С. Козароги, Дубенск. уѣз.

¹⁵³) М. Шумскъ, Кременецк. уѣз.

мужъ будетъ молодой и добрый; если же суковатое, то старый и сердитый. Иногда впрочемъ гадаютъ и такимъ образомъ, что гладкое полѣно предвѣщаетъ мужа бѣднаго, а суковатое — богатаго. ¹⁵⁴⁾

Завязываютъ лошади глаза и садятъ на нее дѣвushку — въ какую сторону пойдетъ лошадь, въ ту сторону дѣвushка выйдетъ замужъ ¹⁵⁵⁾.

Прокалываютъ острый конецъ яйца и выпускаютъ изъ него бѣлокъ въ стаканъ съ водой; если бѣлокъ приметъ въ водѣ подобіе зданія, то дѣвица выйдетъ замужъ за богатаго, если форму травы — то за бѣднаго. ¹⁵⁶⁾

Посадятъ „півня въ діжу“ и поставятъ на „покуті“, на полу поставятъ миску съ водой, и тутъ же посыплютъ кучки проса, ржи, гречихи. Если пѣтухъ изъ „діжи“ кинется на зерно, женихъ будетъ славный хозяинъ, если къ водѣ, пѣвица ¹⁵⁷⁾.

Сажаютъ подь рѣшето пѣтуха съ курицею, связанныхъ хвостами, и, немного погодя, выпускаютъ оттуда. Если при этомъ пѣтухъ потянетъ курицу, то мужъ будетъ властвовать надъ женой, въ противномъ случаѣ жена будетъ имѣть вліяніе на мужа.

Ночью снимаютъ куръ съ „сідала“, даютъ имъ по счету нѣсколько зеренъ пшеницы; если курица съѣстъ четное число, то дѣвushка выйдетъ замужъ.

Сидя у окна, говорятъ: „сужений, ряжений, иди коло вікна“. Если послѣ этого услышатъ на улицѣ шумъ, то это предвѣщаетъ веселую и хорошую замужнюю жизнь.

Ночью вывѣшиваютъ черезъ окно полотенце, приговаривая: „сужений, ряжений, приди сюди и утрись“. Если въ скоромъ времени полотенце будетъ мокрое, то дѣвushка выйдетъ замужъ въ этомъ году.

Ходятъ на перекрестокъ съ зеркаломъ и наводятъ его на луну, приговаривая: „сужений мій, ряжений, вижди до мене и поговори зо мною“. Женихъ долженъ явиться въ зеркалѣ.

Ходятъ къ житницѣ и прислушиваются: если тамъ слышенъ шумъ и пересыпка хлѣба, то дѣвushки будутъ жить замужемъ богато.

Выходятъ на дворъ и кричатъ: въ которой сторонѣ послышится эхо, въ ту сторону дѣвushка выйдетъ замужъ.

Ложатся спиной на сѣтѣ и по утру смотрятъ на это мѣсто: если въ полосахъ, то мужъ будетъ вздорный и драчунъ, если гладкое, то тихій и смиренный.

¹⁵⁴⁾ М. Шумскъ, Кременецк. уѣз.

¹⁵⁵⁾ С. Дермань, Дубенск. уѣз.

¹⁵⁶⁾ М. Шумскъ, Кременецк. уѣз.

¹⁵⁷⁾ Обич. и Пов. Мал. Маркешча.

Сучать нитеу и спускають ее въ воду: если нитка крутится въ водѣ, то замужня жизнь будетъ хорошая; если остается въ такомъ видѣ въ какомъ опущена, то жизнь будетъ скверная.

Выходятъ на дворъ и говорятъ: „Залай, залай, собаченъко, завий, завий, сірый вовче“! Въ какой сторонѣ залаетъ собака въ ту выйдетъ замужъ гадающая дѣвушка.

Вывѣшиваютъ за окно ключи: если они зазвенятъ, то дѣвушка выйдетъ замужъ.

Ходятъ къ рѣкѣ и чрезъ прорубь выгаскиваютъ со дна что попадется: если дѣвушка вынетъ кусокъ кожи, то ея мужъ будетъ сапожникъ, если кусокъ черепка — „гончаръ“, и т. п. ¹⁵⁸⁾.

Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ въ день Андрея не гадаютъ ¹⁵⁹⁾.

Д Е К А Б Р Ъ.

На Варвары, 4-го декабря. Около этого времени зима прочно устанавливается „Варвара ночи вѣрвала, дня приточила,“ говоритъ народъ.

Зачатіе св. Анны 9-го декабря.— Волки начинаютъ бѣгать стаями. Ходятъ въ погребъ къ пчеламъ, чтобы хорошо „роілись“.

Вилія. Вечеръ 24-го декабря носитъ названіе „багатоі куті“, „виліі“ или „воляди“.

Если „на багату кутю буде зоряно“ (звѣздная ночь), то въ этомъ году будетъ урожай.

Хозяинъ въ этотъ день заботится о томъ, чтобы никакая вещь „не свѣтувала“, т. е. не была до утра въ чужомъ домѣ; всѣ свои деревья обязываетъ „соломянымъ перевесломъ“, чтобы хорошо „родили“.

Еще съ половины дня начинаютъ готовить ужинъ, на которомъ, кромѣ другихъ яствъ, должна быть непременно „кутя“ съ медомъ или съ макомъ, растертымъ и разведеннымъ въ подслащенной водѣ, и „узваръ“ изъ сушеныхъ яблокъ, грушъ и другихъ плодовъ. Подъ вечеръ хозяинъ дома отправляется

¹⁵⁸⁾ М. Шумскъ, Кременецк. уѣз.

¹⁵⁹⁾ Мараны, Кобринск. уѣз.

на гумно и съ молитвою беретъ связку сѣна и снопъ ржи, ячменя, гречки и соломы, и все это приносить въ хату; хозяйка садится, облачается соломою и „квочке“, это дѣлается для того, чтобы велась въ домъ птица.

Сѣно кладутъ на столъ и закрываютъ „убрусомъ“ (скатерью), а снопъ ставятъ на „покутѣ“, подославъ немножко сѣна. — Иногда на столъ кладутъ плугъ и упряжь ¹⁶⁰).

На покути ставятъ также горшокъ съ „кутею“, покрытый „книшемъ“; надъ этимъ горшкомъ на возвышенномъ мѣстѣ зажигается свѣча. Затѣмъ семья одѣвается въ чистое платье и, съ появленіемъ звѣзды, начинается ужинъ, въ которомъ участвуетъ и прислуга. Хозяинъ пьетъ водку, приговаривая: „Дай же, Боже, въ добрымъ здоровы сі святки провести, ще и на той рікѣ дождати!“

Затѣмъ начинается ужинъ, заканчивающійся кутьей. Когда на столъ поладутъ кутю, хозяинъ набираетъ ее въ ложку, подходитъ къ окну или выходитъ на дворъ и говоритъ: „Морозе, морозе, ходи до насъ куті істи, а коли не идешъ, то не йди й на жито, пшеницю и всяку пашницю ¹⁶¹). Последнюю ложку куті бросаетъ въ потолокъ, „щобъ бджоли роілись“, и по количеству прильпившейся къ потолку куті предугадываетъ, хорошо ли проживутъ пчелы зиму и будутъ ли роиться лѣтомъ ¹⁶²).

Послѣ перваго кушанья хозяинъ, закрывъ глаза, вытаскиваетъ изъ сѣна стебель; если онъ окажется длинный, то будетъ хорошій урожай, въ противномъ случаѣ плохой.

Во время ужина кладутъ подъ столъ топоръ, и если у кого въ ногѣ зудъ (подбѣгъ), то тотъ ставитъ ногу на топоръ.

Когда съѣдятъ кутю, семья садится „на покутѣ“ на сѣнѣ, гдѣ стояла кутя, и „квочка“ т. е. подражаютъ курицѣ, сидящей на яйцахъ, для того, чтобы „квочка“ выводила хорошо цыплятъ: потомъ сгребаютъ со стола немного сѣна и кладутъ въ то мѣсто, гдѣ будетъ сидѣть квочка (насѣдка); ¹⁶³) часть сѣна даютъ также скоту. Остальное сѣно лежитъ до новаго года, а снопъ ржи остается на „покутѣ“ до Крещенія. Сору до новаго года не выбрасываютъ на дворъ, а сметаютъ въ вучу подъ „покутя“ ¹⁶⁴).

Ложки въ кутьѣ оставляютъ на цѣлую ночь. Дѣлаютъ это въ ожиданіи

¹⁶⁰) Данильченко.

¹⁶¹) С. Дворца, Засловск. уѣз.

¹⁶²) Могильна, Владиміровольск. уѣз.

¹⁶³) Сборн. Маркевича.

¹⁶⁴) Шендеревка, Каневск. уѣз.

посѣщенія умершихъ родственниковъ, или же гадая о своемъ долготѣи. Если поутру чья либо ложка окажется перевернутою вверхъ, то онъ умретъ въ текущемъ году. ¹⁶⁵⁾

Послѣ ужина нѣкоторые члены семейства, преимущественно дѣти, посылаются къ священнику, повивальной бабкѣ и родственникамъ. Они приносятъ съ поздравленіемъ „книші“, рыбу и пр. Священникъ даритъ ихъ просфорю, а крестьяне деньгами. ¹⁶⁶⁾

Въ нѣкоторыхъ семействахъ приступаютъ къ ужину не иначе, какъ съѣвши предварительно кусочекъ просфоры, принесенной отъ священника, а для этого посылаютъ священнику подарки предъужиномъ ¹⁶⁷⁾. Послѣ ужина моють посуду и часть помоевъ хозяйнѣ сливаетъ въ бутылку и причетъ, въ увѣренности, что это хорошее лекарство отъ „сглаза“.

Въ ночь на канунѣ Рождества всѣ кладутъ на свои постели сѣно и сидятъ по большей части въ „стані“ (конюшнѣ); здѣсь они прислушиваются къ тому, что дѣлаютъ воли, потому что существуетъ повѣрье, будто въ эту ночь воли говорятъ между собою о рожденіи Христа. Воламъ и вообще скоту даютъ въ эту ночь обильный кормъ. ¹⁶⁸⁾

Праздникъ Рождества Христова. Утромъ, въ праздникъ Рождества дѣвчечь, взявъ изъ церкви образъ, идетъ по домамъ и читаетъ молитвы, и что ему даютъ хлѣбъ, крупы, сало и пр. ¹⁶⁹⁾

Или же старики идутъ сами къ священнику послѣ богослуженія и ищутъ ему подарки. Священникъ благодаритъ ихъ и угощаетъ. Хозяева замѣчаютъ, въ какой день Рождество: по ихъ убѣжденію, въ такой же день слѣдуетъ начинать уборку хлѣба. ¹⁷⁰⁾ Съ вечера перваго дня праздника начинается „колядованне“ и продолжается до праздника Богоявленія. — Дѣвушки и дѣти колядуютъ передъ окнами богатыхъ крестьянъ и въ своихъ „колядкахъ“ величаютъ хозяина и его семью.

Когда проповѣютъ колядку, дѣти и дѣвушки привѣтствуютъ хозяина; ихъ дарятъ пирогами или деньгами, на которыя они покупаютъ себѣ различныя вещи и тщательно берегутъ ихъ. — Колядники нерѣдко ходятъ съ фонаремъ, сдѣланнымъ изъ бумаги въ видѣ луны или звѣзды. На одной сторонѣ фонаря изображается св. Варвара. ¹⁷¹⁾

Молодые люди ходятъ колядовать съ козой. — Козу дѣлаютъ

¹⁶⁵⁾ С. Могильна, Владиміровск. уѣз.

¹⁶⁶⁾ С. Яновка, Ковельск. уѣз.

¹⁶⁷⁾ Дермань, Осторожск. уѣз.

¹⁶⁸⁾ С. Дермань, Осторожск. уѣз.

¹⁶⁹⁾ С. Щасновка, Козелецк. уѣз.

¹⁷⁰⁾ М. Мирополь, Новградволнск. уѣз.

¹⁷¹⁾ С. Тулина, Житомирск. уѣз.

изъ дерева и туловище покрываютъ шубой; ее поддерживаютъ скрытый подъ шубой мужикъ. Козу водятъ съ музыкой, подъ звуки которой она пляшетъ ¹⁷²⁾. Члены младшаго братства колядуютъ особеннымъ образомъ. Они идутъ съ начала къ священнику, поютъ колядную пѣснь и записываются здѣсь внести въ пользу церкви небольшую сумму независимо отъ того, что будетъ „выколядовано“. Испросивъ у священника благословеніе, берутъ у старосты церковный колокольчикъ и съ этимъ колокольчикомъ, нерѣдко вмѣстѣ съ старостой, идутъ колядовать и выколядованное или отдаютъ въ пользу церкви, или покупаютъ воскъ и дѣлаютъ большую братскую свѣчу, которая зажигается во всѣ праздничные дни, при каждомъ богослуженіи. ¹⁷³⁾ Пришедши въ домъ, колядники спрашиваютъ прежде позволенія: „чи позволите, пане-господину, заколядовати, сей домъ развеселити, Ирода засмутити?“ И начинаютъ пѣть. Колядующіе съ козой поютъ:

1.

A.

- 1) Го-го-го, коза, го-го-го, сіра,
- 2) Ой розходися, розвеселися,
- 3) При свому двору, при господару!
- 4) Де коза ходить, тамъ жито родить,
- 5) Де не буває, тамъ вилягає;
- 6) Де коза тупъ, тупъ,
- 7) Тамъ жита сімъ вупъ;
- 8) Де коза рогомъ,
- 9) Тамъ жито стогомъ!
- 10) Де коза хвостомъ,
- 11) Тамъ жито кустомъ.
- 12) На горі коза зъ козенятами,
- 13) Въ долині вовчокъ зъ вовченятами.
- 14) Вискочивъ вовчокъ, за козу чок-чокъ,
- 15) А вовченята за козенята.
- 16) Вискочивъ заєць,
- 17) Ставъ козу лаять:
- 18) «Дурная коза, нерозумная,
- 19) Своімъ діточкамъ не господина,

¹⁷²⁾ С. Юськовці, Кременецк. уѣз.

¹⁷³⁾ С. Тулина, Житомирск. уѣз.

- 20) Своіх діточок не покормила!
- 21) Вхопила-бъ серпокъ, побігла въ лісокъ,
- 22) Нажала травиці зъ овсяний стожокъ,
- 23) Своіх діточокъ да й покормила,
- 24) Въ чистимъ озері да й попоіла.
- 25) Не ходи, коза, у тее сельце,
- 26) Да въ тее сельце, да въ Михайловку.
- 27) А въ Михайловці всі люде стрельці,
- 28) Встрелили козу въ правее ухо,
- 29) Крозь полотенце да въ щире серце.
- 30) Пуць, коза впала, не жива стала.
- 31) А міхонша бери дудочку,
- 32) Дуй козі въ жилу.
- 33) Надимає жила — будь, коза, жива .>
- 34) Да уставъ нашъ козелъ,
- 35) Да пошовъ нашъ козелъ
- 36) Да на ноженъкахъ, да на роженъкахъ,
- 37) Да микаючи, да рикаючи,
- 38) Короля въ полі да шукаючи,
- 39) Господина въ домі да питаючи,
- 40) Щобъ сѣму господину и коровки були
- 41) И неврочливіи, и молочливіи,
- 42) И овесь-самосій, и ячмінь-колосій,
- 43) И пшениця-сочевиця,
- 44) И горохъ ве...

(С. Колошовка, Черниовск. уѣз.).

В.

1 Б = 1 А, 2 Б = 25 А... підъ..., 3 Б = 26 А Підъ.... підъ Чечировку,
4 Б = 27 А А Е Чечировку добрі... ,

5) Добрі молодці;

6 Б = 28 А Стреляли.... у праве.... ,

7) А въ праве ухо, потекло юхо.

8 Б = 30 А... пуць, коза пропала. 9 Б = 31 А... ти.. дми козі підъ
хвість: 10 Б = 33 А Якъ подмуться жили..

11) Ой ти, козухна, ой ти, матухна,

12 Б = 2 А Ти... ,

13) Старшому пану у ноги поклонися.

14) Онъ и панъ иде,

15) Коляду несе.

- 16) Коробку овса,
- 17) Наверхъ ковбаса;
- 18) А ще того мало,
- 19) Дайте кусокъ сала!

20 Б = 12 А, 21 Б = 13 А... вовкъ... 22 Б = 14 А Ой прибігъ..., 23 Б = 15 А. 24 Б = 16 А Ой устрівъ..., 25 Б = 17 А Дай...

26) Ой ти, возухна, ой ти, матухна,

27 Б = 19 А Десь ти.... діткамъ..., 28 Б = 20 А Що ти... дітокъ...
29 Б = 21 А Взяла-бъ... нажала снопокъ.

30) Да й покормила своїхъ дітокъ.

(С. Леметаровка, Сосницьк. у.).

В.

1 В = 1 А!

2) Сказилася, повалилася.

3 В = 2 А 4 В = 21 Б Підъ горюю.... 5 В = 22 Б.. 6 В = 15 А, 7 В = 16 А Прибіжавъ..., 8 В = 17 А. 9 В = 18 А, 10 В = 19 А; 11 В = 21 А Вхватила-бъ..., 12 В = 22 А... трави..., 13 В = 23 А... погодовала-бъ.

14) Раннью росю понаповала-бъ.

15 В = 4 А. 16 В = 5 А... вижечає. 17 В = 8 А, 18 В = 9 А, 19 В = 6 А, 20 В = 9 А. 21 В = 25 А, 22 В = 3 Б. 23 В = 26 А... Юриновку. 24 В = 27 А.. Юриновці.

- 25) Я не боюся тихъ людей стрельцівъ,
- 26) Тільки боюся старого діда,
- 27) Що въ того діда
- 28) Борода сіда,
- 29) Устреливъ козу
- 30) Підъ праве ребро.

31 В = 18 Б.

32) Наша козонька,

33 В = 30 А Підъ сіно..., 34 В = 9 Б.. въ рило: 35 В = 33 А Надмися..
36 В = 34 А, 37 В = 3 А,

- 38) Да й на копичочкахъ,
- 39) Да й на золотенькихъ;

40 В = 35 А. побігъ., 41 В = 37 А, 42 В = 38 А.

43) Сочевиця-стручевиця,

44 В = 44 А. 45 В = 2 А Ой ти, козонька, 46 В = 13 Б.. влючися.

(С. Юриновка, Новгородомитск. у.).

Ж.

Гопъ, гопъ, козуню,
Гопъ, гопъ, сіренька,
Гопъ, гопъ, біленька!

Ой розходися,
Розвеселися
По своему дому
По веселому;
Ой поклонися
Своему господарю
И жінці його,
И дітямъ його.

Гопъ, гопъ, козуню,
Гопъ, гопъ, сіренька,
Гопъ, гопъ, біленька!

Де коза топою,
Тамъ жито волою,
Де коза' рогомъ,
Тамъ жито стогомъ;
Де коза ходить,
Тамъ жито родить.

Гопъ, гопъ, козуню,
Гопъ, гопъ, сіренька,
Гопъ, гопъ, біленька!

Послухай, козуню,
Де въ звони звонять,
Де въ бубни бубнять,
Де скринки грають.

Гопъ, гопъ, козуню,
Гопъ, гопъ, сіренька,
Гопъ, гопъ, біленька!

Погляди на гради,
Чи нема зради?
Старая баба,
То тая зрада, —
Солому січе,
Пирогы пече,
А сіно смажить,
Пирогы мастить.

Гопъ, гопъ, козуню,
Гопъ, гопъ, сіренька,
Гопъ, гопъ, біленька!

Вискочивъ вовчокъ,
За козу чопъ, чопъ,
А вовченята
За козенята.
Мудрая козуня
Догадалася,
Въ темні лози
Сховалася.
Уже небійся
Ні въ полі ловця,
Ні въ лісі стравця.
— Оно боюся
Старого діда
Сивобородого,
Той мене забъе
Зъ тугого лучка,
Зъ праваго плечка.

Гопъ, гопъ, козуню,
Гопъ, гопъ, сіренька
Гопъ, гопъ, біленька!

У нашей козеньки
Чотири ноженьки.

Гопъ, гопъ, козуню,
Гопъ, гопъ, сіренька,
Гопъ, гопъ, біленька!

(Волын. Стежко, т. I, стр. 98—101).

Б О Л Я Д К И.

1.

А.

- 1) Мати сина да народила,
- 2) А народивши, згодовала,
- 3) А згодовавши, въ військо послала,
- 4) Въ військо послала дай научала:
- 5) «Ой мій синочку, мій козаченьку!
- 6) Якъ пійдешъ же ти да цару служити,
- 7) Да не вихвачуйся да попередъ війська,
- 8) Не зоставайся да позадъ війська.
- 9) Що попередъ війська да січуть, рубають,
- 10) А позаду війська да мечемъ махають.»
- 11) Ой синъ матері дай не послухавсь,
- 12) Да попередъ війська да конемъ виграє,
- 13) А позадъ війська да мечемъ махає.
- 14) Якъ загледівъ ёго да турецький король:
- 15) «Колибъ же я знавъ чий синъ конемъ гравъ,
- 16) До бъ я за ёго свою дочку оддавъ,
- 17) Свою дочку оддавъ, половину царства давъ,
- 18) Половину царства давъ, половину панства давъ?»
- 19) — «Я жъ твоє царівни самъ не хочу,
- 20) Я твоє царствечко да конникомъ витончу,
- 21) Я твоє панствечко да мечемъ висічу.
- 22) Я зъ тобою военъ-цару да на войну пойду,
- 23) Да на войну пойду, да на стороженьку.»
- 24) Да стерігъ я нічку, да стерігъ я другу,
- 25) А на третю нічъ да поймавъ я звіра,
- 26) Поймавъ я звіра — турського короля,
- 27) Да прив'язавъ ёго поближе коня,
- 28) Да повівъ же ёго да по-підъ жаречкомъ.
- 29) Да пожаръ ноженьки да поподпікувавъ,
- 30) Да кровця слідочки да позаливала.
- 31) Ой вінъ же ёго хорошенько просивъ:
- 32) «Ти жъ, пане козаченьку, або мене зотни,
- 33) Або мене зотни, або живцемъ пусти.»
- 34) — «Я жъ тебе не зотну, живимъ не пущу,
- 35) Да поведу жъ я тебе до свого цара,
- 36) Буде жъ мені одъ цара дара,

37) Одъ царя дара, одъ війська слава,

38) Одъ війська слава, одъ панівъ увага.»

(С. Плиски, Борзенского уѣзда).

В.

- 1) Пишний, гордый, славный паничу,
- 2) Славный паничу, добрый Иване,
- 3) Молодъ же ти въ войско ходити.
- 4) Ё въ ёго ненька, ненька руйдненька.
- 5) Якъ виправляла, то научала:
- 6) «Синку жъ муй, синку, синку Иванку,
- 7) Ой якъ підешъ молодъ до вуйська,
- 8) Да не вихвачуйся да попередъ вуйська,
- 9) Да не заставайся да позадъ вуйська:
- 10) Держися вуйська все середнёго.»
- 11) А винъ же неньки дай не послухавъ,
- 12) Скоро на коника впавъ — половину вуйска ставъ.
- 13) Вибивъ города Цари-города,
- 14) Турського цара, турокъ извъязавъ.
- 15) «Ой колибъ я знавъ чий синъ то сивимъ конемъ гравъ,
- 16) Ой то бъ я ему посаги дававъ,
- 17) Давъ ёму поля неміраного,
- 18) Давъ ёму бору несходимого,
- 19) Давъ ёму грошья нечисленного,
- 20) Давъ ёму вуйска одбіраного,
- 21) Давъ ёму лучокъ и стрілокъ пучокъ,
- 22) Давъ ёму стрілку — царувивну дівку.»
- 23) — «Я жъ тее поле копьемъ скопаю,
- 24) Копьемъ скопаю и стрілками всю,
- 25) Я жъ ти бори вуйскомъ поламлю,
- 26) Вуйскомъ поламлю и огнемъ попалю,
- 27) Я жъ ти гроши розумомъ розчислю,
- 28) Молоду царувивну за себе вуизьму.

(Димеръ, Киевск. уѣз.).

В.

1 В) Ой рано, рано курі запіли, 2) А ще раніше Ивашко вставъ, 3) Ивашко вставъ лучкомъ забрязчавъ, 4) Лучкомъ забрязчавъ братівъ пробужавъ: 5) «Ой вставайте, братці, коні сідлайте. 6) Да поїдемо на прогуляння» 7) Ой вишла ненька да вельми старенька, 8 В = 4 А Впироважала 9 В = 5 А Ідь ідь соколе, 10 В = 8 Б не виривайся, 11 В = 9 Б, — 12 Б = 9 А

мечемъ зарубають, 13 В = 10 А....буля убъе. 14) А Ивась молоденький не послухавъ неньки. 15 = В 12 А.....іграє, 16 В = 13 А. 17) Вийшовъ проти него да турецький царь: 18 В = 15 А. 19 В = 16 А.... царівну..... 20 В = 17 А царівну....., 21 В = 18 А....давъ....государства давъ. 22 В = 19 А.....твой.....зовсімъ..... 23) А тее царство мечемъ ізсичу. 24) Да бувай же здоровъ, молоденький Ивась, 25) Поздавляемъ изъ милимъ Богомъ, 26) Изъ усімъ родомъ, 27) Изъ Исусомъ Христомъ, 28) Изъ Святимъ Рожествомъ, 29) Добрий вечоръ!

Г.

1 Г = 1 В, 2 Г = 2 В.....Василько..., 3 Г = 3 В Василько..... 4 Г = 4 В.....побужавъ: 5 Г = 5 В....., 6 Г = 6 В Та..... въ чистее поле, 7) Въ чистее поле на поліванне. 8) Тамъ я познавъ кунку въ дереві, 9) Кунку въ дереві, панну въ теремі. 10) Тобі буде кунка на шубу. 11) А мені буде панна до шлюбу.

(С. Талынка, Уманьскою уезда).

Д.

1) Ой зъ за гори, гори, голуби гули. 2) То жъ не голуби—то коней пара, 3) То коней пара, жупанивъ хмара. 4) Тамъ панъ Василько пройжджавъ, 5 Д = 4 В....побрязчавъ.... 6 Д = 5 Г.... 7) Кові сідлайте, хартівъ скликайте, 8 Д = 7 Г.....на прогулянне ввїзджайте, 9 Д = 7 В Его.... барзо.... 10 Д = 8 В: 11 Д = 6 БОй.....Васильку, 12 Д = 8 В, 13 Д = 9 В....позадъ.... 14 Д = 14 В...вінъ..... 15 Д = 15 В....коникомъ..... 16 Д = 16 В. 17 Д = 14 А....царь: 18 Д = 18 В....то....гулявъ, 19 Д = 19 В, 20 Д = 21 В.... 21) А за цімъ словомъ бувай здоровъ. 22) А ти святий, святий здоровъ!

(С. Черняховъ, Киевскою уезда).

Е.

1) Ой у неділеньку, нічей пораненьку, 2) Ой загадали всімъ на войну йти, 2) Молодому Ивашку передъ вєсти. 4 Е = А в....., ненька.... 5) Сестра маленька коня сїдає, 6) Ненька старенька дай научає: 7 Е = 6 БОй...мія,, 8 Е = 12 Д....вимикайся, 9 Е = 13 Д. 10 Е = 14 Д, 11 Е = 15 В, 12 Е = 16 В та.....копьемъ.... 13 Е = 17 В. Забачивъ тее..... 14 Е = 18 Д.....ігравъ, 15 Е = 19 Д, 16 Е = 20 В.....щастемъ дарувавъ, 17) Щастемъ дарувавъ, долею послявавъ.

(Горностайполь, Радомысльскій уезд).

Ж.

1) А въ неділочку да й пораночку, 2) Загадують намъ волѣчку, 3) А въ нашої пані-маточки, 4) Одинъ синчичокъ, якъ одинчичокъ. 5 Ж = 10 Д Вона ёго..... 6 Ж = 8 Е Напередъ.... 7 Ж = 9 Е...назадъ.... 8 Ж = 10 Е....., 9) Напередъ вуйсьска струженькомъ струже, 10) А назадъ вуйсьска на коні грає 11) На коні грає вуйсьско рубас. 12) А дорубався Цару-городу. 13) А царь каже: «не рубай мене, 14) Не рубай мене, не стреляй мене. 15 Ж = 17 Б Дамъ тобі сукна....., 16) Дамъ тобі ліса не схожонаго, 17) Дамъ тобі грошей сочованнихъ (сочестъ).

(Рокитно, Овручкаго узда).

З.

1) Ой заказано и загадано. 2) Святий вечоръ! 3) Слава тобі, милий Боже! 4) Всімъ козаченькамъ у військо йти, 5) Пану Івашку короговъ нести. 6 З = 4 Е....., 7 З = 8 В....тай.... 8 З = 6 Б Ой....., 9 З = 7 А Не попережай....., 10 З = 8 А....позаді....., 11 З = 10 Б, 12) И козаченька все статечнаго. 13) Молодий Івашко.....свої. 14 З = 15 А, 15 З = 16 В, 16) Углане самъ царь на креслі. 17 З = 18 Д, 18 З = 16 А, 19 З = 18 А..... ёму би отдавъ.

(С. Лукашевка).

И.

1) Съ суботи на неділю заказали на війну, 2) Заказали на війну—хто сына має, 3) А хто не має, пехай наймає. 4) Ой дай, Боже. 5) Мала ненька одного синка Іванка, 6) Та й висилала, та й научала: 7) «Ой їдь, синочку, на ту війночку, 8 И = 10 В, 9 И = 7 Ж.... не лпшайся, 10) А посередь війсьска тримайся. 11 И = 11 Б А пеньківъ снোকъ....., 12 И = 15 В..... коникомъ, 13) Мечомъ ввивас, військо рубас. 14 И = 17 В.... царь турецький, 15) Ой чий то снोकъ коникомъ грає, 16) Мечомъ ввивас, військо рубас? 17) Ой колибъ я ёго знавъ, 18 И = 19 Д..... дочку..... 19) Ой твоя дочка не мені рівня, 20) Ой мені рівня сама царівна. 21) Твоя дочка погана віра. 22) Ой дай, Боже.

(Ушицкий уыз).

З.

А зъ гори, зъ долу вітеръ повіває,
Дунай висихає, зіллямъ заростає,
Зіллямъ трепеттѣмъ, вшелякимъ цвітомъ.
Дивное звірьє спасає зілля,

Спасає зіле сивий оленець,
На тимъ оленці пятьдесятъ ріжківъ,
Пятьдесятъ ріжківъ й еденъ тарелець,
На тимъ тарелці золотий стільчикъ,
На тимъ стільчику чемний молодець.
На гуслі грає, красно співає.
Надійшовъ дъ нему батенко ёго:
«Ти, сину, сидишъ, а нічъ не видишъ,
Турки, татари Подгірья взяли.
Полонъ забрали, далій пігнали.»
— Сідлаймо, тату, коня бистрого,
Злагодь мі тату меча острогю;
Най я поїду турки догоню,
Мое Підгірья назадъ обороню,
Назадъ оберну, краще осажу.
Ой якъ їхъ догонивъ, тай їхъ розрознивъ,
Свое Підгірья назадъ обернувъ,
Назадъ обернувъ, краще осадивъ.
Ой осадивъ вінъ три села людьми:
Ой та едно село старими людми,
А друге село парубочками,
А третє село дівчиноньками.
Старні люде усімъ судили,
А парубочки въ війську служили,
А дівчиноньки шитойки шили.

(Русалка Дмитров. 57 — 58).

3.

А у полі, полі, да край дороги
Ой тамъ ходять вороная стада;
Поміжъ тий стаді сивий кінъ ходить.
Ніхто того коня да не поймає,
Да ні поймає, ні осідлає,
Тільки поймає, да осідлає Иванко:
— Якъ того, коня маю-поймаю,
Маю-поймаю, дай осідлаю,
Дай поїду я къ тестеньку въ гості.
Ой люде скажуть, що соволь летить,
Тестенько скаже: «се мій зять іде».
— Одчиняй, тестеньку, тесові ворота,
Стели мойму коню да просту солому,

Да дай мойму коню сіна да овса,
Мені молодому пухові подушви,
Дай мені молодому меда да вина.
Да бувай здоровъ, злишний павичу,
Зъ свею мамкою да зъ сестрицею.

(Нар. Юж. Рус. Пис. Метлишк., стр. 334).

4.

Да пане Иване обмуровавъ двіръ.

Святий вечеръ. *)

Обмуровавъ двіръ білимъ каменемъ,
А ворітечка зъ жовтої меді.
А по тий меді стоять намети,
Стоять намети, якъ біль біленькі.
А въ тихъ наметахъ сидить папъ Иванъ.
Стрілочки струже да въ лучокъ кладе,
А зъ лучка бере, да й заправляе.
Ой стучить-гремить зъ поля сторожа,
Да вдариться въ жовті ворота.
«Пане Иване, чи спишъ, чи не спишъ?
Ой коли жъ ти спишъ, Господь зъ тобою,
А коли не спишъ промовъ зо мною;
Що въ наші города турки вступили,
Турки вступили пополамъ зъ татарми,
Пополамъ зъ татарми, зъ кіньми зъ сто парми,
«А я-жъ тихъ турківъ да й не боюся:
Ой я зъ їми въ пилъ перебьюся!
Ой дайте мені коня воронця,
Коня воронця й гострого меча!»
Его матінка випроважала,
Випроважаючи, дай наначала:
«Сину Ивасю! Якъ пойдешъ съ королемъ на войну,
То не вихвачуйся попередъ вийська,
Да зоставайся позаду вийська!»
А вінъ матюнки да не послухавъ:
Попередъ вийська конемъ играе,
А позадъ вийська мечемъ рубае;
Хвалиться конемъ передъ королемъ,
Передъ панною гострою шаблею.
«Ой чий то синокъ, синокъ Ивановъ,
Попередъ вийська конемъ играе,

*) Повторяется послѣ каждого стиха.

А позадь вийська мечемъ рубас,
Хвалиться конемъ передъ кородемъ,
Передъ панною гострою шаблею?
Ой дамъ я ёму половину царства и свого панства,
И свою дочку-королівничку.

(Нар. Южн. Рус. Пис. Метлицк. стр. 338).

5.

Тамъ вийсько ішло и ладу не найшло
Святий вечоръ! *)

Иванко ишовъ, ладъ вийську найшовъ,
Велівъ гармати порихтувати,
На Вирвинъ городъ стріли спускати.
Всі міщаночки полякалися,
По ринку ходять, рученьки ломять,
Рученьки ломять й радоньку радять:
Що тсёму паняті за дару дати?
Винесли ёму мису червонцівъ.
А вінъ на той даръ и не споглянувъ,
Не поклонився, не покори́вся;
Шапочки не знявъ, не подяковавъ;
Велівъ гармати порихтувати,
На Вирвинъ городъ стріли спускати.
Всі міщаночки полякалися,
По ринку ходять, рученьки ломять,
Рученьки ломять, радоньку радять:
Що сёму паняти за дару дати?
Вивели ёму коня въ наряді,
А вінъ на той даръ и не споглянувъ,
Не поклонився, не покори́вся;
Шапочки не знявъ, не подяковавъ;
Велівъ гармати порихтовати,
На Вирвинъ городъ стріли спускати.
Всі міщаночки полякалися,
По ринку ходять, рученьки ломять;
Рученьки ломять, радоньку радять:
Що тсёму паняті за дару дати?
Вивели ёму панну въ наряді,
А вінъ на той даръ и споглянувъ,
Шапочку знявъ и подяковавъ,
И поклонився, и покори́вся.

* Повторяется послѣ каждаго стиха.

За сімъ же словомъ тай бувай здоровъ!
Не самъ зъ особою — зъ отцемъ, зъ маткою,
И зъ милимъ Богомъ, и зъ усімъ родомъ.

(Народ. Юж. Рус. Пис. Метлицк., стр. 335).

6.

«Молодий Ивасенько, чи є въ тебе батенко?»
— Не бувъ я дома, служивъ я въ пана гетьмана. *)
«Молодий Ивасенько, чи є въ тебе матівка?
Молодий Ивасенько, чи є въ тебе братічокъ?
Молодий Ивасенько, чи є въ тебе сестриця?
Молодий Ивасенько, чи є въ тебе миленька?»
— Въ мене батенько—кінъ вороненькій,
Не чорнее перо по кончику полегло! **)
Въ мене братічокъ—туленькій лучокъ;
Въ мене сестриця — ясна рушниця;
Въ мене миленька — постіль біленька.

(Народ. Юж. Рус. Писни Метлицкаго, стр. 337).

7.

А въ полі, въ полі, й у виноколі,
Стоять намети зъ білого шовку;
А въ тіхъ наметахъ все столи стоять;
Все столи стоять позастилани,
Позастилани все килимами;
А на тіхъ столахъ все кубки стоять,
Все кубки стоять понаповняни.
По за столами все пани сидять;
Межъ тіми панами красний паничу,
Красний паничу, пане Иване.
Передъ паничемъ вірніі слуги;
Просьяться вони у Невіръ-землю:
«Пусти насъ, пане, у Невіръ-землю!
Пустимо стрілку, якъ гримъ по небу;
Пустимось кіньми, якъ дрібенъ дощикъ;
Блєснемъ шаблями, якъ сонце въ хмарі».

(Народ. Юж. Рус. Писни Метлицк., стр. 338).

*) и **) Повторяются послѣ каждого изъ слѣдующихъ за ними стиховъ.

8.

А съ поля, поля да туманъ устас,
Святий вечеръ! *)
А зъ-за того туману Иванко йде;
Дай підвизжає підъ Царевъ-городъ.
Дай викликає цара зъ города:
— «Турецкий цару, виждь на войну,
Воеватися, муштроватися!»
Якъ изъїхались, такъ и вдарилсь:
Ударивъ копитами, якъ гримъ по небі,
Засняли саблі, якъ сонце зъ хмарь;
Підъ їми воні поприпадали,
Золотні гривни поприлягали.
Турецкій царъ другимъ наказавъ:
— «Колѣбъ я знавъ, чий то синъ воювавъ,
Тобъ я за ёго свою дочерь оддавъ,
Свою дочерь оддавъ, царство отписавъ, —
Половину царства, третину щастя».

(Народ. Юж. Рус. тѣсти Метлишск., ст. 339).

9 **).

Въ полі, полі, близько дороги,
Могила сяс, військо гуляє,
Військо гуляє, ради не знає.
Ивась прийшовъ, ладъ війську найшовъ,
Ладъ війську найшовъ, попереду пішовъ.
А его ненька барзо старенька,
Якъ впровожала той научала:
«Ой сину, снну, сину, Иване,
Попередъ війська не вихвайся,
А позадъ війська не зоставайся;
Держися війська все середнёго».
Вінъ молоденький не слухавъ неньки:
Попередъ війська коникомъ грає,
А позадъ війська мечемъ махає.
Стукнули, гракнули, мовъ великий дзвінъ,
Приїхали ажъ до цара въ двіръ.

*) Повторяется послѣ каждаго стиха.

***) См. № 1 и 5.

Царь самъ питає: «чий то синъ гуляє?»
Тожь гуляє синъ старця Ивана,
Самъ молоденький, непокірненький.
Вивели ему коня въ наряді,
А вінъ на теє не подивився,
Шапочки не знявъ, не поклонився.
Вивесли ему миску червонцівъ,
А вінъ на теє не подивився,
Шапочки не знявъ, не поклонився.
Вивели ему панну въ наряді,
А вінъ на неї и подивився,
Шапочку знявъ, спасибі сказавъ.

(Великі Спитинки, Васильковск. ут.).

10 *).

А въ полі, въ полі, близько дороги,
Намета стоїть;
А въ той наметі Иванъ сидить.
А коло ёго все слуги ёго,
Держать шапочки за околички.
— «Да паничу, паничу, паничу, Иване,
Чи самъ поїдешъ, чи й насъ заберешъ,
Иъ турецькому цару на войну».
— «И самъ поїду и васъ заберу,
И васъ заберу у Турещину».
Ой приїхали у Турещину,
Стугнули, грякнули, якъ гримъ загремівъ.
Блиснули шаблями, якъ блискавиця.
Виїхавъ къ нему самъ турецький царь:
— «Хто кого спогреє, той того споймає».
А Иванъ спогравъ, дай цара споймавъ.
Прив'язавъ царя коню до хвоста,
А пустивъ коня по пожарищі;
А пожаръ ніжки все поджигає,
Кривця слідки заливає.
— «Паничу, паничу, паничу, Иване,
Або мене зотни, або мене пусти».
— «Я жъ тебе не зотну, я жъ тебе не пущу,
Повезу тебе у свою землю
Батькові на славу, ворогамъ на кару.

(Великі Спитинки, Васильковск. ут.).

*) См. № 1.

11.

Іздивъ Василько въ військо служити,
Заслуживъ собі три свістїлойки:
Єдную — золотую,
А другу — мідяную,
А третю — роговую.
Якъ заграє въ роговую,
То буде чути въ ёго батейка на дворі.
Якъ заграє въ мідяную,
То буде чути ёго матюнка у сіняхъ.
Якъ заграє въ золотую,
То буде чути въ ёго дівойки въ коморі.

(Великая Глуша, Ковельск. утз.)

12.

Іздивъ Иванъ на сивімъ коні
Грай, коню, грай, коничейку,
Сивий малейкий, по полю
Ідучи, камень рубає,
Церкву будує съ трёма верхами,
Съ трёма окнами:
У першімъ окні — ясний місяць,
У другімъ окні — яснее сонце,
У третімъ окні — ясная зірка.
Ясне сонейко — ёго матюнка,
Ясний місяць — ёго батейко,
Ясна зірка — ёго дівка.

(Великая Глуша, Ковельск. утз.)

13.

Шо въ пана козаченька, на ёго дворі,
На ёго дворі да сади зацвіли,
Да сади зацвіли, пташечки запіли.
Десь узався да ясненький соколъ,
Сади поломавъ и пташечки разогнавъ.
— «Ти жъ, пане козаченьку, да ідь до короля,
Да ідь до короля, позивать сокола.

Дасть тобі король червону короговъ,
А королиха — полумисоць червонцівъ,
А короленко — вороного воя,
А королівна — зъ підъ злота хусточку.
Якъ поїхавъ козаченько да по за Борвною,
Да по за Борвною, зъ червоною короговою,
А за нимъ погоня одъ самого короля:
«Ти жь, пане козаченьку, да верни короговъ,
Да верни короговъ да королевську.»
— Я верну тебе да копьємъ у груди,
А мечемъ у зуби.
Тамъ пани стояли да шапки знімали,
Да шапки знімали да ёго питали:
— «Чи ти царенко, а чи короленко?»
— «Я не царенко, не короленко;
Я жь отецький синокъ,
Да панокъ козачокъ».

(С. Плиска, Борзенск. уѣз.).

14.

Ой у Вілбові на Оболоні, грай коню,
Грай кониченьку підъ молоденькимъ Богданкомъ!
Ой тамъ Богданко конемъ виграє,
Конемъ виграє, військю збірає.
Якъ подѣхавъ вінъ на паненьський двіръ,—
Павлине перо на кониченьку.

(С. Калита, Острояскою уѣз.).

15.

Ні світъ, ні зора занімається, —
Молодий Василь прибірається
На королевський двіръ королівну сватать.
Одказала жь ёму да королівна:
— «Не ідь мене, не сватай мене,
Я къ тобі да сама прибуду
Рано въ неділю,
Черезъ чистее поле темною хмаркою,
Черезъ синее море сірою уткою,
Надъ твоімъ дворцомъ дрібненькимъ дощомъ;

Въ сѣни віду ясною зорою,
А въ хату віду ясною свѣчкою,
За столомъ сяду пишною панною».
Свекоръ каже: невістко моя,
Свекруха каже: послужка моя,
Молодий Василь каже: се невіста моя,
Къ мені въ гости прибула.

6 *).

Ой у полі, полі військо стояло,
Соколе ясний, паннчу красний, Иване!
Військо стояло, ради не знало,
Ради не знало, Ивана проходило.
Привели ёму коня въ наряді;
Вінъ коника взявъ, шапочки не знявъ.
Ой у полі, полі и т. д.
Ради не знало, Ивана проходило.
Винесли ёму шапку червонцівъ;
Вінъ червонці взявъ, шапочки не знявъ.
Ой у полі, полі и т. д.
Вивели ёму дівку въ наряді;
Вінъ дівку взявъ, шапочку знявъ.
Соколе ясний, паннчу красний, Иване!

(Въ старинныхъ укр. Чернишевск. губ.).

7 **).

По полю, полю, по полю хмара,
Ой то не хмара, то съ коня пара.
Тамъ Иванко коника гонивъ,
Коника гонивъ, короля ловивъ.
Погнавъ короля попередъ коня.
По чагарочку и по пожарочку:
А пожаръ ножки да й поджигас;
А кровъ слідочки да й заливає.
А въ ёго король сильне прохався:

*) См. № 5.

**) См. № 1.

— «Або мене зотни, або мене пусти.»
— «Я жъ тебе не зотну, я жъ тебе не пущу:
Повезу тебе у свою землю,
А въ нашій землі нема короля,
Ти будешъ королемъ, ти славенъ будешъ.

(Димеръ, Кіевск. уезд.).

8 *).

Ой рано, рано курі запіли.

Святий вечоръ!

А ще ранійше Иванъ уставъ,
Иванъ уставъ, лучкомъ забрязчавъ,
Лучкомъ забрязчавъ, бративъ розбужавъ:
— «Вставайте, братці, коні сідлайте,
Коні сідлайте, хортивъ скликайте,
Да поїдемъ, братці, у чистеє поле,
У чистеє поле куну ловити,
Куну въ дереві, дівку въ теремі.
Отъ же вамъ, братці, куна въ дереві,
А мені, братці, дівка въ теремі.

Святий вечоръ!

(Въ Сверхицъ уезд. Черниовск. губ.).

В.

1 Б = 1 А, 2) Ранійше же того Иванко вставъ, 3 Б = 4 А По двору походивъ.... подзвонивъ, 4 Б = 5 А.... подзвонивъ... побудивъ: 5 Б = 6 А... братки..., 6) Поїдемо на влови въ зелені дуброви. 7) Тамъ я навідавъ куну въ дереві, 8 Б = 10 А... панну... 9 Б = 11 А Вамъ, братки, буде..., 10 Б = 12 А... буде панна.... 11) За сімъ же словомъ бувай здоровъ.

(Димеръ, Кіевск. уезд.).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А, 3 В = 3 А... панъ..., 4 В = 5 А,... побужавъ: 5 В = 6 А Да.... же, браття..., 6 В = 7 А Коні... хорти..., 7 В = 8 А... братці... на прогулянке, 8) На розгляданне. 9 В = 7 Б Да найдемо, браття..., 10 В = 10 А. 11 В = 11 А.. се..., браття..., 12 В = 12 А.... браття....

(Рукоп. Сборн. Лукашевича).

*) См. № 1, Г.

Г.

1 Г = 1 А, 2 Г = 3 А... панъ Василько..., 3 Г = 4 А Панъ Василько...
звонкомъ...: 4 Г = 5 В, 5 Г = 6 В, 6 Г = 7 В... въ чисте поле..., 7 Г = 9 В...
поймемо..., 8 Г = 10 В, 9 Г = 11 В Ой..., 10 Г = 12 В.

(С. Черняговъ, Кіевск. уѣз.).

Д.

1 Д = 1 А. 2 Д = 2 А. 3 Д = 3 А Равній же того..., 4) Три свічи ссукавъ
5) Перву запаливъ — личенько умивъ, 6 Д = 4 Б Другу запаливъ — братівъ...,
7) Третю запаливъ — по двору походивъ. 8 Д = 6 А..... коней..., 9 Д = 7 А.
10 Д = 6 Б, 11 Д = 7 Б Побачимо..., 12 Д = 11 А, 13 Д = 10 Б... молодцю...

(С. Колошовка, Черниовск. уѣз.).

Е.

1 Е = 9 Д... въ зелені дуброви, 2) Товаришу мій! 3 Е = 9 Д Поїдемо на
влови..., 4) Ажъ тамъ біжить заєць. 5) Пускай хорти на влови, 6) Нехай зайці
уловлять. 7) По зеленій дуброві. 8 Е = 9 Д... въ зеленні дуброви. 9) Ажъ тамъ
біжить лисиця. 10 Е = 9 Д... въ зеленні дуброви. 11) А жъ біжить «тейнъ (?)».
12) Пускай хорти на влови. 12) Нехай «тейнъ» уловлять, 14) По зеленій дуб-
рові. 15 Е = 9 Д... въ зеленні дуброви. 16) А жъ тамъ біжить сарна.
17 Е = 9 Д... въ зеленні дуброви.

18) Ажъ тамъ біжить панна.

19) Пускай слуги на влови,

20) Нехай панну уловлять;

21) Та будемъ ділитися:

22) Тобі «тейнъ» и сарна,

23) Мені красна панна.

24) Тобі сідло и кінъ, —

25) Ступай къ бісу, не стій,

26) Товаришу мій!

Ж.

1 Ж = 1 А. 2) Ой дай, Боже!*) 3 Ж = 3 В, 4 Ж = 4 Д Панъ Иванъ
вставъ..., 5 Ж = 4 Д При єдній свічі..., 6) При другій свічі — коника сідлавъ,

*) Послѣ каждаго стиха.

7 Ж = 5 А При третій свічі.... 8 Ж = 6 А, 9 Ж = 8 А..... братці..., 10 Ж = 9 А... на полеванне; 11 Ж = 9 В Ой познавъ же я..., 12 Ж = 8 Б. 13 Ж = 9 Б... буде, браття, на шубу, 14 Ж = 10 Б..... до шлюбу. 15 Ж = 11 Б... за цього слова...,

- 16) Бувай же здоровъ, кгречний молодче,
- 17) Кгречний молодче, Иване хлопче,
- 18) А ці святки святкуй здоровъ,
- 19) Другихъ у Бога дожидай здоровъ.
- 20) Здоровля въ сей домъ на челядоньку,
- 21) Щастячка на двіръ, на худобоньку,
- 22) На худобоньку на роговую,
- 23) На челядоньку на молодую.

(М. Тьоровъ, Винницьк. уезд.).

3.

1 З = 1 А.. куроньки поють, 2) Ой дай, Боже! 3 З = 3 В.. найраніше..., 4 З = 4 Д Ой рано вставши..., 5 З = 4 Д. 6) При первій свічці коника сідлавъ, 7 З = 6 Ж... збрую убравъ.

(Ушицькій уезд.).

19.

А.

- 1) Ой рано, рано курі запіли,
- 2) А ще раніше панъ Василько вставъ,
- 3) Три свічки зсувавъ.
- 4) При первій свічці лице умивавъ,
- 5) При другій свічці сувню убравъ,
- 6) При третій свічці коника сідлавъ,
- 7) Зброю забравъ, на війну виїзжавъ.
- 8) Хвалився конемъ передъ королемъ:
- 9) «Нема въ короля такого коня —
- 10) У мого коня золота грива,
- 11) Золота грива, срібни копита,
- 12) Срібни копита, шовковий хвостикъ,
- 13) Шовковий хвостикъ, очі тернови,
- 14) Очі тернови, вухка листови.
- 15) Золота грива — персі покрила,
- 16) Срібни копита — камінь лупають,
- 17) Шовковий хвостикъ — слідъ замітає,

- 18) Тернови очи — пісьмо читають,
- 19) Листови ушка — пісьма слухають.
- 20) Ой, коню, я тебе продам!
- 21) — «Ой, пане, жаль тобі буде.
- 22) А знаєш, пане, якъ ми втівали,
- 23) Якъ насъ погнали турки, татари,
- 24) Краємъ Дунаємъ, крутимъ берегомъ.
- 25) Не такі були - не доскочили, —
- 26) Я якъ скочивъ той перескочивъ,
- 27) Стременъ не вмочивъ,
- 28) Стременця золотця и тебе молодця.»
- 29) За сімъ же словомъ бувай здоровъ,
- 30) Бувай здоровъ, гречний молодче;
- 31) Віншуємъ тебе сею колядкою.
- 32) Дай же ти, Боже, чого жадаєшъ:
- 33) Щастя, здоровля.
- 34) Здоровля въ твій домъ, на челядочку,
- 35) Щастя на двіръ, на худобочку.
- 36) На челядочку на домовую,
- 37) На худобочку на роговую,
- 38) На роговую на впелякую.

(Ушницкій угод.).

В.

1 В = 1 А, А ще раніше встала гречная панна Ганна. 3 В = 3 Д Ой вона встала три свічки ссукала; 4) При одній свічі — носу чесала, 5) При другій свічці сувню вбирала.

- 6) При третій свічі — личко вмивала,
- 7) Ишла до церкви — стежка сіяла,
- 8) Війшла до церкви — церква палала.
- 9) А за сімъ словомъ будьте здорови.
- 10) Ой дай, Боже!

(Ушницкій угод.).

В.

- 1) Ой рано, рано півні співали. 2 В = 2 А..! 3 В = 3 А.... панонько встававъ. 4) Ой дай, Боже!
- 5) Панонько встававъ, коника сідлавъ,
- 6) Коника сідлавъ и хорти сляивавъ.
- 7) Ой даже, Боже.

(Желота Паули).

Г.

1 Г = 1 А, 2 Г = 3 А, 3 Г = 3 А Ой уставъ, уставъ.... 4 Г = 4 А... умивавъ, 5 Г = 5 А... шатоньки убравъ, 6 Г = 6 А... третій....

- 7) Ой сідлавъ, сідлавъ, въ поле внізжавъ,
- 8) Въ поле внізжавъ, съ конёмъ размовлявъ:
- 9) — «Ти, коню сивий, будь же щасливий,
- 10) Будь ти щасливий на три дороги,
- 11) На три дороги, дай у три землі:
- 12) Одна дорога та въ Волоськую,
- 13) Друга дорога та въ Німецькую,
- 14) Третя дорога та въ Турецькую.
- 15) Зъ Волощини иде — волики веде,
- 16) Зъ Німеччини иде — грошники несе.
- 17) Та воликами на хлібъ робити,
- 18) А грошиками війську платити,
- 19) А кониками зъ військомъ ся бити.

(Русалка Дмитровская).

20 *).

А.

- 1) А въ полі, въ полі береза стоїть,
- 2) А підъ березою громада стоїть.
- 3) А въ тій громаді Ивагъ у наряді,
- 4) Хвалиться конемъ передъ королемъ,
- 5) Хвалиться мечемъ передъ паничемъ,
- 6) Хвалиться лукомъ передъ гайдукомъ,
- 7) Хвалиться миромъ (?) передъ жовніромъ:
- 8) «Нема въ короля такого коня,
- 9) Нема въ панича такого меча,
- 10) Нема въ гайдука такого лука,
- 11) Нема въ жовніра такого мира.»
- 12) А за сімъ же словомъ да й бувай здоровъ.

(Димиръ, Киевск. угод.).

*) См. № 19.

В.

- 1) Изъ за гори, нъз за крутої,
- 2) Святїй вечерь!
- 3) Да відтиля виступае велике вїйсько,
- 4) А попереду панъ Иванъ иде,
- 5) Панъ Иванъ иде, коника веде.

6 Б = 4 А, 7 Б = 8 А Да..., 8) Ягъ у самого пана Ивана. 9 Б = 6 А... стрілкою.... дружинкою.

- 10) Да нема у дружини такої стріли,
- 11) Ягъ у самого пана Ивана.

12 Б = 6 А, 13 Б = 10 А Да...,

- 14) Ягъ у самого пана Ивана.
- 15) Да бувай же здоровъ, пане Иване!
- 16) Не самъ собою,
- 17) Зъ отцемъ, зъ матерью,
- 18) Зо всімъ родомъ,
- 19) Живіте зъ Богомъ.

(Руск. Сборникъ Лукашевича).

В.

1 В = 1 Б... каменної, 2 В = 2 Б! 3 В = 3 Б, 4 В = 4 Б... Ивашко...
5 В = 5 Б... Ивашко... 6 В = 4 А; 7 В = 8 А, 8 В = 8 Б... нашого... Ивашка
9 В = 7 А... стрілкою... дружиною; 10 В = 10 Б, 11 В = 11 Б... нашого... Ивашка.
12 В = 6 А, 13 В = 10 А Да., 14 В = 14 Б... нашого... Ивашка. 15 В = 15 Б.
Ивашку, 16 В = 16 Б, 17 В = 17 В, 18 В = 18 Б, 19 В = 19 Б Изъ милимъ...,
20 В = 2 Б!

(Общ. и Лов. Мал. Маркесича, стр. 25).

21 *).

Стояла сосна високаго росту,
Підъ тою сосною громада людей,
А межъ ними гречний панъ ходить,
Свого коня въ рученькахъ водить.

*) См. № 19.

А въ того коня звiздовi очи,
А въ того коня золотi вuшка,
А въ того коня шовковий хвостикъ.
Срiбная грива груди покривае,
Звiздовi очи далеко видять,
Золотi вuшка далеко чують,
Шовковий хвостикъ слiдъ замiтае.
Ой дай, Боже!

(Ушицкiй уряд.).

22 *).

Ой по-пiдъ лiсокъ, по-пiдъ темненький,
Тамъ ходить стадце сиве-вороне,
А за нимъ ходить гречний молодчикъ;
Ой ходить, ходить, завертае ёю
На тихий Дунай, на крутий берiгъ,
На крутий берiгъ, на золотий мiстъ.
Ой тамъ була половина мосту,
Ой потонуло шо пiвъ-ста коней.
Ой не такъ менi жалъ за пiвъ-ста кiнъми,
Ой якъ менi жалъ за моiмъ конемъ.
Да въ того коня золота грива,
Золота грива груди покривае,
Шовковий хвостикъ слiдъ замiтае,
Терновi очка звiзди рахують,
Лосiвнi ушка ради слухають,
Срiбнi копита камiнь лупають.
Ой дай, Боже!

23.

Нашъ Ивасенько, молодий паненько,
Пасъ коня свого вороного.
Коня пасучи, твердо заснучи.
Ой прилетiло три зозуленьки:

*) См. № 19.

Єдна я сіла тай въ головахъ,
Другая сіла тай въ ніженькахъ,
Третяя сіла въ краю серденька.
Що въ головонькахъ — то матінка,
Що въ ніженькахъ — то батенько,
Що зъ краю серденька — то миленька.

Ой дай, Боже!

Ой рано, рано панъ Иванъ вставъ,
А ще раненько три свічі всукавъ:
При першій свічі — коника сідлавъ,
При другій свічі — личенько вмивавъ,
При третій свічі — въ сукню ся вбіравъ.
Коника сідлавъ и думку думавъ,
Бо іхавъ далеко ажъ за гороньки,
Ой іхавъ далеко ажъ до милої.

Ой дай, Боже!

Его матінка випроважала,
Випроважала, випитувала:
— «Ой дежъ ти ідешъ, о, мій синочку?»
— «Іду въ гороньки ажъ до дівоньки.
А та дівонька дуже богата:
Шуба на ній за сто золотихъ,
За сто золотихъ за червоннихъ,
Та й за пару коней воронихъ.
Буде хуста прала въ краю Дунаю,
Буде їхъ сушила въ горахъ на горахъ,
Буде їхъ качала въ краглу на столі,
Буде ся вбірала въ Бога за дверми

Ой дай, Боже!

Ой красна, красна калина въ лузі,
А Ганнуса краца у батенька:
По дворі ходить, якъ місяць сходить,
До сіней ввійшла, якъ зора зійшла,
До хати ввійшла та й панєю стала.
Передъ нею шапку паничъ здиймає,
Шапку здиймає, єі ся питає.
— «Чи ти панівна, чи королівна?»
— «Ні я панівна, ні королівна —
Батькова дочка, вихованочка.
Ой дай же, Боже, въ городі зілле,
Въ городі зілле, по Різді весілле.
А за тимъ словомъ бувай же здоровий,
Бувай же здоровий, гречний паноньку,
Гречний паноньку, пане Иванку.

(Ушилий ут.).

24 *).

Ой підъ турецькій городъ, тамъ конемъ грає,
Ой грає, грає тай виграє...

Ой дай, Боже!

— «Ой вижди, турецький цару, неприятелю!»
Скоро зійшлися, заразъ ся стали;
А жъ імъ коники поприлягали, та й заржали,
Вдарили копитцями, якъ грімъ по небі,
Блеснули мечами, якъ сонце зъ хмари.
Взявъ царъ цара по підля коня,
Близько стремена.

Взявся той царъ хороше просити:

— «Або мя зотни, або мя пусти.»

Ой дай, Боже!

— «Я-жъ ты не зитну, я-жъ ты не пуцу,

Ой дай, Боже!

А въ нашой землі короля нема,
Ти въ нашой землі королемъ будешъ,
Порадожъ найдешъ.

(Ушицкій утв.).

25.

Ой изъ-за гори, зъ-за зеленої
Виходить же намъ чорна хмара,
Але не є то чорна хмара,
Але не є то Напередовець,
Напередовець, красний молодець.
Запéрезався чорною ожиною,
За тою ожиною та три трубоньки:
Перша трубонька та роговая,
Друга трубонька та золотая,
Третя трубонька та жубровая.
Та якъ затрубить та въ роговую,
Та врадє ся вся звіри въ полі;
Та якъ затрубить та въ золотую,

*) См. № 19.

Та радує ся вся риба въ морі;
Та якъ затрубить та въ жубровую,
Та радує ся весь миръ на землі.

(Жито Паули).

26.

А.

- 1) Ой въ Ильові та на риночку,
- 2) Та на жовтімъ пісочку,
- 3) Тамъ дівочка садъ сажала,
- 4) Садъ сажала — поливала,
- 5) Поливаючи, примовляла:
- 6) «Рости, саду, вище мене,
- 7) Вище мене, краще мене!»
- 8) Въ тому саду три користовьки:
- 9) Перша користь — то орішеньки,
- 10) Друга користь — то вишеньки,
- 11) Трета користь — то яблучки.
- 12) Орішками — чечовѣтися,
- 13) Вишеньками — забавлятися,
- 14) Яблучками підкидатися.

(Zegota Pauli).

В.

1Б=1А У Києві..., 2Б=2А, 3Б=3А... дівчина..., 4Б=4А, 5Б=А5
Поливаючи...: 6Б=6А, 7Б=7А. 8Б=8А... тому...: 9Б=9А, 10Б=10А,
11Б=11А. 12Б=12А, 13Б=13А, 14Б=14А.

- 15) Да бувай здорова зъ отцемъ, зъ матерью,
- 16) Изъ милимъ Богомъ и зо всімъ родомъ,
- 17) Исусомъ Христомъ, Святимъ Рожествомъ.

(Обыч. и Пов. Маркевича, стр. 27.).

27 *).

А.

- 1) Ой въ горі, въ шовковій траві,
- 2) А въ тій травоньці стоить паметець,

*). См. № 19.

- 3) На тимъ наметьці — золотий столець,
- 4) А на тимъ стільці — можний панонько.
- 5) Сидить же, сидить, далеко видить,
- 6) Двома яблучки підкидаючи,
- 7) Трома горішки та цїтаючи;
- 8) Вицїтавъ коня та єъ-підъ короля.
- 9) А въ того коня золота грива,
- 10) Золота грива, шовковий хвостикъ,
- 11) Шовковий хвостикъ, срібни копита.
- 12) Золота грива — коня окрила,
- 13) Шовковий хвостикъ — слідъ замітає,
- 14) Срібни копита кремїнь лупають;
- 15) Кремїнь лупають, церковъ мурують,
- 16) Мурують же єі зъ трома верхома,
- 17) Зъ трома верхома, двома віконци:
- 18) Въ одно віконце — изходить сонце,
- 19) Въ друге віконце — місяць заходить.

(*Zegota Pauli*).

В.

1 Б = 1 А... въ горі..., 2 Б = 2 А... травниці..., 3 Б = 3 А... стільчикъ.
4 Б = 4 А... стільчику..., 5 Б = 7 А Двома..., 6 Б = 6 А Трома..., 7 Б = 8 А,
8 Б = 9 А, 9 Б = 11 А, 10 Б = 13 А, 11 Б = 14 А, 12 Б = 15 А, 13 Б = 16 А,
14 Б = 17 А.... віконцями. 15 Б = 18 А, 16 Б = 19 А.

- 17) А въ райські двері самъ Господь ходить,
- 18) Самъ Господь ходить, службоньку служить,
- 19) Службоньку служить найперше Богу,
- 20) А по Богові — Божой Матері,
- 21) А по матері — господареві.

(*Русалка Днїстровая*).

28.

Ой вииду жъ я на гору високу,
Та затрублю въ три роги:
Та затрублю въ мідяний —
Та чути ми до родини;
Та затрублю въ рїгъ золотий —
Та чути ми до дївчини;
Та затрублю въ рїгъ жубровий —
Та чути ми на весь свїть.

(*Zegota Pauli*).

29.

Ой паничъ гордий, молодий Иване,
Святий вечоръ!
Ой задумавъ зъ молоду, задумавъ женитьсѧ.
Засідлавъ собі коника гетьманського,
Коника гетьманського, сідло королевське.
Отъ люде кажуть: «панъ гетманъ іде;»
А мати каже: «стойте, добрі люде!
Стойте, добрі люде, да не вгадуйте,
Я свого сна сама вгадаю —
По стрільці-пірці, по красній дівці.»
Будь же ти здоровъ, молодець Иване,
Зо всімъ народомъ, зъ Исусомъ Христомъ,
Ми тебе уважаємъ,
Святимъ Рождествомъ поздоровляємъ.
Святий вечоръ!

(Въ старинныхъ укр. Черниговской губ.).

30.

Учора зъ вечора зъ Москви приїхавъ.
Соколе ясний, паничу красний, Иване!
Ой привізъ же вінъ три радости въ двіръ:
Першую радощъ — зелений жупанъ,
Другую радощъ — золотий поясъ,
Третью радощъ — боброву шапку.
Дарить не барить:
Короткі свитки,
Померзнуть литки

(Въ старинныхъ укр. Черниговской губ.).

31).

Ой славень, пишонъ, молодъ женишокъ:
Ой чимъ же вінъ да й ославився?
— Огородивъ двіръ щиримъ залозомъ,

*) См. № 22.

Зробивъ ворітця изъ щирого злітця,
Изробивъ криселко малеванеє.
На тимъ криселку самъ паничъ сидить.
Прийшло до ёго три козаченьки,
Три козаченьки, три рибаченьки,
Хваляться ёму, якъ пану свому:
— «Ой позволъ, пане, землю міряти,
Землю міряти, мости мостити,
Воронеє стадо дай переганяти:
Исходилися вітри буйні,
Дай поламали зелений мість,
Воронеє стадо дай потонуло».
— «Ой не жаль же мні вороного стада,
Да якъ жаль же мені сивця - воронця,
Сивця-воронця, білого копитця.
Що й копитцемъ лугъ пробігає,
А хвостиченькомъ землю замітає,
А гривонькою все поле вкриває,
А ушицями всі слухи слишить.
А за тимъ словомъ будь, пане, здоровъ.
(Святая Воля, Писск. уяз.).

33 *).

А.

- 1) По підъ Каменецъ сбитий гостинець.
- 2) Тамъ військо стоить, ладу не знає;
- 3) Панъ Цизьо прийшовъ, ладъ імъ найшовъ,
- 4) Самъ звивъ корогву, таі берегомъ пішовъ.
- 5) Ставъ побоемъ передъ Хотиномъ.
- 6) Якъ бѣе, такъ бѣе въ місто Хотинъ. —
- 7) Вийшли до ёго всі хотинчане,
- 8) Зъ міста міщане;
- 9) Винесли ёму тацу червоннихъ.
- 10) Вінъ же на тоє не подивився,
- 11) Шапочки не знявъ, та й не поклонився,
- 12) Звивъ корогву та й пішовъ берегомъ,
- 13) Ставъ побоемъ та й передъ Дзвонівъ.
- 14) Вийшли до нѣго всі звончане,

*) См. № 5.

- 15) Всі звончане, зь міста міщане,
 - 16) Вивели ёму коня вь броні.
 - 17) Вінъ же на тоє не подивився,
 - 18) Шапочки не знявъ, не поклонився.
 - 19) Звивъ корогву та пішовъ берегомъ,
 - 20) Ставъ побоемъ, якъ бѣе, такъ бѣе,
 - 21) Вь місто Каменець.
 - 22) Вийшли до нѣго всі каменчане,
 - 23) Зь міста міщане,
 - 24) Вивели ёму гречную панну.
 - 25) Вінъ же на неі та й подивився.
 - 26) Скинувъ шапочку та й поклонився.
 - 27) Дай же тя, Боже, веселятися,
 - 28) А намъ, гречнимъ молодцямъ, подивитися.
 - 29) За сімъ же словомъ бувай же здоровъ.
- Добрий вечоръ!

Б.

- 1) Гречний павичу, що починаешъ.
 - 2) По надъ Мієръ місто коникомъ граешъ.
 - 3) Ой дай, Боже!
 - 4) Коникомъ граешъ, військо завертаешъ.
 - 5) Завернувъ військо, ажъ землі-тяжко.
- 6 Б = 7 А... зь міста міщане. 7 Б = 8 А... зь села селяне.
- 8) Ой стали вони раду радити,
 - 9) Раду радити, щоби ёму дати.
- 10 Б = 17 А... коника вь сріблі, 11 Б = 10 А А вінъ..., 12 Б = 11 А Не знявъ шапоньки... 13 Б = 9 А... миску..., 14 Б = 10 А А вінъ..., 15 Б = 11 А Не знявъ шапоньки... 16 Б = 25 А, 17 Б = 26 А А вінъ на..., 18 Б = 27 А Изнявъ шапоньку... 19) Ой дай, Боже!

(Ушцікій утз.).

В.

- 1) Ой вь полі, вь полі, дай вь виноколи.
 - 2) Святий вечоръ! *).
 - 3) Грай, коню, підъ молоденькимъ Ивасѣмъ!
 - 4) Ой тамъ Ивасъ полемъ играє, копьє вихає.
 - 5) Да підвізжає підъ Вишгорода;
- 6 В = 7 А... кь ёму... городяне, 7 В = 17 А... вь наряді:
- 8) Вінъ тее приннявъ, шапочки не знявъ,

*) Повторяється послѣ каждого стиха.

9 В = 11 А... не подяковавъ.

- 10) У Вільбові на оболоні,
- 11) Грай, коню, підъ молоденькимъ Йвасемъ!
- 12) Ой тамъ Івась конемъ играє, копьємъ вихає,
- 13) Да підъїзжає підъ Вижгорода;

14 В = 15 А... къ ёму... городяне, 15 В = 13 Б... червонцівъ:

- 16) Вінъ тее принявъ, шапочки не знявъ,

17 В = 19 А... не подяковавъ.

- 18) У Вільбові на оболоні,
- 19) Грай, коню, підъ молоденькимъ Йвасемъ!
- 20) Ой тамъ Івась конемъ играє, копьє вихає,
- 21) Да подъїзжає підъ Вижгорода;

22 В = 23 А... къ ёму... городяне, 23 В = 25 А... панну въ наряді:

- 24) Вінъ тее принявъ, шапочку знявъ,
- 25) Шапочку знявъ, дай подяковавъ.

(Нар. Юж. Рус. Пис. Мстлмск. стр. 334).

33.

Ишли молодці коло церкви,

Ой дай, Боже! *)

Радли раду молодецьку:

— «Не купуймо, браття, на дівки вінківъ,

Але купімо золотий човенъ, срібне весло,

Та пустимось краємъ Дунаємъ,

Ми тамъ чуємо доброго пана,

Ми ёму будемо вірне служити,

А вінъ намъ буде добре платити:

Дастъ намъ по конику и по сидельці,

По ясній стрільці, по хорошей дівці».

А за сімъ словомъ будьте здорови,

Гречний молодчикъ, тобі колядочка,

А намъ пива бочка,

Бочка — не бочка, хоць коновочка,

А зъ того жарту горілки кварту,

Кварту — не кварточку, хоць кватирочку

За колядочку.

Ой дай, Боже!

(Ушницкій укр.).

*) Послѣ каждого стиха.

Ой въ чистімъ полі, близько дороги,
Стоїть наметъ зъ білого шовку.

Ой дай, Боже!

А въ тимъ наметі золотий стільчикъ,
На тимъ стільчику гречний молодчикъ,
Въ китайку (?) грає, краще співає.

Ой дай, Боже!

Идуть панове зъ міста зъ Вильвова,
Шапки скідають, ёго ся питають:
— «Хто тебе навчивъ въ китайку грати,
Краще співати».

Ой дай, Боже!

— «Навчила мене мати темненької ночі,
При ясній свічі.»

Ой дай, Боже!

(Ушицкій укр.).

34.

Ой тамъ на горі високій,

Ой дай, Боже!

Тамъ три товариша кіньми виграють,

Ой що сивимъ грає, то визнає:

— «Ой вижди, вижди, гречная панно,

Я жъ тобі скажу дивное диво:

Ой въ насъ теперъ Дунай стявся».

— «Я жъ тобі скажу ще й дивнїше:

Ой що въ насъ на Рїздво роза зацвіла,

Ой сама жъ бо я тї квітки збирала,

За коси клала.»

— «Ой не чужую жъ повідь повідаю,

Самъ же я ту полонку рубавъ,

Коня напувавъ.

(Ушицкій укр.).

35.

Въ лісі, на жовтімъ піску висока сосна,

Тонка, висока, срібломъ обросла,

Листомъ широкимъ

Дуже високо.

На тій сосні сивъ сокілъ сидить,
Далеко видить.

Ой дай, Боже!

Далеко видить на синє море;
На синімъ морі
Корабль пливе.

36.

А.

- 1) Хвалилася біла береза
- 2) Своімъ цвітомъ передъ лісами.
- 3) Гой дай, Боже!
- 4) Не ти то ті квіти кохала —
- 5) Кохали вітри буйні, дощі дрібні,
 Гой дай, Боже!
- 6) Ой хвалилася гречная панна
- 7) Своіми косами передъ друзками;
 Гой дай, Боже.
- 8) Ой не хвалися, не ти жъ ікъ кохала,
- 9) Кохала невяка старенька
- 10) Ясного сонця противъ віконця,
- 11) Ясної днини противъ кватирн.
- 12) А за сімъ словомъ бувай же здорова,
- 13) Не сама собою, зъ отцемъ и маткою,
- 14) И зъ своєю челядкою.
- 15) Добри - вечирь!

(Ушикий утв.).

В.

1 Б = 1 А,

2) Межи дубами своїми гіллячеами.

3 Б = 6 А, 4 Б = 7 А... межи дівками. 5 Б = 6 А, 6 Б = 8 А, 7 Б = 9 А...
іжъ..., 8 Б = 10 А... коло..., .

9) Темної ночі, коло тебе несплючи.

(Ушикий утв.)

37.

А.

- 1) Ой въ ліску, въ ліску, да на жовтімъ піску,
- 2) Пава ходила, пір'є губила.
- 3) За нею иде красная панна,
- 4) Красная панна, панна Катречка.
- 5) Пір'єчко бере, на столцьє кладе,
- 6) А зъ столця бере да въ віночокъ в'є;
- 7) Звила віночокъ, пошла въ таночокъ.
- 8) Де узяльсь буйні вітри,
- 9) Да й скинули вінокъ зъ голови,
- 10) Дай увинули у тихий Дунай.
- 11) Ой пойду жъ бо я лужкомъ, бережкомъ,
- 12) Да й зустріну я три рибалочки:
- 13) «Ви рибалочки, ви молоді,
- 14) Да й закиньте жъ ви шовковий неводъ,
- 15) Да й вловіть мені перловий вінокъ, —
- 16) Я жъ вамъ, рибалочки, дорого заплачу:
- 17) Одному рибалочці — золотий пертень,
- 18) Другому рибалочці — перловий вінокъ,
- 19) Трет'єму рибалочці — сама молода,
- 20) Сама молода да й зарученая.»

(С. Юршовка, Новгородск. уяз.).

В.

- 1) Прапа Параска шовкове хусте на лёду,
- 2) Гей же на леду, на тихесейкумъ Дунаю!
- 3) Загубила шовкову хусту на лёду,
- 4) Зобачила три неводнечки на лёду:
- 5) «Вите жъ, моі три неводнечки, три молодчики,

6 Б = 14 А Роспустіте...

- 7) Затягніте шовкову хусту на лёду.»
- 8) — Що жъ ти намъ мінинъ, красная панно?
- 9) Едному міна — шовкова хуста,

10 Б = 17 А Другому міна..., 11 Б = 19 А. . міна..., 12 Б = 20 А... отъ якъ ягода,

- 13) Сама пишна, якъ у саду вишня.

(Великая Глуша, Ковельск. уяз.).

В.

- 1) По горі, горі, пава ходила.
- 2) Гой дай, Боже!
- 3 В = 2 А, 4 В = 3 А... ходять вгичная...
- 5) Пір'я збирала въ рукавець клала.
- 6) Пішла въ городецъ рвала барвінець,
- 7) Рвала барвінокъ, та й плела вінокъ.
- 8) Ой дай намъ, Боже, въ городі зілля,
- 9) Въ дому весілля.
- 10) Въ городі зілля зелененьке,
- 11) Въ дому весілля веселеньке.
- 12) А за симъ же словомъ бувай здорова.

(Ушицкій утз.).

Г.

- 1 Г = 1 В... павоньки ходять,
- 2) Павоньки ходять и пір'я ронять.
- 3 Г = 4 В... ними..., 4 Г = 4 А Гичная... Анна. 5 Г = 5 В... збирає... складає, 6 Г = 5 А Зъ рукава бере..., 7 Г = 6 А Зо стола... плете,
- 8) Въ віночокъ вплела на головку вбрала:
- 9) — Дивися, ненько, чи хорошенько?
- 10) А жъ де ся взявъ буйненький вітрець,
- 11) Занісь той вінець ажъ на Дунаецъ.
- 12) Ажъ тутъ підійшли три молодчики,
- 13) Три молодчики, вгични хлопчики.
- 14) — «Которий молодець зловить мій вінець,
- 15) То той зо мною піде въ танецъ».
- 16) Ой еденъ попливъ — вінця не допливъ,
- 17) Вінця не допливъ, самъ ся втопивъ.
- 18) Ой другий попливъ — вінця не допливъ,
- 19) Вінця не допливъ, самъ ся втопивъ.
- 20) Ой третій попливъ — віночка допливъ,
- 21) Взявъ вінъ той вінець, пішовъ зъ нею въ танецъ...
- 22) А сеі колядки зовсімъ кінець.

(Ушицкій утз.).

Д.

- 1 Д = 1 Г, 2 Д = 2 Г, 3 Д = 3 Г, 4 Д = 4 Г. 5 Д = 5 Г... хопас, 6 Д = 6 Г... столить... 7 Д = 7 Г, 8 Д = 7 А Вплела...:

- 9) Дивися, ненюко, чи хорошенюко,
10) Чи хорошенюко и подібненюко?

11 Д = 8 А А де жъ ся взяли...,

- 12) Звіяли вінець, вінець павъяний,
13) Звіяли ёго въ тихий Дунаецъ,

14 Д = 14 Г... пійме...

- 15) Першому буде вінець павъяний,
16) Другому буде сама молода,
17) Третёму буде золотий перстень.
18) Ой дай, Боже!

(Умисний ум.).

Е.

1 Е = 1 Г Ой въ садонюку павонюки..., 2 Е = 2 Г... пір'єннюка... 3 Е = 3 А
ходить за ними... дівонюка. 4 Е = 5 Г, 5 Е = 6 Д, 6 Е = 7 Г Зъ столика...

- 7) Павовий віноць, чистий барвіноць.
8) Все примірає на голивонюку.

9 Е = 9 Д.

- 10) Пошла дівчина рано по воду.

11 Е = 8 А Та зірвалися...,

- 12) Шальни дощечки искинули віноць,
13) Підъ крутий берець, въ глибокий Дунай.
14) Пливе віноць краємъ Дунаємъ,
15) А вона за нимъ все берегомъ.
16) Та й здібає вона три риболови,
17) Три риболови, паньськиі слуги.
18) — «Помагай Бігъ, три риболови,
19) Чи не стрічали, чи не спіймали,
20) Павъяний віноць, чистий барвіноць?»
21) — «Ой ми стрічали, ой ми спіймали,
22) Та що жъ намъ буде за перейми?»

23 Е = 17 А... буде..,

- 24) Золотий перстень зъ білого пальця.

25 Е = 18 А.. буде шовкова хустка, 26 Е = 19 А... буде., 27 Е = 20 А....
такъ якъ ягода.

(Умисний ум.).

Ж.

- 1) Въ чистимъ полі виросла сосна,
- 2) А на тій сосні золота квітка.
- 3) Узнала жъ сі гречная панна Марія —
- 4) Квітку зірвала, за голову клала,

5 Ж = 8 А,

- 6) Кинули квітку на бистру річку.
- 7) Де жъ ся взяли три риболовці,
- 8) Всі три молодці.
- 9) — «Перейміть квітку, перейма буде.

10 Ж = 9 Б... буде..., 11 Ж = 10 Б.. буде..., 12 Ж = 11 Б... буде...,
13 Ж = 20 А,

- 14) Зарученая ще й за пововича.

(Ушинскій утв.).

З.

1 З = 1 Ж... близько дороги. 2 З = 2 В.

- 3) Виросла сосна золота, рясна.

4 З = 2 Ж... вершечку..., 5 З = 3 Ж Зазнала жъ...

- 6) Скоро зазнала, заразъ зірвала,
- 7) За коси клала.

8 З = 8 А

- 9) Тай зірвали квітку,

10 З = 10 А... занесли квітку...

- 11) За крутий берегъ.

12 З = 9 Ж... 13 З = 23 Е... золота квітка, 14 З = 17 А А другому буде..
15 З = 26 Е, 16 З = 20 А, 17 З = 14 Ж За панича...

(Ушинскій утв.).

И.

1 И = 1 Г, 2 И = 2 Г... віршанько... 3 И = 3 Е... дівонька, 4 И = 5 Г...
клада, 5 И = 6 Г... столикъ...; 6 И = 7 Г Зъ столика..., 7 И = 7 Е Пав'яний...,
8 И = 8 Е, 9 И = 9 Д... оздібонька? 10 И = 10 Е, 11 И = 11 Е... вітрове,

- 12) Буйні вітрове, тайні дожджове,
- 13) Шайнули вінокъ підъ крутий берегъ,

14 И = 13 Е, 15 И = 14 Е, 16 И = 15 Е... за нею... берегом. 17 И = 16 Е,
18 И = 17 Е. 19 И = 18 Е... помагай, Бігъ... 20 И = 17 Е, 21 И = 19 Е,
22 И = 20 Е? 23 И = 21 Е... та й., 24 И = 20 Е, 25 И = 22 Е? 26 И = 17 А...
буде..., 27 И = 24 Е, 28 И = 25 Е,

29) Хустка шовкова зъ білої шні,
30 И = 26 Е, 31 И = 27 Е.

(Жюста Паули).

К.

- 1) Рано въ неділю зелене вино саджене,
- 2) А въ неї,
- 3) Стратили літенько гречнві молодці
- 4) За неї.
- 5) Прийшли жъ до неї три гостоньки,
- 6) А въ неї,
- 7) Поприносили до неї красни подарки,
- 8) До неї.

9 К = 22 Е... мені... переймець,

10) Відъ неї.

11 К = 23 Е Ой тобі...

12) У неї.

13 К = 22 Е.. мені... переймець,

14) Відъ неї.

15) Ой тобі буде кований поясъ.

16) У неї.

17 К = 22 Е.. мені... переймець,

18) Відъ неї.

19 К = 26 Е Ой тобі...,

20) Відъ неї.

(Жюста Паули).

Л.

1 Л = 1 Е, 2 Л = 2 Е, 3 Л = 3 Е, 4 Л = 5 Г... кладе. 5 Л = 6 Г, 6 Л = 6 И,

7) Все примірає на головоньку.

8 Л = 9 И?

9) Пошла дівчина рано по воду.

10) Та схопилися буйні вітрове,

11 Л = 12 И, 12 Л = 13 И, 13 Л = 14 И, 14 Л = 15 И, 15 Л = 16 И?
16 Л = 17 И, 17 Л = 18 И, 18 Л = 19 И, 19 Л = 20 И! 20 Л = 21 И, 21 Л = 22 И,
22 Л = 23 И, 23 Л = 25 И... переймець? 24 Л = 23 Е, 25 Л = 25 Е... хустка відъ
боку, 26 Л = 30 И, 27 Л = 31 И.

(Русалка Дмитрова).

И.

1 М = 1 А,

2) Святій вечеръ.

3 М = 2 А Тамъ... ронила,

4) За єю иде панна Маръчка,

5 М = 5 В... да въ рукавъ...; 6 М = 6 Г... брала на скам'ї в'їла,

7) А зъ скам'ї брала, да в'їнокъ плела;

8 М = 7 А... в'їнець... въ танецъ. 9 М = 8 А Ой... да..., 10 М = 10 А... в'ї-
нокъ... 11 М = 11 А... пішла жъ вона...

12) Та й устріла вона три рибалоччя.

13 М = 13 А! 14 М = 14 А... мені...

15) Шовковий неводъ да въ тихий Дунай.

16 М = 18 А Поймайте мені...

17) Я вамъ, молода, даромъ не схожу:

18 М = 18 А Первому..., 19 М = 17 А Другому широзлотий...; 20 М = 19 А!

21) Да бувай же здорова, красная панна!

(Народ. Юж. Рус. Пис. Метлиск. стр. 332).

38.

А.

1) А въ бору, въ бору волохи гудуть,

2) Церковъ будують.

3) Збудовали церковъ зъ трома верхами,

4) Зъ двома окнами.

5) Въ перве оконце вдарило сонце,

6) Въ друге оконце ангель линувъ,

7) Ангель линувъ, слёзу уронивъ;

8) А зъ тої слёзи ручаецъ потікъ,

- 9) Зъ того ручайця річенька біжить,
- 10) На той річеньці корабель пливе,
- 11) А на томъ кораблі Иванъ молодий.
- 12) Що жъ вунь робить? Листоньки нише,
- 13) Книги читає. Хто жъ ёго навчивъ
- 14) Листовъ писати, книговъ читати?
- 15) Навчила ёго рудная мати,
- 16) Въ вудрявимъ пиві викупаючи,
- 17) Въ дорогу крамнину сповиваючи.

(Димерь, Кіевск. уяз.).

В.

1 В = 1 А... саду; въ саду... пьють, 2 В = 2 А, 3 В = 3 А... немалёвали..
углами, 4 В = 4 А. 5 В = 5 А.. одно.. вскочило.., 6 В = 6 А... летівъ,

7) На престоли сівъ.

8 В = 7 А На престоли сівъ..., 9 В = 8 А... Дунай роздився,

- 10) На туймъ Дунаю хицькі кладки.
- 11) Ой тамъ Улітка пшеницю мила,
- 12) Зъ гоголёмъ говорила:
- 13) «Гоголю, гоголю, приливи къ берегу,
- 14) Хорошенько вряжу:
- 15) Твої крилечки шовкомъ обовью,
- 16) Твої нуиженъки злотомъ обевью».

(Горностайполь, Радомысльск. уяз.).

В.

1 В = 1 А Що... пьють, 2 В = 2 А Да волохи пьють, церковку... 3 В = 3 А.
4 В = 4 А Зъ трома верхами, зъ трома... 5 В = 5 А Що... да... що сходить...,
6 В = 6 А А... ясному місяцю, 7 В = 6 А А въ трете да..., 8 В = 7 В Янголь
улинувъ... 9 В = 7 А И голову слонивъ, и слізоньку...; 10 В = 8 А... слізоньки
да стало озеро, 11 В = 11 А... озері да човничокъ плаває.

- 12) А у тому човнику да красная панна.
- 13) Що жъ вона діє? Тирипочки шне,
- 14) Да шила-пошила да три тирипочки,
- 15) Да три хустяночки.
- 16) Що перву шила срібломъ да злотомъ,
- 17) А другому шила разненъкимъ шовкомъ.

(С. Писка, Борзєнск. уяз.).

Г.

- 1) Добри-вечірѣ, пане господару!
- 2) Радуйся, земле, що Сусь Христосъ намъ народився.

3 Г = 2 А Що въ твоімъ дворі..., 4 Г = 4 В... дверями..., 5 Г = 5 В Що..., якъ..., 6 Г = 6 В... якъ заходить сонце, 7 Г = 7 В... да... влітає, 8 Г = 8 В... влітає... сідає,

- 9) На престолі сідає, сильненько ридає.
- 10) А въ тихъ слізонькахъ самъ Богъ купався,
- 11) Самъ Богъ купався изъ Петромъ.
- 12) Петро каже: земля буильша,
- 13) Господь каже: небо буильше.
- 14) Посучимъ шнуръ да зміраємъ небо.
- 15) Небо буильшъ, що скруизъ рунне,
- 16) А земля маленька, що гори да долини,
- 17) Гори й долини, всякі могили.

(Хабны, Радомисльск. ут.).

Д.

1 Д = 1 А Ой..., 2 Д = 2 В... гудуть..., 3 Д = 4 В. 4 Д = 5 А... сходило... 5 Д = 6 В... ясень місяць, 6 Д = 7 Г... соловей влетівъ. 7 Д = 8 В Соловейко влетівъ...

- 8) Конецъ престола сидить Микола,
- 9) Ризами верився, слізми умився.

10 Д = 9 В, 11 Д = 10 Г... тимъ Дунає... 12 Д = 11 Г Христосъ... святимъ.....

- 13) Ой купалися та й змагалися.

14 Д = 14 Г, 15 Д = 13 Г,

- 16) Ой цить же, Петро, не змагайся;
- 17) Пошли жъ ангела, нехай злітає,
- 18) Нехай злітає, нехай змірає.

19 Д = 16 Г Тимъ..., 20 Д = 17 Г Тимъ... меньша..

(Великіє Смитинки, Васильковск. ут.).

39.

А.

- 1) Въ пана господаря, на ёго дворі,
- 2) Стояла калина, сильне родила;

- 3) Тамъ пудъ каліною Микита стоявъ,
- 4) Микита стоявъ, зъ конемъ розмовлявъ:
- 5) — «Коню жъ мій, коню, продамъ я тебе
- 6) Далеко одъ себе — у чужу землю,
- 7) Турському королю; у чужу землю,
- 8) Турському королю, туркамъ на войну».
- 9) — «Пане жъ мій, пане, не продай мене
- 10) Далеко одъ себе.
- 11) Издумай, пане, свою пригоду,
- 12) А мою выгоду.
- 13) Якъ насъ турки за Дунай загнали, —
- 14) Вільшъ потопали, якъ винирали;
- 15) А ти, мій пане, и чоботка не вмочивъ,
- 16) Ні чоботка, ні стременичка,
- 17) Ні стременичка, ні сиделочка...»
- 18) За сімъ же словомъ, да бувай же здоровъ!

(Дилера, Кісск. укр.).

В.

- 1) По за лугами — димми стовпами,
- 2) Ой то не дими, то зъ коней пара.
- 3) Ой тамъ Иванко зъ вунійскомъ стоявъ,
- 4 Б = 4 А Зъ вунійскомъ...: 5 Б = 4 А Ой... муній..,
- 6) Продамъ я тебе далеко одъ себе;
- 7 Б = 9 А Ой.. муній... молодий Иване, 8 Б = 10 А Не продавай мене...
- 9 Б = 11 А... же ти къ своїй пригоді,
- 10) Къ своїй пригоді, моїй выгоді.
- 13 Б = 13 А О...,
- 12) Ой були ти, що й потопали,
- 13) Я тебе молодого по вершечку нрисъ,
- 14 Б = 17 А Не вмочивъ же ти...;
- 15) Не сиделочка, не стременичка,
- 16) Не чоботця, а не тебе, молодця.

(Горностайном, Радомислск. укр.).

В.

- 1) Що въ саду, въ саду, да винограду
- 2) Тамъ козаченько ходить, кониченька водить,
- 3) Кониченька водить, и зъ коникомъ говорить:

4 В = 5 Б... заподілле мов. 5 В = 5 Б Заподілле мов да..., 6 В = 7 А. За-
продамъ я тебе..., 7 В = 8 А... у чужу землю.

- 8) За велику ціну, за сто червонцівъ.
 - 9) За бочку вина, за другу пива.
 - 10) Ти жъ, пане козаченьку, не продавай мене,
 - 11) Спогадай на себе.
 - 12) Спогадай на се, якъ ми зъ тобою
 - 13) Да були въ побою:
 - 14) У першому да побою — въ Татарщині,
 - 15) У другому да побою — въ Німещині.
 - 16) А въ третёму да побою — въ Турещині.
 - 17) Якъ побили насъ пополамъ зъ татарми,
 - 18) Да якъ пригнали насъ до тихого Дунаю.
 - 19) Я, якъ скочивъ,
 - 20) Дунай перескочивъ,
- 21 В = 15 А Дунай перескочивъ нічого...,
- 22) И нічого не вмочивъ — ні поли жупана,
 - 23) Ні поли жупана, ні чоботка сапьяна,
 - 24) И ні щуръ-сідельця,
 - 25) И ні тебе, молодця.

(С. Памка, Борженск. ут.).

Г. *).

- 1) По за лісомъ, лісомъ темненькимъ,
 - 2) Виступала чорна хмара.
 - 3) Святий вечоръ!
- 4 Г = 2 Б... хмара... зъ війська.... 5 Г = 3 Б... коникомъ гравъ,
- 6) Мечемъ воёвавъ,
 - 7) Мечемъ воёвавъ да й вихвалявся:
 - 8) — «Нема въ короля такого коня;
 - 9) А у мого коня золота грива,
 - 10) Золота грива, сребраний копитъ,
 - 11) Сребраний копитъ, жемчужний хвостикъ.
 - 12) Золота грива ясно світила,
 - 13) Сребраний копитъ камень рубас,
 - 14) Жемчужний хвостикъ слідъ замітає.
 - 15) Будь же ти здоровъ, молодець Иване!
 - 16) Да не самъ собою — зъ отцемъ, матерью,
 - 17) И зъ милимъ Богомъ, и зъ усімъ родомъ.

(Въ старш. ут. Чертиносск. куб.).

*) См. № 1 и 19.

Д. *).

1) Ой изъ-за гори, зъ-за туману...

2 Д = 3 Г!

3) То жъ не тумани — коні воронні.

4) Молодий Вікторко изъ війська йде,

5) Изъ війська йде, пару коней веде.

6) Попередъ коня веде короля.

7 Д = 7 Г Веде короля..., 8 Д = 8 Г.

9) Да король просився, король молився:

10) — «Да пусти жъ мене, молодий Вікторку.»

11) — «Не пуцу тебе, самий старший король,

12) Поведу я тебе панамъ на хвалу,

13) Панамъ на хвалу, а намъ на славу.

(Иванюковъ, Переяславск. уяз.).

40.

Черезъ наше село

Везли клень-дерево...

Ой дерево, клень-дерево,

Дрібне, зелененьке.

А съ того деревця

Висока церковця.

Ой дерево и проч.

А въ тій церковці

Штири-три короговці.

Ой дерево и проч.

Перша короговця

Ивана молодця...

Стій, калиночко, стій,

Недалеко чути дзвінъ...

Друга короговця

Василька молодця;

Стій и проч.

Трета короговця

Григорка молодця.

Стій и проч.

*) См. № 1.

Четверта короговця
Клима молодця.
А у тий церковці
Три свічі ясныхъ:
Перша свіча ясна —
То Ганнуся красна;
Друга свіча ясна —
То Фрасина красна;
Третя свіча ясна —
То Єринка красна.
А у тий церковці
Три дзвони голосні:
Перший дзвінъ голосний —
То Хведорко красний;
Другий дзвінъ голосний—
То Андрійко красний;
Третій дзвінъ голосний —
То Захарко красний.
Ой дерево, клень-дерево,
Дрібне, зелененьке.

(Ушицкій ут.).

41.

А.

- 1) Ой въ ліску, въ ліску на жовтімъ піску,
- 2) Росла яблунька тонка та висока,
- 3) Тонка висока, листомъ широка.
- 4) Зродила вона золоти ябка;
- 5) Ябка стерегла гречная панна,
- 6) Гречная панна, панна Анна.
- 7) Приходить до неї батенько єі:
- 8) — «Ой здиими, доню, золоти ябка.»
- 9) — «Бігъ-ме, не здииму, милому держу.»
- 10) Приходить до неї матінка єі:
- 11) — «Ой здиими, доню, золоти ябка.»
- 12) — «Бігъ-ме, не здииму, милому держу.»
- 13) Приходить до неї братенько єі:
- 14) — «Ой збери, сестро, золоти ябка.»
- 15) — «Бігъ-ме, не зберу, милому держу.»
- 16) Приходить до неї миленький єі:

- 17) — «Ой збери, серце, золоті ябка».
- 18) — «Ой тепер зберу, бо тобі держу».
- 19) Ой дай, Боже!

(Ушницкій укр.).

В.

- 1) Въ саду-винограду зродила яблуня,
- 2) Золоті ябка.

3 В = 5 А Іхъ...

- 4) Шитячко шила, твердо заснула.

5 В = 7 А Пришовъ...

- 5) — «Доню, зірви золоті яблучка.»

7 В = 12 А... не зірву... 8 В = 10 А Пришла...; 9 В = 11 А... зірви...,
10 В = 12 А... зірву..., 11 В = 16 А Пришовъ...: 12 В = 17 А Ой зірви...
13 В = 18 А... зірву...

(Ушницкій укр.).

В.

- 1) Ой въ саду, въ саду, й а въ винограду,
- 2) Ой тамъ вироста една яблоня,

3 В = 4 А... едне яблучко, 4 В = 5 А Ой... ёго... 5 В = 7 А, 6 В = 9 А...
зірву..., 7 В = 16 А,

- 8) Заразъ зірвала, милому дала.

(Ушницкій укр.).

43.

Въ славнімъ селі NN.

Стоить-постоить шовковий наметъ (знамень),

А тимъ знамені кгречний молодець.

Підъ нимъ стоять служечки ёго.

Ой дай, Боже!

Шапочки держать, въ нёго ся просять,

Й а въ вечеръ на війну.

Ой дай, Боже!

— «Я васъ не пущу, бо самъ въ вами піду.

Ой дай, Боже!

Ой ходімо ми на першую, ударимъ зъ гармати,
Якъ грімъ по небі, щобъ ся парканн поздрігали.

Ой дай, Боже!

Щобъ ся міщане полякали,
А всі міщане, всі покам'янщане.

Ой дай, Боже!

Ой ходімо ми та й на другуу,
Пустимъ зъ гармати, якъ дрібенъ дощигъ.

Ой дай, Боже!

Щобъ ся парканн поздрігали,

Щобъ ся міщане полякали

А всі кам'янщане.

Ой дай, Боже!

Ой ходімо на третю—пустимъ зъ гармати,
Якъ грімъ на небі....

Ой дай, Боже!

Щобъ ся парканн поздрігали,

Щобъ ся міщане полякали,

А всі міщане-кам'янщане

Ой дай, Боже!

(Утисний ут.).

43.

А.

- 1) Ой въ Днестрі, Днестрі да перевозі
- 2) Гой дай, Боже! *)
- 3) Держить перевізъ кгречная панна,
- 4) Кгречная панна, панна Марія.
- 5) Прихавъ до неі батько въ гости,
- 6) Привізъ ій три подарочки:
- 7) Первий подарочокъ — золотий перстень,
- 8) Другий подарочокъ — шовковий поясъ,
- 9) Третій подарочокъ — лисова шуба.
- 10) Золотий перстень на пальці сіяе,
- 11) Шовковий поясъ бои веривае,
- 12) Лисова шуба слідъ замітае.
- 13) А за сімъ словомъ бувай здорова,

*) Повторяется послѣ каждой строки.

- 14) Бгречная панно, панно Маріѳ!
- 15) Въ городі зілля — въ хаті весілля,
- 16) Въ городі рутку — а въ хаті душуку,
- 17) Въ городі липку — а въ хаті скрипку.
- 18) Дай же ти, Боже, веселитися,
- 19) А намъ, хлопцямъ, подивитися.
- 20) Добрий вечіръ.

(Умилый глас.).

В.

- 1) «Да чому ти, дівчино, гуляти не йдешъ?»
 - 2) — «Ой якъ мені, дівчині, гуляти пойти,
 - 3) Що мої братики зъ війська приіхали,
- 4 В = 6 А Привезли мені...: 5 В = 7 А Перший..., 6 В = 8 А... подарокъ—зелена сукня, 7 В = 9 А... подарокъ—перлова нитка. 8 В = 10 А... якъ огонь... 9 В = 12 А Зелена сукня..,

- 10) Перлова нитка голову обв'язує,

(Обч. и Пов. Малор. Маркевича, стр. 23).

В.

1 В = 1 Б? 2 В = 2 Б... дівчині..., 3 В = 3 Б, 4 В = 4 Б: 5 В = 5 Б,
6 В = 6 Б, 7 В = 7 Б. 8 В = 8 Б, 9 В = 9 Б, 10 В = 10 Б.

- 11) Бувай здорова зъ батьвомъ, зъ матерью,
- 12) И зъ милимъ Богомъ, и зо всімъ родомъ,
- 13) Исусомъ Христомъ, святимъ Рождествомъ.

(Zegota Pańk).

44.

А.

- 1) Ой зъ-за гори високої
- 2) Ой дай, Боже! *)
- 3) Відти іде три колясочки:
- 4) Перша колясочка багровенькая,

*) Повторяется послѣ каждаго стиха.

- 5) Друга колясочка червоненькая,
- 6) Трета колясочка золотенькая.
- 7) А въ тий багровенькій сиділи єі служеньки,
- 8) А въ тий червоненькій вгречная панна,
- 9) А въ тий золотій єі миленький.
- 10) «Зажди, зажди, вгречная панно,
- 11) Загадаю тобі три загадки,
- 12) Якъ вгадаешъ, то моя будешъ,
- 13) Якъ не згадаешъ, то людская будешъ.
- 14) Перша загадка: що безъ коріння росте?
- 15) Друга загадка: а що цвіте безъ насіння?
- 16) А що горить безъ жаріння?»
- 17) — «Камінь росте безъ коріння,
- 18) Папороть цвіте безъ насіння,
- 19) Вогонь горить безъ жаріння».
- 20) А відъ сѣго слова, та бувай здорова,
- 21) Вгречная панно, панно Ганно,
- 22) Не сама собою — зъ отцемъ, матею;
- 23) Дай же тобі, Боже, чого жадаешъ.
- 24) Жадаю въ Бога щастя, здоровля.
- 25) Дай же тобі, Боже, на худибочку,
- 26) На челядочку, на малюю.
- 27) Дай же ти, Боже, въ городі липку,
- 28) А въ хаті сирнику.
- 29) А відъ сѣго слова бувай же здорова,
- 30) Не сама собою — зъ отцемъ, матею,
- 31) И зо всею челядкою.
- 32) Добри-вечіръ.

(Ушицкій утв.).

В.

- 1) Ой припавъ сніжокъ на буки листокъ,
- 2) А буковина на ту панянку,
- 3) А паняночка на ту стежку.
- 5) Туда ходила вгречная панна Ганна,
- 6) За нею ходивъ вгречный молодець,
- 7) Слідивъ-прослідивъ ажъ до світлоньки.
- 8) Ой кивнувъ я, кивнувъ я въ квартирочку.

9 Б = 10 А Вийди ти до насъ..., 10 Б = 11 А Загадаешъ..., 11 Б = 12 А...
матчина..., 12 Б = 13 А... наша.... 13 Б = 14 А, 14 Б = 15 А... синѣдвіту.
15 Б = 16 А.... половіння. 16 Б = 17 А Білъ..., 17 Б = 18 А... синѣдвіту, 18 Б = 19 А
Золото... половіння.

(Ушицкій утв.).

45 *).

А.

- 1) У брода, въ брода да въ перевоза,
- 2) Тамъ Марьчѣа да перевозъ держала,
- 3) И одъ перевозу по червонному брала;
- 4) А туди йшло сѣмъ сотъ молодцівъ
- 5) Білопервовцівъ.
- 6) — «Красная панно, перевези насъ!»
- 7) — «Не перевезу, не маю часу,
- 8) Не часнички, не годиночки!
- 9) Теперъ муий братко нвъ вуйська прихавъ,
- 10) А привуизъ мені да три радощі:
- 11) Первая радощъ — перловий вінокъ,
- 12) Другая радощъ — муий золоть перстень,
- 13) Третья радощъ — дорога суконка.
- 14) Перловий вінокъ головку клонить,
- 15) Муий золоть перстень — рученьку лонить,
- 16) Дорога суконка слідъ замітає.
- 17) За сѣмъ же словомъ, бувай здорова.

(Дилера, Києвск. унв.).

В.

- 1) Више Києва, ниже й города,
- 2 Б = 2 А Ой... Мотречка...,
- 3) Перевозъ держала, перевозила.
- 4 Б = 4 А Ой пришли къ ій...,
- 5) Ще й паробцівъ.
- 6 Б = 6 А Молода Мотречко..... 7 Б = 7 А.

(Горностайполь, Радомысльск. унв.).

В. **).

- 1) Ой у тихого Дунаечку, у крутого бережечку.
- 2) Святий вечеръ.

*) См. № 43.

***) См. № 34.

3 В = 2 А... Варочка..., 4 В = 3 Б.

- 5) Ой прийшовъ къ ней слічний паничъ,
- 6) Слічний паничъ, королевичъ:

7 В = 6 Б Дівочко Варочко....;

- 8) Скажу я тобі диво дивное,
- 9) Що о Петрі Дунай замерзавъ.
- 10) Хорошая панно, повіришъ мені?
- 11) Коли жъ не ймешъ віри,
- 12) Я самъ тамъ бувавъ,
- 13) Я самъ тамъ бувавъ, конникомъ гулявъ,
- 14) Конникомъ гулявъ, Дунай пробивавъ.»
- 15) — «Слічний паничу, королевичу,
- 16) Скажу я тобі ще дивнїйше:
- 17) Що у насъ одъ Рождства рожа зацвіла.
- 18) Слічний паничу, королевичу,
- 19) Коли не ймешъ віри, я сама тамъ була,
- 20) Сама тамъ була, рожу щипала.

(Въ селери. уяз. Черниловской губ.).

Г.

1) У Києві да на перевозі,

2 Г = 3 В, 3 Г = 4 В... да... 4 Г = 4 Б Якъ.. до єі да...,

5) Да сїмъ сотъ молодцївъ, да все запорожці,

6 Г = 6 А Да..., 7 Г = 7 А Да... бо...; 8 Г = 9 А... братокъ.. прийшовъ,

9) Изъ війська прийшовъ, зъ войны прихавъ,

10 Г = 10 А Да... же... подарочки:

- 11) Первий подарочокъ — золотий перстенчокъ,
- 12) Другий подарочокъ — перлова тканка,
- 13) А третій подарочокъ — зелена субонка.
- 14) Золотий перстничокъ всю рученьку сє,

15 Г = 16 А Зеленая... 16 Г = 14 А Перлова тканка....

(Борзєнск. уяз. С. Плиска.).

Д.

1 Д = 2 Г Дівка Ориночка..., 2 Д = 2 В!

3) Перевозила царївъ, та панївъ, та оцєцькихъ снївъ.

4 Д = 4 Б Наїхало...: 5 Д = 6 А... дівко Оришечко!

6) Коли жь мені вась та перевозить?

7) Приїхавь до мене братікь зь війська-дороги;

8 Д = 10 Г... радости:

9) Первая радость — зелена сувья,

10 Д = 11 Г Другая радость... перстень; 11 Д = 12 Г Третья радость...
камка..., 12 Д = 15 Г... сувця...; 13 Д = 14 Г... перстень на руді...; 14 Д = 16 Г...
камка...!

15) Та бувай здорова, дівко Оринко,

16) Не сама собою — зь отцемь, зь ненькою,

17) И зь милимь Богомь, и зь усімь родомь.

18) Боже, дай вечірь добрий!

19) Та давайте дохідь довгий.

(Народ. Юж. Рус. Пис. Метлицк. стр. 333).

46 *).

А.

1) А нашъ козаченько,

2) Молодъ паниченько,

3) Молодий панъ

4) Въ молоді пані

5) А все въ карти грая.

6) Ой вигравъ вінъ собі

7) Коня вороного.

8) Коня взявши,

9) Не дзінкувавши.

10) Ой вигравъ вінъ собі

11) Дротянку нагайку.

12) Дротянку взявши,

13) Не дзінкувавши.

14) Ой вигравъ вінъ собі

15) Шовкову хустину.

16) Хусточку взявши,

17) Не дзінкувавши.

18) Ой вигравъ вінъ собі

19) Молодую паню.

20) Вінъ паню взявши,

21) Подзінкувавши.

(Ужичкій укр.).

*) См. № 5.

В.

1 Б = 1 А... паниченько,

2) Молодий пань,

3) Зъ молодою панею

4) Въ карти гравь:

5 Б = 6 А, 6 Б = 7 А, 7 Б = 1 А... паниченько, 8 Б = 10 А,

9) Нагайку дротанку.

10 Б = 12 А Вінъ., 11 Б = 13 А Та..., 12 Б = 14 А,

13) Добрий сурдуть.

14 Б = 16 А Вінъ сурдуть.... 15 Б = 17 А Та....

16) Вивели ёму нову шапочку.

17) Нову шапочку взявъ,

18) Дай не дзінькувавъ.

19) Вивели ёму

20) Гречную панну Ганну.

21) А вінъ панну взявъ,

22) Та й подзінькувавъ.

(Ушикий ут.).

47.

Грала цимбали

Въ вдови на подвірью:

— «Вийди, вдово, вийди, небого!»

— «Почекайте мене

Хоць годиночку одну,

На йся въ коралики вбриндую».

Грала цимбали

Въ вдови на подвірью:

«Вийди, вдово, вийди, небого!»

— «Почекайте мене,

Хоць годиноньку одну,

На йся въ сорочку вбриндую.

Грала.....

Най ся въ спідницю вбриндую.

Грала.....

Най ся въ пончохи вбриндую.

Грала....

Най ся въ еревички вбриндую.
Грала.....
Най ся въ хустку вбриндую.

(Умилый ут.).

48.

Тамъ, за горою високою,
Тамъ дзвінь дзвонить,
Місяць сходить, —
Тамъ Гандзюненька говорила :
— «Нема кому дати
До батенька знати,
Нехай приїзжає
Біль забірати».
Батько каже: «не поїду —
Въ мене сані не латани».
— «Поїдь, батько, тамъ, де рідная мати.»
Матінка каже: «я не поїду,
Въ мене коні не заложени».
Сестра каже: «я непоїду,
Въ мене коні не ковани,
Сані поломани.»

(Умилый ут.).

49.

Въ сіняхъ, въ сіняхъ та й на покояхъ,
Ой туди ходять статечни жони,
Ой ходять, ходять; ключами дзвонять.
Ой дай, Боже!
Ой ключики, не брязчать,
Мого миленького не розбудять,—
Миленькій бардо стружений.
Ой дай, Боже!
Приїхавъ зъ Одеси, три дари привізъ:
Ой дай, Боже!

Єденъ дарунокъ кунова шуба;
Другий дарунокъ злоцістий перстень,
Третій дарунокъ шовкова хустка.

Ой дай, Боже!

Кунова шуба слідъ замітає,
Шовкова хустка голову клонить,
Злоцістий перстень пальці ломить.

Ой дай, Боже!

(Ушицкій укр.).

50.

А.

- 1) У сей дворъ Богъ навітавъ:
 - 2) Исусъ Христосъ народився,
 - 3) Всему світу знадобився.
 - 4) Святий вечерь!
 - 5) Взяла ёго мати подъ уста,
 - 6) Піднесла ёго мати підъ небеса,
 - 7) Дала ёму мати житаную пужку, —
 - 8) Де пужкою махне,
 - 9) А тамъ жито росте.
 - 10) Святий вечерь!
 - 11) А хто дає пирігъ,
 - 12) То спасе ёго Богъ;
 - 13) Хто не дасть пирігъ, —
 - 14) Озьму вода за рігъ,
 - 15) Я введу на мурігъ,
 - 16) Я викручу ёму рігъ.
- Святий вечерь!
- 18) Якъ пошовъ же той воля,
 - 19) По німецькимъ городамъ,
 - 20) По німецькимъ деревнямъ,
 - 21) Та питавъ вінъ, та шукавъ государева двора.
 - 22) А государівъ двіръ на семіхъ стовпахъ,
 - 23) На семи воротахъ.
- Святий вечерь!
Добрий вечерь!

(Въ споєрннхъ укр. Чернигов. губ.).

В.

1 Б = 2 А що, 2 Б = 3 А По..... об'явився.

3) Его мати весела була,

4 Б = 6 А. Понесла..... 5 Б = 7 А..... мати пужку житаную. 6 Б = 8 А
Куди пужкою..... 7 Б = 9 А...

8) Якъ очереть;

9) А копочки, якъ зорочки

10) На въ нивці;

11) А стожочки, якъ сокопочки

12) На гумні.

13) Да бувай же здоровъ, пане господару, у домочку

14) Зъ своїми дітками у раёчку!..

(Юрмюска, Новгородск. ут.).

В.

1 В = 1 А.... домъ завітавъ Богъ. 2 В = 2 А.

3) Сіі святки звеселивъ. —

4 В = 3 В будь..... була...

5) Що ти свого сина

6) По пудъ небесами носила,

7) Золотимъ хрестомъ хрестила.

8 В = 5 Б.... 9 В = 6 Б.... 10 В = 7 Б....., 11 В = 9 Б И..... на небі 13 В = 11 Б
Якъ божочки. 14 В = 12 Б..... 15 В = 14 А Якъ не дасте пирога....., рога,
16 В = 15 А Да..... 17 В = 16 А Да.....

18) Рогомъ буду трубити,

19) Воломъ діло робити.

(Колошюска, Черниовск. ут.).

Г.

1 Г = 1 Б, 2 Г = 2 Б; 3 Г = 3 Б: 4 Г = 4 Б, 5 Г = 5 Б, 6 Г = 6 Б,
7 Г = 7 Б. 8 Г = 8 Б. 8 Г = 8 Б, 9 Г = 9 Б. 10 Г = 11 Б.... 11 Г = 13 Б..... у
домочку. 12 Г = 15 Б..

(Юрмюска, Новгородск. ут.).

51.

А.

- 1) На Ордані тиха вода стояла.
- 2) Тамъ Пречиста свого сина купала,
- 3) А скупавши, въ шовковее сповила,
- 4) А сповивши, въ яселечко вложила.
- 5) Надъ нимъ воли своїмъ духомъ дихали.
- 6) Туди ишло три цари, три цари,
- 7) А принесли три дари, три дари.
- 8) То перший царъ святымъ Петромъ назвавъ,
- 9) А другий царъ святымъ Рожествомъ назвавъ,
- 10) А третій царъ квіточкою дарувавъ;
- 11) То жъ не квітка, то жъ Святее Рожество.
- 12) Сімъ хозаямъ много літа множество.
- 13) Дай, Боже, вечеръ добрий!

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А, 3 В = 3 А, 4 В = 4 А;

- 5) Да надъ домомъ ангелочки літали,
- 6) Исуса Христа въ ризи сповивали:

7 В = 7 А.. йшли

- 8) Нарікали три слові, три слові:
- 9) Що первий царъ насъ миромъ мировавъ;

10 В = 9 А..... Исусомъ нарикавъ. 11 В = 10 А:

- 12) Да не естъ пресвятая квіточка,

13 В = 11 А: Да естъ пресвятое...: 14 В = 13 А. А всё:у мирові....

(С. Иванково, Переяславск. у.).

В.

1 В = 1 А. Ой на річці..., 2 В = 2 А: Марія Суса Христа... 3 В = 3 А...
въ святи ризи.... 4 В = 4 А..

- 5) Надъ яслами воли стояли.
 - 7) То жъ не воли, то два янголи.
- 6 В = 5 А. Божимъ.
- 8) Сусу Христу именнаячо принесли.
- 9 В = 9 Б. Перший янголъ святымъ.
- 10) Другий янголъ Сусомъ Христомъ називавъ;

11 В = 11 Б. Янголь..... 12 В = 11 А.

13) По всімъ світу, всему миру рознесло. —

(Дударь, Каневск. ут.).

Г.

1 Г = 1 А. Ой..., тамъ..., 2 Г = 2 А. Божа мати....

- 3) А біленькі пелюшечки сповивала,
- 4) А зъ девятого шовку сповивачикъ сукала,
- 5) А зъ сребра-злата приголовочокъ прикладала.
- 6) Ой на сходъ сонця врихало три царі,
- 7) Стали гадати, чимъ тее дитя дарувати:
- 8) Ой едень дарує святимъ миромъ и кадиломъ,
- 9) А другий дарує — Сусомъ Христомъ ния давъ.
- 10) А третій дарує — золотую квітку въ ручку давъ.
- 11) Ой, квіто, квіто, ти, малее дитя, изъ нами
- 12) Тую квітку по всему світу разославъ...

(Дубице, Старокон. ут.).

Д.

1 Д = 1 А, 2 Д = 2 А, 3 Д = 3 А, 4 Д = 4 А.. въ ясляхъ...

5) Десь узялось до скідъ сонця три воли

6 Д = 5 А. Всі три жъ вони надъ тимъ дитямъ... 7 Д = 6 А. Десь узялось до скідъ сонця.

8) Всі три жъ вони надъ тимъ дитямъ раду радили:

9 Д = 9 Б. Що перший..... божимъ..., 10 Д = 10 Б.... зъ рожи квітку дарувавъ:

11) А третій царъ кадильничку въ руки дававъ:

12 Д = 11 А, 13 Д = 13 В въ сімъ світі....

(С. Дударь, Каневск. ут.).

Е.

1) Зъ вечера синъ ся Божий народивъ,

2) Которий небо и землю сотворивъ.

3 Е = 1 А. 4 Е = 2 А... Суса Христа.. 5 Е = 3 Б, 6 Е = 4 Б, 7 Е = 5 В... тимъ.... дитяткомъ.... 8 Е = 6 В, 9 Е = 6 Г. До.... три царі іхали... 10 Е = 9 Д... Едень..... дарувавъ... 11 Е = 10 Б.... називавъ, 12 Е = 11 Б, 13 Е = 12 Д. Не есть..... 14 Е = 13 Д.

- 15) Радуйтеся, пане Господару,
- 16) По всьому дому, якъ ангели на небі.
Вечеръ добрий!..

Ж.

1 Ж = 1 Е.... Иосъ Христосъ народивсь.

2) Народившись, небо и землю звеселивъ,¹

3 Ж = 1 А, 4 Ж = 2 А. 5 Ж = 3 А..... до церковці й однесла,

- 6) Мале дитя на престоі положила,
- 7) Надъ тимъ дитямъ ажъ три свічки засвітила,
- 8) Надъ тимъ дитямъ ажъ три свічки палає;
- 9) Надъ тимъ дитямъ три ангели літають
- 10) А все ёму «Херувиме» співають.
- 11) Взяли дитя да понесли на небеса,
- 12) Ви, небеса, небеса, небеса, растворітеся,
- 13) Всі святіи Иусу Христу поклонітеся,
- 14) А въ неділю рано сонечко зійшло,
- 15) А къ тому дитяті три царі прийшло.

16 Ж = 6 А прийшло къ тому дитяті...., 17 Ж = 7 А..... Иусу Христу....

18 Ж = 9 Б Ой....., 19 Ж = 10 Б..... називавъ, 20 Ж = 11 Б, 21 Ж = 11 А.....
то перший день Рожества, 22 Ж = 13 Д Всьому миру хрещеному.....

- 23) Ой радуйся, хозяину, святимъ Рожествомъ,
- 24) Якъ ангели на небесахъ Иусомъ Христомъ.

(*Велик. Спитинки, Васильков. у.*)

З.

1 З = 1 А, 2 З = 2 А, 3 З = 4 А... скупавши....., 4 З = 5 А, 6 З = 7 А,
7 З = 8 А, 8 З = 10 А другий..... 9 З = 9 А... третій... 10 З = 11 А, 11 З = 12 А
Сьому...

БЗ.

Изъ вечора синъ Божий народився,
Той, которий небо и землю сотворивъ;
Народився изъ Маріі дівниці,
Изъ Святоі Богородиці...
На Йордані тиха вода стояла,

Тамъ Причиста свого сина купала,
Викупавши, у крешмове сповила,
А сповивши, въ василечки вложила.
Надъ тымъ дитямъ три анголи дихали,
Надъ тымъ дитямъ три свічи палало.
До сходъ сонця три царі приіхало:
Одинъ же царь квіточкою дарувавъ,
А другий царь святимъ миромъ мирувавъ,
А третій царь Сусомъ Христомъ називавъ.
То жъ не квітка, то святое Рожество —
Всѣму миру, всѣму світу радосно;
То не квіточка, то святое весилля —
Розвеселися, пане господару, въ своѣму дому.

53.

Пане господару, чи есть ти въ-дома?
Сусіди кажуть, що нема въ-дома,
Що пійшовъ до золотаря,
Щобъ намъ зробивъ срібну ложичку,
Срібну ложичку, золотий кіликъ,
Щобъ намъ була відъ Бога слава.
А за сімъ словомъ бувай же здоровъ,
Бувай здоровъ, пане господару;
Сіи святки святкуй здоровъ,
Та не самъ зъ собою —
Зъ дітьми, зъ жоною,
Зъ усімъ домою
И святимъ Богомъ,
Зъ усіми нами,
Зъ приятелями.
Добри-вечерь!

54.

Даръ днесъ пребогатий отъ небесъ прийде,
Яко капля каплющая на землю сніде,
Во утробу дівичую словомъ вселися,
Изъ нея же невидимо миру явися:
Яко небо второе віртець показавъ —
Діви въ яслі безсловесний младенець лежавъ:

«Намъ вірьте,» пастеріє пісні голосять,
Тімъ цари тремъ дари Богу приносять:
Ливанъ, смирамъ и злотоу даръ приноша,
Рожденному безсмертному въ руці дадаша.
Ангели всі хорошамо збіжають,
На облаці веселні пісні співають:
«Слава вишній Богу днесъ миръ явився
И уся тварь веселія днесъ исполнися, —
Богъ намъ сославъ Духа Святаго,
Въ виденні голубині снисходящаго;
Тройцю пресвяту славо во съ нами;
Поглядайте, гласъ слышите на Іордані.
Дай теб, Христе, справедливо видіти,
Въ царствіі твоємъ намъ вірнимъ на віки жити.

(С. Перейма, Балтскаго уѣз.).

В.

Да днесъ пребогатий отъ небесъ прийде,
Яко капля каплющая;
Во отробу дівичу словомъ вселися,
Изъ нея же невидимо міру явился.
Богъ діві плотію днесъ ся рождасть,
Темность мрачно, ясно, зрачно всюди сіяють,
Аки небо второе вертець показаль,
Діву, въ ясла и убогий младенецъ лежавъ.
Ангельскіі вся хори тамъ ся збірають,
На воблаці пісні співають,
Слава Богу, позволившему даровати,
На пастерія миръ, миръ испослати,
На свереліяхъ пісні поносять.
Трое цари дари Богу приносять:
Иванъ — смирну дадоша,
Тому жъ всі верній даръ приносоша,
Рожденному безъемстному
Въ руці дадоша.

(Талліна, Уманск. уѣз.).

55.

Уже ся все те збуло,
Що визнано було:
А рано палиця зелена

Уже ся намъ розцвіла,
И овоць зродила.
Слухайте жъ Бога Отца,
Которий намъ обіцявъ
Изъ раю свого сина послати,
Щобъ въ небо насъ забрати,
Того ви слухайте.

(Учинити умови).

56.

Нова рада, нова рада
Світу ся зъявила:
Да Чиста Панна сина породила,
Да въ Офлеївимъ місті дуже рано.
Звітали пана пастирі,
Звітали ёго миромъ и кадиломъ;
Дали заплату: покори, злато.
А Иродъ тому дуже засмутився,
Що Богъ предвічний зъ Панны народився;
Казавъ жовнірамъ землю сплєндрувати —
Нарожденнаго нигде не спіймати.
Нехай Иродъ марно погибає,
Нашъ Богъ предвічний всіхъ насъ потішає.

57.

Дивно, дивно,
Що тепло, не зімно
Зъ Вифлєєма повиває,
А на небі щось сіає,
Ажъ страхъ забірає.
Голось, голось —
Дубомъ стає волось:
«Слава въ вишніхъ Богу» чути —
Якесь має диво бути.
Вставайте, люде!
Царь нашъ, царь нашъ —
Чути зъ неба голось —
Въ Вифлєємі народився,
Тамъ у яслахъ положився,
Чимъ не змінився.
Такъ, такъ, такъ,

Ой иде якийсь маяк;
Ангели десь-то, не люде
Засвітили такъ всюди —
Явесь є чудо!
Біжімъ, біжімъ,
Въ Вифлесмі скажемъ,
Що виділи ми сеі ночи
На власні очи,
Біжімъ зо всієї мочи
Туда, туда, туда,
Ой де стала звізда!
Отъ хтось плаче тамъ тихесенько,
Ой дитинка єсть маленька.
Яке маленьке!
Підімъ, підімъ,
Поклінъ ёму кладімъ,
Просімъ въ нёго хліба й солі,
Добра въ домі и на полі; —
Въ ёго все ваше —
Се царъ, се царъ!
Зробімъ ёму оltаръ,
Зложимъ — хто ягнятко,
А хто має, то й телятко, —
Прийме дитатко.

(Ушицкаго угада).

58.

На тихімъ Дунаю підъ крутимъ берегомъ,
Тамъ господиня ризи білила,
Ризи білила, Бога просила:
«Ой дай же, Боже, ризи вбілити!»
Ой де ся узали буйні вітри
Та взяли ризи ажъ підъ небеса,
Же небеса розтворили;
А то ті ризи самъ Господъ убравъ.
Відъ свого слова будь же здорова,
Та не сама собою — зъ отцемъ, маткою,
Та й съ колядкою.
Гой дай, Боже...

(Ушицкаго угада).

59.

- 1) Нова рада стала,
- 2) Якъ на небі хвала,
- 3) Надъ вертепомъ звізда ясна
- 4) Світу возсіяла.
- 5) Въ Давидовімъ дому
- 6) Вигравають ёму;
- 7) На всі струни ударяють,
- 8) Бога вихваляють.
- 9) Пастушки зъ агняткомъ
- 10) Передъ тимъ дитяткомъ
- 11) На колінка упадають,
- 12) Бога вихваляють:
- 13) «Просимъ тебе, цару,
- 14) Небесний шафару,
- 15) Даруй літа щасливі
- 16) Сёму господару.
- 17) Не такъ господару,
- 18) Отъ якъ господні.
- 19) Даруй літа щасливі
- 20) Усенькій родині.
- 21) Не такъ господару,
- 22) Ой якъ ёго дітямъ
- 23) Даруй літа щасливі
- 24) Отъ нині до віку.

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А... у... 3 В = 3 А Подъ..., 4 В = 4 А,

- 5) Предъ Божимъ світомъ
- 6) Божій синъ народився.

7 В = 10 А, 8 В = 9 А.

- 9) Принося три дари,
- 10) Цару нашъ, цару,

11 В = 14 А..., 12 В = 15 А..., 13 В = 16 А.

(Скородное, Мозырская у.).

В.

1 В = 1 А... радість..., 2 В = 2 А... храма, 3 В = 3 А..., 4 В = 4 А...
Осіала. 5 В = 9 А., 6 В = 10 А... Божимъ... 7 В = 11 А... волінця... 8 В = 12 А...

сохваляють. 9 В = 13 А Прости мні..., 10 В = 14 А...! 11 В = 15 А Пошли...
12 В = 16 А.

- 13) Тамъ чоловікъ передъ Богомъ
- 14) Ризами покрився.

(С. Числовка, Борзенск. уѣз.).

Г.

1 Г = 1 А, 2 Г = 2 А.

- 3) Де Христось родився,
- 4) Зъ Діви воплотився,
- 5) Тамъ чоловікъ передъ Богомъ
- 6) Брижемъ положився.

7 Г = 9 А Пастушокъ.... 8 Г = 10 А..., 9 Г = 11 А... упадає, — 10 Г = 12 А....
сохваляє. 11 Г = 10 Б. Ой..., 12 Г = 11 Б, 13 Г = 12 Б, 14 Г = 13 Б.

(Гостомель, Київск. у.)

Д.

1 Д = 1 А, 2 Д = 2 Б, 3 Д = 3 Б, 4 Д = 4 Б, 5 Д = 3 Г, 6 Д = 4 Г Охъ...,
7 Д = 5 Г, 8 Д = 14 В... закрявся.— 9 Д = 7 Г....., 10 Д = 6 В, 11 Д = 9 Г...
уриває 12 Д = 12 А.... восхваляє.

- 13) Ой ти, цару, небесний звідару,
 - 14) Пошли, Боже, много літь,
- 15 Д = 16 А.... Пану....

(С. Пудища, Прилуцк. уѣз.).

Е.

- 1) Новеє щось буде,
- 2) Дивить на ся люди.

3 Е = 3 В..., стала.

- 4) Ясно заблістала.
- 5) Біжимъ по ми живо,
- 6) Побачимъ то диво;
- 7) Втиснімося ми до ями
- 8) Ходить всі за нами,

9 Е = 5 Д Тамъ..., 10 Е = 4 Е....., 11 Е = 5 Г... Яць... пеленами,

- 12) Убого вповився,

13 Е = 8 Б. 14 Е = 11 А,

16) Цара въ нимъ вітають...

17 Е = 10 Б Охъ..., 18 Е = 12 Г.

19) Дай дні довгі всімъ намъ жити,

20) Щобъ тебе хвалити...

21) И ще въ тебе просимъ:

22) Благодатній роси

23) Дай на нашу всю потребу,

24) А по тому — небо....

(Ушицкій укл.).

Ж.

1 Ж = 1 В, 2 Ж = 2 А, 3 Ж = 3 А, 4 Ж = 4 А, 5 Ж = 5 Д, 6 Ж = 6 Д;

7) Якъ чоловікъ пеленою,

8) Передъ Богомъ повився,

10 Ж = 11 Б, 11 Ж = 12 Б, 12 Ж = 13 Б.

9) Слова жъ тобі, цару.

13) Даруй господні —

14) Будемъ тебе вихвалити

15) Всякої години.

(Ушицкій укл.).

З.

1 З = 1 Г, 2 З = 2 Г, 3 З = 3 В... ясна звізда. 4 З = 4 Б, 5 З = 3 Г....
Господь..., 6 З = 4 Г, 7 З = 5 Г,

8) Богу прислужився.

9 З = 10 Б Ой Боже..., 10 З = 11 Б, 11 З = 12 Б, 12 З = 13 Б, 13 З = 12 Б.

14) Якъ на світі жити;

15) Якъ на землі, такъ на небі

16) Все Бога хвалити.

17) А за сімъ словомъ

18) Бувай же здоровъ,

19) А не самъ собою,—

20) Зъ дітьми, зъ жоною

21) И всею челядкою.

(Ушицкій укл.).

60.

- 1) Діва днесь непресушественнаго рождаєть.
 - 2) И земля, и вертепъ неприступному приносятъ.
 - 3) Янголи, съ пастирми славословлягъ,
 - 4) Нашъ бо градъ рождайся, предвѣчний Богъ.
- (С. Дукановка Бердичев. уѣз.).*

61.

Рожденная мати, небеська царице,
Радуйся, пречиста, прекрасна царице,
Діва бродованная Христа породила,
Изъ-за Евы, изъ Адама сидьбимя (?) ходила,
Виплакала за насъ грѣшнихъ, ягъ мати одина,
Плакала, рѣдала по містамъ крулевскимъ,
Виплакала за насъ грѣшнихъ въ Каменці-Подольску,
Три красна панна зъ високого маку. (?)
Не дай же намъ загинуть зъ великого страху.

(М. Хабное, Радомисл. у.).

62.

А.

- 1) Въ Почаєві монастирі,
- 2) Породила мати сина,
- 3) Породила и вповила,
- 4) На престолі положила.
- 5) Взяли ангели читати,
- 6) Яке ему имя дати?
- 7) Дали ёму святий Петро: —
- 8) Матіръ Божа не злюбила,
- 9) А всю землю засмутила.
- 10) Дали ёму святий Павло —
- 11) Матіръ Божа не злюбила,
- 12) А всю землю засмутила.
- 13) Дали ёму Исусъ Христось, —
- 14) Матіръ Божа излюбила,
- 15) И всю землю звеселила.

(Ушицкий уѣз.).

В.

- 1) У пана въ Авраама двурь у горожі,
- 2) Двурь у горожі въ червоній рожі.
- 3) Туди зібралися усі святні,
- 4) Стали думати, стали гадати,

5 Б = 6 А стали гадати....., 6 Б = 7 А.....; 7 Б = 8 А.... возлюбила,

- 8) Не возлюбила, не дарила,

9 Б = 10 А..... друге....., 10 Б = 11 А.... возлюбила,

- 11) Не возлюбила, не надарила,

12 Б = 13 А.... третє... 13 Б = 14 А А... и возлюбила,

- 14) И возлюбила, и надарила,

(М. Борисполь, Переяслав. уяз.)

В.

- 1) Въ Іерусалимі на новімъ дворі
- 2) Діва Марія сина родила,
- 3) Сина родила, собірѣ збирала,

4 В = 3 Б Собіралися да....., 5 В = 5 Б... 6 В = 6 Б.... Павла. 7 В = 7 Б.
Діва Марія...., 8 В = 8 Б... восхвалила. 9 В = 6 В... 10 В = 7 Б, Діва Марія...
11 В = 8 Б..... восхвалила. 12 В = 12 Б.... имя.... 13 В = 14 А —.... Марія....
14 В = 14 Б... и восхвалила.

(М. Димеръ, Киевской губ.)

Г.

- 1) Пане господару, твій двірѣ осаженѣ,
- 2) Твій двірѣ осаженѣ все виноградомѣ;
- 3) А въ винограді світлоньѣа стоїть,
- 4) А въ тій світлоньці Діва Марія,

5 Г = 2 В,

- 6) А въ Іерусалимі рано дзвонили,

7 Г = 3 Б Щобѣ..... старні

- 8) Усі старні святці святні,

9 Г = 5 Б, 10 Г = 7 А.... имя....,

- 11) И дали знати Діві Маріі.

12 Г = 7 В, 13 Г = 8 В, 14 Г = 12 В..... Святого Ильи, 15 Г = 10 В,
16 Г = 11 В, 17 Г = 12 В, 18 Г = 13 В Діва..., 19 Г = 14 В.

20) Радуйся, земля, есть то синь Божий народився. —

Д.

1) А въ вині, вині, въ Іерусалимі,

2 Д = 20 Г... вселися.....,

3) Тамъ всі святні собиралися,

4 Д = 5 Б, 5 Д = 14 Г, 6 Д = 15 Г. 7 Д = 16 Г,

8) А въ вині, въ вині, въ Іерусалимі,

9) Тамъ всі святні собиралися,

10 Д = 5 Б, 11 Д = 6 В..., Петра. 12 Д = 10 В, 13 Д = 11 В.

14) А въ вині, вині, въ Іерусалимі,

15) Тамъ всі святні собиралися.

16 Д = 5 Б, 17 Д = 12 В, 18 Д = 18 Г, 19 Д = 14 В.

20) И ми сѣму звеселимся,

21) Христу Богу поклонимся.

(Великіє Спиканки, Васильков. утѣ).

63.

Ой що жъ то було

Изъ предка - віка?

Тамъ жидова

Христа мучила;

Шешшови шпиці

За нігті гнали,

И ёму муки задавали.

Съ пальця мизинця

Бровка канула;

Бровка кане, —

Тамъ Дунай стане.

А въ тимъ Дунаю

Господь вупався;

А на дорогу,

Господарь ходять;

Бъ собі Господа

На вечеру просить.
Я самъ не пойду,
Аньолове зашлю;
Наставляй столи
Все тисовні,
Настілай обрусн
Все шовковні,
Накладай хліби
Все пшеничні,
Наливай кубки
Всі медомъ - виномъ,
Медомъ - виномъ,
Щодровимъ квітомъ.
Пшенични хліби
То господару;
Щедрове пиво
Та господинці,
А солодокъ-медокъ
Богу на славу.—

(С. Святая Воля, Пинск. утз.).

64.

Темнее народженіе Божого сына,
То намъ ёго породила Діва Марія,
Породила у вертепі.
То анголи не дознали Божої тайни,
А анголи все те знали мовчки потайні,
Мале дитя, рожденнее духомъ, прикрили,
Сёму ярслеві (?) всі звезелимся,
Сёму ярслеві ріки розлилися,
Шо въ Рожеству Христовому садки зацвіли,
Сёму ярслеві дивуютсь діти.
Показалося всякое древо земли, квіти,
Сёму ярслеві всі звеселилися,
А Рожеству Христовому всі поклонилися.

(Краснополька, Гайсинск. утз.).

65.

Шли гости да коляднички,
Да побудили славнаго пана,
Пана господара:

«Да вставай, пане, вельми рано,
И самъ уставай, а челядь буди—
По твоему полю самъ Господь ходить,
Самъ Господь ходить, три святці водить:
Першее святце — святее Юрие,
Другее святце — святой Петро,
Третее святце — святая Илія.
Святее Юрие землю одомкає,
Святой Петро жито зажинає,
Святая Илія у копи складає.

(С. *Святая Воля, Пинск. уѣз.*)

66.

Добри-вечерь, пане господару!
До тебе Богъ давъ сына на вечеру.
Застілай столи тісовні обрусомъ, —
Буде на вечеру Панна Марія зъ Исусомъ,
Не поспіла Панна Марія въ вечері...
Заспівали райскіі пташки по-пудъ небесами,
Тамъ поставимъ Божого Сина вітати.
На Ордані тиха вода стояла,
Тамъ Панна Марія Божого Сина купала.
Искупавши, въ тонкій яселці вложила.

(Скородное, *Мозирск. уѣз.*)

67.

А.

- 1) А въ пана Павла да на ёго дворі—
- 2) Радуйся, да радуйся, земле—
- 3) Синъ Божій народився.
- 4) Да вприсло дерево тонке да високе,
- 5) Тонке да високе, ще й листомъ широкое.
- 6) А на тому дрові да намалёвано,
- 7) А намалёвано и три святителі:
- 8) Шо первый святитель — святе Рождество,

ш.

22

- 9) Другий святитель — то жь святий Василій,
- 10) А третій святитель — то жь Иванъ Христитель.
- 11) Ой вуйнъ воду святивъ да й насъ на свѣтъ пустивъ.
(Бориславъ, Перелславъ. умъ.).

В.

1 Б = Йвана..., 2 Б = 4 А Стояло..., 3 Б = 5 А... да... шей...

- 4) Изъ того древа церковця рублена;
- 5) А въ тій цервѣ стоять три престоли:
- 6) На першімъ престоли святее Роздво.

7 Б = 9 А На другімъ престоли... 8 Б = 10 А На третімъ престоли...

- 9) Святее Роздво намъ радость принесло,
- 10) Святий Василь новий годъ принісь,
- 11) Иванъ Креститель воду перекрестивъ.

68.

А.

- 1) Днесъ поюще,
- 2) Купно играемо,
- 3) Цара рожденнаго
- 4) Всігда вихваляемо.
- 5) Поюще и чтуще,
- 6) «Слава во вічнихъ» глаголюще.
- 7) О царице, въ свѣті еси славна!
- 8) Пречистая Панна,
- 9) Жязні страждала
- 10) У Бетлѣмі межи скоти.
- 11) Христось починаеть
- 12) Днесъ во плоті.
- 13) А егда Юсипъ,
- 14) Вобручний Діві,
- 15) Услишана
- 16) Одъ ангела жива:
- 17) «Пойми отроча

- 18) И матірѣ ёго,
- 19) Бѣги, бѣги въ Ягипеть.»
- 20) Царѣ на ослати
- 21) Въ Ягипеть вступае,
- 22) Иродѣ войсько
- 23) Свое розсиае,
- 24) Да бистѣ убиенѣ
- 25) Царѣ, нарощенѣ
- 26) Отѣ Маріи Діви,
- 27) Днесѣ воплощенѣ.
- 28) И где жѣ тое
- 29) И може ся стати,
- 30) Днесѣ бо хочеть
- 31) Иродѣ царствовати
- 32) Надѣ Христомѣ новорожденнимѣ,
- 33) Младенці у яслі положенномѣ.
- 34) Приступите, братія, до того,
- 35) Услушайте, въ жисѣ готові
- 36) Шо задаешѣ квѣти, (?)
- 37) Которі цвѣти. (?)
- 38) На гловахѣ вѣнці, —
- 39) У небі жити.

(С. Перейма, Балтохаго утѣ.).

В.

1 Б = 1 А, 2 Б = 2 А, 3 Б = 3 А, 4 Б = 4 А. Днесѣ...., 5 Б = 5 А, 6 Б = 6 А,
7 Б = 7 А.... всюду...., 8 Б = 8 А Днесѣ рощае.... діва, 9 Б = 10 А Въ убогіи
шопі...., 10 Б = 11 А, 11 Б = 12 А...

- 12) А не можетѣ нині того стати,
- 13) Аще Иродѣ хоче царствовати
- 14) Надѣ Христомѣ новорожденнимѣ,
- 15) Младенці въ ясляхѣ положеннимѣ,

16 Б = 14 А, А Іосипѣ...., 17 Б = 15 А, 18 Б = 16 А, 19 Б = 17 А,
20 Б = 18 А, 21 Б = 19 А,

- 22) Отѣ проклятого.

23 Б = 20 А, 24 Б = 21 А, 25 Б = 22 А, 26 Б = 23 А, 27 Б = 24 А. Бунѣ
бн...., 28 Б = 25 А, 29 Б = 26 А, 30 Б = 27 А.

- 31) А Иродѣ вельми засмутися:
- 32) Новорожденний зѣ Діви воплотися.
- 33) Слуги свої въ вертепѣ послае,
- 34) Новорожденного убити шуае,

35 Б = 7 А..... всюду....., 36 Б = 8 А: Днесь дїва, рождає ...

37) Злотіє цвѣти, съ которихъ матъ

38) На главахъ вінці, и зъ нимъ біжать.

(С. Дергановка, Бердичевск. уѣз.).

69.

Бривніте, ангели, на небесі согласно,

Ви, люде, на землі

Пойте пісні прекрасно —

Вступивъ ангель съ небеси

Великого совѣта:

«Христось отъ Дїви рождається

Намъ на многі літа!»

Пастирі біжать скоро,

Одинъ ко другому;

Взявши въ руки барана,

Несуть къ рожденному.

Пастирі співають

Й а царі отъ востока

Кланяються соборі.

Ти, Авраамъ, не смутися,

Исаакъ синъ свободний:

Христось отъ Дїви родився,

Синъ єдиородний.

Познай, синъ Гедеонъ,

Какъ твое руно истече!

Христось одъ Дїви родився,

Всю тварь къ собі привлече.

Царі, царі, вдарте въ струни,

И всиграйте, князьє, во труби:

Христось рождається,

Славіте, язиці

Розумійте, яко зъ нами Богъ! —

(С. Дергановка, Бердичев. уѣз.).

70.

Скинія вся златая —

Ковчегъ завіта,

Видівшаго днесь Марія

Сина повила.
Радуйся, Марія,
Воль и осель, дшпуще,
Хвали воздають.
Озябшему въ яслахъ
Парою гріють.
Радуйся, Марія!
Звѣзда ясна сіяешъ,
Ему служаще;
Три царі приходять,
Дари приносяще;
Радуйся, Марія!
Иродъ зело засмутився,
Що Богъ родився.
Хотівъ его убити,
Самъ потребився!
Радуйся, Марія!
Веселяться небеса,
Хвалу дающе;
Радуется вся земля,
Міръ приемлюще,
Ангели съ пастирми
Чудомъ явися:
«Слава нашому вертепу —
Христось родився!
Слава во вишніхъ Богу»,
Ангели гласять,
«Слава, сину твоєму
Дари приносять.
Радуйся, Марія,
Радуйся, прісно Діво,
О нетленномъ рожестві твоімъ!»

(С. Дукашовка, Бердичев. уль.).

70.

Рожество славне прісно Діви Маріи
Восхваляемо днесъ, вогласимъ півія,
Вітаймо дитятко,
Уразъ ёго матку.
Свому народженно,
Богу возлюбленно,
Во спасенія всіхъ.

Отъ корини Юлигъ (?) наименовано...
Отъ Архангела Марія названа;
Ласки - съ неперебіранно,
Обіщано здавна.
Слічная Лелія,
Пречистая Марія!
О спасні всіхъ
Витаймо дитятко,
У разъ ёго матку,
«Ти, мати-царице,
Молися за нами,»
Просимъ ти милосердно,
Грѣшно, со слезами,
«Ти въ небі царствуєшь,
На землі готуєшь
Со святими жити
И въ небі хвалити
На віки вічно єсть».

72.

Богъ придвічний народився,
Прийшовъ зъ небєсь утішився.
«Три царі, де ви идете?»
«Идемо до міста,
Де Панна Пречиста
Сина породила;
Идемъ въ Вифлєємъ,
Віншуємъ, сповоємъ
И повернемся инчимъ шляхомъ»,
Повернули погоні бьястину, (?)
Ирода безбожнаго не виділи.
Ми «осанна» заспіваймо
Богові самому,
Духові святому
Честь и хвалу даймо.

(Ушисцатій утє.).

73.

Пішли пастирі до Іерусалима,
Да посередъ ночи до Максима.
Максимъ старий бородатий

Вийшовъ зъ хати:
«Вохъ, вохъ, дити, вонецъ прокуда,
Говорять люде велики чуда;
Кажуть люде, Христось родився,
Въ Вефлесмъ яслахъ положився.
Ишли туди лицъваки,
Несли горшочъ боцьвни,
Дати ему каші зъ молокомъ,
И булки зъ масличкомъ.

(Ушицкій укр.).

74.

Ишла Марія крутимъ бережкомъ,
Зостріло єі три жидовини:
«Діво Маріє, де Христа діла?»
«Кинула Христа въ темні ліса.»
Стала жидова ліса рубати,
Ліса рубати, Христа шукати.
Пішла Марія крутимъ бережкомъ,
Зостріли єі всі стари жида:
«Діво Маріє, де Христа діла?»
«Кинула Христа въ глибокі ріки.»
Стала жидова ріки спускати,
Ріки спускати, Христа шукати.—
Пішла Марія по-надъ горами,
Зостріла єі уся жидова.
«Діво Маріє, де Христа діла?»
«Кинула Христа въ круті гори.»
Стала жидова гори копати,
Гори копати, Христа шукати,
Не знайшла Христа, знайшла деревце.
Съ того деревця стала церковця,
А въ тій церковці три гроби стоїть:
У першому гробі самъ Христось лежить,
У другому гробі — святий Миколай,
У третьому гробі — Діва Марія. —
Надъ Сусомъ Христомъ свічи палають,
Надъ Миколаємъ книги читають,
Надъ Марією роза зацвіла.
Зъ тої рожи да вилетівъ птахъ;
Ой полетівъ птахъ да й підъ небеса:

Ви, небеса, розтворітеся,
Ви, святі, Ісусу Христу поклонітеся.

(*Великі Смихники, Васильков. укр.*)

75 *).

А.

- 1) Пана господару, вставайте, не спіть,
- 2) Богу ся моліть,
- 3) Бо до васъ придуть рокові гості.
- 4) А всі святі ослономъ сіли,
- 5) Святий Микола
- 6) На конецъ стола,
- 7) Підверся мечемъ
- 8) Підъ правимъ плечемъ,
- 9) Склонивъ голову
- 10) Вронивъ слезоньку.
- 11) Де слеза кане,
- 12) Тамъ Дунай стане;
- 13) А въ тімъ Дунаю
- 14) Господь купався
- 15) И святий Петро.
- 16) Ой купалися,
- 17) Та й сперечалися:
- 18) Господь каже, що небо більше,
- 19) А Петро каже, що земля більше.
- 20) Господь каже, «ой Петре, Петре,
- 21) Не перечмося,
- 22) Закличь собі два—три анголі,
- 23) Та й змірають небо, та й землю.»
- 24) Якъ измірали,
- 25) То повірили:
- 26) Небо меньшеньке,
- 27) Бо все рівненьке;
- 28) Земля більшенька —
- 29) Гори долини.
- 30) Бувай же здоровъ,
- 31) Пана господару.

(*Ушницкій укр.*)

*) См. № 38, Г.

В.

1 Б = 1 А... рожденний вашъ двіръ

2) Збрався весь збіръ.

3 Б = 4 А..... оснономъ сіли. 4 Б = 5 А, 5 Б = 6 А, 6 Б = 7 А. Уперся....,
7 Б = 8 А, 8 Б = 9 А, 9 Б = 10 А, 10 Б = 11 А. 11 Б = 12 А, 12 Б = 13 А,
13 Б = 14 А.

15) Зъ Святимъ Павломъ

14) И зъ святимъ Петромъ

16 Б = 16 А, 17 Б = 17 А.

18) За небо и землю:

19 Б = 18 А, 20 Б = 19 А; 21 Б = 20 А,

22) Суперечнику, суперичашъ,

23) А мало знаешъ;

24 Б = 22 А. Ишошло.....,

25) Та посучишъ шовкові шнурки,

26) Та якъ зміраешъ,

27) У той часъ звіраешъ,

28) А зъ цімъ же словомъ

29 Б = 30 А.

(Перейма, Балтск. уяз.).

В.

1) У пана господара за ёго столомъ,

2) Сидять Богъ съ Петромъ и суперичае,

3 В = 18 А. Богъ.... земля.... 4 В = 19 А..... небо.....,

5) Имали вони слугу вірну, святу Миколу,

6) Бери, Миколо, шнури шовкові.

7) Міряй, Миколо, небо и землю.

8) Тимъ небо маленьке,

9 В = 27 А.... скрізь рівненьке,

10) Тимъ земля більша,

11 В = 27 А. Що..... 12 В = 28 Б..., 13 В = 29 Б....

(Димеръ, Києвск. уяз.).

Г.

1) Ишовъ-перейшовъ місяць по небі,

2) Ой дай, Боже.

- 3) Зірниця-сестриця важе,
- 4) «Ходи до мене, Бога шукати.»
- 5) Найшли ми Бога, пана господаря,

6 Г = 6 А, 7 Г = 5 А.

- 8) На стіль ся склонивъ,
- 9) Три слезки вронивъ....

10 Г = 11 А....., 11 Г = 12 А..... 12 Г = 13 А, 13 Г = 14 А..... ся кушавъ.
14 Г = 15 А: кушавчися

15) За небо и землю.

16 Г = 18 А, 17 Г = 19 А....

18) Ой ти, Петре, Петре суперечнику,

19 Г = 22 А зазвемо ми.... 20 Г = 24 А..... тоді звірили:

21) Господня правда, Петрова кривда,

22 Г = 27 А. Ой небо меньше..... скрізь..... 23 Г = 29 А. А землі
більша..... 24 Г = 28 Б, 25 Г = 29 Б.

26) Добрий вечіръ.

(Ушитої уст.).

76.

А.

Ой дай, Боже!

- 2) Ой вітай, вітай пане господарю,
- 3) Підійміть свою та головочку,
- 4) Ой подивіться та й въ кватирочку —
- 5) По вашій оборі самъ Господь ходять.
- 6) Ой ходить, ходить, та все лагодити:
- 7) Лагодити воли й по три плуги,
- 8) Бички-третачки та й по чотирі.

Ой дай, Боже!

- 9) Ой вітай, вітай, пане господарю,
- 10) Підійміть свою та головочку,
- 11) Ой подивіться та й въ кватирочку —
- 12) По вашній стаєнці самъ Господь ходить.
- 13) Ой ходить, ходить, та все лагодить:
- 14) Лагодить коні на три борони,
- 15) Лошаки-стрижаки та й по чотирі.

Ой дай, Боже!

- 16) Ой вітай, вітай, пане господару,
- 17) Підійміть свою та головочку,
- 18) Ой підійміть свою та головочку,
- 19) Ой подивіться тай вь кватирочку —
- 20) На вашімъ току самъ Господь ходить
- 21) Ой ходить, ходить, та й все лагодить:
- 22) Ой кладе стіжки та й вь три рядки,
- 23) Яру пшеницю та по чотири.

Ой дай, Боже!

- 24) Ой вітай; вітай, пане господару,
- 25) Подійміть та свою головоньку,
- 26) Ой подивіться та вь кватирочку.
- 27) По вашій пасіці самъ Господь ходить.
- 28) Ой ходить, ходить, та й все лагодить,
- 29) Лагодить пчолки та й на три ряди,
- 30) Рої порої та й на чотири.

Ой дай, Боже!

- 31) Ишовъ-перейшовъ місяць по небі,
- 32) За нимъ зірочка, якъ острічка:
- 33) «Ой почекай, же місяцю.»
- 34) «Ой нечекаю, часу не маю,
- 35) Ой бо відъ Бога иду я вь послахъ,
- 36) Відъ Бога вь послахъ, до господаря.
- 37) Чи почекає по старосвіцьку,
- 38) Чи ситивъ медоць на святій вечірѣ,
- 39) Чи варить пиво до свято кіоству, (?)
- 40) Чи пікъ калачи зъ ярої пшениці. —

Ой дай, Боже!

(Умилій утѣ.).

В.

1 Б = 5 А. Пане господару, на вашімъ дворі....., 2 Б = 6 А самъ Господь..... 3 Б = 7 А.... вози, бички-трятячя,

4) Пане господару, на вашімъ дворі,

5 Б = 6 А: Самъ Господь..... 6 Б = 15 А..... трятячя.....

7) Пане господару, на вашімъ дворі,

8 Б = 6 А Самъ Господь....., 9 Б = 7 А... вози да.... обози: 10 Б = 8 А. воли.....

В.

- 1) До пана господаря самъ Богъ завітавъ,
 - 2) Завітавъ Господь до ёго току. —
- 3 В = 22 А, Тасує..... тички, 4 В = 23 А..... все.....
- 5) Завітавъ Господь до ёго обори,
- 6 В = 7 А. Тасує....., 7 В = 8 А..., все....
- 8) Самъ Богъ завітавъ до ёго стані,
- 9 В = 14 А. Тасує..... все въ.... 10 В = 15 А..... все....
- 11) Самъ Богъ завітавъ до ёго кошари,
 - 12) Тасує вівці все на три сотці,
 - 13) Ярки - поярки все по чотирі,
 - 14) Самъ Богъ завітавъ до ёго пасики,
- 15 В = 29 А Тасує..... все..... тічки, 16 В = 30 А..... все.....
(Ушицкій уыз.).

77.

Осіяло сонце въ вертепі,
Де Христось завівся въ злоті.
Світъ разить, земля тенить....
Котрі руки хрестъ держали....
Раненько заспіваймо,
А Пресвятий Діві дарунки віддаймо.
Слава, слава, Рожество,
Слава на віки, Рожество.
А пресвята Діва Марія єдина
А просила ласки у свого сина.
Слава, слава, Рожество,
Слова на віки, Рожество.
А ти, Мироне, старий чоловіче,
А же би съ живъ въ небі вічно,
Жеби съ зо святими пісні співавъ.

(Ушицкій уыз.).

78.

А.

- 1) Ой отци чесні, на великімъ дворі
Ой дай, Боже!

- 3) На вашімъ дворѣ зъ виномъ кірниця.
- 4) Пресвята Діва Христа купала;
- 5) Якъ покупала, въ ризи повила,
- 6) Занесла ёго въ тихій Дунай.
- 7) Прийшла жидова рови копати,
- 8) Море спускати, Христа шукати.
Ой дай, Боже!
- 9) Море спустили, Христа не нашли.
Ой дай, Боже!
- 10) Ой отци чесни, на вашімъ дворі,
- 11) На вашімъ дворі зъ вина кірниця.
Ой дай, Боже!
- 12) Пресвята Діва Христа купала.
- 13) Якъ скупала, въ ризу вповила.
Ой дай, Боже!
- 14) Занесла его въ чистее поле.
Ой дай, Боже!
- 15) Пішли жидови ревідувати,
- 16) Христа шукати, поле копати.
Ой дай, Боже!
- 17) Поле копали, Христа не взяли.
Ой дай, Боже!
- 18) Ой отци чесні на вашімъ дворі
- 19) На вашімъ дворі зъ виномъ кірниця,
Ой дай, Боже!
- 20) Пресвята Діва Христа купала,
- 21) Въ ризи повнла.
Ой дай, Боже!
- 22) Занесла его въ святу церковцю.
- 23) Прийшли жидови ревідувати,
- 24) Христа шукати.
Ой дай, Боже!
- 25) Церковь злупали, Христа взяли.
Ой дай, Боже!
- 26) Якъ его взяли, на муки брали.
Ой дай, Боже!
- 27) Желізними цвяхами руки пробивали,
- 28) На его голову терня клали,
Ой дай, Боже!

(Умислий глас.)

Б.

1) Пане господару, ти спишъ, не чуешъ,

2 Б = 2 А.

3) На твоімъ подвірью зірниця впала,

4) Кірниця стала;

5) А въ тий кірниці

6 Б = 12 А..... 7 Б = 7 А..... Христа шували. 8 Б = 12 А..... десь поділа;
9 Б = 14 А..... Христа въ густні ліса....

10 Б = 15 А.... Христа шукати, 11 Б = 8 А. Ліса рубати....., 12 Б = 9 А
ліса зрубали... 13 Б = 12 А.... десь Христа поділа,

14) Занесла жъ Христа въ густні трави.

15 Б = 15 А..... трави косити, 16 Б = 9 А трави скосили....., 17 Б = 12 А.....
десь Христа поділа;

18) Занесла Христа въ гори камінні

19 Б = 15 А... каминні лупати, 20 Б = 9 А. Камінья злупали....,

21) Стали жидови, та й заплакали:

22) «Що ми зробили, що Христа не нашли!»

23) Де Христось подівся? на небо знявся.

24) Та за смъ словомъ, та будь же здоровъ.

(Умилитий ум.).

79.

Радуйтеся, всі люде, — радість намъ зъ неба спадає:

Вступивъ до насъ зъ високости, аби насъ всіхъ спасти.

Прийшли до него три царі и поклонъ дають;

Кладуть дари: ливанъ, смірно и злато—

Зъ разнихъ краївъ дари взято.

Пастирі дають хвалу:

«Прийми відъ насъ, Христе-цару!»

А ми жъ ёму даймо суміння, —

Дастъ намъ гріхівъ одпущіння.

Святую Тройцу визнаваймо,

Богу честь и хвалу даймо!

Христось народився! Сей день блаженний

Вамъ Богъ дастъ благословенний.

Вінъ насъ грішнихъ муки избавить,

Его весь міръ прославить!
Ми должны веселиться,
И усердно молитися:
Нині врата Божи отворяются,
Нині щастя и здровья желаемъ,
И сімъ Рождествомъ Христовимъ поздравляемъ.

(Ушницкій гмз.).

80.

А.

- 1) А всі святі ослономъ сіли
Ой дай, Боже!
- 2) Тилько нема святого Різдва.
- 3) Рече Господь Святому Петру.
- 4) «Петре, Петре, послуго моя,
- 5) Піди, принеси святе Різдо!»
- 6) Не ввійшовъ Петро, якъ півъ дороги,
- 7) Здибало Петра чудо - чудное,
- 8) Чудо - чудное, вогнемъ страшное!
- 9) Петро жакнувся назадъ вернувся.
- 10) Рече Господь до Святого Петра:
- 11) «Ой, Петре, Петре, послуго моя,
- 12) Чомъ ти не принієшь святеє Різдо?»
- 13) «Ой здибало мене чудо - чудное,
- 14) Вогнемъ страшное,
- 15) А я жакнувся, назадъ вернувся».
- 16) Ой не есть то, Петре, нияке чудо,
- 17) А то есть святе Різдо.
- 18) Було его взяти, Петре, на руки,
- 19) Сюди принести, на стіль покласти.
- 20) Зрадовались би ся всі святіи,
- 21) Що передъ ними Різдо сіло.
Ой дай, Боже! *)

(Ушницкій гмз.).

В.

- 1) До пана господаря самъ Богъ завітавъ,
- 2) Господь зо своїми святими.

*) Послѣ каждаго стиха.

3 Б = 1 А..... 4 Б = 2 А.

5) Стали судъ судити, на що врожай буде.

6 Б = 4 А. А Господь каже.....

- 7) «Послужи мені бардзо немного,
- 8) Въ далеку дорогу».
- 9) Ой вже Петрові ой півъ дороги,
- 10) Здибається зъ святимъ Іліємъ,
- 11) Здибається та й питається:
- 12) «Святий Ілія, чомъ на судъ не йдешъ?»
- 13) Я на судъ не йду, часу не маю;
- 14) Часу не маю пшеницю стережу,
- 15) Відъ буйного вітра,
- 16) Щобъ колосочка не хилило...

(Ушницкій утв.).

81.

Надъ вертепомъ зірниця
Світить дуже ясно,
Надъ тою блищитя,
Коби сонце красне.
«Вийди, збуди, Іване,
Глянь на небо, Степане,
Що жъ тамъ такого?»
— Звізди бачуть короля
Далеко відъ шопи,
Б'ють поклони монархові,
Яко прості хлопцї;
На коліня падають,
Подарунки віддають,
Бога вітають,
Злото, миро, кадило
Звізди зсумерали (?)
Триста коней козацькихъ,
А все зъ бандурами;
Потішають дятатко,
Надобное панятко,
Весело грають.
Побіжу жъ я тамъ, буду помагати,
Щобъ Богъ давъ щасливо
Спасення діждати:
На кобзоньку заграю,

Бо димбалівъ не маю;
На сруяру (?) не забуду и дримби, (?)
Для тої дитини;
Віншувати не вмю,
Забувимъ латини:
Сенкторія оремусть, (?)
Сякуляру бенбенусть, (?)
Бильше не знаю!

(Ушницкій уль.).

88.

А.

- 1) Ишла Марія на крутую гору,
- 2) Стрѣла Марія да три жидовини:
- 3) «Ви, жидове, Христа замучили?»
- 4) «Не ми, Маріе, то наши предки».
- 5) Ишла Марія на крутую гору;
- 6) А на тій горі церковка стоить,
- 7) А въ тій церковці три гроби стоить:
- 8) Въ первому гробі синь Божий лежить,
- 9) Въ другому гробі — Иванъ Хреститель,
- 10) Въ третѣму гробі — Дѣва Марія.
- 11) Надъ Исусомъ Христомъ ангели поють,
- 12) Надъ Ивановъ Хрестителемъ свѣчи палають,
- 13) Надъ Дивою Марією роза зацвіла.
- 14) Изъ теї рожі да вилетѣвъ птахъ,
- 15) Да полетѣвъ птахъ, да по-пудъ небесами;
- 16) Всі небеса растворилися,
- 17) Всі святні уклонилися,
- 18) «Не есть ти птахъ, а есть ти Синь Божий,
- 19) Есть ти Синь Божій — Исусъ Христось.»

(М. Олонецка, Козелецкаго уль.).

В.

- 1 В = 1 А. Ишла Дѣва..., по пудъ горою,
- 2) Дай взійшла на гору круту,
 - 3) Да глянула на землю свату;
 - 4) На тий землі крижі крижують,
 - 5) Ой тамъ вони церковъ будують

и.

28

6 Б = 7 А..... церкви..... 7 Б = 8 А..... Иванъ Христитель, 8 А = 9 А...
Сусъ Христосъ лежитъ, 9 Б = 10 А.... гробі..... 10 Б = 12 А.... книги читають,
11 Б = 11 А.... свічки палають. 12 Б = 13 А.... процвіла, 13 Б = 14 А А з.....
14 Б = 15 А.... Птахъ да....., 15 Б = 16 А, А....., 16 Б = 17 А.... поклонялся.
(*Борисполь, Переяславск. уяз.*)

В.

- 1) Дядьку, край твого двора
- 2) Краенна гора,
- 3) А на той горі дерево лежало,
- 4) А съ того дерева крижа робили,
- 5) А на томъ крижі, Христа мучено,
- 6) Де кровка кане — тамъ церковь стане.

7 В = 6 Б.

- 8) Въ одномъ гробі Божая Мати,

9 В = 9 А.... Синъ Божий, 10 В = 10 А...., 11 В = 12 А Божю Матерью...
12 В = 11 А... попи читають, 13 В = 13 А... 14 В = 13 А.... соколъ, 15 В = 14 Б...
16 В = 15 Б ви.... ростворітеса,

- 17) А ви, миръ Божий, размножітеса.

(*Рокито, Овручск. уяз.*)

Г.

1 Г = 3 В... Сіёнській... стояло.

- 2) Алілуія, алілуія, дерево стояло,

3 Г = 4 В..... церковь будують.

- 4) А въ тій цервві крижъ малёваний,

5 Г = 7 В пудъ тмъ крижомъ..... лежитъ. 6 Г = 8 А...., 7 Г = 9 А...
8 Г = 10 А.... 9 Г = 11 А.... Синомъ Божиимъ....., 10 Г = 12 А....., 11 Г = 12 Б...

(*Хабне, Радомльск. уяз.*)

Д.

1 Д = 3 В.... шовкова трава, 2 Д = 6 А, А въ тий траві церковь.....
3 Д = 7 А.... церкви.... лежитъ, 4 Д = 8 А.... самъ Господь Богъ. 5 Д = 8 В, Въ
второмъ....., 6 Д = 10 В.... Святой Петро.

- 7) Надъ Господомъ Богомъ ангели читають,

8 Д = 11 В...., 9 Д = 13 А.... Святимъ Петромъ.....

(*Скородне, Мозирск. у.*)

83.

Да збіхалось да три воли,
Да три воли, три буйволи,
Ой стали вони да чмохати, гадати,
Чимъ сее дзецько даровати:
Одзінъ дарує миромъ, кадзіломъ,
Другий дарує: золоту квіточку.
«Махни ти, Боже, сю квіточку надъ нами,
Якъ сії слуги передъ Паномъ Богомъ, що въ раі».
И обіцявся панъ господаръ злотий дати, —
Суди ёму, Боже, пишного року дочекать.—
И зъ женою, и зъ дітками своїми,
И вшисткими приятелями своїми.

84.

Ой што есть предивна
Въ світі новина,
Же діва безъ мужа
Сина родила.
Безсеменне породила,
У діствами (?) не вродила,
У Вифлєсмі.
Хори ангельскіє
А все зближають,
Преслічному гласу
Пісні співають:
«Слава въ вишній Єдиному
Богу, зъ Діви уроженному,
И на землі миръ.»
А Ёсипъ сторушокъ
При яслі стоїть,
Новорожденному пелени стройть.
А Марія співає,
Серцю ёго припадає:
«Радосте моя!»
А Марія чиста
Сина пистує
При своєму сосці,
Ёго питає:

«Ой, сину мій, квіте райський,
Посіти мні, во-зрамльській,
Утіхо моя.»
Разні струмента
Їму заграли,
Новорожденнаго мило віталі:
«Повідьте мні, де ви йдете,
Обявите, що знайдете,
Прошу васъ.»
Волфи одвіщавше:
«Къ рожденному идемъ,
И поклонъ отдавшє,
Вспять повертаємъ;
Верта же насъ, предвічний цару,
Но будь землі господару,
Сотворителю нашъ».
Иродъ посрамлений
Отъ Волфи зоставъ,
И зъ великої злості
Войско разославъ.
Привазавъ Христа шукати,
Дітокъ малихъ розбивати
Во царстві своїмъ;
А матері съ жалю
Страшно влівають,
Що передъ їх очима
Дітокъ платадть:
«Ой, дитино моя мила,
Що ти злого учинила,
Печаль моя!»
Иродъ собі за-вічно
Пекло готувавъ;
А Христосъ младенцямъ
Вінець дарувавъ,
Же невинно пострадали
И зъ нимъ радість изослали
На віки віковъ!
Дзвінькує вашєці Христомъ, Рожествомъ,
Щобъ усі святки пересвятковали,
Другого року дочекали
Зъ миромъ, покоемъ,
Добримъ здоровьемъ.

85.

А.

- 1) Ой славень, славень, пане господару,
Ой дай, Боже!
- 3) Ой чимъ же ти ся прославивъ?
- 4) Золотимъ терномъ обгородився,
- 5) Коло того терна золоті ворота.
- 6) Ой десь ся взяли за рікъ гостоньки,
- 7) За рікъ гостоньки—колядниченьки;
- 8) Срібни ворота повідчиняли,
- 9) Вороні коні повипускали,
- 10) Сиви голуби порозгоняли.
- 11) — Не прогнівайся, пане господару,
- 12) Ми твої коні позаганяємъ,
- 13) Срібни ворота позачиняємъ,
- 14) Сиви голуби сами прилетять,
- 15) Сами прилетять, якъ істи скотять.
- 16) Та за сямъ словомъ, бувай ти здоровъ
- 17) Не самъ собою — зъ дітьми, зъ жоною,
- 18) Ой зъ дітьми, зъ жоною, зъ всєю челядею.
Ой дай, Боже *)

(Ушмигій уль).

Випнуємъ васъ, пане господару, сини святками; а Господь щасттєнь,
здоровьємъ відъ сто літъ до сто літъ, поки Панъ Богъ назначивъ вікъ. Доб-
рий вечір!

В.

1 В = 1 А, 2 В. = прославився, 3 В = 4 А, Що білимъ зелізомъ.....

- 4) Поставивъ ворота зъ самого злата.
- 5) Насадивъ саду все винограду.
- 6) А взялося сімъ сотъ хлопцівъ-молодцівъ,

7 В = 8 А. Ёму.

- 8) Садъ винограду повитоптали,
- 9) Райські пташки повипускали;

*) Посіть кожного стиха.

10 Б = 11 А; гнівайся, пане господару, 11 Б = 13 А, Ми тобі.....

12) И садъ-виноградъ поїдїймаемъ,

13 Б = 12 А Райські пташки....., 14 Б = 16 А, А..... же.....

(Краснополка, Гайсинск. уѣз.).

86.

Некто жъ не знае, якъ перше було!

Славенъ еси на небеси,

Нашъ милїй Боже!

Якъ прежде було, якъ діялося.

Вража жидова Христа мучила,

Терновий вінець на голівку вкли,

У руки гвоздки позабивали.

Де кровця пала — церковця стала,

Де слівки впали — престоли стали.

А въ тий церковці службоньку служать,

Служать службоньку за пана Павла,

Служать же другу за ёго родню.

(Борисполь, Перелес. у.).

87.

А.

- 1) Бачивъ же Богъ, бачивъ Творецъ,
- 2) Що весь миръ погибав,
- 3) Архангела Гавриїла
- 4) Въ Назаретъ посїлає.
- 5) Благовістенъ Назарете,
- 6) Стала слава у Вертепї.
- 7) О, прекрасний граде Вифлієме,
- 8) Отверзи врата Єдема!
- 9) Граде, граде, Вифлієме,
- 10) Увесь миръ просвітивши,
- 11) Чомъ не заходить яснее сонце
- 12) За дівчеський ложъ?
- 13) Звїзда ясна возсіла,
- 14) Тромъ царамъ путь показала,
- 15) Одвезти, граде, три царї
- 16) Исусу Христу дари:

- 17) Лямонъ, смирну и ще ѝ злато.
- 18) Дари приносяша,
- 19) А припісти (?) въ хранину
- 20) На колінця впадають,
- 21) Христа Бога сохваляють.
- 22) На колінця впадаша,
- 23) Христа Бога восхвалѣша.
- 24) Иродъ барзе засмутився,
- 25) Що Исусъ Христось народнвся.
- 26) Слуги свої посилае,
- 27) Христа убити шукае
- 28) У двохлітокъ и въ незащихъ
- 29) И ще ѝ прочихъ якъ внежащихъ. (?)
- 30) Не плачь ти, Реїхоне, позаді миленькій
- 31) Та узрили свого сина въ Сіонскій праведі.
- 32) Пойде Иродъ самъ по аду
- 33) Луциперу на пораду;
- 34) А ми жъ тому веселімся,
- 35) Христу Богу поклонімся.

(Черниговъ).

В.

1 Б = 1 А Видить... видитъ..... 2 В = 2 А... весь....., 3 Б = 3 А, 4 Б = 4 А —
5 Б = 5 А, 6 Б = 6 А, 7 Б = 7 А, 8 Б = 8 А.

9) Не заходи ясне сонце.

10) Де дівчеський гогъ. (?) 11 Б = 13 А... осіяла, 12 Б = 14 А, 13 Б = 15 А,
перші.... 14 Б = 16 А.... Божі... 15 Б = 17 А, Меръ, кадило, сліблосі....,

- 16) Ёму приносями.
- 17) Ой приходе у храмъ Божій,
- 19) А все Бога вихваляе.
- 20) Ой естъ Иродъ, естъ проклятий,
- 21) Сина свого не пускае,
- 22) Малихъ дітокъ вибивае,
- 23) Голимъ мечемъ вирубае,
- 24) Кровъ невірну проливае, —
- 25) Плаче ненька и ридае.
- 26) «Годі, мати, вже ридати,
- 27) Малихъ дітокъ вже немає.»
- 28) «Ой якъ мені не ридати,
- 29) Я печальная мати,
- 30) Иродъ діти вирубивши,
- 31) Серце мое запаливши.

32 В = 31 А. Пішовъ...., 33 В = 32 А, 34 В = 33 А.... цѣму.... 35 В = 34 А,
Рожествові...

(Дашковичи, Литвинск. уяз.).

В.

1 В = 1 Б... же...., 2 В = 2 Б, ягъ....., 3 В = 3 А, 4 В = 4 А.

5) Назаретіяне блогвляли, (?)

6 В = 6 Б. Славословьятво.....(?) 7 В = 7 А... прекраснѣмъ.... 8 В = 9 Б....

9) О дівичеськое ложе

10) Грядешъ, грядешъ, возсіяешъ,

11) Просвітиши и весь миръ,

12 В = 13 А..., 13 В = 14 А.

14) О Персіцкіе царі,

15 В = 16 А.... ко.....

16) Ливанъ, злото, смирно и вадило,

17 В = 18 А. Христу въ даръ.... 18 В = 19 А приходяше во.....,

19) И падоша на коліна:

20 В = 20 А, злой..., злой..... 21 В = 22 Б... побивашъ, 22 В = 32 Б...
23 В = 33 Б.

24) Ще ѿ до аду не доходить,

25) А путь ёго погибаеть,

26 В = 33 А..., 27 В = 34 А. Рожеству Христову....

(с. Перейма, Балтск. уяз.).

Г.

1 Г = 1 Б, 2 Г = 2 В, 3 Г = 3 В, 4 Г = 4 В, 5 Г = 5 А..., 6 Г = 6 А. Надъ
вертепомъ зоря ясна, 8 Г = 11 Б, Всея свѣтъ.... 9 Г = 12 Б.

10) Тѣ царі ушлишали,

11) Христу дари приношали,

12 Г = 19 А.... тому...., 15 Г = 24 А.....,

16) А миръ тому звеселився.

17 Г = 27 В, И... Христову.... 18 Г = 22 В..., 19 Г = 32 А...,

20) А Люциперъ доражае, (?)

21 Г = 26 А...,

22) Шукаючи Суса Христа,

- 23) Забивъ сина своѣго.
24) Казавъ Виродъ свѣтъ сходити,
25 Г = 22 Б, ... дітожь погубити.
26) У трохъ літахъ и чотирі
27) Забивъ тысячу и штирі,
28) Иродъ забиває.

29 Г = 25 Б, Стоїть matka.....

- 30) <Не плачь, матко, да ѣ не ридай,
31) Бровъ — не вода, не разливай.>

32 Г = 28 Б, — Мусю плавать и.....,

- 33) По своѣму дитяти.

(Рокитно, Овручск. уѣз.).

Д.

1 Д = 1 Б, 2 Д = 2 Б., 3 Д = 3 Б —., 4 Д = 5 А, 5 Д = 6 Б. Возвістіте.....
6 Д = 6 Б, Слава стала..., 7 Д = 7 Б, 8 Д = 8 Б, 9 Д = 8 Б., 10 Д = 10 Б.

- 11) Роди просвітіся,
12) Просвітити миръ увесь.

13 Д = 13 А..

- 14) Подъ Вертепомъ показала,

15 Д = 15 А. Отъ Персиде —, 16 Д = 16 А.

- 17) Злото, ливанъ и смирну,

18 Д = 18 А, Ёму.....,

- 19) А прийшовши въ Вифлєсмъ,

20 Д = 20 А..... 21 Д = 23 А..... вельми..., 22 Д = 24 А... царь.....,
23 Д = 25 А..... розсилає, 24 = 26 А.

- 25) Сорокъ тысячъ маленькихъ дітожь побивъ,

26 Д = 20 Б. Самъ же..... царь....., 27 Д = 21 Б..... свого.....

- 28) Маленькі усе діти
29) Казавъ Иродъ їхъ побити.

- 30) А праведни Афедники (?)

- 31) Процвітають на віки,

32 Д = 29 А. Перестань..... ридати. 33 Д = 28 Б, ... перестати, 34 = 29 Б.

- 35) Серце во мні омліває,

36 Д = 30 Б, ... забиває. 37 Д = 29 Б, ... жъ-бо....., 38 Д = 28 Б, Мушу по
чдяхъ.

39) «Не плачь и не ридай горе

40) По чадахъ маленькихъ,

41) Тамъ уздрієшь сина свого

42) Отъ сѣго дня праведнаго.»

43 Д=32 В, Пійде...., 44 Д=33 В,... 45 Д=26 В, Ми же...., 46 Д=35 В.
(Дубице, Старокошт. утѣ.).

Е.

1 Е = 1 Д... Господь... Богъ, 2 Е = 2 Д..., 3 Е = 3 Д..., 4 Е = 4 Д...,
5 Е = 5 А..., 6 Е = 6 А..., 7 Е = 9 Д... сонце и місяць, 8 Е = 9 В.

9) Сонце и місяць осіяло.

10 Е = 13 В, 11 Е = 15 А. А ви, царі....., 12 Е = 16 А.

13) Кадильницю золоту несучи,

14) Де Сусъ Христось народився.

15 Е = 21 Д..., 16 Е = 26 В., 17 Е = 34 А..... Богу...;

18) Казавъ Иродъ всі діти вигубити,

19) На чотирі десятини

20) Малі діти виносити.

21 Е = 30 В..... не плачь, рідна мати, 22 Е = 40 Д... 23 Е = 28 В:.... не
плакати.

24) Сина мого забивають,

25 Е = 24 В... Пролівають..... 26 Е = 25 Г.... шукають,

27) Добрий вечеръ.

Ж.

1 Ж = 1 Д. 2 Ж = 2 Д..., 3 Ж = 3 Д..., 4 Ж = 4 Д. 5 Ж. = 5 Д...,
6 Ж = 6 Д., 7 Ж = 9 Д..., 8 Ж = 10 Д,..... его же.

9) Иде градить (?) світъ,

10) Посвітить миръ всей.

11 Ж = 13 Д..., 12 Ж = 12 В. 13 Ж = 15 Д..... идуть..., 14 Ж = 16 Д.

15) Лео, смирность и кадило

16) До него приносять.

17 Ж = 21 Д..... царъ..., 18 Ж = 22 Д..... Богъ....., 19 Ж = 23 Д.,
20 Ж. 24 Д..., —

21) Діти грабять,

22) И, безбожний, свого сина не щадить,

23) Остримъ мечемъ розстинає,

24) Кровъ, якъ воду розливає,

25 Ж = 21 Г.

26) Не плачь, не плачь фозайіли, (?)

27 Ж. = 40 Д.... дітяхъ....., 28 = 33 Д.... не плакати, 29 Ж = 34 Д... не-
щастная....

30) Казавъ Иродъ усі діти

31) Маленькі погубити.

32) Праведні фозайіли, (?)

33) Процвітайте на віки,

34) Иродъ піде въ пекло —

35) Люциперу тепло,

36 Ж = 45 Д. А....., 37 Ж. 46 Д. Христу Богу....

(Ушицкій у).

З.

1 З = 1 Д...., 2 З = 2 Д...., 3 З = 3 Д...., 4 З = 4 Д...., 5 З = 5 Д...., 6 З = 6 Д....,
7 З = 7 Д...., 8 З = 8 Д...., 9 З = 9 Б..

10) Въ дівическі ложесна,

11) Градеть, градеть, осіяти,

12 З = 12 Д.. 13 З = 13 Д...., 14 З = 13 Д.. 15 З = 15 Д... 16 З = 16 Д.....
Христу.....

17) Лованъ, смирну и кадило,

18 З = 18 А. Ёму..... 19 З = 18 В., А прийдоша..... 20 З = 22 А.....
21 З = 23 А... дуже..... 22 З = 24 А.... Исусъ..... народився, 23 З = 25 А....,
24 З = 26 А... 25 З = 28 Д.... 26 З = 29 Д... погубити, 27 З = 30 Д.. Финики, (?)
28 З = 31 Д; 29 З = 23 Е..... Рахіль 30 З = 40 Д.... своїхъ

31) Увидишь свого сина въ Сіоні

32) Праведного, якъ я.

33 З = 28 Б... не плакати. 34 З = 29 Б...., 35 З = 30.... забиває, 36 З = 31 Б....
умліває, 37 З = 24 Д....., 38 З = 43 Д....., 39 З = 44 Д.... 40 З = 45 Д... зъ
того...., 41 З = 34 А....

(Ушицки).

И.

1 И = 1 Б. Виде..... відъ....., 2 И = 2 Б, — Же....., 3 И = 3 А, 4 И = 4 А,
5 И = 5 А. благовістія....., 6 И = 6 Д, 7 И = 7 А, 8 И = 8 А. 9 И = 11 А Чомъ.....,

10 И = 12 А 11 = 9 А....., 12 И = 12 Д, 13 И = 13 А. 14 И = 14 А,
15 И = 15 Д, 16 И = 16 З: 17 И = 17 Д. и..... кадило, 18 И = 18 А, 19 И = 19 А....
пришедши....., 19 И = 22 А, 20 И = 24 А, 21 И = 22 Д. 22 И = 23 Д; 23 И = 27 А.

24) Седмери на десять тысячъ,

25 И = 22 В..... убивъ.

26) Ахъ ти, Иродъ, ти безбожный,

27) Сина своего не пощадивъ.

28 = 28 Д.

29) Великъ Иродъ вигубити.

30 И = 32 Ж.... И а финики, 31 И = 31 Д. 32 И = 30 Г.,... Рахиль...,
33 И = 40 Д, 34 И = 28 Б., 35 И = 29 Б.,. 36 И = 30 Б.... убивае, 37 И = 36 З,
38 И = 29 Б. Азъ бо..., 39 И = 38 Д. по чадахъ.....,

40) Плачь великий въ Вифліемі,

41) Во странахъ Іудейскихъ.

42) Дітей малихъ убивае

43) Въ приділахъ Вифлєемськихъ:

44) Мечемъ гостримъ розсївае

45) И о камінь розбивае.

46 И = 24 Б, 47 И = 26 А. 48 И = 30 Г..... Рахиль..., 49 И = 40 Д.

Б.

1 Б = 1 Г, 2 Б = 2 Г, 3 Б = 3 Г, 4 Б = 4 А, 5 Б = 5 Б, 6 Б = 6 Б,
7 Б = 7 В, 8 Б = 8 Б, 9 Б = 8 В, 10 Б = 9 В. 11 Б = 9 А.

12) Просвїтитель миру.

13 Б = 13 Б, 14 Б = 14 А, 15 Б = 15 Д. Персія идуть....., 16 Б = 16 Д,
17 Б = 17 А, 18 Б = 18 А..... Христу....., 19 Б = 19 А... пришедши.....,

20) На коліна впадае.

21 Б = 21 Д, 22 Б = 24 А.

23) А ми Христа восхваляемо,

24) Въ нёмъ царствіе въ небі маемо.

Л.

1 Л = 1 Б, 2 Л = 2 Б, 3 Л = 3 Б, 4 Л = 4 В.

5) Благовістний въ Назареті!

6 Л = 6 А, 7 Л = 7 А.... прекрасный;

- 8) Владико въ Вехлесмі,
- 9) Тверди (?) вразтай (?) иди.
- 10) Низько ходить Боже сонце
- 11) Въ дівиченьські лозі,
- 12) Рада - бь она осіяти,
- 13) Весь світь просвічати,

14 Л = 11 Б, 15 Л = 14 А, 16 Л = 15 Д... Персіанъ...., 17 Л = 16 Д.

- 18) И принісни орнамента,

19 Л = 20 Д:

- 20) Четирохъ на десять тисячъ.
- 21) Казавъ Иродъ малі діти
- 22) Всіхъ їхъ вигубити,
- 23) Огнемъ мечемъ розсівати,
- 24) Невинну кровъ розливати.

25 Л = 25 Б,... Діва... 26 Л = 40 Д. 27 Л = 30 Г.... Діво..., 28 Л = 28 Б.
Ягъ же.... 29 Л = 29 Б...

- 30) Огнемъ мечемъ розсівае,
- 31) Невинну кровъ розливае.

32 Л = 26 А, 33 Л = 23 А... тому...., 34 Л = 24 А, 35 Л = 23 Д. 36 Л = 26 А.
37 Л = 32 Б, 38 Л = 33 Б, 39 Л = 26 Б... не смугішся. 40 Л = 27. Божеству....
(Wolyn, Sleckiego str. 97—98).

88.

Да мости, мости все калинові...
А чимъ побивали? Все талярами.
А чимъ покривали? Все килимами.
А тудя ишло да три святні,
Да три святні, да три рождванні;
Да й зостріла їхъ да Божа мати:
«Да куда жь ви йдете да три святні,
Да три святні, да три рождванні?»
— Да пійдемо ми да до пана козаченька
Да колядовати ще й святковати.
«Да святні жь мої, колядуйте сами,
Болядуйте сами, мені ніколи.
Я одъ поля живу и все рисинь (?) нахожу.
Одъ тучи, одъ грому, одъ великаго побюю.
Дай тобі, Боже, щобъ у полі зрідно,
Щобъ у полі зрідно, а у дворі плідно.

А у дворі плідно, а въ коморі спірно,
А въ коморі спірно, а у хати смірно.

(С. Памска, Борзенск. утл.).

89.

Ой Божее народження, Божая сила,
Що породила днесь Марія Божого сина.
Народився синъ Божий зъ Діви Маріі,
Ніхто не може дознати Божої тайни.
Довналося два янголі зъ неба летючи,
Цемної ночі, ясної свічи,
Христа глядячи.

Гриму, гриму, Ієрасиліму,
Счолося (?) дзіво — малее дитя
Осіяло небо й землю.

Малне дзеці, што показала
Всякое драгло (?) разніе квіти,
Архирея Гавриіла реки обнели,
Що по Рожеству по Христовому,
Сади зацвіли,

Ой ви, людзе, ви Божие,
Клонітеся Богу, да удартеся!
И уклонились й усі люде Богу и Цару.

(Скородне, Мозырск. у.).

90.

Ой збиралася жидовайа,
Радла раду жидивськую,
Якъ би Христа вловити.
Вони Христа вловили,
Й на дереві розгъяли,
Гвоздемъ руки прибывали,
Терновий вінець надівали.
Прийшла къ ёму Божая мати Марія:
<Ой сину мій и Боже мій,
Чомъ до мене не говоришь;
И слізъ моіхъ не утолишь?>
— Мати жъ моя и Марія,

Я жъ не на віки поміраю
И за віру страсті приймаю.
Приймавъ Христось страсть и рани
За праведні Христіяне.
Да бувайте жъ здорові изъ Святимъ Рождествомъ.
Добрий вечіръ.

(С. Пудисца, *Примучк. утв.*).

91.

Ой у полі широкому,
Ой у морі глибокому,
Ой тамъ шила Пречистая,
Пречистая мати Божа,
Судосила — три ангела
И три апостоли.
Питається сина свого,
Сина свого — Бога твого.
Одинъ каже: я не бачивъ,
Другий каже: я забачивъ,
Третій каже: я самъ тамъ бувъ:
Твого сина жиди взяли,
На крижъ п'яли,
Ручки, ножки роспинали,
Їму муки задавали.
Пречистая улягнула,
На колінки прилягнула.
Три ангели подходили
Еї до землі не допустили.

(*Святая Воля, Кинск. утв.*).

92.

А.

- 1) Ой дивное народженне
- 2) Божого сина!
- 3) Ідна ёго породила
- 4) Діва Марія.
- 5) Вона ёго породила
- 6) Изъ Діви, изъ Пяни.

- 7) Ніхто того не дознає
- 8) Зъ Божої тайни!
- 9) Якъ дознало два анголи,
- 10) Зъ неба летячи
- 11) Темної ночі, ясної звізди,
- 12) Христа глядячи.
- 13) Якъ на небі, такъ на землі
- 14) Божая згода:
- 15) Синъ Божій страждається, —
- 16) Чоловіцька врода.
- 17) Де синъ Божій страждається
- 18) Одъ нині до віка —
- 19) О якъ вознесе на небеса
- 20) Богъ чоловіка...

(Лосевський утв.).

В.

- 1) Ой бувъ же я на рожденні,
- 2) Въ Діви Марії,
- 3) Породила Діва сина
- 4) Въ яслахъ на сіні.
- 5) Породила Діва сина,
- 6) Хтіла затаїть,
- 7) Пославъ Господь три анголи,
- 8) Дай стали глядять.

9 В = 9 А. Ой кривнули три..., 10 В = 10 А. 11 В = 11 А.... во звіздноі.
12 В = 12 А.

- 13) Ой радуйтесь ви, люде,
- 14) И малі діти,
- 15) Звеселивъ Господь небо и землю,
- 16) И разні квіти:
- 17) На Архангела Гавриіла
- 18) Ріки потікли,
- 19) На третій день на Рождество
- 20) Сади зацвіли.

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А, 3 В = 3 В.... Суса Христа:

4) Панна Єдина.

5 В = 9 А.... всі....,

- 6) Що Сусь Христось народився
7) Изъ Божої Пяни.
- 8 В = 9 А. А... всі...,
- 9) Хотіли втаїть,
10) Мале дитя роженне
11) Воздухомъ прикрить.
12) Архангела ріки обняли,
13) Шо въ Рожеству Христовому
14) Ріки зацвіли.
15) А вдаримо чоломъ нашому цару!
16) Даруй, Боже, многі літа цѣму господару.

Г.

- 1 Б = 1 А, Темнес..., 2 Б = 2 А. Шо намъ...,
- 3) Породила у вертеп;
4 В = 4 А, Шо анголи все те знали.
- 5) А ангели все те знали, мовчели потали,
6) Мале дитя, роженне духомъ, прикрили.
7) Цѣму ярслеві (?) всі звеселимся.
8) Цѣму ярслеві ріки ровлились,
9) Шо въ Рожеству Христовому садкі зацвіли,
10) Цѣму ярслеві дивуйтесь, діти.
11) Показалося всяке древо, зелені квіти,
12) Цѣму ярслеві всі звеселимся,
13) А Рожеству Христовому всі поклонимся.

(Краснополька, Гайсинск. уяз.)

98.

Пане господару, чи есть ви въ-дома?
Бажуть служеньки, нема васъ дома.
Судомирь суда судять,
Імъ за то заплачено,
Три села дано.
Єдно село зъ старими людми,
Друге село зъ парубочками,
Третє село зъ паняночками,
Зъ старими людми — до порадочки,
Съ паняночками — до охоточки.

(Умисний у.)

94.

Пане господару, Богъ тебе кличе,
Дарує тобі два лани жита,
Третій пшениці на паляниці,
А четвертий гречки —
На пирожечки,
А п'ятий вівса...
Вже колида вся.

(Умиллий у.).

95.

Придвічний приїти (?) родився.
Хочаги землю просвітити,
Й убого ся народивъ,
Богатого засмутивъ Ирода.
А Иродъ зъ того засмутився,
Що съ Панин Христось народився,
Казавъ ёго шукати,
По всіхъ земляхъ питати
Для зради.
Панїста (?) та місячна біла,
Де Панна сына породила,
Судителя нашого.
Знаєть пана свого Ісуса.
А ми тому всі веселимся,
Въ Рожеству Христу поклонимся,
Щобъ насъ Господъ слободивъ,
На землю спокоївъ дароваць.

(Косел.)

96.

A.

- 1) Світъ змислений, де ся родивъ,
- 2) Съ діви Марїн прѣсходивъ —
- 3) О Его же и велія.

- 4) Пречиста діво Марія.
- 5) Днесь рождає и питає осці своїми
- 6) Диво-благими —
- 7) Съ подлой шопи
- 8) Между скоти.
- 9) Возлюблена Богу,
- 10) Триє царі погластуютъ,
- 11) Що съ звяздою послідуютъ.
- 12) Злото, рива (?) дари дає.
- 13) На волінка упадає,
- 14) Рожденному, безсмертному Владиці Богу
- 15) Честь дають премногу.
- 16) Прославної нині
- 17) Всі къ вертепу точили,
- 18) Всі ангели восхваляли.
- 19) Всі ангели промикають, (?)
- 20) Що голосно воспівать:
- 21) «Слава Богу,
- 22) Честь премногу.
- 23) А Ісусу нині
- 24) Въ яслахъ на сіні,
- 25) Въ славний яскіні,
- 26) Преславний нині,
- 27) Преславний нині»
- 28) Пастиріє тамъ присіли,
- 29) Бога въ яслахъ увиділи —
- 30) Оброжденний, оплошчонний.
- 31) Бога въ плоті
- 32) Между скоти.
- 33) Миръ просвітивший,
- 34) Благодаривший...
- 35) Жити гоино,
- 36) Неубойно,
- 37) Людямъ спокійно!

В.

- 1 Б=1 А? 2, Богъ одъ небесъ къ намъ приходивъ, 3 Б=3 А... днесь..., 4 В=4 А..., 5 Б=5 А... сосці своїми,
- 6) Сусу своєму живо-благому,
- 7 Б=7 А., 8 В=8 А, 9 Б=16 А.!

- 10) Пастыря къ намъ приспѣла,
 - 11) Бога въ яслахъ увидѣли,
 - 12) Ангели промикають,
 - 13) Честно, гласно воспѣвають:
- 14 В = 21 А.... одному;
- 15) Сусу своѣму живо благому,
- 16 В = 7 А., 17 В = 8 А., 18 В = 21 А.!
- 19) Трѣмъ царемъ спуществуютъ,
- 20 В = 11 А....,
- 21) Пидъ вертепомъ цѣтъ, рцемо,
 - 22) Рожденному восхваляемо,
- 23 В = 5 А..... сосці своїми,
- 24) Сусу своѣму живо-благому,
- 25 В = 7 А., 26 В = 8 А.
- 27) Де ся родивъ,
 - 28) Богъ зъ небесъ днесъ приходивъ,
- 29 В = 3 А.... днесъ...., 30 В = 4 А, 31 В = 5 А.... Сусу своѣму.
(Любовь).

В.

- 1) В = 1 А.... днесъ родиться;
 - 2) Богъ одъ Дѣви проісходять,
- 3 В = 3 А..., 4 В = 4 А... 5 В = 5 А....
- 6) Зело другій,
- 7 В = 7 А. Да въ той..., 8 В = 8 А.... 9 В = 26 А....
- 10) Тамъ къ вертену всі течімо,
 - 11) Рожденного восхваляемо!
 - 12) Роженно, воплощенно,
 - 13) Здесь въ яслахъ положенно,
- 14 В = 31 А...., 15 В = 32 А....,
- 16) Явився нині.
- 17 В = 24 А....,
- 18) Ще й отъ віківъ чоловіка
 - 19) Возлюбихъ есть дней.
 - 20) Три царі путешествують,
- 21 В = 11 А....,

- 22) Злато, ливанъ ёму дають,
23) На волія падають,
24) Владиці Богу честь дають,
25) Въ яскні славной поклонѣ отдають.
- 26 В = 28 А..., 27 В = 29 А...,
28) Тамъ ангели прилітають;
- 29 В = 20 А, И согласно....., 30 В = 21 А..., 31 В = 22 А...,
32) Просвітвши, благословивши,
- 33 В = 35 А.....,
34) Всімъ спокійно
35) Людямъ на землі.

(Успійте гласи).

97.

За насъ грішнихъ Богъ воплотився,
Сміжно въ яслахъ положився.
Отплотився одъ Маріи,
Радуйтеся, всі святі,
Прославляймо и восхваляймо
Бога у Тройці,
Межъ на при році, (?)
Всі ангели, архангели,
На віки віковъ.
Добрий вечіръ, пане господару,
Съ праздникомъ Рождествомъ Христовимъ,
Одъ рану до рану до сталичъ, (?)
Поки Богъ назначавъ вікъ,
Будьте здорові...

98.

А.

- 1) Весела світу новина,
- 2) Де чиста Панна сина сповіла,
- 3) Зъ небесъ ангельські гласи
- 4) Славять Бога по вся часи:
- 5) Святъ Богъ, визиває,
- 6) Спаса свого величає.

- 7) Убогіі пастирiя
- 8) Славлять Бога и велiя;
- 9) Бидлята тому навколiна,
- 10) То роспадуть вся звiр'я.
- 11) Осиць старий радуiться,
- 12) Все на рукахъ Бога iстуе,
- 13) И Дiва ся утiшае,
- 14) Въ сiно Хрiста сповивае,
- 15) Волю и осель загривае,
- 16) Звiзду ёго каждый знае.
- 17) Тая звiзда одъ исходу
- 18) Ведеть царi къ Господу.
- 19) О Церквi (?) дiти стивали,
- 20) Нi жадному не прибачали;
- 21) Жалостниi матки плачуть,
- 22) И такъ смертнуу крутнуу бачуть.
- 23) Иродъ, Иродъ теб чуче;
- 24) Дав декрiть и подписуе...
- 25) «Нехай ся дитина згине,
- 26) Одъ гострого меча зниге.» (?)
- 27) Уже намъ на свiтъ такъ родився,
- 28) Же безъ конца буде жити.
- 29) Тобi, тобi, прибудь, посилу,
- 30) Благослови всiму миру,
- 31) И намъ грiшнимъ, тамъ поющимъ,
- 32) Во вiки вiковъ глаголющимъ.
- 33) Славимъ Бога беземстного,
- 34) Що народився для насъ многихъ,
- 35) И матеръ свою святую,
- 36) Дiву чистую Марiю,
- 37) Же намъ на свiтъ цара видала,
- 38) Нехай буде Божая хвала.

(Любарь, Новградволинск. утз.).

В.

1 Б = 1 А..., 2 Б = 2 А.... породила, 3 Б = 3 А. А.... небескiи...
4 Б = 4 А.... 5 Б = А... Сняты! озивае, 6 Б = 6 А.... 7 Б = 7 А, А вбозiи...
8 Б = 8 А... и Марiю, 9 Б = 11 А... ся радуе, 10 Б = 12 А. Що...
11 Б = 13 А. А Марiя.... 12 Б = 14 А, Сiномъ.....

- 13) Сiно, сiно красне. якъ лилiя,
- 14) По вторимъ боцi Марiя
- 15) Всiму свiту сына породила,

- 16) Миръ зъ неволі свободила.
 - 17) Идуть пани монарховъ,
 - 18) Питаються у домове,
 - 19) Где дитина спочиває,
 - 20) Надъ нимъ звізда воссіяє,
- 21 Б = 17 А..... проти схода,
- 22) Да везуть царя до Господа,
 - 23) Да везуть цара — Бозке тіло;
 - 24) Да прийма миро и кадило,
 - 25) До рукъ своїхъ прийма золото,
 - 26) А насъ благослови за то!

(Малор. Лит. Сбор. Мордосиова.)

99.

А.

- 1) Небо й земля нині торжествують,
- 2) Ангели въ небі весело празднують,
- 3) Де Христось зъ Діви оплотився,
- 4) Ангели співають, царі витають,
- 5) Поклонъ намъ дають, пастирі грають.
- 6) Чуда, чуда повідають.
- 7) Ангели служать своєму королю,
- 8) И у вертепі творать ёго волю.
- 9) Христось родився, зъ Діви оплотився,
- 10) Слово отчее взяло наше тіло,
- 11) Темности землі сонце засвітило,
- 12) И ми, рожденни, поклонъ ёму даймо,
- 13) «Слава во вишніхъ» ёму заспіваймо,
- 14) А ми тому та й усі веселимся,
- 15) Рожденному поклонимся.

(Любарь, Носградомит. утл.)

В.

1 Б = 1 А, 2 Б = 2 А..... люди..... 3 Б = 3 А, Христось родився
Богъ..... 4 Б = 4 А, 5, Пастрі играють, поклони дають, 6 Б = 6 А.

(Маломъ Дубенск. утл.)

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А, 3 В = 3 А, 4 В = 4 А, 5 В = 5 А

- 6) Въ місті Вєфлємі стада са новина,
- 7) Де чиста Панна сина породила,
- 8) Ангели служать своєму королю,
- 9) Де бо въ вертепі творять єго волю.
- 10) Трія царія єть востокъ придоша,
- 11) Злато и ливанъ — дари принесоша,
- 12) Царю и Богу тов офірують,
- 13) Пастирскія всімъ людемъ розказують:
- 14) Слово отчеє взяло нашеє тіло,
- 15) Темності замнихъ сонце освітило,
- 16) И ми, рожденни, Богу покладаймо,
- 17) «Слава во вишній» єму аспіваймо. —

(Дубиць Старокост. у.)

100.

А.

Рождество Христово праздуємъ,
Христа рожденного восхваляємъ,
И граймо, и співаймо,
Рожденного вихваляймо,
Їхліімъ Іудейській!
Пішли до шопи витати пана,
Пішли до череди брати барана.
Побігъ Сава попереду,
А сколотивъ всю череду.
Заганяє анголь Саву до буди —
Забрали скрипки, забули дуди,
А не знали кому грати,
Рожденного вихвалати.
Коло ясель старий Осипъ
Оберемвомъ сіно носитьъ.
Своки, свои!
Взявся старий Осипъ у боки.
Добрий вечір!

(Любарь, Новградволн. ут.).

В.

Де Христось родився,
Той день правдуємо,
Рожденного въ шопі
Та й вихваляємо,
И граймо, и співаймо,
Рожденного вихваляймо,

Въ Вифлиемі Иуденськімъ!

Радость намъ радость,
Радость не моя...

Пішла до череди

Брати барана,

Сколотили всю череду,

Пішовъ Сава попереду,

Въ Вифлеемі Иуденськімъ!

Завернувъ аньоль

Саву до буди,

Забрали фуяри, (?)

Забули дуди,

На вторихъ пісьню грали,

Рожденного вихваляли

Въ Вифлеемі Иуденськомъ!

Прийшла до шопи,

Ажъ тамъ панятко,

Марія зъ Юзефемъ

И мамъ дитятко.

Коло ясель старий Іосифъ

Оберемкомъ сіно носить

Въ Вифлеемі Иуденськомъ!

Радость намъ, радость,

Радость не мала,

Якъ заграли въ стані,

Станя движала.

Танцёвали по всей стані,

Ще й хотіли на Ордані

Въ Вифлеемі Иуденськомъ!

Божая Мати не дозволила,

До Іосифа старця слова мовила:

«Возьми, старъ, Івана,

Охристите Христа-Пана.»

Въ Вифлеемі Иуденськомъ!

Врикнувъ Іосифъ на пастирей всіхъ:

«Підіте, пастирі, води принесіте!

Ой, ззади, ззади, ззади, (?)

Нехай буде вино зъ води.»

Въ Вифлєсмі Иуденськомъ!

(Дубице, Староконстан. уль.).

101.

Днесъ прийдіте, увидите

Бога въ яслахъ нашего.

Забачите, прославите

Въ миру Сина Божого,

Якъ убогий народився,

Въ пелюшечки оповився,—

Правда бо есть въ сьмъ світу!

Казавъ Иродъ войську стати

По всей землі Христа шукати;

А якъ ёго не знайдете, —

Діти тніте, кровъ илліте

Для розказу моёго.

Иде войсько къ Иродові,

Дає знати самому:

«Нема Христа у крулевстві

И півъ-паньстві жадному.

Діти тяти, кровъ илляли

Для розказу твоёго».

А цариця-монархия

Не могла ся втішити,

Що її діти, яко квіти,

Казавъ Иродъ побити.

А Христось-Царь їхъ приймує,

Имъ у небі місце готує —

Все ангели святіи.

Пріймуї же насъ, Христе-Цару,

И вся наша чоловікъ.

Ми будемъ вихваляти,

Има твое прославляти

Нині, прісно и во віки.

Иродові безбожному

Жити въ пеклі на-віки.

А ми тому радуємось,

Веселімся, не смутімся,
А въ рождестві Христовімъ.

(Дубице, Старожиит. укр.)

103.

Въ нашій Влаильниці (?) днесь родився,
Изъ Діви Маріи оплодився,
Народився у вертепі,
У Давидовій шопі,
У Вифлеємі.
Прийшло къ рожденному
А тріє царія.
Познали же Христа,
Кладуть дари,
Младенца витають,
Цара прославляють
На цілий світъ;
А Гиродъ злосливий
Барзо възівся,
Тимъ барзо узлився,
Же царомъ назвався
Въ ёго царстві;
Казавъ войсьєо випроводити
Цілимъ дворомъ,
Розказавъ точити
Невинну кровъ:
«Розказъ мій учиніте,
Вигубіть всі діти,
Въ моёму царстві.»
Казавъ свому и синові
Голову стяти,
Що вінъ пізнавъ Христа,
Та не давъ знати.
А потімъ жаловавъ,
Що сина позбавивъ,
Самъ пробився,
На чотири десять тисячъ
Дітей побивъ,
И самъ свою душу
Давно погубивъ.
Побити діти

Царствують на віки!
Дай, Боже, й намъ.

(Дубинс, Староконст. у.).

103.

А.

- 1) Нова рада світу ся зъявила,
- 2) Де чиста Панна сына породила.
- 3) Въ Вифлеємі въ неділю барзо рано встають,
- 4) Пана пастирженьки за то витають.
- 5) Срібломъ, злотомъ, беруть заплати
- 6) Корони за то.
- 7) Иродъ казавъ жовнірамъ
- 8) Землю сплєндрувати,
- 9) Новорожденного въ вертепі шукати.
- 10) А старий Юзефъ колишесть дитятео:
- 11) «Люляй же, люляй, небесне паколятео.»
- 12) И старий Юзефъ Марію споймає,
- 13) Ажъ до Египти съ Христомъ утікає.
- 14) Иродъ злосливий съ того ся засмутивъ,
- 15) Що Богъ предвічний другий ся народивъ;
- 16) Иродъ злосливий съ того ся засмущає,
- 17) Що Богъ предвічний весь миръ потішає.
- 18) Честь Богу, слава на високимъ небі,
- 19) А людямъ спокій на землянимъ подолі,
- 20) Добрий вечіръ.
- 21) Віншуємъ васъ сіми святками,
- 22) Що бисъте сіі святки щастьямъ и здоровьямъ опровадили,
- 23) Прошлаго року дождали.
- 24) Відъ прошлого року до сто літь,
- 25) Доки вамъ панъ Богъ назначивъ вікъ.

(Ушицкий ут.),

В.

- 1) Въ місті Вифлеємі стала ся новина,

2 Б = 2 А... Панна чиста..., 3 Б = 3 А... місті... охъ а... встають.

- 4) Витати Пана пастирямъ сказаво.
- 5) Пішли пастирі и пана витати,
- 6) Взяли заплату по короні за то.
- 7) А Иродъ тому барзе засмутився,

8 Б = 15 А.. Царь... зъ Пании народився, 9 Б = 7 А., Иродъ....,
10 Б = 8 А...., 11 Б = 9 А....

12 А ёго жовніри землю сплѣндували,

13 Б = 9 А... шукали, 14 Б = 12 А...., 15 Б = 13 А.... вступае.

(Ушилий ука.).

104.

А.

- 1) Народився намъ Спаситель,
- 2) Аллилуя!
- 3) Охъ, а ні радужки,
- 4) А ні пелюшки,
- 5) Тільки синця
- 6) Підъ колінця.
- 7) Аллилуя!
- 8) Лежить у жолобі,
- 9) У Божому домі.
- 10) Господи, помилуй!
- 11) А ти, Иванку,
- 12) Біжи по мамку.
- 13) Аллилуя!
- 14) А ти, Ониську,
- 15) Біжи по болыску.
- 16) Господи помилуй!
- 17) Христа колихати,
- 18) Бега вихваляти.
- 19) Господи, помилуй!
- 20) А ви, рыбаки,
- 21) Біжить по раки.
- 22) Аллилуя!
- 23) Риби й плотиці,
- 24) Несіть владці!
- 25) Господи, помилуй!
- 26) Андрій зъ морозомъ
- 27) За дробнястемъ возомъ,

- 28) Аллилуйя!
29) Везе намъ горілки,
30) Четири барилки.
31) Господи, помилуй!
32) А Іванъ и зъ медомъ
33) Та за ними слідомъ.
34) Аллилуйя!
35) А Михайлъ въ трубу
36) Рече на всю губу:
37) Господи, помилуй!
38) Годі гомоніти,
39) Часъ горілку пити.
40) Господи, помилуй!

(Любарь, Новоградомитску).

В.

- 1 В = 1 А, 2 В = 2 А.
3) Сёго світа Откупитель,
4 В = 10 А! 5 В = 8 А. я.....
6) Нема ніць на собі,
7) И постель убога —
8) Самая солома,
9 В = 11 А., 10 В = 12 А.
11) Христа забавляти,
12) Не дати плакати,
13 В = 14 А.... Дениску, 14 В = 15 А...., 15 В = 17 А....,
16) Не дати плакати,
17) А той Іванко
18) Несе медъ изъ двбанкомъ,
19) Будемъ усі пити
20) И Бога хвалити.
21) А мій батько джура
22) Ничого не знає,
23) Нап'ється сивухи,
24) Все тилько співає.
25) Ідуть по морозі
26 В = 27 А... 27 В = 29 А..., 28 В = 30 А. —
29) Тамъ на горі, на горі,
30) Тамъ святні собори,
31) Тамъ святні зобрали

- 32) И праздниговали.
- 33) А Святий Микола
- 34) Сидить въ конецъ стола,
- 35) Перехиливъ шапку,
- 36) Бере въ танецъ Гашку.

(Косельскій утѣ.).

105.

Даръ нині пребогатій отъ небесъ прииде,
Яко капля каплющая на землю зниде.
Богъ во утробі Дівою слова вселися,
Отъ нея же невидимо миру виявися.
Богъ одъ Діви плотію днесъ ся рождае,
Темночность прииде, ясность зрачно всюди сіае.
Якъ небо второе вертепъ явися
И во ясляхъ Богъ возложися,
Ангельскія всі хори зъ небесъ зближаютъ
На облацехъ веселие пісні співають,
Пастеріе на свіреляхъ пісні співають.
Аки небо второе вертепъ явися,
Где у яслі Богъ убогихъ возложися.
Пастеріе на свірелі пісні голосять,
Пріємъ царі дари Богу приносятъ.
Главана, смирно и злато—даръ приносимо,
Съ чистимъ сердцемъ Отца и Сина-Бога молимо,
Даби ниспослали Духа Святого,
Тройцу, спасающую насъ християнъ,
Бисми могли вихвалять на Йордані.
Рачъ намъ, Христе, добротливий тое здарити,
И съ тобою царствіемъ твоимъ на віки жити.

(Любарь, Новгородск. утѣ.).

106.

Богъ Предвѣчний народився, прийшовъ днесъ со небесъ,
Аби бувъ миръ увесь ровеселився.
Трія царія идуть, сударі, въ Вифлеємъ до міста,
Де Павна Пречиста сына родила;
Звѣзда ясна возсіяла въ дорозі,
Всімъ озваймила о Бозі.
Трія царія идуть, сударі, до міста въ Вифлеємъ,

Віншуйємъ васъ покоїмъ, да повернемся...
И иншимъ пунтомъ повернули,
Поганого, безсудного, безбожного Ирода исповиділи,
<Слава Богу,> заспиваймо Синові Вожому.
И панові нашому честь-хвалу даймо.

(Дубице).

107.

Возсіяло сонце місяць у вертепі,
А Сусь Христось въ Давидовій шері
Зімно терпить и дрозить,
Въ которихъ рукахъ світъ держить.
Сонце, місяць весело ся грає,
Фальма фальмі древо процвітає.
Фальма на фальмі и деброві,
Хвалимо Бога всі здорові.
Ой ти, Давиде, свої гусла стрій,
Грай вслоі, Богу ся моль, моль.
Ой ти, Авраме, старий чоловіче,
Подобавъ есь собі жити въ небі вічне,
Якъ бисъ бувъ въ небі живъ.
И со святими пісьмо пієъ:
Ой єдина пісьня — Марія єдина,
А другая пісьня — Ганно, заспиваймо:
Алілуа, алілуа, радуїся, Діво Маріа!
Ой де то Ангели та пісьню співають,
Всевишняго Бога завжди вихваляють:
<Слава, слава, слава, Рождество,
Слава на віки, Божество.>

(Дубице, Старокоп. у.).

108.

Пане господару, ми твого двору, —
Святий вечеръ!
Ми твого двору не минаємо.
Вставай съ постелі, одчиняй двері:
Приїде до тебе Діва Марія,
Діва Марія и Святий Миколай.

Сяде Миколай у конецъ стола,
У конецъ стола книги читати,
Книги читати, тебе питати,
Чи навчашь ти діти мали
Богу молиться, старшимъ кориться?
Діва Марія стане питати,
Чи навчашь ти діти мали
Книги читати, въ церковь ходити,
Святе Рожество празникомъ чтити,
Батька, матінку вірне любити. —
(*Великіє Святки, Василик. ут.*)

109.

Чи въ-дома, дома, пане господару,
Богъ тебе кличе на порадонокъ,
Обіця тобі вродити сто кіпъ жита,
Дай же тобі, Боже, въ щастю прожити.
Чи въ-дома, дома, пане Господару,
Богъ тебе кличе на порадонокъ,
Обіця тобі сто кіпъ пшениці вродити,
Дай же тобі, Боже, въ щастю прожити. *)

110.

Бунгъ помогай, пане господару, одъ тебе.
Одчиняй двір-воротечка одъ себе.
Бунгъ тебе зове, даръ тобі дає:
Широке поле, жито густее,
Коренистее, стеблистее,
Колосистее, ядренистее.
Изъ колосочка — жита мисочка,
А зъ снопочка — три зъ-верхомъ бочки.
Чимъ же тое пожинаюйма?
Правимъ плечемъ, остримъ мечемъ.
Наставлявъ копокъ,
Якъ на небі зорокъ;
Наставлявъ стогівъ

*) Повторяется на всъ сортахъ хлѣба.

На чотирі рогівъ.
Чимъ же тое повозитойка?
Тими волами,
Якъ соколами;
Тими кіньми,
Якъ сокильми.
Комужъ тое поживатойка?
Тому господареві зъ господинокю,
И зъ жоною, зъ дітвойками,
Зъ сусідами, зъ приятелями.

(Вел. Глуша, Ковельск. уяз.).

111.

Пане господару,
Вийди - но на двіръ,
Ой дай, Боже, вийди но на двіръ,
Вийди - но на двіръ.
Щось тобі давъ Буигъ
Ой...
Ой давъ тобі Буигъ
Пшениці копу.
Ой...
Кона пшениці
На паляниці,
Ой...
А стожокъ гречки
На варенички.

(Забрудий, Ковельск. уяз.).

112.

А въ пана Ивана умная жена —
Буигъ ёму давъ;
Ой Буигъ ёму давъ умную жену
У ёго домі.
Да по сіняхъ ходить,
Якъ місяць сходить —

Бунгъ ёму давъ. *)

Наняла вона три городочки:
Первий городокъ — усе кравчики,
Другий городокъ — усе ткачики,
Третій городокъ — усе шевчики.
Да сажас синкуивъ въ чотири рядки,
Сажае дочки у три рядочки.
Ткачики идуть, полотно несуть,
Шевчики идуть, юпочки несуть.
Бувай здоровий, пане Ивашку,
Не самъ собою, зъ своєю женою
И зъ Сусомъ Христомъ, святымъ Рождествомъ.

(Борислав, Перяслав. ут.).

113.

А у пана Платона
Золотні ворота.

Радуйся, ой радуйся, земле!
Милосердний Боже нашъ надъ нами!

А за тими ворітьми
Стоять столи тісовні;
А за тими столами
Сидять святі зъ книгами;
Служать вони службоньку
А за пана Платона;
Служать вони другу
А за ёго жену;
Служать вони третю
А за ёго діточокъ.

(Борислав, Перяслав. ут.).

114.

Въ пана господара
Збудованъ двунрь зъ білого заліза,
А ворітчка зъ жовтої міді
Стоять въ наметі.

*) Повторяется постъ каждого стиха.

А въ тихъ наметяхъ пишная п'аня.
Що жъ вона робить?
Листоньки пише, книги читае.
Хто жъ еї навчивъ
Листи писати, книги читати?
Навчила еї рундая мати,
Въ кудрявїмъ пивї викупуючи,
Въ дорогу крамнину сповиваючи,
Въ бїлихъ ручкахъ вихитуючи.
За сїмъ же словомъ да й бувай здоровъ

(Димерь, Кіевск. унз.)

115.

Ци много насъ е, панове молодці?

Красний панъ,
Красная пані, сядай на коника
И грай імъ.

Изложимся по золотому, по червоному,

Красний панъ,
Красная пані...

Укупимо собї золотого човна,

Срібне весельце,

Та поїдемо собї краємъ Дунаємъ,

На имя Ивана пана шукаемъ;

То ми ёму будемъ вїрно служити,

То вінъ намъ буде добре платити:

Що недїдейка по золотому,

Що місячейка по червонному.

(Вел. Глушка, Косельск. унз.)

(См. также стр. 116.)

116.

А.

- 1) Ой за річкою, за Синюхою,
- 2) Тамъ оре плужокъ
- 3) Все восмеричокъ;
- 4) А за тимъ плужкомъ
- 5) Кречний молодче,
- 6) Иване хлопче.
- 7) Прийшовъ до него
- 8) Батечко ёго:
- 9) «Ой ори, синку,

- 10) Дрібненьку свибку,
- 11) Та посіємо
- 12) Яру пшеницю, *
- 13) То вредить же намъ
- 14) Яра пшениця,
- 15) Та зберемъ женцівъ
- 16) Сімъ сотъ молодцівъ,
- 17) Накладемъ віпогъ,
- 18) Якъ на небі зірокъ,
- 19) Та зберемъ возівъ
- 20) Сімъ сотъ обозівъ,
- 21) Та повеземъ яру пшеницю
- 22) Крайемъ Дунаемъ,
- 23) Накладемъ стожогъ
- 24) На крутії горі
- 25) Тонкий, високий,
- 26) Верхомъ широкий.»
- 27) Вінчумъ тебе,
- 28) Бгречний молодче,
- 29) Иване хлопче!
- 30) А ції святки
- 31) Святкуй - же здоровъ,
- 32) А другі въ Бога
- 33) Желай здоровля.

(С. Перейма, Балтск. уль.).

В.

- 1) Гой дай, Боже!
- 2) Підъ дубиною, підъ зеленою,

3 Б = 2 А..., 4 Б = 3 А Все... 5 Б = 4 А нимъ ходить 6 Б = 5 А...
молодець Иванъ.

- 7) Лівою ручкою
- 8) Чипижку держить,
- 9) Правою ручкою
- 10) Богу ся молить.
- 11) Ему венечка істоньки носитьъ
- 12) Й Бога просить:
- 13) Зароди, Боже,

14 Б = 12 А... на проскури 15 Б = 13 А... стебло, 16. Срібне-злате
зерно. 17. Та нажнемъ віпъ, 18 Б = 18 А... звідъ

- 19) Сядемо межи копамъ,
- 20) Якъ ясный місяць
- 21) Межи звіздами,
- 22) Та звеземо єі на тихий Дунай,
- 23) Подъ крутий берегъ,

24 В = 23 А... стварту

- 25) Стрішку високу,
- 26) Всподі широку,
- 27) Завершемо єі сивимъ соколомъ.
- 28) Сивъ сокілъ сидить,
- 29) Далеко видить
- 30) На тихий Дунай.
- 31) Відъ сєго слова
- 32) Будь же здорова.

(Ушицкій уыз.).

В.

- 1) Пане господару, на вашімъ дворі росте деревце
- 2) Тонке висіке, вверху кучеряве.

3 В = 1 Б.

- 4) На тимъ кудрявці
- 5) Сивъ сокілъ сидить,
- 6) Далеко видить.
- 7) Ой видить же вінъ чистее поле,
- 8) Въ чистимъ полі плужокъ оре

9 В = 4 А..

- 10) Святый Петро ходить,
- 11) А Святый Павло
- 12) Воли поганяе.

13 В = 11 Б. Пресвятая Діва..., 14 В = 12 Б. Ой носить... 15 В = 9 А...,
16 В = 10 А Тоненьку..., 17 В = 14 Б... проскурцю 18 В = 15 А.. зженемъ..
19 В = 16 А.. 20 В = 17 А... кішъ, 21 В = 18 Б.. 22. Сженемо вязочокъ —
23. Сімъ сотъ дівочокъ 24 В = 19 А.. зженемъ... 25 В = 20 А., 26 В = 22 Б..

- 27) Покрнемъ єі очеретиною,
- 28) Припівзямъ (?) єі павутиною.
- 29) Віншумъ васъ сею колядкою.

(Ушицкій уыз.).

117.

Ой у полі, въ полі
Стоять нові двори;
А въ тихъ новихъ дворахъ
Нові ворота;
На тихъ воротахъ
Пташки ночовали, (bis)
Злото подбивали.
Сличная панна
Да тамъ доходила,
Злото позбирала,
Золотару дала.
«Зроби мені три причиньки:
Перва причинька — дорогая сукня,
Друга причина — павинь віночокъ,
Третья причина — золотий перстень.

(Рокитно, Оверук. ум.).

118.

A.

- 1) Що въ конець мосту да калинового,
- 2) Тамъ стояла світлочка помурованая,
- 3) А въ тій світлощці да красная панна.
- 4) Шинковала вона медомъ и виномъ,
- 5) Медомъ и виномъ, и кудрявимъ пивомъ.
- 6) Ї а пришло жъ до єї три волошини,
- 7) Да три волошини, да три хорешні:
- 8) «Да красная панно, продай намъ меда и вина,
- 9) Продай меду и вина и кудрявого пива.»
- 10) Ой пили жъ їли да и не заплатили.
- 11) А вона - жъ бо їх да и пограбовала:
- 12) У одного взяла вороного коня,
- 13) А въ другого взяла ясную шабельку,
- 14) А въ третёго взяла золотий перстнечокъ.
- 15) Вороного коня да батеньку оддала,
- 16) А ясную шабельку — рідному братіку,
- 17) А золотий перстнечокъ да сама зносила,
- 18) Да сама весь свѣтъ заросила.

(С. Плиски, Бердич. ум.).

В.

1 Гой дай, Боже (послѣ каждого стиха) 2 Б = 1 А коло мосту..., 3 Б = 2 А...
коршомка горіхова 4 Б = 3 А... коршомці вгречная...

- 5) Шивеуе жѣ вона трома шинками:
- 6) А першимъ шинкомъ — солодкимъ медкомъ
- 7) А другимъ шинкомъ — зеленимъ виномъ,
- 8) А третимъ шинкомъ — горілочкою.

9 Б = 10 А... пили... 10 Б = 11 А... взяла... пограбила.

- 11) По горі пави ходили,
- 12) Пірѣя ронили.
- 13) За нами ходила вгречная панна.
- 14) Вгречная панна пірѣя збирала,
- 15) Пірѣя збирала, на столпкѣ клала,
- 16) Изъ стола брала, неньці давала:
- 17) «То жѣ тобі, ненько, за твое коханнечко,
- 18) Щось мене вицокала,
- 19) Якъ утя на воді, та людямъ — не собі.»
- 20) Відъ сѣго слова будь же здоровъ. Добрий вечеръ!

В.

119.

Шумить, гуде, дубровою їде...
Пчолонька-мати пчолоньку веде.
«Пчолоньки мої, дітоньки мої,
Ой дежъ ми будемъ при саду мати
Рої роїти, и меди носити?»
— Будемо ми при саду рої роїти
И меди носити у пана господара,
У єго бортяхъ и въ єго новицяхъ:
Медокъ солодокъ пану господару,
Жовтє воски Богу на свічу.
За симъ же словомъ дай бувай здоровъ.

11.

(Димерт, Києск. утѣ.).

120.

Гей лелію (?) съ - пудъ дуброви,
Съ пудъ зеленої. Гей лелію,

Вибігає сивий кінь вороний,
За тимъ конемъ біле дитя,
Біле дитя, на нмя Максимъ,
Бежучи, промовляє:
«Ой хто мого коня зловить,
Тому буде чаша злата,
Чаша злата, а дві срібла.»
Ишла дівчина рано по воду,
Взяла коня за цукгойки, (?)
Его молодого за ручейки,
Завела коня до стаєньки,
Его молодого до світільки;
Дала коню овса, сіна,
Ему молодому меда и вина;
Дала коню кудь соломи,
Ему молодому пухові подушки.
Сама сіла въ конця стола,
Загадала загадойку.
Ой, хто її одгадає,
Тому буде чаша злата,
Чаша злата и дві срібла.
«Злото мое, и срібло мое,
И ти моя, красная панно!»

(Вел. Глуша, Косельск. утл.).

131.

Зелений дубочокъ
На яръ похилився...
«Дякую тобі, мати,
Да що ти породила,
Тільки не дякую,
Що не оженила.»
«У тебе, сину,
Денегъ много —
Купи собі коня вороного.
Ти ёго осідлаєшь,
На всю нічъ ступаєшь.»
«Бодай тобі, мати,
Таєъ тяжко конати,
Какъ мні съ конемъ розмовляти!
Пудъжаєшь до корчомки,
Въ станку привязуєшь,
Да питаєшься шинкарки,

По чимъ кварта горілки?
— Да чому не питаєшся,
По чимъ овса мірка?
Ой коню-жъ мушй, коню,
Дамъ сіна по коліна,
А води по персти,
А овса по очи.
— Гуляй, гуляй, мушй хозяю,
Хоть по цілої ночі.

(М. Скородня, Мозырск. утв.).

132.

Шила-пошила три ширмички:
Що перву шила, то сребромъ-злотомъ,
А другу шила, то разнимъ шовкомъ,
А третью шила, то заполоччу.
Що сребромъ-злотомъ, то батеньку
Що разнимъ шовкомъ, то матюнци.
А заполоччу, дакъ то братіу.

Н пані говори зъ нами стихенька (?)

(С. Колошовка, Черниов. утв.).

133 *).

Ой у городі конопличка.
Червоне, червоне вино,
Въ неділю рано сажено.
На той конопличці,
Ремчаньська (?) роса.
Пошла Н
Роси збирати;
Позбирала росу
Въ поливану мису,
Понесла росу
До золотарива.
«Золотарь, золотарикъ,
Скуй мені перснякъ,
Що й обрізочки —
То на квіточки,

*) См. № 117.

А окравочки —
То на хрестички.»

Червоне, червоне вино,
Въ неділю рано сажено.

(Колошовка, Чернигов. утѣ.).

124.

А.

- 1) А въ лузі-лузі красна калина...
- 2) Святий вечоръ!
- 3) А ще краснійша Іосипа дочка;
- 4) До церкви йшла, якъ зоря зойшла,
- 5) А зъ церкви йшла красною панною.
- 6) А въ сінечки увійшла — сінечки сяють,
- 7) Да сінечки сяють, пани стрічають,
- 8) Да пани стрічають, еі питають:
- 9) «Чи ти царуївна, чи королуївна?»
- 10) — Я не царуївна, не королуївна,
- 11) Да Іосипова дочка, дівка Ганночка.
- 12) Да за ці присівки кварта горілки,
- 13) Кольце ковбаски, зъ вашої ласки.

(Борисполь, Переяслав. утѣ.).

Б.

1 Б = 1 А., 2 Б = 2 А., 3 Б = 3 А... у батька...

4) У батька дочка, дівка Катерина.

5 Б = 4 А..., 6 Б = 5 А., 7 Б = 6 А. Увійшла въ сіночки..., 8 Б = 7 А...

9 Б = 8 А., 10 Б = 9 А?, 11 Б = 10 А..., 12 Б = 11 А. Я въ батька... Катеринка.

- 13) Да бувай же здорова, дівко Катеринко,
- 14) Не сама зъ собою — зъ отцемъ, зъ маткою,
- 15) Зъ Іисусомъ Христомъ, зъ Святимъ Рождествомъ.
- 16) Вечоръ добрий, давайте пирігъ довгий.

(Іваньковъ, Переяслав. утѣ.).

В.

- 1) А въ саду, въ саду да въ винограду,
- 2) Ой тамъ Мотречка прибіралася,
- 3) Прибіралася, наражалася:

- 4) Свідала платте все крамовее,
- 5) А надівала все золотее,
- 6) Пошла до церкви ясною зорю,

7 В = 5 А. Вийшла изъ церкви..., 8 В = 6 А. Пошла у сніи...,
9 В = 7 А. Панове стали ій... 10 В = 8 А. Шапки знімали..., 11 В = 9 А...?
12 В = 10 А...

- 13) Батькова дочка, якъ ягодочка,
- 14) Матчина дочка — журавиночка.

(Горностайполь, Радомисл. уяз.).

Г.

- 1) Ой чого у світилці пізно світилось?
- 2 Г = 2 А!, 3 Г = 2 В. Ой... Ганночка усе... 4 Г = 2 А!
- 5) А прибравшись, до церкви пошла,
- 6) Тамъ єі зустрічали, шапки знімали,
- 7 Г = 10 В... 8 Г = 11 В..? 9 Г = 12 В..,
- 10) Я паняночка, Грицькова дочка.

(Въ сьверингъ уяз. Черниов. губ.).

Д.

- 1) Расна калина въ лузі,
- 2) Ще найкраща Катерина въ батька.
- 3) По двору ходить, якъ місяць сходить,
- 4) Тріски збирає, якъ зора сяє.
- 5 Д = 7 Б...
- 6) Ввішла въ світлоньку — пани встають,
- 7 Д = 10 В... знімають...
- 8) А іденъ каже: чія це дочка?
- 9) Другий каже: королівночка.
- 10) А батько каже: це моя дочка,
- 11) Це моя дочка, таєь якъ панночка.

(Краснополька, Гайсинск. уяз.).

Е.

1 Е = 1 А. Ой ясна-красна въ лузі..., 2 Е = 2 Д... въ батька дитина,
3 Е = 3 Д. Кгречная панна..., 4 Е = 4 А... сінєй вийшла...

- 5) До хати ввійшла, якъ паняночка.
6) Передъ нею пани шапки здймають,

7 E = 7 Д.: 8 E = 9 А...

- 9) Отцова дочка, якъ паняночка.
10) Відъ сего слова бувай здорова,
11) Бгречная панна N.
12) Дай же ти, Боже, въ городі зілля,
13) А въ дому весілля.
14) Дай же ти, Боже, веселитися,
15) А намъ, молодцямъ, подивитися.
16) Добрий вечеръ.

(Ушницкій утв.).

Ж.

1 Ж = 1 Д. Ясна..., 2 Ж = 2 Д. Але... Ганвуся...

- 3) Ой дай, Боже!

4 Ж = 4 А. До сіней ввійшла..

- 5) До хати прийшла—панове сидять,

6 Ж = 7 Д.: 7 Ж = 9 А. Ой що те за королівна, 8 Ж = 13 В... вихо-
ваночка.

- 9) На городі тикви, въ хаті музики,
10) На городі зілля, въ хаті весілля.

(Ушницкій утв.).

З.

1 З = 1 Д. Ой красна..., 2 З = 3 Б., 3 З = 4 Б.. Ганночка, 4 З = 5 А До...,
5 З = 5 А... ясною зорюю..

- 6) У двіръ уходить, якъ місяць сходить,

7 Р = 6 А.,

- 8) Въ покої ввійшла — свічи палають,
9) Свічи палають, пани вставають,

10 З = 6 Е. Пани вставають..., 11 З = 7 Д.: 12 З = 9 А?, 13 З = 10 А.,
14 З = 11 А. Я въ батька...

(Велик. Снитинки, Васильков. у.).

И.

1 И = 1 Е... рясна..., 2 И = 3 А. . N..., 3 И = 3 Д., 4 И = 6 А... якъ зора
війшла, 5 И = 7 А. Въ хату прийшла..., 6 И = 8 А.... шапки знімають, 7 И = 7 Д.:
8 И = 9 А?, 9 И = 10 А. То-жъ..., 10 И = 10 Д. То дівчина N...

- 11) Ми єї поважаємъ,
- 12) Святимъ Рожествомъ поздравляємъ,
- 13) Зъ отцемъ и зъ ненькою, и зъ усімъ родомъ.

(Обыч. и пов. мал. Маркес. стр. 26).

Б.

1 Б = 1 И, 2 Б = 2 Б., 3 Б = 3 А., 4 Б = 3 Д., 5 Б = 4 Ж., 6 Б = 5 И.
7 Б = 6 И. 8 Б = 7 И., 9 Б = 9 А?, 10 Б = 9 И., 11 Б = 10 И., 12 Б = 11 И.
13 Б = 12 И. Зъ Різдвомъ..., 14 Б = 13 И.. зъ маткою...

(Въ стариннхъ утв. Чернигов. губ.).

Л.

1 Л = 1 З... красна..., 2 Л = 2 А,

3) Краснішь же того дівочка въ батька.

4 Л = 5 Б.,

5) А въ церкві стала — церковь засяла.

6) Тамъ пани стояли, шапки знімали,

7 Л = 10 В., 11 Л = 9 А?, 12 Л = 10 А., 13 Л = 13 В., 14 Л = 13 Б...
славная панна, 15 Л = 13 И.,

16) И зъ усімъ родомъ, и зъ милимъ Богомъ.

(Колошеска. Черниговск. губ.).

М.

1 М = 1 Ж, 2 М = 2 И., 3 М = 3 Д., 4 М = 5 Б.

5) Въ світлоньку ввійшла — пани вставають,

6 М = 8 Б., 7 М = 9 Б?, 8 М = 11 А.

(Рук. Сбор. Лукшеска.).

Н.

1 Н = 1 Б.,

2) Ой дай, Боже.

3 Н = 3 Б... дитина, 4 Н = 4 М.,

5) Ой дай, Боже.

(Ушицкій утв.).

О.

1 О = 1 А., 2 О = 2 А!, 3 О = 3 А... въ N..., 4 О = 4 А., 5 О = 5 А.,
6 О = 6 А. Пани зустрічали..., 7 О = 10 В.; 8 О = 9 А?, 9 О = 10 А.,

10) Дівка - панночка, NN дочка.

125.

Ой пошовъ Павло въ поле орати—
Ой грай, море, радуйся, земле!
Въ наше поле орати, жита сіяти.
Уродило жито високе, буйне.
Наставлявъ женцівъ
Попувивъ да ченцівъ;
Нажали куйпогъ,
Якъ на небі зирокъ..
Ходить Павло по межъ копами,
Ой якъ той місяць по межъ зорями.

(М. Борисполь, Переяслав. уяз.).

126.

А.

- 1) Зажурилась крутая гора —
- 2) Святий вечеръ!
- 3) Що не вродила шовкова трава,
- 4) Да й уродило зелене вино.
- 5) Да дівка Варочка вина стерегла,
- 6) Вина стерегла, белзе заснула.
- 7) Ой налетіли райські пташки,
- 8) Вино попили, чаші побили.
- 9) Ой прокинулась дівка Варочка:
- 10) «Ой шути въ луги, райські пташки,
- 11) Да вина не пийте, чашей не бийте.»

(Борисполь, Переяславск. у.).

В.

1 В = 1 А. Да..., 2 В = 3 А., 3 В = 4 А... 4 В = 5 А. Тамъ...

5) Хусточку шила,

6 В = 6 А. Хусточку шила, міцно... 7 В = 7 А...

8) Да полюбилі вино зеленого.

9) Да прокинулась красная панна;

10 В = 10 А...

11) Не дзвубайце це вина зеленого.»

(Козелець, Чернівецьк. уль.).

В.

1 В = 1 А. Ягъ..., 2 В = 2 А!, 3 В = 3 А., 4 В = 3 А., 5 В = 4 Б. ой....,

6 В = 6 А... крепко..., 7 В = 7 А. Дай..., 8 В = 8 А...

9) Чаши побили сі збудили.

10 В = 10 А..., 11 В = 11 Б. Ой не пийте...

12) Вино зелене людянь надобно.

13) Будряве пиво людянь на диво.

(Коломоєць, Чернівецьк. уль.).

Г.

1) Зажурилися гори, долини,

2 Г = 3 А..., жито, пшеница, 3 Г = 4 А. Але... 4 Г = 5 В. Гарная панна...

5 Г = 6 Б... міцно..., 6 Г = 7 В. Ой де ся взяли..., 7 Г = 8 Б. Взяли... зелене

вино, 8 Г = 9 Б. Да пробудилася вгречная... 9 Г = 10 Б. «Гая, гая..., 10 Г = 11 Б...

вино мені потреба:

11) Маю братечка на оженячку,

12) Маю сестру на відданячку,

13) Сама молодая зарученая.

14) Відъ сёго слова бувай здорова,

15) Не сама собою, зъ отцемъ, маткою

16) И всею челядкою.

(Ушицкий уль.).

Д.

1 Д = 1 Г..., 2 Д = 2 Г., 3 Д = 3 Г...

4) Стерегла ёго вгречная панна,

5 Д = 5 В. Стережучи, твердо..., 6 Д = 7 Б. Взяли...

7) Звіли, спили зелене вино.

8) Пробудилася — засмутилася

9 Д = 9 В гия, гия...

10) Не спивайте зелене вино,

11) Бо мені вина дуже потреба:

12 Д = 11 Г..., 13 Д = 12 Г.. сестричку..., 14 Д = 13 Г..

15) За симъ же словомъ будьте здорови.

16 Д = 15 Г..., сами..., 17 Д = 16 Г..

(Ушицкий уезд).

Е.

1 Е = 1 А. Ой гула, гула..., 2 Е = 3 А..., 3 Е = 4 А... тильки..., 4 Е = 4 Г.
красная..., 5 Е = 5 В..., 6 Е = 6 В. Якъ..., 7 Е = 8 В... зелене вино.

8) Та й пробудили красную панну.

9) Ой скоро жъ вона тес учула,

10) Своімъ рукавцемъ на їхъ махнула:

11 Е = 9 В...!, 12 Е = 11 В. А мені вина самій..

13) Брата женити, сестру давати,

14 Е = 13 Г..!

(Zegota Pańs).

Ж.

1) Була въ батенька нова світлонька,

2) А коло неї садокъ сажений,

3) Садокъ сажений, злотомъ рашений,

4 Ж = 4 А. А въ тимъ садочку...,

5) Стерегла жъ ёго красна дівойка,

6) Та стережучи, шитенько шила,

7 Ж = 6 В. Шитенько... твердо... 8 Ж = 7 В...,

9) Сил-упали на злоту рясу,

10) А золота раса та зазвеніла,

11) Въ тимъ ся дівонька зъ сну пробудила:

12 Ж = 10 В... гушу! гушу...,

13) Не вашъ то батько садочокъ садивъ,

14) Садочокъ садивъ, все злотомъ рясивъ,

15 Ж = 12 Е. зелене...,

16) Маю братенька на ожененню,

17 Ж = 13 Г... на відданню.

(Русалка Дністровск).

В.

1) Ой ясна, красна у лузі калина,

2 З = 2 А!

3) А ще красніша у пана дочка Орина;

4 З = 6 А... кріпко...: 5 З = 7 А.; 6 З = 8 А., 7 З = 10 А.:

8) Чашокъ не бийте, вина не пийте,

9) Намъ сѣго вина багато треба —

10 З = 13 Е.!

11) Пане-господарю,

12) *Зъ празникомъ поздоровляю.

(Сборн. Метлишск., стр. 331)..

И.

1 И = 1 А., 2 И = 3 А., 3 И = 4 А. Ой..., 4 И = 5 А. того вина Н...
5 И = 6 Ж... рукавця..., 6 И = 6 Б. Рукавця... бардзо... 7 И = 7 А., 8 И = 9 А.
Якъ... Н., 9 И = 10 А., 10 И = 11 Б... зеленого вина, 11 И = 11 Д. Намъ
свого... бардзо..., 12 И = 13 Е.,

13) Я, молодая, зарученая.

(Великіє Ститинки, Васильков. утз.).

К.

1 К = 1 Е., 2 К = 2 Е., 3 К = 3 Е., 4 К = 4 Е., 5 К = 5 В., 6 К = 6 В.
Якъ... пташечки, 7 К = 7 Г. Взяли..., 8 К = 8 Е Да й..., 9 К = 9 Е., 10 К = 10 Е.,
11 К = 9 В., 12 К = 12 Е... треба й самій.; 13 К = 13 Е., 14 К = 13 И.
сама...

(Обыч. и пов. мал. Маркес., стр. 24).

127.

Наша панночка-господиночка

Въ збірѣ ся збирала, въ шафранъ (?) на землю,

Єі подружечьки все въ серпаночці.

Казала собі налюю (?) дати,

Налюю дати, солодкого меду, —

Єі подружечьки — зелене вино,

Єі кухарочки — все горілочки.
Та казала собі снідання дати,
Снідання дати, все гусятину, —
Єі подружечки — все качатину,
Єі кухарочки — все курятину.
Та пішла собі въ органи грати, —
Єі подружечки — все на скриночки,
Єі кухарочки — все въ сопілочки.
За сімь словомъ бувай здорова,
Бувай здорова, пані господиня,
Не сама собою, зо всею челядкою.
Віншуемъ тебе сею колядкою,
А Господь Богъ щастимъ, здоровлячкомъ.
Добрый вечеръ.

(Учиникій утѣд.).

128.

Наша панночка, господинѣчка
Ключами дзвонить, до нихъ говорить:
«Ой ключи мої, срібни-золоти,
Ой не дзвоніте, не голосіте,
Ой мого пана ой не збудіте;
Бо мій панъ теперъ я а зъ гіръ прихавъ,
Привізъ вінъ мені дорогні дари,
Дорогні дари и шлякъ по землю.»
Наша панночка, господинѣчка
Ключами дзвонить, до нихъ говорить:
«Ключи мої, срібни-золоти,
Ой не дзвоніте, не голосіте,
А мого пана та я не збудіте;
Бо мій панъ теперъ я а зъ гіръ прихавъ,
Та привізъ мені дорогі дари —
Шовковий поясъ.»
Наша панночка, господинѣчка
По світлоньці ходить, ключами дзвонить:
«Ой ключи мої, срібни-золоти
Ой не дзвоніте, не голосіте,
Мого паночка не збудіте;
Бо мій панъ теперъ я а зъ гіръ прихавъ,
Привізъ мені золоти дари,
Дороги дари: тонкий рубокъ,

Дорогий шалёнъ по саму землю;
Шовковий поясъ крижі покривъ,
Тонкий рубокъ на всю голову.

(Уштиній утв.).

129 *).

У нашого пана хороша пані,
Богъ ёму давъ славную жену у ёго дому!
По двору ходить, якъ місяць сходить;
По сінцяхъ ходить, якъ зоря сходить.
Садила синки вь чотирі рядки,
Садила дочки вь три рядочки.
Синочки зросли — у школу пішли,
А дочки зросли — у швачки пішли;
Синочки идуть, книжечки несуть,
А донечки идуть — хусточки несуть:
Книжечки на стілъ, батеньку до нігъ,
А донечки хустки на піль, матюньці до нігъ.

(Народ. пѣс. рус. пѣс. Мстлшискаго, стр. 332).

130 **).

Ой вь бору сосна съ самага злота;
Святий вечеръ!
Туди ишла дівка Ганночка,
Виламала гіллячку съ самого вершечку,
Понесла еі до злотарниківъ:
«Ой злотарники, моі братіки,
Искуйте мені золотого перстника.
Треба скувати, та нікимъ подати:
Пошлю съ перстникомъ меньшу сестру,
А меньша сестра краще за мене —
Ї похвалять, мене погудять:
Понесла бь сама, сама — молода, зарученная.»

(Великіє Снитинки, Васильков. утв.).

*) См. № 112.

**) См. № 117 и 123.

131.

Була въ батька една дочка;
Гой дай, Боже. *)
Прийшли до неї три старости.
Ой що жъ мамъ дати за воротами?
Дати імъ, дати біли калачи
Зъ ярої пшениці.
Ой що жъ мамъ дати въ вишневимъ саду?
Дати імъ біли рушники,
Шовкови тороки.
Ой що жъ мамъ дати підъ сіньми съ кіньми?
Дати імъ дати вгичную панну N.
А за симъ словомъ бувайте здорови,
Не самъ собою — зъ отцемъ, матею,
И зо своєю челядею.
Віншую васъ колядею:
Вамъ колядка, а намъ пива бочка...
Бочка не бочка, хоць коновочка.
Съ того жарту,
Хоць горілки кварту...
Кварту не кварту, хоць кватирочку
За колядочку.

(Уштиній утв.).

132.

Гей по горахъ, по шовковихъ травахъ,
Біли вівці ходять;
А за ними ходить вгичний молодчикъ N.
Ой ходить, ходить та й въ труба трубить.
Якъ затрубить въ роговую —
Пошли голоса въ темні ліса,
Якъ затрубить въ мідяную —
Пошли голоса въ чисті поля,
Якъ затрубить въ золотую —
Пошли голоса по підъ небеса.
Небеса ся растворили,
Всі святи ся поклонили.

(Уштиній утв.).

*) Послѣ каждаго стиха.

133.

Ми въ нашої господиньки,
Ми за сі столомъ,
 Ой дай, Боже. *)
Ми въ неі пьемъ пиво,—
Все воляднички, все ремеснички.
Ой наша господинька, ходя-походя
Ключиками звонить,
Ключиками звонить,
Медъ вино носитьъ,
Та й шевчиків просить:
«Моі любі шевчики, медъ вино пийте,
Та й суєнєн шийте!»
Ой наши господиньки ходять, похода
Ключиками звонять,
Ключиками звонять,
Медъ вино носять,
Та й кравчиків просять:
«Моі любі кравчики,
Шийте на ніжечки черевички.
 Ой дай, Боже!

(Умичий ум.).

134 **).

Ой селомъ, селомъ Куриговцями —
 Ой дай, Боже!
Ой іхала карета, злѣтомъ побита;
А въ тий кареті кгречная панна,
А за нею іхавъ єі молодець:
«Кгречная панна, зажди-погоди,
Щось тобі скажу — предивное слово:
Що въ Святимъ Рїздві рожа зацвіла.»
— «Кгречний молодець, єсть тому правда,
Бо квітки рвала, заквітчалася.»

(Умичий ум.).

*) Посгъ каждаго стиха.

***) См. № 45.

135.

А въ полі, въ полі, близько дороги,
Тамъ N жито жала,
Въ три ряди клала.

Пришло до неї ажъ три паничі:

«Дівко N, візьмено тебе,

Повеземъ тебе у землю свою».

— «Не берить мене въ чистому полі,

А берить мене въ батька въ господі.

А въ мого батька три стороженьки:

Перша сторожа — братікъ въ воротяхъ,

Друга сторожа — мати въ порога,

Третя сторожа — батько у стола.

Братікъ въ воротахъ двіръ замігає,

Мати въ порога рушники крає,

Батько у стола бутиль сповняє,

Мене, молоду, заміжъ виражає.

(Вел. Ситинки, Васильков. укр.)

136.

A.

1) Въ господаря остроженний двіръ.

2) Ой дай, Боже! *)

3) Сбирається збіръ —

4) Все старі люде радять радочку

5) Невеличкую, стародавную:

6) Чомъ теперъ не такъ, якъ давно було,

7) Якъ жидова Христа мучили,

8) Терновий вінокъ на голову клали,

9) Ожиною, хмилёмъ вперезували,

10) Всякеє дерево за нигті били.

11) Всякеє дерево за нигті не йшло —

12) Червива ива прогрішила,

13) За нигті пішла, кривцю пустила;

14) Червиву иву самъ Господь проклявъ:

15) «Бодай тя, иво, черви точили

*) Посгъ каждаго стиха.

- 16) Відъ молодості ажъ до старості,
- 17) Відъ коріннячка й ажъ до вершечка!
- 18) Добрий вечірѣ.

(Умисний ум.).

В.

- 1) Пане господару, гораздъ ся маєшъ,
- 2) Гораздъ ся маєшъ ні въ чимъ не знаєшъ.
- 3) На твоімъ дворѣ зелений явірѣ,
- 4) По підъ явора стоять столи нові,
- 5) По за столиками стоять панове.
- 6) Ой пишуть письма первичні —
- 7) Не можуть ся деписати и дочитати,
- 8) Зъ чого настало зелене вино?
- 9) Ой панъ господаръ та й обізвався:
- 10) «Ой я жъ бо знаю та й відгадаю,
- 11) Зъ чого настало зелене вино.

12 В = 7 А., 13 В = 8 А., 14 В = 9 А. Хмелѣмъ, ожиною...

- 15) Коплемъ дзѣбро попробували.

16 В = 10 А. Вшеяке..., 17 В = 11 А... не согрѣшило, 18 В = 12 А...
всімъ согрѣшила,

- 19) Що кровъ пустила.

20 В = 12 А., 21 В = 15 А. Бодай тя... хобри..., 22 В = 16 А., 23 В = 17 А...
вершка.

- 24) А за сімъ же словомъ да бувай здоровъ,
- 25) Не самъ собою — зъ дітьми, зъ женою —
- 26) И всею челядею.

(Умисний ум.).

В.

1 В = 1 А., 2 В = 3 А., 3 В = 4 А., 4 В = 5 А. Все... старосвіцьку,
5 В = 6 А., 6 В = 7 А... жиди..., 7 В = 8 А., 8 В = 9 А., 9 В = 15 Б...,
10 В = 24 Б..., 11 В = 25 Б., 12 В = 26 Б. Со...,

- 13) Віншуемъ тебе сею колядею.

(Умисний ум.).

137.

По горі, горі пави ходили,
Ой дай, Боже! *)
За ними ходила вгречная панна Розалія.
Пірья збирала, въ рукавець ховала,
Зъ рукавця брала, на стильчикъ клала,
Зъ стильчика брала, віночокъ плела,
Віноць плела; й а въ тимъ вінці
Та й пішла въ тавець.
Пришовъ до неі рідний батенько:
«Ходи, Розалія, до дому».
— «Піду, піду, нехай таньця дійду.»
Танцю дійшла, до дому не йшла.
Прийшла за нею рідная мати:
«Иди, Розалія, до дому».
— «Піду, піду, нехай таньця дійду.»
Таньця дійшла, до дому не йшла.
Пришовъ за нею еі миленький:
«Ой иди до дому, Розалія.»
Таньця дійшла, до дому пійшла.
Добрий вечерь.

138.

А.

- 1) Пане господару, вставай съ постелі!
- 2) Рай розвився, Христось родився сѣму дому.
- 3) Вставай съ постелі, одчиняй двері —
Рай розцвівся.... **)
- 4) Буде до тебе трое гостей,
- 5) Трое гостей, трое радостей:
- 6) Ой первий гостю — дрібенъ дощичку,
- 7) А другий гостю — ясний місяцю,
- 8) А третій гостю — ясне сонце.
- 9) А шо измовишь, дрібенъ дощичку?
- 10) «Ой якъ я зійду тречи на Маю,

*) Послѣ каждого стиха.

***) Послѣ каждого стиха.

- 11) Зрадується жито, пшениця,
- 12) Всяка пашниця.»
- 13) Ой що измовишъ, ясный місяцю?
- 14) «Ой якъ я зійду рано зъ вечора,
- 15) Возрадуються дітя маленькі
- 16) И баби старенькі.

(Черняковъ, Київск. утз.).

В.

1 В = 1 А... чи спишъ, чи лежишъ, 2 В = 3 А..., 3 В = 4 А... къ тобі.,
4 В = 5 А..

- 5) Первая радость — ясенъ місяць,
- 6) Другая радость — ясне сонечко,
- 7) Третья радость — дрібенъ дощичокъ.

8 В = 13 А. чимъ похвалишся...

- 9) Чимъ похвалишся, ясне сонечко?
- 10) «Ой якъ я зійду на Великъ-день рано,
- 11) Возрадується весь миръ хрещений,
- 12) Сей домъ свячений.

13 В = 9 А. Чимъ похвалишся...?, 14 В = 10 А... у..., 15 В = 11 А. Возрадується..., 16 В = 12 А.

- 17) За сімъ же словомъ бувай здоровъ.

(Димиръ, Київск. утз.).

В.

- 1) Здоровъ, здоровъ, пане господару,
- 2) Чи спишъ, чи лежишъ, вставай съ постелі.

3 В = 3 А.

- 4) Застилай столи все тісовні,
- 5) Клади калачі зъ ярой пшениці,

6 В = 4 А... тобі..., 7 В = 5 А..., 8 В = 8 А. А первий..., 9 В = 7 А. Другий..., 10 В = 7 А. Третій..., 11 В = 9 А... яснее сонце? 12 В = 10 А... въ неділю рано, 13 В = 11 В.,

- 14) До церкви йдучи, свічи несучи.

15 В = 13 А.? 16 В = 14 А.. зъ вечора рано.

- 17) Возрадується увесь звірь у полі, гість у дорозі.

18 В = 9 А. Ой що...?, 19 В = 10 А, 20 В = 14 А, 21 В = 15 А.

(Гостомель, Київск. утз.).

Г.

- 1) У хазяїна підъ віконцемъ
- 2) Богъ праведний. Боже нашъ милий на небесахъ!
- 3) Тамъ змовлялося три товариші:

4 Г = 8 В... товаришъ, 5 Г = 9 В... товаришъ., 6 Г = 10 В... товаришъ дріб-
невъкий.

- 7) Шо сонечко каже: «якъ я зйду,

8 Г = 11 Б. То зрадується...

- 9) Місяць каже: «якъ я зйду,

10 Г = 17 В. То зрадуються всі звірі., чумаць., 11 Г = 19 В. Дощикъ
каже: «...упаду..., 13 Г = 11 А. То..., 14 Г = 12 А.

(С. Пудинца, Прилучк. утз.).

Д.

1 Д = 1 Б... чи есть ти въ-дома?

- 2) Ой дай, Боже!
- 3) Замітай двори, застілай столи.

4 Д = 3 Г. Зойдуть до тебе...; 5 Д = 4 Г... сонце, 6 Д = 5 Г.. ясний...,
7 Д = 6 Г... дрібний...

- 8) Первий товаришъ, чимъ ся похвалишъ?

9 Д = 12 В...

- 10) То я обогрію церкви, костѣли,
- 11) Въ церквахъ престоли.

12 Д = 13 В. Та... всі святні пречистий Діви, 13 Д = 5 Г.. чимъ ся пох-
валишъ?, 14 Д = 14 А... пізно..

- 15) То я обогрію луги и долини,
- 16) Весь звірь возрадується въ лісі и дорозі.

17 Д = 6 Д... чимъ ся похвалишъ?, 18 Д = 10 А.. снаду., 19 Д = 11 А
То..., 20 Д = 12 А.

- 21) Пане господару.

(Умислиці утз.).

Е.

1 = 1 Д Е?, 2 Е = 2 Д!

- 3) Ой нема въ-дома, у темнімъ лузі,

- 4) У темнімъ лузі камінь лупає,
- 5) Камень лупає, церковъ мурує,
- 6) Церковъ мурує зъ трома верхами,
- 7) Зъ трома верхами, зъ трома вікнами.

8 Е = 8 А. Єдно віконце..., 9 Е = 8 А. Друге віконце..., 10 Е = 6 А.
Трете віконце..., 11 Е = 9 Б... сонце?, 12 Е = 10 Б... въ неділю... 13 Е = 9 Г...
христіанський,

- 14) Весь миръ христіанський и бусурманський,

15 Е = 8 Б..?, 16 Е = 16 В... въ ночи о півночи, 17 Е = 17 В... гість у
дорозі 18 Е = 17 В, 19 Е = 13 Б?, 20 Е = 12 Г... три рази..., 21 Е = 13 Г.,
22 Е = 21 В. А зъ цѣго слова...,

- 23) Бувай же здоровъ, пане господару.

(М. Тішорозь, Винницька уль.).

Ж.

- 1) Три насъ, три насъ, славенъ, Господи, еси.

2 Ж = 8 Д..?

- 3) Славенъ еси, Господи, на небесі.

- 4) «Я ся похваляю сонничкомъ яснимъ,

5 Ж = 12 Е., 6 Ж = 10 Д., 7 Ж = 11 Д., 8 Ж = 13 Д., 9 Ж = 14 Д... зъ
вечора пізно,

- 10) Возрадується гість въ дорозі, а звірь въ полі.

11 Ж = 17 Д..?

- 12) «Я ся похваляю дрібнимъ дощомъ.

13 Ж = 14 Б... три рази..., 14 Ж = 15 Б.,

- 15) Трава-муравица,

- 16) Трава-муравица, всяка пашниця.

17 Ж = 21 В. —

З.

- 1) Радуйся, радуйся, земле!

- 2) Синъ Божий Панъ народився.

3 З = 1 А. Охъ, чи єсть въ-дома..., 4 З = 3 А..., 5 З = 4 В...

- 6) Бо прийдуть гости до васъ роковні,

7 З = 3 Г. гости роковні..., 8 З = 8 Д., 9 З = 7 Г... нема надъ мене.
10 З = 12 Е...,

- 11) То врадуються гори, долини,
12 З = 10 Д. Гори, долини..., 13 З = 11 Д...
14) Въ церкві престоли, голосні дзвони.
15 З = 13 Д?, 16 З = 9 Г... нема надъ мене:
17) Якъ я освітю темненької ночі,
18 З = 10 Ж...,
19) Земний звірь въ лісі, а рибка въ морі.
20 З = 17 Д., 21 З = 18 Д..., 22 З = 19 Д..., 23 З = 20 Д.
(Ушицкій укр.).

И.

- 1 И = 1 А... на твоємъ дворі три радості есть, 2 И = 3 Ж... нашъ,
милий Боже... (послѣ каждого стиха), 3 И = 5 Б... ясное солнце, 4 И = 5 Б.
Другая..., 5 И = 7 Б... дощизъ дрібний. 6 И = 8 Д.? 7 И = 9 З..., 8 И = 12 Е.,
9 И = 10 Д. Взрадуються..., 10 И = 11 Д, Церкви востѣли..., 11 И = 16 З...
12 И = 16 В... темненької ночі, 13 И = 11 З. Освітю .., 14 И = 19 З. Воз-
радується весь... у полі..., 15 И = 17 Д.?, 16 И = 12 Г... нема надъ мене;
17 И = 20 Е..., 18 И = 20 В..., 19 И = 21 В. Жито пшениця...
(Ушицкій укр.).

К.

- 1) Та вже-жъ до тебе въ рікъ Богъ 'приходить,
2) Въ рікъ Богъ приходять, три товариші.
3 К = 4 Г..., 4 К = 5 Г... та білий..., 5 К = 6 Г... та дрібень...
6) А що жъ намъ рече первий товаришъ?
7 К = 4 Г... ясне соненько;, 8 К = 10 Б... разомъ зъ зорамъ, 9 К = 11 В...
на землі.
10) А що намъ рече другий товаришъ?
11 К = 5 Г... то білий... 12 К = 12 И... темної..., 13 К = 11 Г... весь
миръ на землі.
14) А що жъ намъ рече третій товаришъ?
15 К = 6 Г... то дрібень... 16 К = 11 А... разомъ зъ горами, 17 К =
12 А., 18 К = 16 Ж. Жито, пшениця..., 19 К = 11 А... въ місяцю.... 20 К =
13 Г... весь миръ на землі.

(Русалка Дмитровская).

Л.

- 1 Л = 1 А... у твою двору
- 2) Велике диво сьогодні буде —
- 3) Прийде до тебе три гостини:
- 4 Л = 3 И... гостина..., 5 Л = 4 И... гостина..., 6 Л = 7 В... гостина....
- 7 Л = 4 В., 8 Л = 5 В... все пшеничний.
- 8) Роспитуйся жаданих гостей,
- 9 Л = 11 В.? 10 Л = 12 В., 11 Л = 13 В.,
- 12) Діти малі, вдови старші.
- 13 Л = 15 В.?, 14 А = 14 А., 15 Л = 17 В. 16 Л = 18 В.? 17 Л = 10 А.,
- 18) То прогудю діти малі и вдови старші.

(Вел. Ситини, Васильков. укр.)

139.

А.

- 1) Ой дай, Боже!
- 2) Ишовъ-перейшовъ місяць по небі;
- 3) За нимъ зірочка, якъ сестричка:
- 4) «Ой почекай же, місяцю.»
- 5) — Ой не чекаю, часу не маю.
- 6) Ой бо відъ Бога иду я въ послахъ,
- 7) Відъ Бога въ послахъ до господара,
- 8) Чи починає по старосвіцькому,
- 9) Чи ситивъ медокъ на святій вечірѣ,
- 10) Чи варить пиво до святого *Клюстоу*, (?)
- 11) Чи пивъ калачи зъ ярої пшениці?

Ой дай, Боже.

(Ушинскій укр.)

В.

- 1 В = 2 А. Ой ходить бродить... въ хмарі. 2 В = 1 А. 3 В = 3 А... зірниця.. сестриця. 4 В = 4 А... завжди.. брате..
- 5) Бо я вже послана по зелене вино,
- 6) На вудраве пиво,

- 7) Ще й по медокъ солодкий;
- 8) Во зелене вино Богу приємно,
- 9) А кудряве пиво — гості приймати,
- 10) А медокъ солодкий — пчилки годувати.

(Ушинскій укр.).

140.

А.

- 1) Ишовъ-перейшовъ місяць по небі,
- 2) Та стрівся зъ ясною зорою:
- 3) «Ой зора, зора, де въ Бога була,
- 4) Де въ Бога була, де маєшъ стати?»
- 5) «Де маю стати? — Въ пана Івана,
- 6) У пана Івана, на ёго дворі,
- 7) Та на ёго дворі, та въ ёго хаті.
- 8) А въ ёго хаті та дві радості:
- 9) Першая радість — сина женити,
- 10) Другая радість — дочку віддавати.

(Ушинскій укр.).

В.

1 В = 1 А., 2 В = 2 А... місяць... 3 В = 3 А.? 4 В = 4 А.? 5 В = 5 А.,
6 В = 6 А., 7 В = 7 А... 8 В = 8 А... 9 В = 9 А., 10 В = 10 А.

(Жюста Паули).

В.

1 В = 1 А., 2 В = 2 А... місяць..., 3 В = 3 А? 4 В = 4 А? 5 В = 5 А.,
6 В = 6 А., 7 В = 7 А. Да... да... 8 В = 8 А. 9 В = 9 А., 10 В = 10 А.

- 11) Сина женити — молодця Миколу,
- 12) Дочку оддавати — молоду Наталку;
- 13) Бувай же здоровъ, молодий Миколо,
- 14) Да не самъ съ собою, зъ отцемъ и зъ матерью,
- 15) И зъ милимъ Богомъ, и зо всімъ родомъ,
- 16) Исусомъ Христомъ, Святимъ Рождествомъ.

(Общ. и нов. Мал. Маркса, стр. 23).

141.

Въ стані свічка горить,
Тамъ Ивасё коня строить.
 Ой дай, Боже.
Ёму батько світить — висвічує:
«Де ти пойдешъ, мій синочку?»
 Ой дай, Боже.
«Привезу вамъ невісточку.
Вамъ буде невісткою,
А мені буде жінкою.»
 Ой дай, Боже.

(Умилій утв.).

142.

А въ сёго пана скамья заслана,
А на тій скамьі три кубки стоять:
Въ першому кубці медокъ-солодокъ,
Въ другімъ кубці крішкее пиво,
Въ третімъ кубці зелене вино.
Зелене вино — для пана сёго,
Крішкее пиво — для жінки ёго,
Медокъ - солодокъ — для ёго дітокъ.

(Жюста Паули).

143.

А.

- 1) Ой знати, знати пана господара:
- 2) Въ нёго хата зъ сосни, зъ ялини,
- 3) Все малёвана.
- 4) Въ тій хаті престоли стоять...
- 5) Въ першій чаші зелене вино,
- 6) Въ другій чаші червоне пиво,
- 7) Въ третій чаші медокъ - солодокъ.
- 8) Зелене вино — до церкви дамо,
- 9) Червоне пиво — сами випьемо,
- 10) Медокъ - солодокъ — людей приймати.

(Умилій утв.).

В.

- 1) А въ сѣго пана скамъя заслана,
- 2) Да на той скамји три кубки стоить.

3 Б = 7 А. Въ першому кубці..., 4 Б = 6 А. Въ другому кубці кріпкее...,
5 Б = 5 А. Въ третѣму кубці... 6 Б = 9 А.. для пана того, 7 Б = 9 А.
кріпкее... для живки ёго, 8 Б = 9 А... для ёго дітокъ. —

(Обыч. и нов. Мал., Марк. стр. 24).

144.

А.

- 1) Пана господару, на вашімъ дворі
- 2) Два - три голуби пшеницю дзюбають.
3) Ой дай, Боже!
- 4) — Ми не естъ голуби, ми естъ ангели,
- 5) Зъ небесъ прислани.
Ой дай, Боже!
- 6) Вийшовъ же до нихъ господарь же ихъ;
Ой дай, Боже!
- 7) Стався до нихъ намірати,
- 8) Вони до нѣго промовляти:
Ой дай, Боже!
- 9) «Господару нашъ, не бий же ти насъ;
Ой дай, Боже!
- 10) Ми виинтуемъ, ми вивідуемъ,
- 11) Що ся діе миже мирами:
- 12) Пани весь світь заняли;
Ой дай, Боже!
- 13) Братъ на брата та ворогуе,
- 14) Сестра на сестру чари готуе,
- 15) А синъ въ батька вельми гуляє.

(Ушицкій укр.).

В.

- 1) Ой чомъ теперъ не такъ, якъ перше було.

2 В = 13 А. Чомъ... вечери не шлетъ, 3 В = 15 А. Братъ въ брата...,
4 В = 15 А... ворогуе, 5 В = 14 А...,

6) Дочка до неньки сміло фукає. (?)

7) Ой чомь теперь не такь, якь перше було.

8 В = 12 А. Жиди и..., 9 В = 2 А. Сиві... зьли 10 В = 4 А. То...
то... зь неба.

(Ушницій укр.).

В.

1 В = 1 В... здавна...

2) Слава Богу единому,

3) Слава тому, хто въ цѣму дому.

4 В = 15 А... на.. якь на наймита, 5 В = 6 Б... на матку, якь на че-
лядку, 6 В = 14 А... чаривъ шукає, 7 В = 13 А. А.. мечемь махає,

8) А царь на цара войны силає

9) А брать сестрицю вбити шукає.

(Вел. Ститинки, Васильков. укр.).

145.

По горахъ, горахъ сніги, морози,

По долинахъ дощъ накрапає,

По городахъ маєць процвітає.

Тамъ ходила вгречная панна;

По городі ходила, маєць щинала,

До себе клала.

«Ой колибъ я такая,

Якь ця маківка, —

То бъ я була царова дочка,

Царова дочка, королѣва невістка.»

(Дашковъ, Литинск. укр.).

146.

За ворітьми, за праворітьми,

Тамъ стоить сосна, відъ срібла ясна,

Відъ срібла ясна, відъ золота красна.

А въ тій сосні корабель пливе,

А въ тімъ кораблю грішная панна,

Панна Храсина.
Прийшло до неї мале пахола,
Вона на ёго задивилася,
Бороговці помолвилася.
А я гетмана та перепросю,
Тебе молоду за жону возьму.

(Талаяка, Уманск. уяз.).

147.

А.

- 1) А въ лісі, лісі, лісі недоборі
- 2) Блудили блудцівъ сімъ сотъ молодцівъ,
- 3) Приблудилися до пана Василя.
- 4) «Пане нашъ, пане, одведи насъ зъ лісу зъ недобору,
- 5) Ми тобі станемо три рази въ пригоді:
- 6) Якъ будешъ іхать до бору по дівку,
- 7) Побъємо палі срібни талари,
- 8) Засяжъ степи синімъ зенджуломъ. (?)
- 9) Якъ будешъ іхать до бору зъ дівкою,
- 10) Забражчать мости —
- 11) Дрібні вості,
- 12) Засяють палі —
- 13) Срібни талари,
- 14) Зацвітуть цвіти
- 15) Синімъ зенджуломъ.

(Талаяка, Уманск. уяз.).

В.

- 1) Гой дай, Боже,

2 Б = 2 А. Тамъ ходило-блудило..., 3 Б = 3 А... вони.. молодця Ивана,
4 Б = 4 А. Молодче Ивана...

- 5) Будемъ за тебе правити, службу служити:
- 6) Першую службу на Святий вечеръ,
- 7) Другую службу на Новий рікъ,
- 8) Третюю службу ажъ на Великъ-день.
- 9) Відъ цёго слова будь же здоровъ.

(Уманскій уяз.).

В.

1 В = 1 А..., 2 В = 2 А. Ой ходило — блудило..., 3 В = 3 А... вони до гречного пана..

4) Виведи насъ изъ свого гаю,

5) Изъ свого гаю до свого Дунаю.

6 В = 5 А. Станемъ тобі въ великій..., 7 В = 6 А...,

8) Поставимъ мости въ жовтої кості,

9) Засадимъ сади, все виногради,

10) Заснуємъ ліси все паворочками, (?)

11 В = 8 А... поле дрібнимъ жемчугомъ..

12) Будешъ іхати зъ гира (?) зъ дівкою,

13 В = 10 А..., 14 В = 11 А..., 15 В = 14 А... сади, все виногради.

16) Зашумлять ліси все паворочками,

17) Запахне поле дрібнимъ жемчужкомъ.

18) Изъ свого жарту горівки квартиру,

19) Ой квартиру, квартиру, хоць кватирочку.

20 В = 9 В.

(Умисний ум.).

Г.

1 Г = 1 А... темнимъ... ой въ... 2 Г = 1 В... 3 Г = 2 В...,

4) Приблудилися до нового двора,

5) До гречного молодця,

6) До гречного пана Кондрата.

7) Ой виведи насъ изъ цего ліса,

8 Г = 5 А... въ великій... 9 Г = 6 А... въ гори... 10 Г = 8 В. оснуємъ..

11 Г = 10 В... 12 Г = 11 В... 13 Г = 12 В..., 14 Г = 10 А., 15 Г = 11 А. Зъ жовтої... 16 Г = 16 В..., 17 Г = 17 В. Зацвіте...,

18) Ой чудо жъ то була невісточка:

19) На ноле ишла чорною хмарою,

20) Ой съ поля прийшла дрібнимъ дощикомъ,

21) По дворі пройшла — та й осіяла,

22) Ой до сіней вийшла — золота принесла,

23) До церкви йшла перепілкою,

24) Ой до церкви прийшла — та й осіяла..

25) Віншуємъ тя, гречаний молодець,

26) А Богъ щастячкомъ та здоровлячкомъ—

- 27) Щастячкомъ на двірѣ, на худобочку на роговую,
28) На челядочку на молодую. —

(Умилій утѣ.).

148.

Пане господару, чи є ти въ-дома?

Ой дай, Боже. *)

Служеньки кажуть, що нема ёго дома:

За Уманёмъ золото віє, а срібло сіє.

Ходімъ до нёго колядовати.

Чимъ же вінъ намъ дасть?

Бідвиннячко на насіннячко.

А за сімъ словомъ та бувай же здоровъ,

Пане господару, та не самъ зъ собою —

Зъ дітьми, зъ жоною.

Дай же ти, Боже, чого згадаеш!

Желаю въ Бога щастя, здоровля —

Щастячка на двірѣ, на худобочку,

Здоровля въ сей дімъ, на челядочку,

На худобочку роговую,

На челядочку домовую.

Добрий вечеръ.

(Умилій утѣ.).

149.

Ой вижди, вижди, пане господарочку,

Кличе тя Господь на порадочку,

Дарує тобі три долі въ полі:

Першая доля — щастя, здоровля,

Другая доля — воли, корови,

Третяя доля — жито, пшевиця,

Всяка пашниця.

За сімъ же словомъ бувай здоровъ,

Пане господару,

Не самъ собою — зъ дітьми, зъ жоною,

Зо всёю челядкою.

*) Послѣ каждаго стиха.

Дай же ти, Боже, чого жадасишъ.
Жадаю въ Бога щастя, здоровья;
Здоровья въ твій димъ, на челядочку,
Щастя на двіръ, на худобочку.
Добри-вечиръ.

(Ушицкій укр.).

150.

Пане господару, чи є ти въ-дома?
Служоньки кажуть нема ёго въ дома:
Въ темнимъ лісі камінь лупає,
Камінь лупає, церкву мурує,
Церкву мурує съ трома верхами:
Въ першимъ верху дзвони дзвонять,
Въ другімъ верху свічи палають,
Въ третімъ верху служба ся править.
Дзвони дзвонять за челядочку,
Свічи палають за господиню,
Служба ся править за господара.
За сімъ же словомъ бувай же здорожь,
Пане господару,
Не самъ собою, зъ дітьми, жоною,
Всєю челядкою.
Дай же ти, Боже, чого жадасишъ.
Жадаю въ Бога щастя, здоровья,
Здоровья въ твій димъ, на челядочку,
А щастя на двіръ, на худобочку;
На челядочку на домовую,
На худобочку на роговую.
И на вшелякую.
Добрий вечиръ!

(Ушицкій укр.).

151.

А.

- 1) Пане господару, гараздъ ся масишъ
- 2) Гой дай, Боже. *)

*) Послѣ каждаго стиха.

- 3) Гараздъ ся маєшь, ні въ чимъ не дбаєшь.
- 4) Твое поділля турки забрали,
- 5) Турки забрали, за Дунай загнали.
- 6) Ой кривнувъ же вінъ на свої слуги:
- 7) «Ой слуги мої, виведіть коня,
- 8) Виведіть коня зъ гострого меча,—
- 9) Най своє поділля назадъ заверну,
- 10) Назадъ заверну краще осажу;
- 11) Осажу ёго въ три пері: (?)
- 12) Перша перія старими людьми,
- 13) Друга перія изъ парубками,
- 14) Третя перія изъ дівочками.
- 15) Старими людьми — село порадне,
- 16) И зъ парубками — село веселе,
- 17) А зъ дівочками ще веселіше.
- 18) А за симъ словомъ та бувай же здоровь,
- 19) Та бувай же здоровь, та не самъ собою—
- 20) Съ дітьми, жоною, всію челядкою.

(Ушицкій укр.).

В.

1 Б = 1 А... ти спишь, не чуєшь. 2 Б = 2 А., 3 Б = 4 А... заняли,
4 Б = 5 А... заняли, въ полі пінчали.

- 5) Ой вінъ въ тимъ часу продужастся,
- 6) Та й на служеньки окликастся

Б 7 = 7 А... все вірненькі.

- 8) Сідлайте коні вороненькі,
- 9) А підъ мене молодого того буланого,
- 10) Та будемо догоняти турецького цара,
- 11) Скоро догнали, заразъ ся стяли,
- 12) Турецького цара въ неволю взяли.
- 13) Ой десь ся взяла чорная хмара —
- 14) Не есть то хмара, то коней пара.
- 15) Виншуємъ сею колядкою.

(Ушицкій укр.).

158.

Пане господару, тось ся розяславъ,
Ой дай, Боже. *)

*) Посгъ каждого стиха.

Золотимъ плотомъ пліть одгородивъ.
А въ тімъ плоті срібні ворота,
По підъ віконця зелений виноградъ.
Пане господару, не прогнівайся!
Ми твої ворітця повідчиняли,
Зеленъ виноградъ порозломали.

(Ушницкій уль.).

153.

А.

- 1) Надъ моремъ глибокимъ
- 2) Стоявъ явіръ високий.
 - 3) Грай, море, радуйся земле.
 - 4) Вікъ до віку! *)
- 5) А на тімъ яворі сизъ орелъ сидить,
- 6) Сизъ орелъ сидить да въ воду глядять,
- 7) У воду глядять съ рибою говоритъ:
- 8) «Ой будь намъ, рибо, у одного пана,
- 9) Пана Івана.»
- 10) Тобою, рибо, гості витати,
- 11) А моїмъ перомъ листи писати.

(Сборн. Метлинського.).

В.

1) Ой рибо жъ, рибо, ти моя пара!
2 В = 8 А., 3 В = 9 А. Въ одного пана...: 4 В = 10 А. Що..., 5 В = 11 А..

- 6) Да бувай же здоровъ и въ віку довгий,
- 7) Не самъ собою — зъ своєю женою,
- 8) Зъ усімъ родомъ, зъ Господомъ Богомъ,
- 9) Зъ Ісусомъ Христомъ, зъ Святимъ Рожествомъ.

(Сборн. Метлинського.).

*) Послѣ каждого двуступня.

154.

Є дома, дома самъ панъ господаръ?
Ой я знаю, що вінъ дома.
А сидить же вінъ у конецъ стола,
А на ёмъ шуба-люба,
А на тій шубі шиндовора, (або ваяточка)
А въ шиндоворі три шеляжечки.
Сѣму тому по шеляжечку,
А намъ дай-но по пирожечку.

(Чернишовск. утл.).

155.

Ой на дворі чорна хмара вѣється,
А підъ вікномъ колядникъ човпетється.
Пустить ёго до хати,
Вінъ намъ буде коляди співати.
Якъ прийшовъ, кажуть ёму систи,
Вінъ каже: «а я хочу істи.»
Якъ побачивъ пироги,
Ёго млости обняли,
Та й упавъ.
А въ печи пироги кипіли,
А ёго очи навиділи;
По маленьку присувавъ,
По одному витягавъ,
Да пришки. (?)
А въ печи, въ печі пирогівъ не стало,
Вінъ полізъ на гору по сало;
Вінъ сала не доставъ,
Зъ драбинкою зъ гори впавъ,
Забився.
Кажуть въ хаті щось у синахъ трісло,
Я кажу, що я зъ гори злізъ;
Кличуть мене до хати,
Я не могу устати—
Забився.
Я прийшовъ, хтіли мене бити,
Кажуть мені у грубі палити.

Я у грубі запаливъ,
Собі штани просмаливъ
Геть зовсімъ.
Взявъ сокирку та пішовъ по рибу.
И риби не зловивъ,
Собі штани замочивъ,
До кришки,
Предвіки, предвіки родився....
Съ підъ стола на пічъ вкотився.
Отуть би я вікувавъ,
Кобъ хто істи подававъ,
На віки.

(Дубище, Староком. укр.)

159.

Запрігъ Іозефъ кобилу въ візокъ,
Іхати до Витлєсмъ до дитати малого,
Утудити плачъ ёго.
Якъ іхавъ, такъ попавъ въ велике багно.
Бачить Іозефъ, малу не плаче,
Що кобила нєблудила
И попала у багно,
И застряла по стегно.
И стоїть, и дροжить,
А далі й лягла.
Мавъ же Іозефъ въ візку горілку.
Якъ зачавъ перепрохати,
Горілкою частувати:
«Гей, гей, рятуйте,
И мотуззя готуйте,
Щобъ моя рябая
Шкапа не дойшла!»
Всі рушили до кобили.
Хто де знавъ, тамъ попавъ,
Єденъ за хвістъ та й вірвавъ.
Кобила рушила сама на сухе.
Іозефъ зрадівъ, кобилу запрігъ,
Якъ зобачивъ, що нема
У кобили огона,
Засвиставъ, залаявъ:
«Чортг бъ вашу ма!

Що жъ ви, дурні,
Зробили мені?
Моїй шкaпi рябій,
Невеликій малій?
Не дарую вамъ того,
Заплатите немого;
А якъ ні, то въ дворі
По сто візьмете,
Ще й заплатите.

(Дубиця, Староконстантиновск. утз.).

157.

Ой я тобі, дядьку, заколядую,
Дай мені перунигъ!
Якъ не даси пирога,
Возьму вола за рога
Та поведу на мурунигъ.
Буду воломъ робити,
А въ рунигъ буду трубити.

(Борисполь, Переяславск. утз.).

158.

И ви идете, дари несете,
Котрий що має,
Нехай те дає:
Грицько варениківъ,
А Степанъ печеню,
А Иванъ гуску
На перекуску,
А я горілки
Дзбанъ тому пану,
А якъ побачу —
Меду достану.

(Гостомель, Киевск. утз.).

159.

Коло кринички
Плавають черички;

А ти, дядино,
Печи паланички.
Съ печі виймай,
Да намъ давай.
Хутко беріте,
Насъ не баріте,
Короткі свитки,
Померзли литки.
Батько сварився.
Щобъ не барився;
Мати казала,
Щобъ дали сала,
Мірочку овса,
На верхъ ковбаса;
Мірочку гречки,
На верхъ сечки.

(С. Рошице, Черниовск. уяз.)

160.

— Колядуй, баране!
«Не вмію, пане.»
— Дахъ лизъ у вікно!
«Дахъ роги, пане.»
— Позавертуй, баране!
«Дахъ болять, пане.»
— Позавертуй, баране!
«Дахъ нічимъ, пане.»
— Онучкою, баране!
«Дахъ нема, пане.»
— На смітнику, баране!
«Корява, пане.»

(С. Козором, Черниовск. уяз.)

161.

А въ полі, въ полі,
Плужоць ходить;
А за тимъ плужкомъ,
Самъ Богъ нзъ рожкомъ;

А Божа мати.....
Отдай, Господи, рогъ....

(Козорощи, Чернишевск. уль.).

162.

Бігла теличка зъ березнячка
Да въ дядинъ двірѣ;
Я тобі, дядю,
Заколядую,
Дай пирігъ.
А ти, дядинко,
Хоть паляничку,
Зажену тобі
Вачка й теличку,
А й ще пожену,
Да й напасу,
Дядинко, дайте
Ще ковбасу.

(С. Пудыща, Прилуки. уль.).

163.

У нашої баби золоті брижі,
Святий вечерѣ!
Да у насъ, бабусю, ковбаси схожі,
Святий вечерѣ!
Приставъ драбинку,
Лізь по свининку.
Святий вечерѣ!

(Козорощи, Чернишевск. уль.).

164.

Ой въ пана, пана
Собака п'яна,
Лежить на сняхъ,
Въ червонихъ штаняхъ.

(С. Лемешарошка, Осетини. уль.).

165.

А.

- 1) Колядую, колядую,
- 2) Ковбасу чую.
- 3) Святий вечерь!
- 4) А ви мене не питайте,
- 5) Ковбасу дайте.
- 6) Ой дай, Боже!
- 7) Дайте ковбасу,
- 8) Я до дому понесу.
- 9) Святий вечерь.
- 10) Дайте мені кишку,
- 11) Изьімъ въ затишку.
- 12) Ой дай, Боже!

(С. Мотренюка, Борзиск. уяз.).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А.

- 3) О тамъ у кутку,
- 4) Висить на шнурку.

5 В = 3 А.

(Гостомел, Киевск. уяз.).

166.

Ой въ Пилипівку
Грушка зацвіла,
А на святий вечерь
Грушки зродила;
А святий Гарасимъ
Грушки обтрусивъ,
А свята Варвара
Грушки збирала,
А свята Юхима
Грушки варила,
А проклятая едва
Грушка пела.

(Уманській уяз.).

167.

Дайте намъ коляду,
Бо далі иду;
Дайте намъ курку,
Бо въ вівно штурхну;
Дайте намъ когута,
Бо рознесу ворота;
Дайте намъ пероги,
Бо ми змерзли въ ноги;
Малу перину,
И красну дівчину,
И велику коляду,
Бо відъ васъ иду.

(Жюста Паум).

168.

Ой зъ гори, зъ гори вітеръ повівавъ,
Дунай висихавъ, зіллямъ зароставъ,
Зіллямъ трепіттемъ, вшелякимъ цвітомъ.
Дивне звірь спасає зілле,
Спацає зілле сивий оленецъ.
Надійшовъ надъ ёго молодий княжа,
Молодий княжа зъ лучкомъ-стрілкомъ.
Лучкомъ-стрілкомъ звірьє забивъ,
На гусли грає, красно співає.
Надійшовъ надъ ёго батейко ёго:
«Ти, синку, синку, оленцівъ стреляешъ,
На гуслі граєшъ, красно співаєшъ,
А того не знаєшъ, чого залячешъ:
Турки, татари підгорья взяли,
Полонъ забрали, долівъ погнали.»
«Сідлай мі, тату, коня бистрого,
Злагоди мі, тату, меча острого,
Най я поїду турка догоню,
Мое підгорье назадь оберну,
Назадь оберну, краще осаджу.»
Ой якъ догонивъ та й їхъ розгромивъ;
Свое підгірья назадь обернувъ,
Назадь обернувъ, краще осаджавъ.

Ой осадивъ вінъ три села людей:
Ой одне село старими людьми,
А друге село парубками,
А третє село дівчиночками.
Старні люди суди судили,
А парубки на ворогів ходили.
А дівчиночки—шитойки шили.

(Несиній).

169.

А.

- 1) Ой чого ти, роженко, сама въ городі,
- 2) Рожа моя повна, червона, багрова?
- 3) Ой я не сама въ городі зросла,
- 4) А єсть коло мене запашний васильчокъ,
- 5) Запашний васильчокъ, хрещатий барвіночокъ.
- 6) Да чого ти, Химочко, сама въ батенька?
- 7) Ой я не сама въ батенька зросла,
- 8) Єсть коло мене брати, сестриці.
- 9) Ми жъ тебе, Химочко, не понижаемъ,
- 10) Зъ святимъ Рожествомъ поздравляемъ;
- 11) Зъ Исусомъ Христомъ,
- 12) Святимъ Рожествомъ,
- 13) Зъ милнимъ Богомъ,
- 14) Зъ усімъ родомъ.

(Изъ Рукоп. Сборн. Кулишя).

В.

1 В = 1 А? 2 В = 2 А. 3 В = 3 А.... коло мене красота, 4 В = 5 А.
5 В = 6 А.... дівчиночко...? 6 В = 7 А.... коло мене братіки,

- 7) Коло мене братіки, якъ сязи орлики,
- 8) Коло мене сестриці, якъ сязи орлиці.

(Изъ Рукоп. Сборн. Кулишя).

170.

А въ нашего панотця
Золотні ворітця;
Передъ тими ворітьми
Стоять столи заслани,
А за тими столами
Стоять ангели рядами.
Що на небі місяць —
Да то нашъ господарь;
А на небі вірочки —
Да то ёго діточки;
А на небі зірка —
Да то ёго жінка.

(Изъ Рукоп. Сборн. Еумина).

171.

У нашего пана господарейка,
Є красне въ него и дворі ёго
Тісові сінці, ярові сідці,
Ходить по ніхъ молада княгиня;
А на княгині кований поясъ,
На тымъ поясі золоті ретязкі,
На тихъ ретязкахъ мідяни ключі.
Мідяни ключі, тихо дзвоніте,
Тихо дзвоніте, пана не збудіте,
Бо теперъ нашъ панъ зъ Венгеръ приїхавъ,
Ей зъ Венгеръ, зъ Венгеръ, зъ Венгерської землі.
Зійшлися къ нему вшистке панове,
Вшистке панове, ёго братове.
Стали ся ёго вивідувати:
«Ей, пане, пане, що тамъ чувати,
Що тамъ чувати въ Венгерській землі?»
— Добре чувати въ Венгерській землі:
Венгерська земля пречъ поорана,
Пречъ поорана и посіяна,
Павъянимъ перцемъ заволочена,
Яснимъ мечемъ обгорожена,
Ясними мечі відъ злої тучи.

(Пописки).

172. *)

Въ бору, въ бору да волохи поють,
Волохи поють, церковъ будують.
Збудовали церковъ зъ двумя вікнами:
Въ перше віконце вскочило сонце,
Въ друге віконце — ясенъ місяць,
Въ третє віконце — дрібенъ дощикъ,
Въ четвєрте віконце — ангелъ влинувъ,
На престоли ставъ, слізку вронивъ.
А съ тої слізюньки да потікъ ручай,
А съ того ручая да розлився Дунай,
А въ тому Дунаю да пливе човничокъ,
А въ тому човничку красний панничъ,
Красний панничъ да Михайлонько.
У правій ручці да весельце держить,
А въ лівій ручці щучий гребішокъ.
Гребішокъ держить да кудерки чеше,
Кудерки чеше на Дунай носе:
«Пливить, пливить, мої кудерки,
Бистримъ Дунаємъ къ крутому берегу.
Тамъ моя матка водицю бере,
Водицю бере и васъ зачеркне,
И васъ зачеркне, мене спомяне:
Се жъ таки да кудерки, якъ мого сина,
Якъ мого сина Михайлонька,
Да пана Павлонька.
Бувай же здоровъ, да красний паничу,
Не самъ зъ собою — зъ отцемъ, маткою,
Зъ милимъ Богомъ, зъ усімъ родомъ,
Зъ Исусомъ Христомъ, Святимъ Рождествомъ.

(Изъ Рукон. Сборн. Булшина).

173.

А.

- 1) Я малий пахолокъ
- 2) Родився въ вівторокъ,

*) См. № 88.

- 3) А въ середу рано
 - 4) Мене въ школу дано.
 - 5) Пославъ мене дядь
 - 6) Цибуль куповати;
 - 7) А я не купивъ,
 - 8) А такъ ухвативъ.
 - 9) Чоловікъ мене догнавъ.
 - 10) Цибульку однявъ
 - 11) И чупрну намъявъ.
 - 12) Цепловъ я до неба
- Чого мені треба;
А тамъ смерть страшна
И коса замашна.
Смерть до мене зъ восою,
А я ій въ зуби ковбасою.
Будьте здорови зъ праздникомъ.

В.

1 Б = 1 А, 2 Б = 2 А, 3 Б = 3 А, 4 Б = 4 А.

- 5) Я иду зъ школи — плачу
- 6) И світа не бачу;
- 7) Очи протираю,
- 8) На карманъ позираю,
- 9) Васъ съ праздникомъ поздоровляю.

(Изъ Рукон. Сборн. Кулиша).

174.

Я маленька дівочка,
Якъ у полі квіточка,
Більшъ нічого не знаю —
Тільки азъ да буки...
Пожалуйте мені
Грошикъ у руки.
Я маленька дівочка,
Якъ у полі квіточка,
Черевичкі корковеньки...
Будьте зъ праздникомъ здоровеньки.

(Изъ Рукон. Сборн. Кулиша).

175.

Я по ряску ходила,
Я запаску згубила;
А поповичъ ишовъ,
Запашину найшовъ.
Поповичу, сучий сину,
Верни мою запашину.

(Изъ Рукоп. Сборн. Булиши).

176.

А въ дядьба й у насъ
Коробка ковбасъ.
Дядькови поімо,
Своіхъ не дамо.

((Изъ Рукоп. Сборн. Булиши).

По окончаніи коляды, одинъ изъ пѣвцовъ, „береза,“ т. е. главный колядникъ, привѣтствуетъ хозяина такимъ образомъ:

„Віншую васъ зъ сімъ пресвітлимъ празникомъ, щобъ ці святки проводили, пришлаго року дочекали зъ миромъ, въ покою, добримъ здоров'ї, зъ дітками; а ви, хлопці, кажіть: дай, Боже!“ На это остальная компанія отвѣчаетъ хоромъ: „дай, Боже!“ Съ 25-го на 26-е, по повѣрью народа, души умершихъ виѣстѣ съ священниками идутъ въ церковь молиться Богу. Увѣряють, что старики видѣли такихъ мертвыхъ.

На второй день праздника Рождества Христова, женщины приносятъ хлѣбъ въ честь родившей Богоматери; это называется: „ходить на родини до Богородиці“. Послѣ богослуженія женщины заходятъ съ поздравленіемъ къ „добродійки“, т. е. женѣ священника ¹⁹³⁾.

Вечера праздника Рождества и до Богоявленія называются Святими, а потому въ эти вечера позволительно только „пір'я дерти“.

Народъ вѣритъ, что въ эти дни вѣдьмы шатаются по землѣ. Въ эти

¹⁹³⁾ М. Позомное, Новградволынск. уѣз.

же вечера молодежь собирается на вечеринки, гдѣ повторяются тѣ же забавы и гаданья, что и подѣ вечерѣ св. Андрея.

По замѣчаніямъ крестьянъ, какая погода будетъ передъ новымъ годомъ, такая будетъ предшествовать Петру и Павлу.

Щедривки и Багатий вечеръ.

31 декабря на „Меланки“, т. е. въ день св. Меланіи, наканунѣ новаго года, каждая хозяйка приготовляетъ „вниші“, пироги, колбасы начиненныя гречневою кашей и вареники; этотъ вечеръ называется богатымъ или „щедримъ“.

Въ этотъ день крестьяне приучаютъ къ вѣдѣ и работѣ молодыхъ лошадей и быковъ, не бывшихъ еще въ упряжи, при чемъ на сани берутъ мальчишекъ и сосѣдей. Послѣ этого кропятъ лошадей и быковъ освященной водой ¹⁹⁴⁾. Идутъ въ сарай, ловятъ воробьевъ, и бросаютъ ихъ въ огонь, а пепелъ отъ нихъ собираютъ, хранятъ до посѣва и, вмѣстѣ съ сѣменами, бросаютъ въ землю; это дѣлается для того, чтобы воробьи не нападали на посѣвы конопли, проса и т. п. ¹⁹⁵⁾ Папугъ землю и какъ бы приготовляютъ ее для посѣва, причемъ пѣснями и тѣлодвиженіями представляютъ процесъ паханія. Утромъ страхиваютъ со стола солому, „дѣдуху“, зажигаютъ ее на дворѣ или улицѣ, перепрыгиваютъ черезъ огонь и перегоняютъ скотъ три раза. Остатки соломы бросаютъ свиньямъ, чтобы хорошо „плодились“. Берутъ соломы, идутъ въ садъ и обвязываютъ фруктовыя деревья, приговаривая: „добраго вечера тобі, чи будешъ намъ родати, чи ні?“ Послѣ ударяютъ ее три раза топоромъ и говорятъ: „Гляди жь, роди, бо якъ не будешъ родити, то на приплий рікъ ми тебе зрубаемо“, или же говорятъ: „Роди, Боже, такъ ясно, якъ на небі звѣзди, а такъ красно, якъ одъ нихъ ясно ¹⁹⁶⁾. Примиряются съ поссорившимися и забываютъ взаимныя обиды въ старомъ году, на томъ основаніи, что „у кого вийде яка звада на новий рікъ — цілий рікъ звадитиметься“.

Крестьяне вѣрятъ, что ясная и звѣздная ночь на новий годъ предвѣщаетъ безопасность, здоровье людей въ текущемъ году, и наоборотъ.

¹⁹⁴⁾ С. Студенцы, Житомирск. уѣз.

¹⁹⁵⁾ С. Голобы, Ковельск. уѣз.

¹⁹⁶⁾ С. Махирянци, Староконстантинов. уѣз.

Вечеромъ ужинъ. Въ ужину, между прочимъ, готовятъ много пироговъ и кншней. Пироги и кншши къ ужину ставятся передъ хозяйномъ. Хозяинъ сидитъ за столомъ, а хозяйка призываетъ дѣтей, которые должны на это время выйти изъ хаты, и говоритъ имъ, чтобы сѣлись ужинать. „А де жъ нашъ батько?“ спрашиваютъ дѣти. „А хѣба ви мене не бачите,“ отвѣчаетъ отецъ изъ за кучи пироговъ. „Ні, не бачимо, тату!“ Дай же Боже, щобъ завше не бачили,“ т. е. чтобы всегда было такое изобиліе хлѣба, какъ въ этотъ вечеръ ¹⁹⁷⁾.

Дѣти, преимущественно бѣдныхъ родителей, ходятъ подъ окна сосѣдей „щедровать,“ т. е. поютъ извѣстныя пѣсни „щедрижки“, за что имъ даютъ немного денегъ, или что нибудь изъ съѣстнаго.

При этомъ парни маскируются, кто медвѣдемъ, кто бабой, вообще, кто чѣмъ вздумаетъ. Въ числѣ ихъ долженъ быть одинъ переодѣтый женщиной — это „Меланка“ ¹⁹⁸⁾.

¹⁹⁷⁾ С. Плюски, Дубенск. уѣз.

¹⁹⁸⁾ Ушляцкій уѣз.

ЩЕДРИВКИ.

А.

А.

- 1) Ой рано, рано курі запли,
- 2) А раній того Трохимко вставъ;
- 3) По двору походивъ, лучкомъ позвонивъ,
- 4) Лучкомъ позвонивъ, братцівъ побудивъ.
- 5) «Вставайте, братки, коні сідлайте,
- 6) Да поїдемо на поліванне,
- 7) На поліванне, на погулявнне...»

В.

1 Б=1 А, 2 Б=2. А. Хто найраній...? 3. Молодий Климці. 4. Б=4 А.
Дзвеникомъ дзвонивъ..... 5. Б=5 А.... брати, підемо на войну.

- 6) Та звоземо жовту пташечку;
- 7) Не пташечку, да Климця дівочку.

(Городокъ, Луцкаго утѣ.).

В. *)

У пана Данила, да на ёго дворі...

Щедрий вечеръ!

Ой виросо дерево тонке та високе,
А підъ тимъ же деревомъ да панъ Данило,
Да и панъ Данило коника сідає,
Коника сідає, съ конемъ розмовляє:
Ой поїдемо, коню, да на войниченьку;
А у ёго венька, да зовсімъ старенька.
Сина вирижала, вона научала:
Ой ідь, сину, да на войниченьку.
Шо попередъ вуйська да не поспішайся,
А позадь вуйська да не оставайся,
А посередъ вуйська сивимъ конемъ грай же.
Шо попередъ вуйська, — вуйсько зарубає,
А позадь же вуйська; у пленъ занімає.

*) См. коляду № 1.

Ой сунь матері да не слухає,
А попередь вунська сивимъ конемъ грає.
Якъ угледівъ ёго да царь турецькій:
«Ой и чій сунючокъ же сивимъ конемъ грає?
Ой якъ би я знавъ, я бь дочку оддавъ,
Половину царства да ще й господарства.»

(Борисполь, Перяславск. уѣз.).

3.

Ой подь вербою, подь зеленою,
Святий вечерь!
Ой тамъ стояло мужуивъ громада,
Мужуивъ громада, велика рада.
Станьмо ми, братці, въ велику раду,
Построймо ми, братці, золотий човенъ,
Леньмо — поленьмо де свого пана;
А нашъ бо панъ славний багатирь,
Славний багатирь, дорого плативъ.
На місяць плативъ по сто червоннихъ,
По сто червоннихъ, по воронимъ коні.
На тимъ коні золотее сідло,
А на тимъ коні золота грива,
Золота грива, перстинь укрила.
На тимъ сідлі пишноє дитя,
Пишноє дитя, молодий Иванко.

(Дроичинь, Кобринск. уѣз.).

4. *)

А у полі, въ полі, да біль камінь лежить,
Святий вечерь!
А підь тимъ камінемъ да люта змія лежить,
Ой туди да іхавъ Андрійко,
Ставъ съ коня вставать — змію рубать.
Ой тая змія да й промовила:
«Не рубай мене, не січи мене,
Буду я тобі въ великій пригоді;
Ой якъ будешъ ти женитися,
Помощу мости все перствѣние,
Поставлю столи все тісовие,

*) См. колядку № 147.

Поставлю стовпи все золотіе,
Повішу коври все шовковіе.
Якъ будешъ дівочку везти,
Забрязчать мости все перстнѣвіе,
Засяють стовпи все злотіе,
Замають коври все шовковіе,
Загоряться свѣчі все восковіе.»
Да бувай же здоровъ, молодий Андрійко.
Ми же тебе не зневажаемъ,
И святимъ вечеромъ поздоровляемъ.

(С. Мокшанъ, Чернышевск. уѣз.).

5. *)

Весь двіръ на горі,
Яворъ на дворі,
На тимъ яворі
Сизъ сокілъ сидить,
На море глядить.
Зобачивъ рибу чечуру (?).
— Ой рибо, рибо, чечуро,
Побратаймось, посватаймось!
Ой кому дати зъ лучка стреляти?
— Трохимку дати зъ лучка стреляти.
Не подобае ёму зъ лучка стреляти,
А подобае ёму у короля служити
У короля служити, ради радити,
Ради радити, суди судити.
Ой тві ради коні въ городі,
Ой тві суди ходять у шубі....

(Горностайполь, Радомысльск. уѣз.).

6.

Ой на річці на Ордані
Тамъ хрестикъ виренае,
Виренае, промовляє:
«Возьміть мене на рученьки,
Понесіте до церковці,
Положіте на престольці.»

*) См. колядку № 158.

Прийшли попи почитали,
Прийшли дяки поспінали.

(Мократи, Крипкоб. уль).

7.

А.

- 1) Ой на річці на Іордані,
- 2) Тамъ Пречиста ризи прала,
 - 3) Щедрий вечоръ, добрий вечоръ,
 - 4) Добримъ людямъ на весь вечоръ!
- 5) А виправши повісила на ялині.
- 6) Прилетіли два ангели,
 - Щедрий вечоръ, добрий вечоръ,
 - Добримъ людямъ на весь вечоръ!
- 7) Да взяли ризи на крилечка.
- 8) Понесли ризи на небеса;
 - Щедрий вечоръ, добрий вечоръ,
 - Добримъ людямъ на весь вечоръ!
- 9) Всі небеса розтворилися,
- 10) Всі ангели поклонилися.
 - Щедрий вечоръ, добрий вечоръ,
 - Добримъ людямъ на весь вечоръ!

(Юримова, Новгородскерск. уль).

В.

- 1) Що на Дунаечку, на бережечку.
- 2 Б = 3 А.
- 3) Тамъ ластовка да купалася,
 - 4) То не ластовка, то Матеръ Божа.
 - 5) На кедреві да повісила. (?)
- 6 Б = 6 А... да три..., 7 Б = 7 А, 8 Б = 8 А... да до церковці,
- 9) Положили ризи на престоли.
 - 10) Самі двері одчиняються,
 - 11) Самі звоні задзвонилися,
 - 12) Самі свічи западилися,
 - 13) Царські врата отворилися,

- 14) Сама служба заслужилася.
- 15) Кому службу да служять будемъ?
- 16) Служить службу святому Василю.

(С. Юршовка, Новгородск. уяз.).

В.

- 1) Ой у тихому да Дунаечку.
- 2 В = 3 А, 3 В = 2 А..... мила.
- 4) Да ризи мила да перемивала,
- 5) Повісіла ризи на кедрині.
- 6 В = 6 А. Де взялись ..., 7 В = 7 А, 8 В = 8 А... да у церковцу,
- 9 В = 9 Б.
- 10) Ой де взялися да два паноньки,
- 11) Стали вони прибіратисе,
- 12) Прибіратисе, умиватисе,
- 13) Стали вони службу служити,
- 14 В = 16 Б..... Бога просити.
- 15) Да за того пана, пана хозміна.
- 16) Да за ёго неньку, за усю семейку.
- 17) Да бувай здоровъ, пане ховліну,
- 18) Да не самъ собою, зъ своєю жоною.

(Долошовка, Чернигов. уяз.).

Г.

- 1 Г = 1 Б, 2 Г = 3 А, 3 Г = 3 В Мати Божа.... 4 Г = 4 В.... вимивала
- 5) Та у тні ризи Христось убірався.
- 6 Г = 13 В Христось убірався.... 7 Г = 14 В.... за пана Ивана,
- 8) За пана Ивана, та за ёго дітки.

(Въ стверн. уяз. Черниговск. уяз.).

Д.

- 1 Д = 1 А, 2 Д А. = 2
- 3) Свого сына повивала
- 4) На ялинні колихала.
- 5 Д = 6 Б. 6 Д = 8 А, взяли Суса... 7 Д = 9 А А...., 8 Д = 10 А Всі....

(Талалка, Уман. уяз.).

Е.

1 Е = 1 А, 2 Е = 2 А, 3 Е = 3 Д... своє дитя, 4 Е = 4 Д... на колінахъ
коляхала. 5 Е = 6 В... три..., 6 Е = 8 А Взяли дитя.... 7 Е = 9 А.
8 Е = 10 А... свиті....

(С. Пудища, Прилуки. укр.).

С.

А.

- 1) На річці, на Ордані,
- 2) Шовъ Сусъ Христось на Ордані,
- 3) Тамъ сівъ Сусъ Христось вечерати.
- 4) Пришла до ёго мати ёго.
- 5) — Просю, мати, вечерати.
- 6) «Спасибі, сину, за вечеру,
- 7) Подай, сину, райськіі ключі,
- 8) Яре пекло одоменути,
- 9) Спасенні душі випустити;
- 10) Тилько теі не пустимо,
- 11) Що въ п'ятницю пісьню піла,
- 12) А въ суботу не вмивалась,
- 13) А въ неділю рано іла,
- 14) Отцу, ненькі залаяла.»
- 15) — Ще я не лаяла,
- 16) Тилько думку подумала.
- 17) — Въ тебе думка, такъ явъ лайка.

(Краснополя, Гайсин. укр.).

В.

1 В = 3 А. Ой...

- 2) Щедрий вечоръ, добрий вечоръ,
- 3) Добримъ людямъ на здоров'є!

4 В = 4 А... къ ёму Божа Мати: 5 В = 7 А. Ой дай...

- 6) Одимевути рай и пекло
- 7) Да випускати всі праведні душі

8 В = 10 А... я едноі не пустити:

9) Батька, матір'ь налаяла

10 В = 16 А А не налаяла....

- 11) Да въ свому дому, якъ у раю:
- 12) Тутъ господарь, якъ виноградъ,
- 13) Господиня, якъ калина,
- 14) А діточки, якъ квіточки.

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 Б, 3 В = 3 Б, 4 В = 4 Б, 5 В = 5 А, — Сідай...
6 В = 6 А... за цю вечерню, 7 В = 7 А Оддай... 8 В = 6 Б.

9) Випустити грішні душі.

10 В = 8 Б.

11) Бо та душа согрішила

12 В = 9 Б, Отця и матку...

13) Вона їх налаяла, не подобала,

(Сборн. Лукаше.).

Г.

1 Г = 1 Б, 2 Г = 2 Б, 3 Г = 3 Б... на весь вечерь! 4 Г = 4 В.,
до нѣго... 5 Г = 5 А. Покинъ сину...,

6) Возьми ключі пекельні,

7) Випусть души спасенні.

8 Г = 10 А... не выпускай 9 Г = 13 А Що..., 10 Г = 11 А, 11 Г = 12 А,
12 Г = 12 В... и матеръ проклинала.

(Любарь, Новградолитск. уѣз.).

В.

А.

Allegretto.



1) Ва - си - лё - ва Ма - ти 2) По - шла ще - дро - ва - ти.

- 3) Край стола стала,
- 4) Чесний хрестъ держала,
- 5) Золотую кадильницю,
- 6) Срібную папірницю.
- 7) — Христітеся, люде,
- 8) До васъ Христось буде,
- 9) Богу свічу ставте,
- 10) А намъ пирігъ дайте.

(Пудмица, Прилуч. утз.).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А ходила...

3) По церкві ходила

4 В = 4 А... носила, 5 В = 5 А... вадла, 6 В = 7 А вадітеся...
7 В = 8 А. Бо къ намъ... 8 В = 9 А... свічу... 9 В = 10 А.

(С. Дудари, Кансеск. утз.).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А... засівати 3 В = 3 А У..., 4 В = 4 А, Золотий...
5 В = 7 А, Радуйтеся... 6 В = 8 А.

7) Столи застіляйте,

8 В = 10 А.

(С. Козороти, Черниов. губ.).

Г.

1 Г = 1 А, 2 Г = 2 В, 3 Г = 3 А въ престолу... 4 Г = 4 А золотий...
5 Г = 5 А и... 6 Г = 5 В, 7 Г = 8 А, Къ вамъ...

9) А ви, люде, знайте,

9 Г = 10 А, А мні вопійку...

(Чернобыль, Радомисль. утз.).

110. *)

А.

- 1) Якъ ходила Панна
- 2) По цьому світу,
- 3) А здвбала Панна .
- 4) А три жидова.
- 5) «Чи не ви, жидова,
- 6) Христа мучили?»
- 7) — Не ми то, Панно,
- 8) То наші брати.
- 9) Подивися, Панно,
- 10) На круту гору,
- 11) На крутій горі
- 12) Кедрове древо;
- 13) А съ того древа
- 14) Хрести рубають,
- 15) Церкву будують;
- 16) А въ тій церквці
- 17) Три гроби стоїть.
- 18) А въ першому гробі
- 19) Сусь Христось лежить,
- 20) А въ другому гробі —
- 21) Святий Ілія,
- 22) А въ третєму гробі —
- 23) Свята Марія.
- 24) Надъ Сусомъ Христомъ
- 25) Свічі палають,
- 26) Надъ Ілією
- 27) Свічі палають,
- 28) Надъ Марією
- 29) Рожа процвіла,
- 30) А зъ підъ теї рожі
- 31) Вилетівъ пташокъ.
- 32) Не естъ то пташокъ,
- 33) То Божая сила,
- 34) Шо по всєму світі
- 35) Людей размножила.
- 36) Добри-вечоры!

(Дашковъ, Литинск. уѣз.).

*) См. коляду № 82.

В.

- 1) Пішла Марія, гукаючи,
 - 2) Свого сина шукаючи,
 - 3) Зостріла вона
- 4 В = 4 А трое... 5 В = 6 А Ви, жидова...?
- 6) Не бачили ви, жида,
 - 7) Ивана Хрестителя?
- 8 В = 10 А. Виліз, Маріє.. високу... 9 В = 11 А.. тий..., 10 В = 12 А
Кленъ... стоїть. 11 В = 13 А... кленъ...,
- 12) Крижи крижають,
 - 13) Брижи брижають,
- 14 В = 15 А, 15 В = 16 А, 16 В = 17 А... лежить, 17 В = 18 А,
- 18) Иванъ Хреститель,
- 19 В = 20 А, 20 В = 19 А, 21 В = 22 А, 22 В = 23 А. Панна...
- 23) Надъ Иваномъ Хрестителемъ
- 24 В = 25 А, 25 В = 28 А... Дивою... 26 В = 29 А.
(Крижи, Острожск. укр.).

В.

- 1) Ходила Марія
- 2 В = 2 А... всѣму...
- 3) За нею трое жидовья.
- 4 В = 8 Б, Чи бачишь.. 5 В = 9 Б, 6 В = 12 Б,
- 7) Изъ тихъ криживъ.
- 8 В = 15 А, 9 В = 16 А, 10 В = 17 А, 11 В = 18 А, 12 В = 19 А,
13 В = 20 А.
- 14) Синъ Божий лежить
- 15 В = 22 А,
- 16) Марія лежить.
- 17 В = 24 А.
- 18) Книги читають
 - 19) Надъ синомъ Божиимъ,
- 20 В = 25 А, 21 В = 28 А, 22 В = 29 А... зацвіла. 23 В = 30 А, а
въ теі... 24 В = 31 А... птахъ,

- 25) Полетівъ вінъ
- 26) По підъ небеса;
- 27) А ті небеса ростворилися,
- 28) А всі святі поклонилися.

(Пубельчи, Заславск. ут.).

11.

Ой по мору, мору да по синьму.

Щедрий вечоръ,

Вамъ добрий вечоръ!

Ой по тому мору кладки л жали;

Ой по тихъ кладкахъ Божа Мати йшла,

Божа Мати йшла, ризи прала,

Ризи прала, промовляла:

«Кому сії ризи достануться?

Зостануться ризи святому Микиті,

Святому Микиті — службу служити,

Службу служити да Бога просити,

Да Бога просити за пана Ивана

И за діточокъ, за сосідочокъ.

(Дементаровка, Соснич. у.).

12.

На Іордані тиха вода стояла;

Тамъ Пречиста свого сина купала,

А скупавши, въ шовковее сповила,

А сповивши, въ яселка вложила.

Учора изъ вечора въ цій порі

Десь узялось, до східъ сонця, три воли;

Всі три вони надъ тимъ дитамъ дихали.

А вчора изъ вечора въ цій порі,

Десь узялося, до східъ сонця, три царі;

Всі три жъ вони надъ тимъ дитамъ раду радили;

А іденъ царъ Божимъ миромъ мировавъ,

А другий царъ Сусомъ Христомъ називавъ,

А третій царъ розню квітку дарувавъ.

Тожъ не квіточка — то святее Рождество,

Всѣму миру по цімъ світі радосно.

(Краснополка, Гайсинск. ут.).

13.

Щедрий вечерь, добрий вечерь,
Добримъ людямъ, на весь вечерь!
Ой, ремезо, ремезочку,
Не владь хатки на лёдочку:
Лёдочовъ ся буде розставати,
Твою хату забірати.
Ой, ремезо, ремезочку,
Не владь хатки въ ярімъ житі:
Яре жито будуть женці жати,
Твою хату розбірати.
Ой, ремезо, ремезочку,
Не владь хатки въ чистимъ полі:
Въ чистимъ полі плужокъ оре,
А въ тмъ плужку штири воли половні,
А въ нихъ роги золотні;
Святий Петро за плугомъ ходить,
Святий Павло воли гонить,
Пресвятая Діва істи носитьъ,
Істи носитьъ, Бога проситьъ:
«Уроди, Боже, жито, пшаницю,
Всяку пашницю».
Накладь гніздо въ густимъ лісі на горісі:
Горіхъ ся буде розвивати,
Твою хатку привривати.

(Ушницій у.).

14.

Щедрий вечерь, пане господару,
Щасти, Боже, твоєму товару!
И часточка у меду,
И барвінокъ у саду.
Будь ти, мати хрещена, —
Вожого сына хрестила,
По пудъ небесами носила.
Радуйтесь, люде, Христось буде,
Цілуйте Христа въ ручки и ніжки,
А мені, дядьку, давайте перожки.

(Хабне, Радотисльск. утл.).

15.

А.

- 1) А въ полі, въ полі плужокъ ходить,
- 2) А за тѣмъ плужкомъ самъ Богъ ходить.
- 3) Мати Божа істи носитьъ,
- 4) Бога просить:
- 5) «А вроди, Боже, жито, пшеницю,
- 6) Всяку пашницю,
- 7) Безъ куколю, безъ метлички,
- 8) Щобъ родилися бички, телички,
- 9) Чорни ягнички —
- 10) Старому діду на рукавички.

(С. Олешова, Борзенск. уѣз.).

В.

1 В = 1 А въ чистимъ.., 2 В = 2 А.

3) Святий Петро погоняе

4 В = 3 А, Божа Мати..., 5 В = 4 А істи носитьъ...

- 6) Виори, свику, горбки и долинку,
- 7) Посіемъ жито, яроі пшениці.
- 8) Съ колосочка — жита бочка.
- 9) А зъ другого — жита много.

(Славута, Заславск. у.).

В.

1 В = 1 А Ой у полі... 2 В = 2 А, 3 В = 3 Б... воли гонить, 4 В = 4 Б,
5 В = 5 Б, 6 В = 6 Б Оря... цю... 7 В = 7 Б... пшениченьку.. 8 В = 8 В..
щобъ жминѣчка, *

9) А зъ снопочка — щобъ четверточка.

(Кривитъ, Острозжск. у.).

Г.

1) Щедрий вечоръ, добрий вечоръ.

2 Г = 1 А... плугъ... 3 Г = 3 А Матерь... 4 Г = 5 А зародя... 5 Г = 6 А,
*

6) А мені, дядьку, дай паляницю,
(Хабне, Радомисльск. утз.).

Д

1 Д = 1 А, 2 Д = 2 А, 3 Д = 3 А Пречиста Діва... 4 Д = 4 А, 5 Д = 4 Г,
6 Д = 6 А, 7 Д = 6 Г ти...

8) Добри-вечер!
(Соловська, Радомисльск. утз.).

16.

Шовъ Илья
На Василя,
Въ ёго пужечка
Житяночка;
Буди ея махнетъ,—
Тамъ жито рстетъ.
Зароди, Боже,
Жито, пшеницю,
Всяку пашницю;
А въ полі ядромъ,
А въ дворі добромъ,
На покуті гостьми,
На полу дїтьми,
А въ полі зерняткомъ,
На дворку жеребяткомъ.

(Въ Сьверн. утз. Черниовск. губ.).

17.

Пане господару, вставай съ постелі,
Вставай съ постелі, відчиняй двері,
Бо йде до тебе три гостоньки:
Іденъ гостонько — ясний місяць,
Другий гостонько — яснее сонечко,
Третій гостонько — дробенъ дощикъ.
<Ясний місяцю, чимъ ся похвалишъ?>
— Якъ я зійду рано зъ вечора,

Та просвітю гори и долини,
То зрадується весь звірь у полі,
А гість при дорозі.
Якь зійде ясне сонечко рано въ неділю,
То зрадується весь мирь християньский
Ще и дітки маленьки.
<Дробень дощпку, чимь ся похвалишъ?>
— Якь я зійду три рази въ маю,
То буде рости жито и пшениця,
Жито и пшениця, всяка пашниця.

(Краснополка, Гайсиск. утв.)

18.

Щедрий вечірѣ, пане господару,
Стережи, Боже, твоєго товару,
Стережи, Боже, твого остатку,
Що-бись не мавъ ніколи припадеу.
Хорошую жінку мазшъ,
Хорошенько єі поважаешъ,
Якь чашечка у меду,
Якь барвінокъ у саду,
Якь барвінокъ въ саду процвітає —
Божая Мати вниги читає.
Якь Сусь Христось народився,
На престолі положився...
Цілуйте Христа у ножки,
Намъ виносьте прирѣжки
Добрий вечірѣ!

(С. Краснополка, Гайсиск. у.)

19.

Пане господару, замітай двори,
Святний вечорѣ! *)
Замітай двори, застілай столи,
Накладай хліби усѣ разниє —

*) Послѣ каждого стиха.

Найдуть до тебе гості важніє.
Наїде до тебе самъ Господъ зъ неба,
Съ писарчиками, съ окучиками. (?)
Илья пудъ порігъ, Петро на порігъ.
«А де ти була, святая Илья?»
— Ой була бо я въ полю за сторожа,
Ой стерегла я жита, пшаниці,
Жита, пшаниці, всякой пшаниці,
Щобъ зъ коріньшка не виломало,
Щобъ зъ колосочка не видзѣбало,
Щобъ колінчива не виломало.

(Жирючи, Ковельск. уяз.).

30.

А.

- 1) Прилетіла ластівочка,
- 2) Сіла собі на віконці,
- 3) Стала собі щебетати,
- 4) Господара великати:
- 5) «Вийди, вийди, господару,
- 6) Подивися до товару:
- 7) У тебе дві корові телилося,
- 8) Два бичечки родилося.
- 9) Тамъ-то гарні, тамъ-то красні
- 10) Ще й хороші, —
- 11) Будешъ мати за нихъ гроши;
- 12) Тамъ-то гарні, ще й гладенькі, —
- 13) Будешъ мати за нихъ деньги.

В.

1 Б = 1 А... ластівонька, 2 Б = 2 А... край... 3 Б = 3 А, 4 Б = 4 А,
5 Б = 5 А, 6 Б = 6 А... на кошару.

- 7) Чи всі вівці покотилися,
- 8) Чи баранці породилися?
- 9) Ой баранці крутороги
- 10) Поскакали по дорозі,
- 11) А ягнички карвоушки
- 12) Поскакали коло грушки.

(Краснополька, Гайсинск. у.).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 Б, 3 В = 3 А, 4 В = 4 А, 5 В = 5 А, 6 В = 6 Б,
7 В = 7 Б, 8 В = 8 Б... ягнички...? 9 В = 11 Б. 10 В = 12 Б скачуть собі...
11 В = 9 Б... круторожки.

12) Скачуть собі край дорожки.

Г.

1 Г = 1 А, 2 Г = 2 Б, 3 Г = 3 А Ягъ зачала... 4 Г = 4 А... розбужати,
5 Г = 5 А А встань... 6 Г = 6 Б, 7 Г = 7 Б, Всі овечки... 8 Г = 8 Б Баранці...

- 9) Добри-вечеръ вамъ,
- 10) Дайте намъ внишь,
- 11) Бо пустимъ до хати мишь;
- 12) Дайте ковбасу,
- 13) Бо вамъ хату рознесу.

(Ушницкій ут.).

ЖІ.

А. *)

- 1) Щодрий вечеръ, добрий вечеръ,
- 2) Добримъ людямъ на ввесь вечеръ!
- 3) Чи дома сей панъ господарь?
- 4) А я знаю, що вуйнъ дома,
- 5) Сей панъ господарь;
- 6) Сидить же вуйнъ въ конці стола,
- 7) А на ёму шуба соболёва,
- 8) А на ёму цингагора, (?)
- 9) У цингакорі сімъ шеляжківъ:
- 10) Усімъ бабкамъ по шеляжечку,
- 11) А намъ, дядьку, по пирожечку.
- 12) Бички рогати пошли горати
- 13) На попову ниву, на перениву.
- 14) Роди, Боже, жито, пшеницю,
- 15) Всяку пашницю.
- 16) А намъ, дядьку, дай паланицю.

(Рожито, Овручск. ут.).

*) См. коладу № 154.

В.

1 Б = 1 А. 2 Б = 2 А. 3 Б = 3 А Въ-дома, дома... 4 Б = 6 А... собі...,
5 Б = 7 А. На нимъ... 6 Б = 8 А На тий шубі... 7 Б = 9 А... калиточка.

8) Въ калиточці сто червонцівъ.

9) Сѣму тому по червоному,

10 Б = 11 А... дїткамъ...

11) По пирожечку, по шляжечку,

12) Добрий вечір!

(Любарь, Новоградволинск. у.)

В.

1 В = 1 А, 2 В = 3 А. Чи є вь...? 3 В = 4 Б. 4 В = 5 Б... шапка ...

5) Калиточка, якъ бочечка,

6) Въ тий калитці три червонці,

7) Намъ, щедричамъ по осьмачку..,

8) На новее літо, роди, Боже, жито,

9 В = 14 А.

10) Горохъ, сочевицю..,

11) Въ клуні умолотна,

12) Въ дівці зіхідна;

13) На печі рожа—

14) Господиня гожа;

15) На пруточку рута, —

16) Господиня врта.

(Дромиць, Кобрин. уяз.)

Г.

1) Ой на вді, на Іордані

2) Нема хліба, ходімъ далі. . .

3) А я тобі защедру

4 Г = 1 А, 5 Г = 2 А... на здоровье 6 Г = 3 А. Чи дома, дома...?
7 Г = 4 А, 8 Г = 4 Б. 9 Г = 7 А... любя, 10 Г = 7 Б. 11 Г = 9 А, А въ
калиточці...

12) А ти, хозяїну, дай по пирожечку.—

(Гостомель, Киевск. уяз.)

Д.

1 Д = 3 А, 2 Д = 4 А, 3 Д = 3 В. 4 Д = 9 Г.

5) А на шубі чиндокора, (?)

6) На чиндокорі поясочокъ,

7 Д = 7 Б. На поясочку... 8 Д = 8 Б... сімъ куніть грошей 9 Д = 10 А.
Сѣму тому..., 10 Д = 10 Б.

(Борисполь, Переяслав. утз.).

Е.

1 Е = 1 А, 2 Е = 2 А, 3 Е = 3 В, Чн...? 4 Е = 4 А, 5 Е = 5 Б,
6 Е = 8 А... шуба львова, 7 Е = 8 Б, 8 Е = 9 А... по шеляжечку. 9 Е = 9 Д...
шелягові 10 Е = 10 Д... по шелягові.

(Дашковъ, Литтиск. утз.).

Ж.

1 Ж = 3 Е. 2 Ж = 4 А, 3 Ж = 6 Б. 4 Ж = 7 А, 5 Ж = 8 Б,
6 Ж = 11 Б, 7 Ж = 11 А... хлопцямъ по калачові.

(Перейма, Балтск. утз.).

З.

1 З = 3 Е? 2 З = 4 А, 3 З = 6 Б, 4 З = 7 А, 5 З = 8 А... дзі-
линь-котора (?) 6 З = 3 А а въ тій дзілинь-которий... 7 З = 9 Д, 8 З = 10 Б...
дівчатамъ...

И.

1 И = 1 Д... самъ панъ дома?

2) Хочъ же вінъ дома, та не кажеться,

3) Къ коню въ шубочку прибірається,

4) А у глобочці (?) дві вигленечки,

5) А въ вигленечкахъ по три шеляги.

6) Кому, дядьку, по шелягу,

7 И = 11 А., пирогу.

(Въ Спертихъ утз. Черни. губ.).

К.

- 1) Я відаю хто не въ-дона,
- 2 К = 3 Е А не... 3 К = 6 Б,
- 4) И ість кутю пшеничную,
- 5) Ситцею поливає,
- 6) Ему Господь помогає.

(Голоби, Косельск. уяз.).

Л.

- 1 Л = 2 В? 2 Л = 4 А... не... 3 Л = 6 Б, 4 Л = 4 Б.
- 5) А пъя воду кринишную.

(Дубини, Староконст. уяз.).

М.

- 1 М = 1 А... на святій... 2 М = 3 Е?
- 3) А ми знаємъ, що є въ-дома
- 4 М = 3 В, 5 М = 7 А, 6 М = 8 Б, 7 М = 9 Б А въ тий..., 8 М = 10 Б,
- 9 М = 11 Б, 10 М = 7 Ж.. золотому,
- 11) А дівчатамъ по віночку
- 12) Зъ хрещатого барвіночку.

(Ушицкій уяз.).

Н.

- 1) Чи нема въ-дома пана господаря?
- 2 Н = 4 А, 3 Н = 6 Б, 4 Н = 7 А, 5 Н = 8 Б, А въ.. 6 Н = 9 Б,
- 7 Н = 10 Б... червонихъ, 8 Н = 11 Б, 9 Н = 7 Ж... по калачові.
- 10) Якъ не даєте калача —
- 11) Займемъ вола рогача,
- 12) А виженемъ на муригъ,
- 13) Зобъемъ ёму правий рігъ.
- 14) А въ рігъ будемъ трубити,
- 15) Хвостомъ будемъ гонити:
- 16) Гей, бичокъ, третячокъ,
- 17) За маковий пирожокъ.
- 18) Добрий вечеръ.

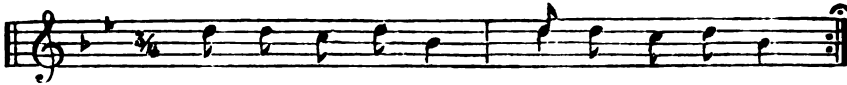
(Ушицкій уяз.).

О.

1 О = 1 А, 2 О = 2 А... на здоров'є 3 О = 3 Б чи...? 4 О = 4 А,
5 О = 6 А, 6 О = 9 Г. 7 О = 7 Б на поясі... 8 О = 11 Г, 9 О = 9 Д,
10 О = 7 И... братця...

(Обыч. и постр. Малор. Марк. ст. 65, 66.).

П.



Чи до - ма, до - ма пань го - спо - дарь?

Ой я знаю, що вінъ дома,
Сидить же вінъ въ кінці стола,
А на йому шуба люба,
А на шубі поясочокъ,
На поясочку калиточка,
А въ калиточці сімъ кінъ грошей;
Сѣму тому по шеляжечку
А намъ, братцямъ, по перожечку.

(М. Борисполь, Переліславск. уѣз.).

33.

На водахъ на Іорданськихъ
Пливе листокъ буковенний,
На тимъ листку написано
Ясне сонце самъ.

33.

- 1) Ой літала ластовка, літала,
- 2) До віконечка припадала,
- 3) Пана господаря избужала:
- 4) «Ой вставай, пане господарю,
- 5) Засвіти свічу воскову,

- 6) Побуди челядь молодую:
- 7) Молода челядь до церковці,
- 8) А бжиловьен до пасіки.
- 9) Роди, Боже, бички, телички,
- 10) А намъ дайте палянички.

(С. Дудри, Каневск. уѣз.).

В.

- 1) Ластівка щebetала,
- 2 В = 2 А підъ віконцемъ...
- 3) Свого пана пробужала:
- 4 В = 4 А «Ой устань..., 5 В = 5 А, Б В = 6 А,
- 7) Нехай походить по дворочку,
- 8) Ягъ пчілочкн по медочку».

(С. Пудища, Прилуцк. уѣз.).

В.

- 1) Прилетіла, пригадала,
- 2 В = 1 Б, На віконці... 3 В = 4 А, Ой устань, устань..., 4 В = 6 А... свою гарну! 5 В = 6 А, 6 В = 5 А... свічку... 7 В = 7 Б, Та походи..., 8 В = 8 А... по садочку.

- 9) Добри-вечірѣ!

(Нар. Юж. ус. птс. Мстлнск., стр. 342.)

34.

А.

- 1) Щедрий вечорѣ, добрий вечорѣ.
- 2) Добримъ людямъ на здоровье.
- 3) Стояла світїлка новозрублена,
- 4) А въ туй світѣльці три оконечка:
- 5) Въ першімъ оконечку ясный місяць,
- 6) Въ другімъ оконечку ясне сонце,
- 7) Въ третімъ оконечку ясні вірки.
- 8) Що жъ місячикъ — то господарикъ,

- 9) Що сонечко — то господинька,
- 10) Ясні зірки — то ёго дітки.
- 11) Щедрий вечоръ, добрий вечоръ,
- 12) Добримъ людямъ на здоровье.

(Дроичина, Кобринск. утз.).

В.

- 1) Ой затати, зарубати,
- 2) Тамъ церковцю становляти

3 Б = 4 А... церковці... оконці, 4 Б = 5 А... оконці... 5 Б = 6 А...
оконці... 6 Б = 7 А... оконці...

- 7) Ясний місяць — пань! господарь,
- 8) Ясне сонце — ёго жона,

9 Б = 10 А.

(Слаута, Заславск. утз.).

В.

- 1) Ой на річці на Ордані
- 2) Пливе образъ виринае,
- 3) До церковці промовляє:

4 В = 3 Б, 5 В = 5 А, Перше оконце... 6 В = 6 А. Друге оконце...
7 В = 7 А. Третє оконце... 8 В = 7 Б, 9 В = 8 Б, 10 В = 10 А,

(Вачоць, Заславск. утз.).

Г.

- 1) Сива, сива зозуленька,
- 2) Чи всі луги облітала?
- 3) На тямъ місті церковъ стала

4 Г = 3 Б, 5 Г = 4 Б. Єдно окно..., 6 Г = 5 Б. Друге окно... 7 Г = 6 Б.
Третє окно... 8 Г = 7 Б, 9 Г = 8 Б, 10 Г = 9 Б.

(Мокраны, Кобринск. утз.).

Д.

1 Д = 1 Г... раба... 2 Д = 2 Г, Усі садки...

- 3) Но въ єдному не бувала;
- 4) А въ тямъ садку стоїть хатка.

5 Д = 3 Б... хатці... 6 Д = 4 Б. 7 Д = 5 Б, 8 Д = 6 Б, 9 Д = 7 Б.
А що... то господарь, 10 Д = 8 Б. А що... господня, 11 Д = 9 Б. А що...
(Дубице, Староконст. уяз.).

Е.

1 Е = 1 В,
2) Пливе човенъ малѣваний,
3) А въ тимъ човні ажъ три пісьмі.
4 Е = 4 Б. Єдно пісьмо..., 5 Е = 5 Б. Друге пісьмо... 6 Е = 6 Б.
Трете пісьмо... 7 Е = 9 Д, 8 Е = 10 Д, 9 Е = 11 Д.
(Краснополя, Староконстанти. уяз.).

Ж.

1) А зъ клену листу наадало;
2) На тимъ листі написано:
3 Ж = 7 Б, 4 Ж = 8 Б, 5 Ж = 9 Б.
(Ужичий уяз.).

З.

1 З = 1 В... на госоці,
2) Тамъ пливе кленовъ листокъ
3 З = 3 Ж:
4) Три пісьмечка
5 З = 4 Е. Перве... 6 З = 5 Е. 7 З = 6 Е... зорі. 8 З = 7 Б... самъ..
9 З = 8 Б, 10 З = 10 А.
11) Добри-вечоръ.
(Нар. Юж. Рус. пѣс. Метлицк. стр. 342.).

И.

1) Оя на горі на камъяний,
2) Тамъ волохи церкву ставлять,
3) Церкву ставлять вівна будуять:
4 И = 5 В. Одно... 5 И = 6 В, 6 И = 7 В, 7 И = 8 Б... то господня
8 И = 7 Б, 9 И = 10 А, 10 И = 11 З.
(Народ. Юж. Русск. пѣсн. Метлицк. стр. 342, 343.).

25.

Я хѳдивъ, я блудивъ
Да по новихъ городахъ,
Святій вечоръ, щедрій,
Добримъ людамъ на здоровъѳ!
Я шукавъ, я питавъ
Королѳваго двора,
Господара двора
На трохъ стовпахъ.
Да бувай же здоровъ, пане господару,
У домочку, зъ своєю жоною и зъ дѳтвами у раѳчку.
Що ясний мѳсяць — дакъ то самъ господаръ;
Для мѳсяця сорочка —
Дакъ то ѳго жѳночка,
А дѳрбннѳ звѳздочки —
Дакъ то ѳго дѳточки.
Да бувай же здоровъ, пане господару,
Святій вечеръ!

Дай пирогъ!
Ой якъ даси пирогъ,
Помилує тебе Богъ.
Якъ не даси пирога, —
Вѳзнемъ вола за рога,
Да й поведемъ на муригъ,
Да й зобъѳемъ правий рѳгъ.
Воломъ будѳемъ робити,
А въ рогъ будѳемъ трубити.
Якъ не дасте сала,
Поберемо санѳ.
Будете вѳляти,
Нѳ въ що заурягати —
Треба сала дати.
Якъ не дасте копѳйки,
Дакъ поберемо дѳвки:
Будете вѳляти,
Нѳ кимъ замишляти —
Треба копѳѳку дати.
Якъ не дасте полушки,
Поберемо подушѳи:
Будете вѳляти,
Що нѳ на чѳмъ спати, —
Треба полушку дати.

Ми жъ тебе, господару, не зневажамъ,
Свѣтлѣмъ Василемъ поздравляемъ.

(Юршовка, Новгородск. уѣз.).

26.

Що ся тамъ свѣтитъ
По новихъ сѣнахъ?
Тамъ и Стасюнѣ
Кона сѣдае.
Самъ ся вбирае
За гіроньки
До дівоньки.
А ёму мати
Свѣчи тримае:
«Не бери, синоньку,
Дівочки въ таночку, —
А бери, синку,
Що въ полі на жнивѣ,
На хорошій нивѣ,
Що за нею снопки густі,
Жмені часті.»

(Рокануна, Холмск. уѣз.).

27.

На Ордані, въ новій стані,
Тамъ Тодорко коня сѣдае,
Батько ёму присвѣчае:
«Куди, сину, виїзжаешъ?»
— За границу, по дівцю.
Моя дівка богатырка,
Въ будень ходить въ сріблі, въ злоті,
Въ свято ходить въ оксаміті.

(Губенскъ, Заславск. уѣз.).

28.

По горі овечки ходять,
Щедрий вечоръ,
Добрий вечоръ,

За ними ходить гречний молодець,
А вінъ ходять три труби носять:
Єдна труба золота,
Друга труба мідяна,
Третя труба срібна.
Якъ заграє въ золотую —
Пішли голоса підъ небеса;
Якъ заграє въ мідяную —
Пішли голоса въ темни дуга;
Якъ заграє въ срібну трубу,
То підуть голоса въ темні ліса.

Щедрий вечоръ,
Добрий вечоръ!

Віншую васъ щастемъ и здоровьемъ.

(Ушицкій укр.).

29.

А.

- 1) При дорожячці самъ плужокъ оре,
- 2) Самъ плужокъ оре семерицею.
- 3) Пришовъ до ёго татонько ёго:
- 4) «Ой ори, синку, широку нивку,
- 5) Та посіємо яру пшеницю,
- 6) Та уродиться зелене стебельце,
- 7) Зелене стебельце, золоте ядерце.
- 8) Нажнемо кіпокъ, якъ на небі зірокъ,
- 9) Накладемъ стіжокъ зсподу широкий,
- 10) Зсподу широкий, зверху високий »
- 11) Та прилетіло а три голуби.
- 12) Ой сіли вони на високімъ стожку.
- 13) Красний молодець стрельбу набиває,
- 14) Стральбу набиває, стреляти має.
- 15) — Красний молодець, не стреляй на насъ
- 16) Не стреляй на насъ, попитай-но насъ:
- 17) Ми не голуби, ми єсть ангели.

(Здашчиль, Косельск. укр.).

В.

- 1) По-надъ дороги лежать облоги,
- 2) Тамъ горе плужокъ въ осьмеро жъ конь,
- 3) За тимъ плужкомъ Лукіявъ зъ батошкомъ.

4 Б = 3 А... батенько... 5 Б = 4 А... дрібненьку скібку, 6 Б = 5 А будемъ сіяти...

- 7) Яру пшеницю, всяку пашницю;
- 8) Да зберемъ жінцівъ сімъ сотъ молодцівъ,
- 9) А въязавичокъ — сімъ сотъ дівочокъ.

10 Б = 8 А.

(Краснопольа, Староконст. уяз.)

30.

Пудъ сінцемъ пудъ новимъ

Стоять коні воронні.

Чи жъ то коничення?

— Молодого Климухна.

Де жъ ти поїдешъ?

— До дівчини на залѣти.

А дівчина листи пише:

Привідь, привідь, мій женише.

(Городокъ, Луцката уяз.)

31.

У сѣго двора поросла трава.

Рай розвився — Христось породився

Въ ёго дому, Богъ ёму давъ добру жону.

Рай розвився — Христось народився въ ёго дому.

(Въ сьверныхъ уязд. Чернигов. губ.)

32.

У писаря при дворі

Стоить яворъ при окні;

На яворі гиллячки,
На гиллячках віточки,
На виточках хустойка,
На хустойці золото.
То Парася вішала,
То молодці тішила.
Ви те-жъ, мої молодці,
Не ходіте поночі,
Не рубайте явора,
Не трусіте золота,
Бо мні оно потрібне
Свекра, свежровъ даріти.

(Забруддя, Ковельсько утз.).

33.

Ой учора във вечора
Пасла Миланка два качура,
А пасучи загубила,
Шукаючи заблудила.
Приблудила въ чисте поле,
А тамъ Василько плужкомъ оре.
Черчику, васильчику,
Посію тебе въ городчику,
Буду тебе шанувати,
Тречи на день поливати,
А що суботи проривати,
Дівкамъ-панянкамъ дарувати,
За русу жосу зативати,
До церквці похожати.

(Краснополька, Гайсинск. утз.).

34.

Зажурилася крутая гора,
Що не вродила шовкова трава,
Тільки вродився зелёнъ виноградъ.
Красная панна саду стерегла,
Та налянула райські пташечки.
Ой шша, шша, райські пташечки,

Намъ того вина барзо потреба:
● Есть у насъ синки на оженинячю,
Есть у насъ дочки на даванячю.
Дай тобі, Боже, пиво варити,
Пиво варити, синівъ женити.
Дай тобі, Боже, горілку гнати,
Горілку гнати, дочокъ давати.
Пане-господару, вийди-но на двіръ,
Вийди-но на двіръ, щось тобі давъ Бігъ.
Ой давъ тобі Бігъ два стожки жита,
Третій пшаниці на паляниці,
Четвертий гречки на варенички,
А пятій овса — да й колада вся!

(Замлинъ, Косемск. утѣ.).

35.

Ой на річці на Ордані,
Тамъ Марися біль білила,
До батенька говорила:
«Мій батеньку, голубоньку,
Ой забери біль біленьку.»
До матінки говорила:
«Ой матінко, голубонько,
Ой забери біль біленьку.»
До братіка говорила:
«Ой братінку, голубоньку,
Ой забери біль біленьку.»
До сестроньки говорила:
«Ой сестронько, голубонько,
Ой забери біль біленьку.»
Ніхто жъ того не послухавъ!
Ой на річці на Ордані,
Тамъ Марися біль білила,
До милого говорила:
«Мій миленькій, голубоньку,
Ой забери біль біленьку.»
А миленькій та й послухавъ,
Забравъ тую біль біленьку.

(Дубище, Староконстант. утѣ.).

36.

А.

- 1) Ложку, тарілку упустила,
- 2) Тонкій хвартухъ замочила...
- 3) Повій, вітре буйнесенькій,
- 4) Висуши хвартухъ тонесенькій;
- 5) Повій, вітре, черезъ ворота,
- 6) Висуши хвартухъ краще злата;
- 7) Повій, вітре, сюди-туди,
- 8) Висуши хвартухъ хочъ межъ люде.
- 9) Наша Меланка не робоча,
- 10) На ній сорочка парубоча;
- 11) Нашій Меланці уся плата —
- 12) Пара колошей (?) и води кварта.

Добри-вечеръ!

(С. Черныши, Каневск. уль.).

Б.

- 1) Наша Меланка въ Дністрові була,
- 2) Дністрову воду вона пила,

3 Б = 2 А.

- 4) Повісила на воротяхъ:

5 Б = 5 А... крізь... 6 Б = 6 А. 7 Б = 7 А. 8 Б = 8 А... мижи люде.
9 Б = 3 А. 10 Б = 4 А.

(Перейми, Балтск. уль.).

В.

- 1) Наша Меланка господиня
- 2) Въ ополонці ложки мила,

3 В = 1 А. 4 В = 2 А тоненькій... 5 В = 5 А. 6 В = 6 А.

- 7) Щобъ ненька не пізнала,
- 8) Щобъ шельмою не назвала.

(Талаяка, Уманск. уль.).

37.

У крутому бережечку,
Ой у тихому Дунаечку,
Тамъ дочечка біль-білила,
А до батечка листи писала:
«Приїдь, приїдь, мій батечку,
Забери собі біль-білечку.»
— «А въ мене коні не ковани,
А въ мене сані поломани.»
Ой у крутому бережку
Ой у тихому Дунаечку,
Ой тамъ дочка біль білила,
А до ненечки листи писала:
«Приїдь, приїдь, моя ненечко,
Забери собі біль-білечку.»
— «А въ мене коні не ковани,
А въ мене сані поломани...»

Добрій вечорі!..

(Краснополька, Гайсинск. ут.).

38.

Ой на річці на Ордані,
Орднъ воду розливає.
Семень біль біливъ,
До татойка говоривъ:
«Ой татойку, голубойку,
Хто по мою біль поїде?»
— «Не поїду, бо ще коні не ковани,
Бо ще сані не ладжони;
Ой якъ коні покую
И якъ сані поладжу,
То по твою біль поїду.»

(Городокъ, Луцкаго ут.).

39.

Ой у нашого пана Оврама
У садочку стояла світлонька оріховая;

А въ тій світлонці Оксютка.
Щедрий вечоръ, добрий вечоръ,
Добримъ людямъ на здоровье!
Шьють, вишивають дорогі суєні,
Укравочки — на подарочки,
Обрізочки — на цвѣточки.
Та бувай здорова, красная панна,
Панна Оксана!
Не сама изъ собою, —
И зъ своєю матюнкою;
Та бувай здорова зъ Исусомъ Христомъ,
Зъ Святимъ Рожествомъ!
Щедрий вечоръ, добрий вечоръ,
Добримъ людямъ на здоровье.

(Народн. Юж. Рус. тис. Метлишкаго, стр. 343, 344).

40.

А въ нашего господара
Стоить явіръ середъ двора;
На яворі золота кора,
Золота кора, а срібна роса.
А всьочила красна панна,
Золоту кору обстругала,
Срібну росу обтрусяла,
А понесла до злотничча:
«А злотниччу, голубеньку,
Зроби мені золотий киліхъ,
Золотій киліхъ, а срібний кубокъ.
А съ киліха самъ Господь п'є,
А съ кубочка — панъ господарь.

Добрий вечоръ!

(Дубище, Староконстант. унз.).

41.

А въ новому городечку
Тамъ зацвіла не макъ-рожа,
А сьочила красна панна,

А вирвала не маць-рожу,
Та понесла до батенька:
«Ой батеньку, голубоньку,
Кобъ я такая, якъ рожа тая,
Не пішла бъ я за селянина,
А пішла бъ я за міщанина:
У селянина борщу нема,
А въ міщанина съ перцемъ журина.

Добрий вечір!

(Дубице, Староконстант. укр.).

42.

Ой ходивъ, ходивъ місяць по небі,
Святий вечоръ!

Ой шукавъ, шукавъ ясної зорі.
«Ой зоро, зоро, моя зорице!
Ой ходімо ми Бога шукати,
Бога шукати, людей спасати.»
А панъ - господаръ за столомъ сидить,
За столомъ сидить, три кубки держить.
Въ першому кубку вино зелене,
Въ другому кубку пиво щедрове,
Въ третьому кубку медокъ солодокъ.
Медокъ-солодокъ для ёго дітокъ,
Пиво щедрове для ёго самого,
Вино зелене для ёго жони.

(Здоминь, Ковельск. укр.).

43.

Ой у лузі калиноўка;
Тамъ дівчина походила,
Калиноўку поломил
И въ пучечки повъязала,
На віночокъ обертала,

(Голоби, Ковельск. укр.).

44.

А въ полі, въ полі, да п край дороги,
Святий вечоръ!
Ой тамъ Ганнуса пшеничку жала,
Пшеничку жала, не спочивала.
Ой прийшло нѣъ неі три волошини,
Три волошини, три хорошиі:
Хочуть мене взять въ чистому полі!
«Ви, волошини, ви хорошиі,
Не беріть мене въ чистому полі,
А возьміть мене въ батьковомъ дворі:
Я въ батька одна, я въ батька одна.»

(Чернишовсько утѣ.).

45.

Ой въ ліску, въ ліску,
На жовтимъ піску
Стоіть береза,
Тонка, висока,
Тонка висока,
Голлемъ широка.—
На тій березі
Самъ сокілъ седівъ,
На море глядівъ.
Ой тамъ на морі
Човникъ возитьсѣ,
А въ тимъ човнику
Молода Настасьѣа.

(Лупин, Ковельск. утѣ.).

46.

Летіла соя въ кунецъ села,
Упустила жолуденьку:
«Рости, дубе, тонкий-високий!»
А въ томъ дубові три користи:
У корені чорні-бобри,

У середині яри пчоли,
А ізверху ясні соколи.
Чорні бобри — на шубойку,
Яри пчоли — на свічечку,
Ясні соколи — на втішейку:

(Голоби, Ковельск. утз.).

47.

Ой котилася зімня рута,
Щедрий вечорі
Ой хвалилася біла береза
Своїми цвітками передь дубками.
Ой хвалилася молода Параска
Своїми косками передь женишками.
Й а хто жъ тиі коски годовавъ?
— Годовала жъ мене ненька миленька,
Ненька миленька — матка рідненька.
Ой пошла жъ вона тамъ до костѣла,
На ій королі головку ломъять,
Золотий віночокъ головку клонить,
Золотий перстінъ ручечку ломить.

(Дрошчизь, Кобринск. у.).

48.

Ой у полі конопелька,
На конопельці золота роса;
Тамъ сяниця походила,
Ту росичку потрусила,
До злотничка поносила:
«А злотничку, голубчівку,
Искуй мені перстенёчокъ.»

(Голоби, Ковельск. утз.).

49.

Ой у Луцьку на риночку
П'ють козаки горілочку,

П'ють вони, попивають,
И Марьечку намовляють:
'Ти, Марьечко, ходи зь нами!
— 'Ой не пуйду, буду ждати, —
Буде мати дари твати!'

(Городожа, Луцкаго утв.).

50.

Тамъ заряється, займається.
Святий вечорь!
Красна Ганна прибірається, —
Трома милами умивається.
У церкву йшла зь ясними свічами,
А зь церкви йшла изь паничами.

(Въ словесн. у. Черни. губ.).

51.

Въ садку, садку-виноградку,
Тамъ гречная панна въ срібло ся вбрала;
Якъ ся вбрала, та пішла до церкви —
По поясъ въ срібло, въ злото по землю;
Якъ ся взяли на то люди зглядати:
'Чи то царівна, чи королівна?'
— 'Я не царівна, не королівна,
А лишъ панночка,
Титова дочка.'

Вечоръ добрий!

(Ушицкій у.).

52.

Сидить дідъ на столці,
Взувається въ постолці.
Здоровъ, діду, износи,
Винеси сала й ковбасн.

Добри-вечорь!

Чи въ-дома дядько,
Чи въ-дома дядина,
Чиніте ласку,
Винесіть ковбаску,
Або вишву,
Да ззімъ у затишку.
Добрий вечоръ!

(Соловська, Радомисл. утв.).

53.

Щедрівниця,
Добра въ масломъ паляниця,
А пісня не така,
А я й теі не повину —
И тую въ торбу вкину.

(Краснополька, Гайсинск. утв.).

54.

А.

- 1) Хутко даріте,
- 2) Насъ не баріте,
- 3) Коротки святки —
- 4) Померли литки.
- 5) Мати казала,
- 6) Щобъ кусокъ сала,
- 7) Батько сварився,
- 8) Щобъ не барився.

(Хабне, Радомисл. утв.).

В.

- 1) Постіль косий, а я -босий.
- 2 Б = 7 А, 3 Б = 8 А, 4 Б = 5 А, 5 Б = 6 А...дали...

(Краснополька, Гайсинск. утв.).

В.

- 1) Дарить,
- 2) Не барить.

3 В = 3 А, 4 В = 4 А!

(Въ Сѣверн. у. Чернигов. губ.).

55.

А.

- 1) Щедрикъ, ведрикъ,
- 2) Дайте вареникъ,
- 3) Грудочку кашки,
- 4) Кільце ковбаски.
- 5) Дайте ковбасу —
- 6) Я до дому понесу;
- 7) Дайте крутъянку —
- 8) Пудвину пудъ лавку.

(С. Пронице...).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А, Внесить..., 3 В = 3 А Грудку..., 4 В = 4 А
Киньчикъ...

(Краснопольна, Гайсинск. уѣз.).

В.

1 В = 1 А... Петрикъ, 2 В = 2 А, 3 В = 3 А, 4 В = 4 А.

(Въ Сѣверн. у. Чернигов. губ.).

Г.

1 Г = 1 А... бедрикъ, 2 Г = 2 А, 3 Г = 3 А, 4 Г = 4 А.

Д.

1, 2, 3, 4 Д = 1, 2, 3, 4 А.

(Солов'євка, Радомисльск. утв.).

56.

Бігла теличка
Побережичка
Черезъ дядьківъ тівъ.
Я вамъ, дядьку, зашедрую,
Винесить перігъ,
Винесить книшъ,
Бо впустию ніжъ.
А винесить курку,
Бо я въ вікно штурхну.
А винесить ковбасу,
Бо я хату рознесу.

(Краснопілка, Гайсинск. утв.).

57.

На ричці, на Сітниці
Пропивъ батько дві телиці:
Батько скаче, мати плаче,
А жидъ біжки-чиберачки.

58.

А/ въ пана, въ пана
Собака чьяна,
Лежить на саянхъ
Въ червонихъ штаняхъ,
Лежить на ліжку,
Задержи ніжку.

Добри-вечоръ!

(Солов'євка, Радомисльск. утв.).

59.

Бігла теличка та зъ березничка,
Та зъ березничка,
Да до дяді въ дворъ;
Дай, дядю, пирігъ!
А не даси пирога,
Возьму вола за рога,
Да виведу на мурігъ,
Да викручу правий рігъ,
Воломъ буду робити,
Въ рожокъ буду трубити.

(Х. Матроновка, Борзенск. уѣз.).

60.

А въ печі пирожки пекли,
А въ зашчку хлопці сѣдили,
А на горі сало висіло,
А полізъ я на гору по сало,
А я сала не доставъ,
Изъ драбинки тілько впавъ.

(Кривинъ, Острогожск. уѣз.).

61.

Щедрий вечоръ, пане господару!
Сторожи, Боже, твого товару,
Твого товару, вслякого спадку...
Просимъ Бога за отца й за матку.
Хорошеньку господню маю,
Хорошенько распоражаю.
Якъ чашечка въ меду попливає,
Якъ барвінокъ въ саду процвітає!
Добри - вечоръ!

(Любарь).

68.

Andante.



Рано задзвонили, усіхъ побудили,
Щедрий вечоръ, щедрий вечоръ. *)

А у сій хатці да три кравці,
Охъ шили вони ризи золотві,
Повісили ризи да й у теремі,
Да й у теремі да на дереві,
На золотому волюку, на срібному шнурку.
Прилетіли тудя три анголі,
Охъ, сіли вони та на теремі,
Да на теремі та на дереві;
Охъ, и стали вони да раду радяти,
Да раду, раду, якъ ризи узяти.
Да узали ризи да на крилечка,
Да понесли ризи да й у церковцю,
Положили ризи та на престоли;
Узали ризи да три поппи,
Стали убіратись да наражатись,
Охъ и стали вони да службу служать.
Служать вони службу за пана Івана,
Служать вони другу да за ёго жену,
Служать вони службу да за ёго дітей.

(М. Борисполь, Переяславльск. уезд.).

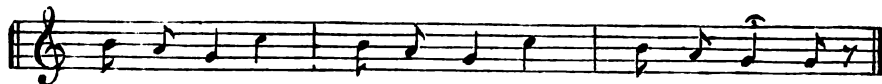
*) Повторяется послѣ каждаго-стиха.

63.

Moderato.



Ой сівъ Хри-стосъ ве - че - ря - ти, ще - дрий ве - чіръ,



до - брий ве - чіръ, до - брий лю - дямъ на здо - ровъ - е.

Пришла къ ёму Божи Мати.
Шедрий вечіръ, добрий вечіръ, добрымъ людемъ на здоровъс. *)
<Отдай, сину, райскіи ключи,
Рай и некло одимкнути,
Всі праведні випустить души.
Тільки одної не випускати.
Одна душа согрѣшила —
Отця и матірѣ наругала,
Не поругала, тільки подумала.>
Въ сѣму домі, якъ у раю:
Господиня, якъ княгиня,
Господарь, якъ виноградъ,
А діточки, якъ квіточки.

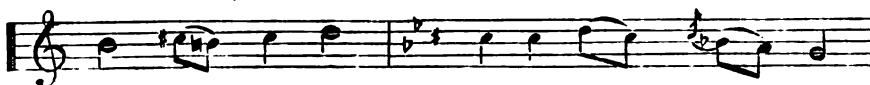
(М. Борисполь, Переяславск. у.).

64.

Andante sostenuto.



У пан - о - чень - ка я - вір - ко сто - явъ,
пудь тімъ я - пір - комъ війсь - ко сто - я - ло



вікъ - оць - ві - ку. ра - дуйсь до ві - ку,

*) Повторяется послѣ каждаго стиха.



„Парубки и дівчата“ пробують счастья въ этотъ вечеръ особеннымъ образомъ. Они ходять по сосѣдямъ и, въ шутку, воруютъ разныя вещи и только на другой день возвращаютъ ихъ за „могоричъ“. Особенно „дівчата и парубки“ стараются украсть что либо другъ у друга. Если „парубкамъ“ удастся украсть у дѣвушекъ больше вещей, то они подсмѣиваются надъ дѣвушками говоря: „не будете мати щастя въ сімъ року, бо ніщо парубоче не влізло въ дівочу руку“. Желая выручить свои вещи, „дівчата“ покупають „парубкамъ“ водки, а послѣдніе нанимають „танці“ т. е. платяють музыкантамъ. Такимъ образомъ гуляють цѣлый вечеръ. Нужно замѣтить, что въ этотъ вечеръ молодежь и пожилые веселятся совершенно отдѣльно, въ одной хатѣ дѣвушки и парубки, въ другой мужчины и бабы.

Бываютъ случаи, что шуточнымъ воровствомъ пользовались дѣйствительные воры и уводили скотину навсегда.

По этому двory у зажиточныхъ крестьянъ, наканунѣ нового года, всегда бываютъ на глухо заперты.

(С. Маширины, Староконстантиновск. уездъ).

ДОПОЛНЕНИЕ КЪ СТРАНИЦЪ 223.

1.

Да купався Иванъ,
Да ѱ у воду упавъ.
Да купався Климъ,
Да ѱ у воду впливъ.
Да купався Иванъ —
Доведеться и намъ.
Да купався Мойсій —
Доведеться усимъ.
На калину роса пала....
У насъ на улиці Купала,
Купала на Ивана!

(Изъ Рукон. Сборн. Кулиша).

2.

А.

- 1) Иване, Ивашечку
 - 2) Да не переходъ же, да доріженъки,
 - 3) Якъ перейдешъ — виновать будешъ.
 - 4) Посічу я тебе да на дрібенъ маѣ,
 - 5) На дрібенъ маѣ, на вапусточку.
 - 6) Посію тебе у трохъ городахъ,
 - 7) У трохъ городахъ, да трехъ зілечокъ:
 - 8) Що перве зілле — рутка, да мъятка,
 - 9) А друге зілле — да барвіночокъ,
 - 10) А третє зілле — да василечки.
 - 11) Барвіночокъ да для дівочокъ,
 - 12) Рутка да мъятка для паханнечка, (?)
 - 13) А васильки рвуть, да до церковки несуть.
- Иване, Ивашечку!

(Изъ Рукон. Сборн. Кулиша).

В.

. 1, 2, 3, 4, 5, 6 и 7 Б = 1, 2, 3, 4, 5, 6 и 7 А

- 8) Перше зілечко — барвіночокъ,
 - 9) Друге зілечко — василечки,
 - 10) Третє зілечко — любисточокъ.
- 11) Б = 11 А,
- 12) Василечки для парубківъ (для запаху),
 - 13) Любисточокъ для любощівъ.

3.

Да летіла сова
Уповоджъ села,
Ухватила Парасчину матірѣ.
И Параска біжить,
И ятері імчить:
«На, сова, ятерѣ,
Верни мою матірѣ.»
— И ятера не возьму
И матері не верну.

(Изъ Рукон. Сборн. Кулиша).

4.

Да біда жѣ на мене на сей дедѣ (?)
Порубавѣ явора для моря.
Якѣ тее дерево гонко гуло,
Такѣ я молодая плакала,
За свого нелюба йдучи.
А въ мого нелюбого на дворі
Да дванадцять корівъ съ телятами,
Да дванадцять свиней съ поросятами.
Якѣ їхъ, кленучи, подою,
Якѣ їхъ, плачучи, прожену.
Да біда жѣ на мене на сей дедѣ:
Порубавѣ явора для моря.
Якѣ тее дерево гонко гуло,
Такѣ я молода співала,
За свого миленького йдучи.
А у мого миленького
Одна козочка съ козенямъ,

Одна свиночка съ порослямъ.
Я-жъ ту козочку, співаючи, подою,
И, співаючи, прожену.

(Новицкій).

5.

На святого Ивана клала купала.
Де купала ночовала?
— Ночовала въ барвіночку,
Виривала квіточки,
Заплетала у віночки.
На святого Ивана!

(Изъ Рукон. Сборн. Кумина).

6.

Ой чий же ти, Иване?
— Попівъ, попівъ.
А чого ти шукаєшъ?
— Волівъ, волівъ.
Твої воли та у шкоді,
У моему городі;
Тамъ дівчина воли виганяла,
Собі парубка сподобала.

(Новицкій).

7.

Ой на горі, на горі
Тамъ горіли огні.
То жъ не огні горять,
То жъ дівочки ходять,
Вігу лозу ложать.
Коли бъ же я знала,
Хто на її ляже,
Постедла бъ ёму
Пшишину підъ боки,
Каміння въ головки.

Коли бь же я знала
Хто на її ляже,
Постелила бь ёму
Перину підь боки,
Подушку вь головки.

(Ностичій).

8.

Од у ліску, на вленку,
Повісили волисочку на шнурку.
Ой у тий волисочці
Ивашко лежить:
«Колишіть мене високо,
Що бь було видать далеко,
Ажь до тої тещеньки гордої,
Ажь до тої Марусі молодой.»

(Ностичій).

9.

Пошли дівки по ягідки,
Пошли вони заблудили.
Приблудили вь Дунасчку,
Стали вони Дунай плисти,
Дунай плисти, річку брести.
Всі дівочки переплили,
Одна дівка утонула.
Пошли слихи до мачухи.
«Да не жаль мені теї падчерки,
Да жаль мені теї плахотки,
Теї плахотки-хрещаточки,
Да жаль мені теї запасочки,
Теї запасочки-синяточки.»

(Из Рукоп. Сборн. Кулиша).

ОПЕЧАТКИ.

<i>Страница.</i>	<i>Строка.</i>	<i>Напечатано:</i>	<i>Слѣдуетъ читати:</i>
6	12	бѣди	бѣди
9	13	святыхъ	святыхъ
15	13	въ заутренѣ	къ заутренѣ.
15	10	гострій	гострий
20	15	Хрестомъ	хрестомъ
32	9	доцнѣ	доцѣ
37	9	коляшятъ	колятишъ
45	11	ѣго	ѣго
47	8	головастн	головастий
53	2 и 3	жидивскій	жидивскій
68	5	дѣвочѣ	дѣвочѣ
74	9	Я въ мене	Я а въ мене
75	11	палѣ	палѣ
83	6	царѣнку	царенку.
—	12	вернитесь	вернитесь
88	8	(подавъ)	(подоль)
100	6	на скамниці	на скамниці
123	3	ва ноги	на ноги
124	1	но ѣго	на ѣго
127	2	обѣдцямъ	обѣдцямъ
128	5	Вечеру	Вечеру.
131	1	звернуло	завернуло
138	1	дѣточкамъ	дѣточкамъ
150	10	Третій стѣтъ	Третій стоить
—	13	звенѣла	звенѣла
155	8	отца	отца.
165	15	казаченька	казаченька.
170	8	казаче	казаче
184	7	зъ чоловѣка	зъ чоловѣка
187	13	живочки	живочки
208	2	плавала	плавала
209	1	Василю	Василю.
210	5	Підъ	Підъ
213	—	№ 82	№ 28

<i>Страница.</i>	<i>Строка.</i>
221	5 снизу
231	1 сверху
235	1 снизу
240	12 »
259	10 сверху
277	5 »
290	15 »
293	18 »
294	1 снизу
308	17 сверху
320	1 »
336	11 снизу
341	
351	8 »
357	7 »
359	15 сверху
389	4 »
441	3 снизу
444	1 »

Напечатано:
 ди височенько
 А ми
 рукова
 витягати
 хякбнь
 батенко
 ажи
 стольчякъ
 залізомъ
 дпмпр
 еревички
 звеселимся
 № 70
 его
 2 Б = прославився
 узрили
 вредить
 Возмьтъ
 здноі

Слдуеть читать:
 да височенько.
 А ми
 рукава
 витягати
 коняхъ
 батенько
 ажъ
 стільчякъ
 залізомъ.
 дпмп.
 черевички.
 звеселимся
 № 71.
 его
 2 Б = 3 А прославився.
 узрили
 вродить
 Возмьтъ
 едноі

790550

